

JSSRA

E-ISSN 2408-1647

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์

SOCIAL SCIENCES RESEARCH AND ACADEMIC JOURNAL

ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2566
Volume No. September - December 2023

SOCIAL SCIENCES RESEARCH AND ACADEMIC JOURNAL

วารสารนี้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (<http://tci.trf.or.th>) และได้รับการรับรองจาก สมศ. แล้ว
 วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ตีพิมพ์และเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัย เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่วิทยาการด้านสังคมศาสตร์ โดยมุ่งเน้นงานวิจัยและบทความวิชาการในสาขาสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ พัฒนาสังคม และสหวิทยาการทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักวิชาการ จากสถาบันอุดมศึกษา องค์กรต่างๆ รวมทั้งนักวิชาการอิสระ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีผลงาน ทางวิชาการที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม

เจ้าของ

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 398 หมู่ที่ 9 ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง
 จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์ 0-5621-9100-29 ต่อ 1211 โทรสาร 0-5688-2523 Mobile 09-7924-5216

<http://apr.nsr.u.ac.th/>

วารสารฉบับอิเล็กทรอนิกส์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

ที่ปรึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ที่ปรึกษาด้านวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตา อินสมบัติ สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ คุณคิดถนัดฐา สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณศิริ ใจมา	สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รองศาสตราจารย์ ดร.จารุณี ทิพย์มณฑล	สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและการเรียนรู้	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินตะขัน	สาขาวิชาการบัญชี	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ชันกสิกรรม	สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.ลักขมี งามมีศรี	สาขาวิชาการตลาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.อธิปัติ บุญเหมาะ	สาขาวิชาภาษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ	สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริพร เสมาทอง	สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ต้นฉบับ วิสัยทัศน์ ถิ่นทางพัฒนา/ วรรณกรรม เอี่ยมมี

กำหนดออก ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับแรกของปี	เดือนมกราคม - เมษายน	กำหนดออก เดือนมกราคม	ปีได้รับบทความ 30 กันยายน
ฉบับที่สองของปี	เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม	กำหนดออก เดือนพฤษภาคม	ปีได้รับบทความ 30 มกราคม
ฉบับที่สามของปี	เดือนกันยายน - ธันวาคม	กำหนดออก เดือนกันยายน	ปีได้รับบทความ 30 พฤษภาคม

บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ได้รับการตรวจอ่านและแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังรายนามต่อไปนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกนถุน บางท่าไม้

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทน์ เรืองฤทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.ประสพท เนืองเฉลิม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลธิป สมานิติ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันต์ อินทวงศ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

รองศาสตราจารย์ ดร.นนทลี พรธาดาวิทย์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.อธิปัติ์ บุญเหมาะ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี จิรินัง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล สุภจักรวัฒนา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ เจริญพล

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา สันธาว์

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัฐพงศ์ ส่งเนียม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตตรา ตันติจริยาพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี ทองอ่อน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรณู อยู่เจริญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาวีพร ปานทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ นิยม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ กิตติपालวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล รอดแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุดิพนธ์ ศรีสวัสดิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญฉณภัทร์ เจริญพานิช

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์ ดร.สุธีรา คณะธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

อาจารย์ ดร.รุจิกาญจน์ สานนท์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

อาจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ บริรักษ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

บทความที่นำมาตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบเป็นขั้นแรก แล้วจัดให้มีการ
ภายนอกร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) และประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น
Double-blind peer review คือปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีเปิดทางวิชาการให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้สนใจ ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ งานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์อื่น ๆ อันเป็นประโยชน์เพื่อร่วมกัน “สรรค์สร้างความรู้ นำสู่สังคม”

สาระในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิชาการ 1 บทความ บทความวิจัย 11 บทความ บทความวิทยานิพนธ์ 4 บทความ ได้แก่ สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2 บทความ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ 1 บทความ และสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน 1 บทความ โดยเป็นบทความจากภายนอกสถาบัน 12 บทความ และบทความจากภายในสถาบัน 4 บทความ

หวังอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะใดในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

บรรณาธิการ

สารบัญ

ท

หน้า

บทความวิชาการ

- 1 ผลกระทบและข้อเสนอทางเลือกเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมเพื่อสร้าง
ความเป็นธรรมแก่แรงงานนอกระบบของประเทศไทยภายหลังสถานการณ์โควิด-19.....
.....สุพัตรา ดันติจิรียาพันธ์ 1

บทความวิจัย

- 2 การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนไทยผ่านแพลตฟอร์ม จังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย.....
.....ชัยณัฏฐ์ เจริญพานิช 17
- 3 ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสานสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา.....
.....โสภณ นุญญานันต์, จิระศักดิ์ จิตรโรจนรักษ์, สุชาติ อิมสำราญ, ณัฏชา เจริญชนะกิจ 35
- 4 การพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงสารสนเทศของประชาชนในชนบท
.....ดวงใจ พุทธเชม 51
- 5 การพัฒนาทักษะการสร้างสร้งสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน.....ชนาธิป นุบผามาศ 63
- 6 การจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน
กับความเสมอภาคทางการศึกษาของผู้สูงอายุ.....
.....อภิสรดา จิตวารินทร์, ธวัชชัย จิตวารินทร์, ภัทรวรรต ศรีบุญจิต 79
- 7 แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อป้องกันความเสี่ยงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล
บ้านลาดยาวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อและสถานการณ์ปกติ.....
.....กาญจนา ยลศิริขัม, สมพร พูลพงษ์ 93
- 8 สถานภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มคนหลายวัย
ในจังหวัดนครสวรรค์.....สิริพร เสมาทอง, วุฒิชัย พิสิทธิ์ 107
- 9 อิทธิพลของการรับรู้ความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม
ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.....
.....นิวัฒน์ วิจิตรกุลสวัสดิ์, ประเทือง ภูมิภัทรากม, พุฒิพงศ์ เอี่ยมสินธร, ลัดดาวัลย์ มั่งคั่ง 121
- 10 อิทธิพลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีต่อความผูกพัน
องค์กรของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ.....วิทยา หวังพลายเจริญสุข 137

สารบัญ

ที่

หน้า

บทความวิจัย

- 11 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการ
การท่องเที่ยวชุมชน.....พัชรินทร์ จีงประวัติ, มธรา สวนศรี, พิมพิกา ทองรัมย์ 153
- 12 การพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
โดยการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ.....
.....อธิปัติ บุญเหมาะ, ณัฐกริชฐา โกพิมาย 169

บทความวิทยานิพนธ์

- 13 กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองของเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม.....
.....สุนารักษ์ โสกา, สติดาพร คำสด, อุทุมพร อินทจักร์ 185
- 14 สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรของเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว.....
.....นิตานาถ เจือทอง, นลินรัตน์ รักกุศล, อุทุมพร อินทจักร์ 199
- 15 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการต้นทุนในการจัดการศึกษากรณีศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.....กัลยา จูทา, ลักษมี งามมีศรี 215
- 16 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เพื่อเสริมสร้างความสามารถ
การเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....
.....พัชญา ยศศักดิ์ศรี, จักรกฤษณ์ จันทะคุณ 231

Contents

No.		Page
Research Articles		
1	Impact and Policy Alternative Proposals to Develop the Social Protection System leads to Fairness for Informal Workers in Thailand after the COVID-19..... <i>Supattra Tantijariyapan</i>	2
Articles		
2	Political Awakening of Thai Youth in Flash Mobs, Phitsanulok Province, Thailand..... <i>Thannapat Jarernpanit</i>	18
3	Activity Kits for College Students to Improve Their Weaving Skills..... <i>Soamshine Boonyananta, Jeerasak Jitrojanarak, Suchart Imsamraan, Nutch Charoenganakit</i>	36
4	The Development of Digital Literacy to Reduce the Disparity of Information Access Among Rural People in Nakhon Sawan Province..... <i>Duangjai Puttasem</i>	52
5	A Development of Innovation Creativity Skills of Early Childhood Teacher Students Acquired Activity Based Learning..... <i>Chanatip Bubpamas</i>	64
6	The Equity of Public Service in Aging Education of Andaman Triangle' s Local Administrative Organizations..... <i>Lapasrada Jitwarin, Tawatchai Jitwarin, Patrawat Sriboonjit</i>	80
7	Guidelines for Using Social Media to Prevent Risks and Increase Operational Efficiency for Village Health Volunteers at Lat Yao Health Promoting Hospital in Communicable Epidemic and Normal Situations..... <i>Kanchana Yolsiritham, Somphon Poonpong</i>	94
8	Predicament of Needs and Lifelong Learning Trends of Various Ages People in Nakhon Sawan Province..... <i>Siribhorn Semathong, Wudhijaya Philuek</i>	108
9	Influence of Consumer Perceived Risk on Online Shopping Decisions from Small Businesses in Bangkok..... <i>Niwarat Wijitkusawat, Pratuang Phumpatratom, Puttipong Amsintonr, Laddawan Munkkunk</i>	122
10	The Influence of Human Resource Management and Working Environmental Conditions on the Organizational Commitment of Employees in Public Enterprises..... <i>Wassaya Wangplaicharoensuk</i>	138

Contents

No.		Page
Articles		
11	Confirmatory Factor Analysis of Management of Tourism Community Model based on Sufficiency Economy Philosophy in Nakornnayok Province..... <i>Patcharin Jungpraat, Matura Suansri, Pimpika Thongrom</i>	154
12	The Development of the English Email Writing Skills of Lower Secondary School Students through the Instruction of the Integration of Google Translate and Other Online Tools..... <i>Atipat Boonmoh, Natkristha Kophimai</i>	170
Dissertations		
13	Learning Process for Self Development of Traditional Serculture Farmers..... <i>Sunarak Sopha, Sathidaporn Kumsoda Autumporn Intachak</i>	186
14	Agripreneurship Competency for a Farmer who Process Rice Product..... <i>Nisanath Churthong, Nalinrat Rakkusol, Autumporn Intachak</i>	200
15	Guidelines for Cost Management in Educational Management Case Study of Nakhon Sawan Rajabhat University..... <i>Kanlaya Jutha, Luksamee Ngammeeesri</i>	216
16	The Development of Mathematics Learning Activities by Using CORE Model to Enhance Mathematical Connection Skills in Everyday Life for Grade 7 Students..... <i>Patchaya Yodsaksri, Jakkrit Jantakoon</i>	232

ผลกระทบและข้อเสนอทางเลือกเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่แรงงานนอกระบบของประเทศไทย ภายหลังสถานการณ์โควิด-19*

สุพัตตรา ตันติจริยาพันธ์¹

(วันที่รับบทความ: 24 เมษายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 27 มิถุนายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 29 มิถุนายน 2566)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ที่เพิ่มความเหลื่อมล้ำแก่แรงงานนอกระบบของประเทศไทย ภายใต้แนวคิดการช่วยเหลือแรงงานนอกระบบบนฐานคิดความยุติธรรมทางสังคมและการคุ้มครองทางสังคม และเสนอทางเลือกเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมเพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่กลุ่มแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบได้รับผลกระทบ เช่น การพักงาน และการถูกให้ออกจากงานจึงยิ่งทำให้แรงงานนอกระบบไม่มีศักยภาพในการประกันตนตามโครงสร้างระบบประกันสังคมเดิมของรัฐ สำหรับการช่วยเหลือแรงงานนอกระบบ พบว่า แนวคิดมีจุดเน้นสร้างระบบสวัสดิการทางสังคมที่ภาครัฐเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานนอกระบบที่เป็นกลุ่มเปราะบางในสังคม และพัฒนาระบบการประกันสังคมใหม่ที่แรงงานมีความสามารถร่วมสมทบเงินได้ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทางเลือกเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) ระบบการช่วยเหลือ ประกอบด้วย การให้เงินช่วยเหลือ การจ้างงานระยะสั้นร่วมกับสถานประกอบการ และการ Up-skill และ Re-skill แก่แรงงาน 2) การจัดสวัสดิการสังคมเฉพาะสำหรับแรงงานนอกระบบ โดยให้รัฐบาลมีหน้าที่จัดสวัสดิการสังคมแทนนายจ้างเป็นหลักและให้แรงงานร่วมจ่ายค่าประกันตนในรูปแบบทวิภาคี 3) การสร้างระบบการจัดบริการเพื่อช่วยเหลือแรงงานนอกระบบในรูปแบบไตรภาคีโดยความร่วมมือของรัฐบาล เอกชน และภาคประชาชนกรณีแรงงานอยู่ในภาวะความเสี่ยง เช่น บริการการเข้าถึงอาหาร และยา และ 4) การขยายโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม โดยกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การจัดตั้งกองทุนประกันสังคมชุมชนเพื่อให้แรงงานนอกระบบเข้าถึงเงินทดแทนและสิทธิอื่นตามสิทธิประกันสังคมระดับพื้นที่ได้

คำสำคัญ: ผลกระทบ, แรงงานนอกระบบ, ความเป็นธรรม, การคุ้มครองทางสังคม, ทางเลือกเชิงนโยบาย

* บทความวิชาการ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, E-mail: supattra.tan@uru.ac.th

Impact and Policy Alternative Proposals to Develop the Social Protection System leads to Fairness for Informal Workers in Thailand after the COVID-19*

Supattra Tantijariyapan¹

(Received: April 24, 2023; Revised: June 27, 2023; Accepted: December June 29, 2023)

Abstract

This academic article aims to present the impact of COVID-19 causing the inequality of informal workers in Thailand, the conception of protecting the informal workers based on social justice and social protection, and to propose policy alternatives to develop a social protection system that leads to fairness for informal workers. The findings show that informal workers were affected, such as by suspension and lay-off. As a result, they do not have the potential to insure themselves according to the present social security structure of the government. It was also found that the concept focuses on developing a social welfare system in which the government aids informal workers who are vulnerable in society and expanding a new social security system that they are able to co-payment. The alternative policy proposals are: 1) Assistance system consists of grants, employment for short-term work with enterprises and up-skill and re-skill for workers 2) Organizing specific social welfare for informal workers that the government is primarily responsible for on behalf of employers and determining workers to jointly pay for their insurance in a bilateral system 3) Arrangement of the system to assist informal workers in a trilateral system with the cooperation of the government, the private and the public sector in cases workers are at risk, such as access to food and medicine services, and 4) Expansion of social safety nets by decentralizing to a local government, for example, establishing a community social security fund to enable informal workers to access compensation and other rights according to community-level social security rights.

Keywords: Impact, Informal workers, Fairness, Social Protection, Policy alternatives

* The Article form Public Administration Program, The Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University

¹ Assistant Professor of Public Administration Program, The Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University,

E-mail: supattra.tan@uru.ac.th

บทนำ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยให้ชะงักงัน ทั้งเศรษฐกิจหดตัวอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน การลดจำนวนวันและชั่วโมงทำงาน และการยุติการจ้างงาน ภาวะดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบ แต่กำลังแรงงานที่ถูกกระทบมากที่สุด คือ แรงงานนอกระบบ เนื่องจากเข้าถึงโอกาสในการจ้างงานน้อยกว่า ในบทความนี้มุ่งเน้นนำเสนอผลกระทบต่อแรงงานนอกระบบเป็นหลัก โดยแรงงานนอกระบบจะปรากฏในเศรษฐกิจนอกระบบ ซึ่ง ILO และ WTO (2009, 53 cited in Raula Munro, 2011, 9) หมายถึง งานที่มีค่าตอบแทนทั้งหมด ทั้งการจ้างงานตนเองและการจ้างงานที่ได้รับค่าจ้าง แต่ที่ไม่ได้รับการยอมรับ ควบคุม หรือคุ้มครองโดยกฎหมายหรือข้อบังคับที่มีอยู่ ได้แก่ การจ้างงานนอกระบบในกิจการนอกระบบ และการจ้างงานนอกระบบในสถานประกอบการ และ Field, 1990, 9 cited in Raula Munro, 2011, 9) อธิบายว่ามีแรงงานนอกระบบมี 2 รูปแบบ โดยที่ 1 เป็นกลุ่มที่เข้าสู่ระบบการจ้างงานที่ง่ายโดยไม่จำเป็นต้องมีทักษะการทำงานจึงได้รับค่าจ้างต่ำและสถานประกอบการต้องการน้อย และกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีทักษะเฉพาะสถานประกอบการต้องการสูงกว่าจึงได้ค่าจ้างสูง แต่แรงงานนอกระบบรูปแบบนี้ไม่ต้องการอยู่ทำงานในสถานประกอบการกลุ่มนี้เลือกที่อยู่นอกระบบ ส่วนสำนักงานสถิติแห่งชาตินิยามแรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงานเช่นเดียวกับแรงงานในระบบ ซึ่งผลการสำรวจแรงงานโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2562 พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนผู้มีงานทำทั้งสิ้น 37.47 ล้านคน มีแรงงานนอกระบบจำนวน 20.43 ล้านคน คิดเป็น ร้อยละ 54.50 และที่เหลือเป็นแรงงานในระบบ จำนวน 17.04 คิดเป็น ร้อยละ 45.50 (สำนักแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562, ออนไลน์) ในปี 2563 พบว่า มีแรงงานนอกระบบจำนวน 20.40 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 53.80 และที่เหลือเป็นแรงงานในระบบ จำนวน 17.50 คน คิดเป็นร้อยละ 46.20 (สำนักแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563, ออนไลน์) และในปี 2564 พบว่า มีแรงงานนอกระบบจำนวน 19.60 ล้านคน คิดเป็น ร้อยละ 52.80 และที่เหลือเป็นแรงงานในระบบ จำนวน 18.10 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 (สำนักแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564, ออนไลน์) ในปี 2565 มีแรงงานนอกระบบ 20.2 ล้านคน (ร้อยละ 51.0) และเป็นแรงงานในระบบ 19.4 ล้านคน (ร้อยละ 49.0) (สำนักแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565, ออนไลน์) จะเห็นว่าสัดส่วนแรงงานนอกระบบทั้งสี่ปีมีมากกว่าแรงงานในระบบ นั่นย่อมหมายถึงมีผู้ที่เป็นแรงงานยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมโดยเฉพาะในช่วงที่แรงงานกลุ่มดังกล่าวได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 2019 ซึ่งยังได้รับความไม่เป็นธรรมในการได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสม แรงงานนอกระบบมีสภาพการจ้างที่ไม่แน่นอน มีสภาพแวดล้อมการทำงานไม่เอื้ออำนวยต่อการติดต่อกับหน่วยงานราชการหรือนายจ้าง

ทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาการมีรายได้ที่ไม่แน่นอน ปัญหาสภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย และปัญหาสุขภาพ ซึ่งจากรายงานการวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย(สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564) ชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อแรงงานมากถึง 9.7 ล้านคน และเกิดการเลิกจ้างแรงงานจำนวนมากโดยเฉพาะแรงงานในเขตเมือง ซึ่งไม่กระทบกับแรงงานที่อยู่ในภาคเกษตรมากนัก แรงงานหลายกลุ่มปรับตัวโดยเดินทางกลับภูมิลำเนาและเปลี่ยนอาชีพกลายเป็นแรงงานนอกระบบ ส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจนอกระบบมีขนาดใหญ่ขึ้นในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 แรงงานกลุ่มนี้เป็นแรงงานไร้ฝีมือ การ re-skill หรือ up-skill จึงทำได้ยาก ส่วนกลุ่มที่ไม่ถูกเลิกจ้างก็อาจถูกลดชั่วโมงการทำงาน ส่งผลให้ต้องประกอบอาชีพเสริมเพิ่มขึ้นเพื่อให้มีรายได้เพิ่ม แต่กลับมีหลักประกันความมั่นคงที่ลดลง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564, ออนไลน์) และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563) รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 คาดว่าจะมีแรงงานเสี่ยงถูกเลิกจ้างถึง 8.4 ล้านคน กลุ่มใหญ่สุดอยู่ในภาคบริการเป็นสาขาท่องเที่ยวและอื่น ๆ รวม 6.9 ล้านคน ขณะเดียวกันตัวเลขผู้รับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานในระบบประกันสังคมเพิ่มสูงขึ้นมากในเดือนเมษายน สะท้อนถึงความท้าทายข้างหน้าของการแก้ไขปัญหาการว่างงาน รวมทั้งความท้าทายด้านข้อจำกัดของนโยบายทางการคลัง หลังจากที่ใช้ไปแล้วจำนวนมากในมาตรการระยะสั้นเพื่อเยียวยาแรงงานนอกระบบ (Gelos, 2020)

นอกจากนี้ ผลการศึกษาสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563) พบว่าแรงงานอิสระ หรือผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบและมีการลดชั่วโมงการทำงานมากที่สุด โดยข้อมูลจากการสำรวจการมีงานทำของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า อาชีพช่างทำผม คนรับจ้างทั่วไป ผู้ขับรถโดยสารและรถราง ผู้จำหน่ายสินค้าตามแผงลอย และตลาด ผู้จำหน่ายอาหารตามถนน ฯลฯ ล้วนมีอัตราการเปลี่ยนแปลงของชั่วโมงการทำงานที่ลดลงอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ลดลงและไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ซึ่งแรงงานนอกระบบไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เนื่องจากแรงงานนอกระบบไม่มีสภาพเป็นลูกจ้างตามกฎหมายแรงงาน ส่งผลให้แรงงานนอกระบบขาดความมั่นคงในการทำงาน ไม่ได้รับความเป็นธรรมด้านการจ้างงาน ขาดโอกาสในการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะฝีมือ ขาดความปลอดภัยในการทำงาน ขาดความมั่นคงด้านรายได้ ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบในการประกอบอาชีพ และขาดโอกาสในการรวมกลุ่มจัดตั้งผู้แทนหรือสหภาพเพื่อสิทธิในการต่อรอง แรงงานนอกระบบถือเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบาง (มณฑล ภิปิตกาญจน์ และวันใหม่ นนทวิจิตรพงศ์, 2021, ออนไลน์) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลต้องมีการสร้างนโยบายที่เหมาะสมสำหรับรองรับกลุ่มแรงงานนอกระบบเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสมในสถานการณ์ที่ถูกเงินเพื่อให้แรงงานนอกระบบได้รับ

การคุ้มครองทางสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างแรงงานในระบบและนอกระบบของไทยต่อไป ในบทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์นำเสนอผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ที่เพิ่มความเหลื่อมล้ำแก่แรงงานนอกระบบของประเทศไทย การช่วยเหลือแรงงานนอกระบบบนฐานคิดความยุติธรรมทางสังคมและการคุ้มครองทางสังคม และเสนอทางเลือกเชิงนโยบายในการปฏิรูประบบการคุ้มครองทางสังคมเพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่กลุ่มแรงงานนอกระบบของประเทศไทยจากสถานการณ์โควิด-19

ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ที่เพิ่มความเหลื่อมล้ำแก่แรงงานนอกระบบของประเทศไทย

เมื่อเกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่มีการระบาดใหญ่ไปทั่วโลกตามประกาศขององค์การอนามัยโลก รัฐบาลไทยจึงได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 26 มีนาคม 2563 และออกข้อกำหนดข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 5 (ฉบับที่ 1) โดยห้ามประชาชนเข้าไปในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการติดโรคโควิด-19 (ราชกิจจานุเบกษา, 2563) และต่อมามีการสั่งปิดสถานที่เป็นการชั่วคราว ในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และอีกหลายพื้นที่ มีการระงับการให้บริการของสถานบริการต่าง ๆ ตลอดจนการงดกิจกรรมต่างๆที่ส่งผลกับการดำเนินชีวิตของประชาชนได้ส่งผลกระทบทุกมิติทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ กลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบในวงกว้าง อาทิ ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจค้าปลีก และธุรกิจ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้คาดการณ์ว่าในกรุงเทพฯมีจำนวนแรงงานนอกระบบได้รับผลกระทบ 2.13 คน และพนักงานบริการในร้านค้าและตลาด 7.75 คน 9.88 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) ขณะที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้อธิบายสถานการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อแรงงานใกล้เคียงกัน คือประมาณมากถึง 9.7 ล้านคน และเกิดการเลิกจ้างแรงงานจำนวนมากโดยเฉพาะแรงงานในเขตเมืองมีแรงงานหลายกลุ่มปรับตัวโดยเดินทางกลับภูมิลำเนาและเปลี่ยนอาชีพกลายเป็นแรงงานนอกระบบ ส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจนอกระบบมีขนาดใหญ่ขึ้น แรงงานบางกลุ่มหางานใหม่ในเมืองแต่จะมีอำนาจต่อรองกับนายจ้างน้อยลง กลุ่มที่เปลี่ยนอาชีพใหม่ยังไม่มีหลักประกันความมั่นคงและอาจกลับไปว่างงานอีกจนกลายเป็นแรงงานนอกระบบถาวรในที่สุด เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ส่วนกลุ่มที่ไม่ถูกเลิกจ้างก็อาจถูกลดชั่วโมงการทำงาน ส่งผลให้ต้องประกอบอาชีพเสริมเพิ่มขึ้นเพื่อให้มีรายได้เพิ่ม แต่กลับมีหลักประกันความมั่นคงที่ลดลง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563, ออนไลน์) และ Ariyapruchya, Nair, Yangharry, Moroz (2020) ได้ชี้ให้เห็นว่ากว่าครึ่งของแรงงานในประเทศไทยเป็นแรงงานนอกระบบ นั้นหมายความว่าพวกเขาไม่ได้รับความคุ้มครองจากระบบประกันสังคมและมีความเสี่ยงเป็นพิเศษ และสถานการณ์โควิด-19 จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยหลักที่ทำให้แรงงานนอกระบบไม่สามารถเข้าสู่การคุ้มครองได้มากขึ้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ cited in ILO, (2020)

พบว่า แรงงานอิสระหรือผู้ประกอบการรายส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบและมีการลดชั่วโมงการทำงานมากที่สุด อีกทั้งแรงงานลูกจ้าง ลูกจ้างชั่วคราว อาชีพอิสระที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคมที่มีรายได้ลดลงจึงย่อมกระทบต่อการส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมในมาตรา 39 และมาตรา 40 ฉะนั้น จึงเสียสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนประกันสังคม

นอกจากนี้อัตราความยากจนของแรงงานนอกระบบเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 21 ส่วนหนึ่งเป็นเพราะแรงงานกลุ่มนี้ไม่ได้เข้าระบบประกันสังคม ส่งผลให้แรงงานในภาคดังกล่าวนี้มีความยากจนเพิ่มขึ้น (United Nations Thailand, 2020) สำหรับศูนย์วิจัยเกียรติคุณาภิบาล (2021, ออนไลน์) วิเคราะห์ภาพรวมความเหลื่อมล้ำไทย โควิด-19 จะยิ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น เพราะกระทบกับกลุ่มคนเปราะบาง เช่น กลุ่มแรงงานรายได้ต่ำที่มักได้รับผลกระทบโดยตรงมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยรัฐบาลไทยใช้งบประมาณด้านการคุ้มครองทางสังคมคิดเป็น 3.7% ของ GDP ต่ำกว่าหลายประเทศในภูมิภาค การขาดโครงข่ายคุ้มครองทางสังคมในกรณีว่างงานหรือสูญเสียรายได้ จึงส่งผลต่อรายได้และคุณภาพชีวิตของแรงงานกลุ่มนี้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งข้อมูลจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่ามีความเหลื่อมล้ำด้านการประกอบอาชีพ และรายได้ในวิกฤติโควิด-19 ที่เริ่มมาตั้งแต่ปลายปี 2562 เมื่อโรค COVID-19 ได้แพร่ระบาดขึ้น รัฐบาลได้ประกาศมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมโรค เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม การใช้เคอร์ฟิว ห้ามออกนอกสถานที่ทำให้ประชากรไม่สามารถออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพได้ตามปกติ จึงขาดรายได้หรือตกงานทันที มีหลายธุรกิจจำนวนมากได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤตต้องหยุดประกอบกิจการชั่วคราวหรือถาวร (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563) ในปี 2563 มีภาวะการว่างงานมากขึ้นตั้งแต่เดือนเมษายนที่เกิดจากสถานที่ทำงานเลิก/หยุด/ปิดกิจการหรือหมดสัญญาจ้าง โดยอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นจากช่วงครึ่งหลังของปี 2563 หลังจากการแพร่ระบาด COVID19 ระลอกสอง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2564)

จากผลการสำรวจเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบของมูลนิธิ กปิลกาญจน์ และวันใหม่ นนทบุรี (2566, ออนไลน์) พบผลการสำรวจ เช่น แรงงานนอกระบบได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ทั้งจาก (1) รายได้ที่ต่ำและไม่แน่นอน แรงงานลูกจ้างนอกระบบมีรายได้เฉลี่ย 6,586 บาท/เดือน ต่ำกว่ารายได้ของแรงงานลูกจ้างในระบบถึงกว่าเท่าตัว (15,502 บาท/เดือน) และ (2) ไม่มีสวัสดิการคุ้มครองครอบคลุมในหลายกรณีซึ่งผู้อยู่ในระบบประกันสังคมหรือพนักงานของรัฐได้รับ เช่น เงินทดแทนการขาดรายได้ กรณีทุพพลภาพหรือว่างงาน และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2563) ได้นำเสนอผลการวิจัยกับกลุ่มกลุ่มผู้ขับเคลื่อนงานด้านสาธารณะ แท็กซี แมคคา หาบเร่/แผงลอย พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันทางสังคม บางรายมีประกันสังคมมาตรา 39 บ้าง เนื่องจากเคยทำงานเป็นลูกจ้างในบริษัทมาก่อน แต่หากเป็นอาชีพแมคคา หาบเร่แผงลอย ส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันสังคมใดเลย และส่วนใหญ่ไม่รู้จักประกันสังคม

มาตรา 40 และกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) จากสถานการณ์ โควิด-19 เห็นได้ว่าประเทศไทยยังขาดโครงข่ายคุ้มครองทางสังคม (social safety net) โดยสรุปแล้วผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำแก่แรงงานนอกระบบของประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคม

การช่วยเหลือแรงงานนอกระบบบนฐานจิตความยุติธรรมทางสังคมและการคุ้มครองทางสังคม

หลักการช่วยเหลือภายใต้ความยุติธรรมทางสังคมและการคุ้มครองทางสังคมในบทความนี้พิจารณาทั้งสองมิติ กล่าวคือ เป็นความยุติธรรมที่นำไปสู่ความคุ้มครองทางสังคม 2 รูปแบบ คือ สวัสดิการทางสังคมเป็นระบบที่ภาครัฐเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนเป็นหลัก และประกันสังคมเป็นระบบที่ประชาชนจะต้องมีการร่วมสมทบเงินมีทั้งกรณีภาคบังคับและภาคสมัครใจ ซึ่งเป็นการพิจารณาเชิงแนวคิดเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายในการปฏิรูประบบการคุ้มครองทางสังคมเพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่แรงงานนอกระบบของประเทศไทยอันสืบเนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 โดย สมเกียรติ วันทะนะ (2551, 38-39) ได้อธิบายแนวคิดของรอลส์ที่มีข้อเสนอว่า “การแบ่งอำนาจ และความมั่งคั่งอาจจะเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกันได้ถ้าผลประโยชน์ตกแก่ทุกคนในสังคมอย่างไม่เท่าเทียมกัน” การที่รอลส์ให้ความสำคัญกับคนที่เสียเปรียบในสังคม โดยยอมให้รัฐเข้าไปแทรกแซงจัดการในกรณีที่ได้รับประโยชน์เพิ่มของกลุ่มคนที่ได้เปรียบในสังคม และไม่สร้างประโยชน์กับกลุ่มคนที่เสียเปรียบในสังคมอันเป็นการละเมิดและลดทอนเสรีภาพของกลุ่มคนที่ได้เปรียบในสังคม ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากเปรียบเทียบแรงงานนอกระบบเป็นกลุ่มคนที่เสียเปรียบในสังคมเนื่องจากความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจและสังคมตามทัศนะของรอลส์นี้เห็นว่ารรัฐต้องจัดสรรผลประโยชน์ให้แรงงานนอกระบบเพื่อให้ได้ผลประโยชน์เพิ่มอย่างแท้จริง เพราะหากประโยชน์ไม่ตกไปยังกลุ่มนี้แล้วเขาไม่ใช่เสียผลประโยชน์เพียงกลุ่มเดียว แต่ยังถือว่ากลุ่มแรงงานในระบบหรือประชาชนกลุ่มคนอื่น ๆ ด้วยที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการที่รัฐไม่สามารถจัดการประโยชน์ให้เกิดความเป็นธรรมแก่กลุ่มที่ต้องช่วยเหลือมากที่สุดได้ในสังคมได้ เมื่อมาพิจารณากระจายความยุติธรรม (Distributive Justice) โดย Guillermina Jasso (1980, 3) ได้อธิบายการกระจายความยุติธรรมในมุมมองเศรษฐศาสตร์ โดยสังคมนั้นเปรียบเสมือนเป็นศูนย์รวมของความรู้สึกยุติธรรมของผู้คน ดังนั้น การรวมตัวภายในสังคมของสมาชิกจึงมีลักษณะเฉพาะ นั่นคือ สมาชิกต้องกระจายความรู้สึกยุติธรรมระหว่างสมาชิกในสังคมด้วยตนเอง ซึ่งข้อเท็จจริงทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะนั้นถูกประมาณโดยพารามิเตอร์ของการกระจายความรู้สึกความยุติธรรม เช่น สัดส่วนที่รู้สึกว่าจะไม่ได้รับผลตอบแทนที่ไม่ยุติธรรมที่วัดผลต่างจากค่าเฉลี่ยของ Gini ระหว่างค่าที่ต่ำที่สุด ค่าเฉลี่ยรวม และค่าอื่น ๆ เขาได้กล่าวถึงความยุติธรรมที่ปรากฏในงานของ Hobbes (1651) Leviathan (1952) cited in Guillermina Jasso (1980, 31) ที่กล่าวว่า “การกระจายที่เท่าเทียมเป็นกฎของธรรมชาติ” ที่ซึ่งเมื่อนุษย์รวมตัวกันแล้วความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ไม่ถูกนำมาอ้างเพื่อผลประโยชน์ใดของคนใดคนหนึ่ง หรือหากมีคนสองคนปรารถนาในสิ่งเดียวกันที่ซึ่งทั้งสองไม่สามารถแบ่งปันกันได้พวกเขาจะกลายเป็นศัตรูกัน และเมื่อมนุษย์ยังคงแข่งขันเพื่อได้มาซึ่งเกียรติยศและศักดิ์ศรี นัยดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่าการกระจายความยุติธรรมเป็นกฎพื้นฐานของสังคมที่ช่วยรับรองว่าคนในสังคมจะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ซึ่งหากปราศจากแล้วคนจะแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนให้มากที่สุด

Cook and Hegtvedt (1983, p. 218) ได้อธิบายภายใต้แนวคิดของ Eckhoff (1974) ว่าการกระจายความยุติธรรมนี้อธิบายถึงวิธีการเลือกโดยปัจเจกบุคคล (เกี่ยวกับสินค้าใดว่าควรสร้างให้เกิดคุณค่าที่สังคมควรสร้างขึ้น และอะไรคือเงื่อนไขที่พึงคำนึงว่าจะยุติธรรมหรือมีคุณประโยชน์สำหรับตนเอง) ปัจเจกบุคคลจะพิจารณาเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์สองประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง การกระจายสินค้าโดยทั่วไปและพวกเขาได้รับผลประโยชน์ด้วย และประการที่สอง คือ พิจารณาโดยคำนึงจากความรู้สึกตามหลักความยุติธรรมที่ปัจเจกควรได้รับ หลักการของทฤษฎีดังกล่าวนี้พิจารณาว่าความสัมพันธ์ทางสังคมเสมือนเป็นศูนย์รวมของความรู้สึกยุติธรรม ดังนั้น การรวมตัวทางสังคมจึงถูกสร้างขึ้นโดยมีคุณลักษณะเฉพาะคือเป็นสังคมที่มีการกระจายความรู้สึกยุติธรรมที่สมาชิกได้รับจากสังคม หากพิจารณาจากฐานคิดของ Hegtvedt (1983) เห็นว่าความยุติธรรมความเป็นหลักการกระจายความเสมอภาคแก่ทุกคนในสังคมเพราะในสังคมหนึ่ง ๆ ประกอบขึ้นมาจากความรู้สึกที่คนในสังคมนั้น ๆ ได้รับความยุติธรรมโดยเท่าเทียมกัน Cook and Hegtvedt (1983, 220) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าแนวทางทั่วไปเพื่อสร้างความยุติธรรมที่รวมความเสมอภาคและการกระจายความยุติธรรม รวมถึงการเสนอกระบวนการเพื่อให้เกิดการกระจายความยุติธรรมซ้ำในสังคม คือ แนวคิดของหลักความยุติธรรมพหุหรือกฎการกระจาย และ Michael J. Sandel ได้อธิบายแนวคิดของจอห์น รัสเซลล์ ที่ว่าสังคมมีความไม่เท่าเทียม ดังนั้น หลักการที่จะกำกับความไม่เท่าเทียมทางสังคมและเศรษฐกิจ รัสเซลล์ เรียกว่า “หลักความแตกต่าง” ซึ่งเป็นความเท่าเทียมชนิดเดียวที่ยอมรับให้เกิด คือ ชนิดที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกที่ด้อยโอกาสที่สุดในสังคม โดยหลักความแตกต่างมีความเท่าเทียมขนาดไหนนั้นขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อม (Michael J, Sandel อ้างถึงใน สฤณี อาชวานันทกุล, 2564, 203) จากแนวคิดความยุติธรรมถือได้ว่าเป็นการพิจารณาการกระจายความเป็นธรรมหรือในที่นี้คือผลประโยชน์แก่คนในสังคมอย่างเสมอภาค แต่แนวคิดดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่าเป็นการยากที่จะให้ทุกคนสังคมได้รับความเป็นธรรม แต่หากยึดหลักความแตกต่างที่สามารถสร้างผลประโยชน์แก่คนในสังคมที่ด้อยโอกาสที่สุดก็อาจสร้างความเป็นธรรมและได้รับการยอมรับได้

สำหรับการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) หมายถึง กระบวนการที่ให้ความคุ้มครองหรือหลักประกันทางสังคมในหลากหลายมิติ เช่น กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง การประกันสังคม การบริการสังคม การช่วยเหลือทางสังคม เป็นต้น โดยมีการมุ่งเน้นไปยังกลุ่มเปราะบาง กลุ่มผู้ด้อยโอกาส

หรือกลุ่ม ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความเสี่ยงต่าง ๆ ให้ได้รับบริการขั้นพื้นฐาน ได้รับการปกป้องคุ้มครองช่วยเหลือและ พัฒนาให้พ้นจากภาวะยากลำบากรวมทั้งสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว โดยกระบวนการดังกล่าวสามารถ ดำเนินงานได้หลายภาคส่วน อาทิ ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาสังคม ซึ่งอยู่ทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2560) ส่วนการคุ้มครองทางสังคมที่เน้นรับมือกับผลกระทบของการว่างงาน เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 2009-2016 โดย ILO เสนอแนวทางสำหรับการฟื้นฟูเพื่อสร้างงานที่มีคุณภาพผ่านงานที่มีคุณค่าภายใต้การแถลงข้อเสนอชื่อ “ข้อตกลงว่าด้วยงาน โลก” (Global Jobs Pact) ใน ค.ศ. 2009 เพื่อให้การคุ้มครองทางสังคมรับมือกับผลกระทบของการว่างงาน ขณะเดียวกันเพื่อสร้างความยั่งยืนทางรายได้และการทำงานในระยะยาว โดยการให้เงินโอนแบบไม่มีเงื่อนไขและพัฒนาทักษะสร้างอาชีพ เพราะปรากฏการณ์นี้ทำให้เกิดปัญหาตามมาทั้งความไม่สมดุลของระบบการเงินและขาดความมั่นคงทางสังคม (ILO. 2009a; 2009b อ้างถึงใน กฤษฎาธีระโกศลพงศ์. 2564, 15)

Razavi, Behrendt, Bierbaum, Ian , Tessier (2020) ได้ชี้ให้เห็นว่าประชาคมระหว่างประเทศได้ยืนยันอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ถึงสิทธิมนุษยชนในการประกันสังคมโดยการนำข้อเสนอแนะการคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ปี 2012 (ฉบับที่ 202) ประเทศต่าง ๆ ให้คำมั่นสร้างหลักการประกันสังคมในระดับขั้นพื้นฐานเป็นอย่างน้อย รวมถึงการเข้าถึงการรักษาพยาบาลและความมั่นคงด้านรายได้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบการคุ้มครองทางสังคมของประเทศ และจะสร้างหลักประกันสังคมในระดับการคุ้มครองทางสังคมที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ แต่การระบาดใหญ่ของโควิด-19 ได้เผยให้เห็นถึงความเปราะบางของผู้ที่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่ไม่เพียงพอซึ่งผลกระทบของการแพร่ระบาดมีเพิ่มมากขึ้น จึงตอกย้ำความไม่เท่าเทียมและความแตกแยกทางสังคมที่มีอยู่ในสังคม (Oxfam, 2020; United Nations, 2020a cited in Razavi, Behrendt, Bierbaum, Ian, Tessier, 2020) ในสถานการณ์ที่ไม่ปกติในนานาประเทศจึงได้เสนอมาตรการเพื่อคุ้มครองแรงงานภายใต้แนวคิดการคุ้มครองทางสังคม โดยเสาวณี จันทะพงษ์ และนฤกร เลิศวิทวัสชัย (2563, ออนไลน์) เช่น 1. การมีโครงสร้างสถาบันการคุ้มครองทางสังคมหรือรัฐสวัสดิการที่เข้มแข็ง เช่น โครงการทำงานระยะสั้น (Kurzarbeit) ของรัฐบาลเยอรมนีที่ช่วยธุรกิจจ่ายค่าแรงให้ลูกจ้างบริษัทราว 2 ใน 3 ของเงินเดือนเพื่อไม่ให้บริษัทปลดลูกจ้าง 2. การให้ความสำคัญกับสวัสดิการด้านการพัฒนาตลาดแรงงานเชิงรุก เช่น นอร์เวย์มีโครงการพัฒนาทักษะแรงงานแก่ผู้ว่างงาน 3. ญี่ปุ่นและเนเธอร์แลนด์มีการกระจายอำนาจรัฐสู่ระดับท้องถิ่นเพื่อเข้าถึงและคล่องตัว สำหรับประเทศอังกฤษใช้นโยบายตลาดงานเชิงรุกที่ครอบคลุมแรงงานทุกกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการและแรงงานโดยเฉพาะการจ่ายเงินเยียวยาให้แรงงาน และ OECD สร้างขีดความสามารถในการปรับตัวเพื่อแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างในตลาดแรงงาน รวมทั้งการสร้าง

โครงการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมกับแรงงานทั้งในและนอกระบบ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563, 57)

สำหรับรัฐบาลไทยโดยคณะกรรมการกลั่นกรอง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดแนวทางการช่วยเหลือด้านแรงงานทั้งในและนอกระบบในแผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากผลกระทบของไวรัสโควิด-19 ภายใต้กรอบวงเงิน 4 แสนล้านบาท ตามพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหาเยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 1 ล้านล้านบาท รอบที่ 1 โดยการช่วยเหลือด้านแรงงานอยู่ในระยะที่ 2 คือ การช่วยเหลือด้านแรงงาน ผ่านการสร้างงานสร้างอาชีพ และการพัฒนาทักษะฝีมือของแรงงาน (Upskill/reskill) (คณะกรรมการกลั่นกรองการ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563, 5) และรอบที่ 2 การช่วยเหลือแรงงาน อยู่ระยะที่ 3 ในกลุ่มแผนงาน/โครงการส่งเสริมการจ้างงานและพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ และวางรากฐานการพัฒนา เช่น โครงการส่งเสริมการจ้างงานใหม่สำหรับผู้จบ กลุ่มโครงการส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพ (Upskill-Reskill-Newskill) เป็นต้น (คณะกรรมการกลั่นกรองการ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563, น. ก) จากกรอบแผนงานดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดแผนด้านแรงงาน ซึ่งยังไม่มีมีการกำหนดสัดส่วนแรงงานในและนอกระบบอย่างชัดเจน สอดคล้องกับการศึกษาของกฤษฎา ชีระโกศลพงศ์. (2565, 10) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการบริหารระบบการคุ้มครองทางสังคม และสวัสดิการสังคมในช่วงหลังโควิด-19 ไวรัสแพร่ระบาดทำให้เห็นปัญหาของระบบว่า ขาดระบบที่มีกลไกการจัดการเชิงป้องกัน แต่เน้นที่ใช้กลไกการจัดการเชิงบรรเทา เป็นมาตรการระยะสั้น และตัดสินใจโดยขาดการมีส่วนร่วม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2564) เสนอเพิ่มชุดสวัสดิการรูปแบบใหม่ โดยให้รัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณทั้งหมด รัฐบาลจำเป็นต้องจัดเก็บรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อรักษาความยั่งยืนทางการคลัง คือ การเพิ่มภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นร้อยละ 10 ทำให้รัฐบาลมีรายได้เพิ่มขึ้นและควรใช้รูปแบบการร่วมจ่ายเงินสมทบระหว่างรัฐบาลและผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งเป็นการส่งเสริมด้านการออมให้กับผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบ และอุปถัมภ์ กอวิฒนสกุล (2565) เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาสำคัญ คือ การทำให้แรงงานนอกระบบเข้าถึงระบบประกันสังคม โดยการเร่งสนับสนุนหรือจูงใจให้แรงงานนอกระบบเข้าสู่ภาคแรงงานในระบบมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จัดทำนโยบายเพื่อสร้างโอกาสการจ้างแรงงานในระบบในเขตชนบท และควรจัดโครงการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน

สำหรับประเทศไทยปัจจุบันมีระบบความคุ้มครองทางสังคมแก่แรงงาน 2 รูปแบบ 1. สวัสดิการทางสังคม เป็นระบบที่ภาครัฐเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนเป็นหลักไม่มีการร่วมจ่ายเงินสมทบใดๆ จากประชาชน ผ่านการจัดสรรสวัสดิการขั้นพื้นฐาน และ 2. ประกันสังคม เป็นระบบที่ประชาชน

จะต้องมีการร่วมสมทบเงินมีทั้งกรณีภาคบังคับและภาคสมัครใจ เช่น แรงงานในระบบจะกลายเป็นผู้ประกันตนในกองทุนประกันสังคมมาตรา 33 ต้องสมทบเงินรายเดือน เป็นกรณีภาคบังคับ สำหรับประกันสังคมภาคสมัครใจได้มีการผลักดันจากภาครัฐให้ครอบคลุมไปยังแรงงานนอกระบบที่ยังไม่มีสวัสดิการรองรับในหลายมิติ เช่น มาตรา 40 (กนต์ธีระพงษ์, อุษณีย์ ศรีจันทร์, อลงกรณ์ ฉลาดสุข, 2564) เป็นการขยายประกันสังคมให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบโดยรัฐร่วมจ่ายในมาตรา 40 ซึ่งเป็นระบบสมัครใจให้บุคคลใดซึ่งมิใช่ลูกจ้างตามมาตรา 33 หรือไม่อยู่ในบังคับอาจสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัตินี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2533, 12) สำหรับสิทธิประโยชน์พื้นฐานตามมาตรา 40 จะได้รับประโยชน์ทดแทนในระหว่างการว่างงาน เช่น กรณีถูกเลิกจ้างได้รับเงินทดแทนระหว่างการว่างงาน (กระทรวงแรงงาน, 2565, ออนไลน์) และยังมีมาตรา 39 ที่เป็นการประกันในระบบสมัครใจโดยผู้ที่เคยเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แล้วความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง สามารถเป็นผู้ประกันตนเองต่อแม้ว่าประเทศจะมีระบบความคุ้มครองทางสังคมที่พัฒนาดีขึ้น แต่ระบบให้ความช่วยเหลือทางสังคมครอบคลุมประชากรแตกต่างกัน ระบบคุ้มครองทางสังคมในปัจจุบันแม้ว่าจะจัดให้เป็นวงกว้าง แต่ก็ยังมีช่องว่างอยู่บ้าง โดยกองทุนประกันสังคมครอบคลุมแรงงานในระบบเป็นหลัก มีแรงงานนอกระบบเพียงเล็กน้อยและความเพียงพอของสิทธิประโยชน์อยู่ในระดับต่ำ (United Nations Thailand, 2020)

จากฐานคิดความยุติธรรมทางสังคมและการคุ้มครองทางสังคมนั้น ผู้เขียนสนับสนุนแนวคิดของรอลส์ที่มีข้อเสนอว่าความมั่งคั่งอาจจะเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกันได้ถ้าผลประโยชน์ตกแก่ทุกคนในสังคมอย่างไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งรอลส์มีมุมมองให้รัฐบาลเป็นผู้เข้าไปจัดการกับกลุ่มที่ได้เปรียบในสังคมมากกว่าการพยายามสร้างสวัสดิการแก่กลุ่มคนที่เสียเปรียบให้ได้รับความคุ้มครอง แต่หากพิจารณาแล้วเขาอาจเชื่อว่าหากกลุ่มคนที่ได้เปรียบได้รับการควบคุมโดยรัฐก็อาจยอมนำมาซึ่งความยุติธรรมแก่กลุ่มด้อยโอกาสในสังคมนั้นเอง อีกทั้ง Hobbes (1651) Leviathan (1952) Jasso (1980) ได้เห็นว่าสังคมนั้นเปรียบเสมือนเป็นศูนย์รวมของความรู้สึกยุติธรรมของผู้คน ดังนั้น การกระจายความรู้สึกยุติธรรมระหว่างสมาชิกในสังคมจะช่วยรับรองว่าคนในสังคมจะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ในทัศนะนี้ผู้เขียนเห็นพ้องในประเด็นที่ว่าความยุติธรรมเป็นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคม แต่ในสังคมหนึ่งๆมีกลุ่มคนที่เข้าถึงทรัพยากรที่แตกต่างกัน ดังนั้น ความยุติธรรมเป็นเพียงชุดความคิดหลักในการสร้างความเป็นธรรม แต่ต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านอำนาจในสังคมด้วย ซึ่งเป็นฐานคิดอีกประการหนึ่งที่สามารถสร้างความยุติธรรมในสังคมได้ นั่นคือ อำนาจทางการเมืองโดยรัฐที่ชอบธรรมจะนำมาซึ่งการสร้างความยุติธรรมทางสังคมให้เกิดแก่กลุ่มด้อยโอกาส เช่น แรงงานนอกระบบที่อยู่ในสถานะไม่ปกติของระบบเศรษฐกิจเขาได้รับผลกระทบมากที่สุด ฉะนั้น ฐานคิดความยุติธรรมและการบังคับใช้อำนาจที่ชอบธรรมจึงนำมาเป็นแกนหลักร่วมกันในการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมเพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่แรงงานนอกระบบ

สรุปและข้อเสนอแนะในการกำหนดทางเลือกเชิงนโยบาย

สถานการณ์โควิด-19 เป็นปัจจัยทำให้ประเทศไทยมีสัดส่วนแรงงานนอกระบบเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่มีความมั่นคงในการทำงานและรายได้ โควิด-19 ยังลดศักยภาพในการเข้าถึงการประกันตนตามโครงสร้างระบบประกันสังคมเดิมของรัฐ เพราะแรงงานกลุ่มดังกล่าวถูกลดชั่วโมงทำงาน การพักงาน และการถูกให้ออกจากงาน จึงลดทอนโอกาสเข้าถึงความเป็นธรรมที่จะได้รับการกระจายทรัพยากรจากรัฐอย่างเป็นธรรม แรงงานบางกลุ่มหางานใหม่แต่จะมีอำนาจต่อรองกับนายจ้างน้อยลง เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ แม้รัฐบาลมีมาตรการช่วยเหลือแต่ยังคงมุ่งใช้กลไกการจัดการเชิงบรรเทาและเป็นมาตรการระยะสั้น และยังขาดการมีส่วนร่วมโดยภาคประชาสังคม จึงนำมาสู่การเพิ่มความเหลื่อมล้ำทางสังคมแก่แรงงานนอกระบบในการเข้าถึงการคุ้มครองสังคม สำหรับการช่วยเหลือแรงงานนอกระบบบนฐานคิดความยุติธรรมทางสังคมและการคุ้มครองทางควรเน้นสร้างระบบสวัสดิการทางสังคมที่ภาครัฐเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนโดยเฉพาะแรงงานนอกระบบที่เป็นกลุ่มเปราะบางในสังคม และพัฒนาระบบการประกันสังคมที่แรงงานจะต้องมีการร่วมสมทบเงินมีทั้งกรณีภาคบังคับและภาคสมัครใจ เพื่อนำไปสู่ระบบการช่วยเหลือควบคู่กับการสร้างความยั่งยืนทางรายได้ ซึ่งเป็นสถานะที่แรงงานในระบบเศรษฐกิจจะได้รับการปฏิบัติจากรัฐด้วยความเสมอภาคของโอกาสที่จะเข้าถึงการกระจายผลประโยชน์ของสังคม จากข้อมูลผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 และการทบทวนฐานคิดความยุติธรรมทางสังคมและการคุ้มครองทางสังคมข้างต้น ผู้เขียนจึงเสนอแนวคิดในการพัฒนาทางเลือกเชิงนโยบายเพื่อช่วยเหลือแรงงานนอกโดยเชื่อมโยงฐานคิดดังกล่าว ดังนี้

1. ระบบการช่วยเหลือ ประกอบด้วย 1.1. การช่วยเหลือเงิน จำนวน 90 วันติดต่อกันแก่แรงงานนอกระบบโดยตรงให้ครอบคลุมกลุ่มอาชีพที่ไม่อยู่ระบบประกันสังคมภาคบังคับ ได้แก่ กลุ่มประกันตนตามมาตรา 39 และ 40 1.2. การจ้างงานระยะสั้นร่วมกับสถานประกอบการแก่แรงงานในระบบที่จะถูกเลิกจ้างจากสถานประกอบการเพื่อไม่ให้ถูกเลิกจ้าง โดยรัฐบาลจะให้เงินอุดหนุนจ้างงานลักษณะ Co-payment ประมาณ 2 ใน 3 ของเงินเดือนเพื่อชดเชยการเลิกจ้าง และ 1.3 การ Up-skill และ Re-skill แก่แรงงานที่อยู่ในระบบมาก่อนและเป็นแรงงานนอกระบบที่ถูกให้ออกจากงานเนื่องด้วยสถานการณ์โควิด-19

2. การจัดสวัสดิการสังคมเฉพาะ เป็นสวัสดิการเฉพาะ สำหรับแรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นนโยบายมุ่งให้แรงงานนอกระบบตามมาตรา 40 แรงงานที่เป็นนายจ้างตนเอง และแรงงานในภาคเกษตรเข้าสู่การเป็นแรงงานในระบบ โดยการแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้รัฐบาลมีหน้าที่จัดสวัสดิการสังคมแทนนายจ้างหรือผู้ประกอบการ โดยให้แรงงานร่วมจ่ายค่าประกันตนในอัตราที่แรงงานนอกระบบมีความสามารถในการประกันตนอย่างต่อเนื่องโดยไม่ยุติการชำระ ในรูปแบบทวิภาคี (Bilateral) ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการออมและให้สอดคล้องรูปแบบการทำงานแบบใหม่ที่มีลักษณะการที่แรงงานเป็นนายจ้างตนเอง หรือผู้รับจ้างอิสระที่มีแนวโน้มมากขึ้น

3. การสร้างระบบการจัดการเพื่อช่วยเหลือแรงงานนอกระบบในรูปแบบไตรภาคี (Trilateral)

โดยความร่วมมือของรัฐบาล เอกชน และภาคประชาชน ในการสร้างระบบการจัดการเพื่อช่วยเหลืออย่างเป็นระบบที่มีโครงสร้างและกระบวนการให้บริการแก่แรงงานนอกระบบกรณีอยู่ในภาวะความเสี่ยงหรือสถานการณ์ที่กระทบต่อการทำงานที่ส่งผลต่อรายได้และการออมของแรงงาน เช่น รัฐบาลจูงใจเอกชนด้านการลดหย่อนภาษีเพื่อให้เอกชนจัดบริการด้านขนส่ง การเข้าถึงอาหาร น้ำ ยา และเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่แรงงาน หรือการบริการด้านเงินทุนกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ หรือการสนับสนุนด้านการจ้างงาน เป็นต้น โดยภาคประชาชนเป็นกลไกระดมทุนในการสนับสนุนด้านการบริการของรัฐบาลและเอกชน

4. การขยายโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) โดยรัฐบาลกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสร้างระบบความคุ้มครองทางสังคมระดับชุมชนท้องถิ่นแก่กลุ่มแรงงานนอกระบบได้ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ ทั้งในพื้นที่และเครือข่ายสนับสนุนอื่นภายใต้กรอบความร่วมมือขององค์กรด้านการคุ้มครองแรงงาน โดยให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้ง “กองทุนประกันสังคมชุมชน” เพื่อให้แรงงานนอกระบบเข้าถึงเงินทดแทนและสิทธิอื่นตามสิทธิประกันสังคมในรูปแบบร่วมจ่ายระหว่างรัฐบาลผ่านสำนักงานประกันสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแรงงาน ทั้งนี้งบประมาณของกองทุนจากภาครัฐและท้องถิ่นอาจมาจากเงินที่ได้รับจัดสรรแต่ละปีจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติร่วมกับกองทุนประกันสังคม และเงินสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดในการพัฒนาทางเลือกเชิงนโยบายที่นำเสนอดังกล่าวจะเป็นประโยชน์เชิงการบริหารแก่หน่วยงานภาครัฐโดยรัฐบาลเป็นผู้ริเริ่มสร้างระบบความคุ้มครองแก่แรงงานนอกระบบ ซึ่งมีความเสี่ยงเป็นพิเศษ ฉะนั้น แรงงานนอกระบบจึงต้องได้รับความช่วยเหลือโดยการจัดสวัสดิการสังคมเฉพาะ และมีการบริหารในรูปแบบไตรภาคี รวมถึงการมีระบบการช่วยเหลือที่ยั่งยืน คือ การมีกองทุนประกันสังคมชุมชนที่เสริมหนุนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการคุ้มครองแรงงานนอกระบบที่จะนำมาซึ่งความยุติธรรมในสังคม โดยการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมซึ่งเป็นวาระสำคัญในการพัฒนาประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงแรงงาน. (2560). *ยุทธศาสตร์ 20 ปี ประจำปี พ.ศ. 2560-2579*.

สืบค้น 10 มกราคม 2566, จาก <https://dsdw.go.th/Data/ContenttableFiles/Files/nnv0pkli.pdf>.

กระทรวงแรงงาน. (2565). *เงื่อนไขการรับประโยชน์ทดแทน ผู้ประกันตนมาตรา 40*. สืบค้น 10 มกราคม 2566, จาก <https://lb.mol.go.th/%E0%B9%80%B2-40>.

- กระทรวงแรงงาน. (2565). *หลักเกณฑ์และเงื่อนไข*. สืบค้น 10 มกราคม 2566, จาก <https://lb.mol.go.th>.
- กฤษฎา ชีระโกศลพงศ์. (2564). การคุ้มครองทางสังคม: มาตรการของรัฐบาลไทยในการสนองตอบวิกฤติการณ์โควิด-19. *วารสารธรรมศาสตร์*, 40 (1), 10-58.
- กฤษฎา ชีระโกศลพงศ์. (2565). สถานะองค์ความรู้ปัจจุบันและทิศทางในอนาคตของนโยบายสังคม: การพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมเพื่อส่งเสริมความกินดีอยู่ดีและลดความขัดแย้งทางสังคม. *วารสารธรรมศาสตร์*, 41(1), 1-37.
- กันต์ ชีระพงษ์, อุษณีย์ ศรีจันทร์, อลงกรณ์ ฉลาดสุข. (2564). *ความคุ้มครองทางสังคมแรงงานนอกระบบ*. สืบค้น 28 ธันวาคม 2565, จาก <https://tdri.or.th/2022/04/social-protection-informal-worker-th/>.
- คณะกรรมการกลั่นกรองการใช้จ่ายเงิน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากผลกระทบของไวรัสโควิด-19 และโครงการภายใต้กรอบวงเงิน 4 แสนล้านบาท ตาม พ.ร.ก.กู้เงินฯ 1 ล้านล้านบาท (รอบที่ 1)*. สืบค้น 28 ธันวาคม 2565, จาก <http://thaime.nesdc.go.th/>.
- คณะกรรมการกลั่นกรองการใช้จ่ายเงิน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากผลกระทบของไวรัสโควิด-19 และโครงการภายใต้กรอบวงเงิน 4 แสนล้านบาท ตาม พ.ร.ก.กู้เงินฯ 1 ล้านล้านบาท (รอบที่ 2)*. สืบค้น 28 ธันวาคม 2565, จาก <http://thaime.nesdc.go.th/>.
- ประทีป ชนกิจเจริญ. (2566). *ภัยโควิด19เปลี่ยนวิกฤตเป็นความยั่งยืนของชุมชน*. สืบค้น 10 มกราคม 2566, จาก <https://www.nationalhealth.or.th/en/node/2234>.
- ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร. (2563, 25 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 137.
- ปิยฤดี ไชยพร. (2556). *ข้อคิดว่าด้วยความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานคิดด้านสิทธิชุมชน*. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณฑล กปิตลาญจน์ และวันใหม่ นนท์ฐิติพงศ์. (2566). *แรงงานนอกระบบ: ผลกระทบและความท้าทายในยุคCOVID-19*. สืบค้น 2 มกราคม 2566, จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_30Mar2021.aspx.
- ศูนย์วิจัยเกียรติคุณกัทร. (April 21, 2021). *เจาะลึกความเหลื่อมล้ำไทย แก้ได้ไหม แก้อย่างไร*. สืบค้น 2 มกราคม 2566, จาก https://media.kkpfg.com/document/2021/Apr/KKP%20Research_%.

- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2564). *โครงการการออกแบบระบบการประกันสังคมที่รองรับการเปลี่ยนแปลง ของรูปแบบการทำงานในอนาคต* (รายงานฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2551). *อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอส พี วี การพิมพ์.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2564). *ความยุติธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ซอลท์ พับลิชชิง.
- สำนักงานประกันสังคม. (2563). *กฎหมายและระเบียบ*. สืบค้น 10 มกราคม 2566, จาก <https://www.sso.go.th>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). การรับมือสถานการณ์วิกฤตการระบาดของโควิด-19 ของประเทศไทยและต่างประเทศ. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 57(2), 20-35.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานภาวะสังคมไทย (Social Situation and Outlook) ไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม*. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2566, จาก http://social.nesdc.go.th/social/Portals/0/Documents/20Q2_2563_07012021_2346.pdf.
- สำนักแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *สรุปผลที่สำคัญการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ.2562*. สืบค้น 28 ธันวาคม 2565, จาก https://www.nso.go.th/sites/2014en/Survey/social/labour/informalEmployment/2019/2562_workerOutSum.pdf.
- สำนักแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *สรุปผลที่สำคัญการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ.2563*. สืบค้น 28 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.nso.go.th/sites/2014en/Survey/social/labour/informalEmployment/2020/PocketBook2020.pdf>.
- สำนักแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *สรุปผลที่สำคัญการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ.2564*. สืบค้น 28 ธันวาคม 2565, จาก https://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/Informal_work_force/2564/summary_64.pdf.
- สำนักแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *สรุปผลที่สำคัญการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565*. สืบค้น 28 ธันวาคม 2565, จาก https://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/Informal_work_force/2565/summary_65.pdf.
- เสาวณี จันทะพงษ์ และนฤกร เลิศวิทวัสชัย. (2663). *การคุ้มครองทางสังคม: บทเรียนของต่างประเทศ*. สืบค้น 28 ธันวาคม 2565, จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib/Article_04Aug2020.pdf.

อุปลัทธี กอวัฒนสกุล. (2565). โศกภัยแรงงานนอกระบบในไทย ความเหลื่อมล้ำ ค่าแรง และความเสี่ยง.

สืบค้น 28 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.prachachat.net/breaking-news/news-849881>.

Ariyaprachya, Kiatipong, Nair, Arvind, Yangharry, Nairjudy, Moroz, Edmund. (2020). *The Thai economy: COVID-19, poverty, and social protection*. Retrieved April 28, 2020, from <https://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/thai-economy-covid-19-poverty-and-social-protection>.

Cook S, Karen and Hegtvedt A, Karen. (1983). Distributive Justice, Equity, and Equality, *Annual Review of Sociology*, 9(1983), 217-241. <https://doi.org/10.1146/annurev.so.09.080183.001245>.

Jasso, Guillermina. (1980). A NEW THEORY OF DISTRIBUTIVE JUSTICE. *American Sociological Review*, 45 (February), 3-32. <https://doi.org/10.2307/2095239>.

ILO. (2020). *Covid-19 labour market impact assessment in Thailand*. Working Paper. Bangkok: ILO Regional Office for Asia and the Pacific.

Munro, L. (2011), A Literature Review on Trade and Informal Labour Markets in Developing Countries, OECD Trade Policy Working Papers, No. 132. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5kg3nh4xwxr0-en>.

R. Gaston, Gelos. (2020). *Monetary and Financial Policy Responses for Emerging Market and Developing Economies, Special Series on COVID-19*, (Research report). Monetary and Capital Markets Department (MCMMP), IMF: n.p.

Razavi, Shahr , Behrendt, Christina , Bierbaum, Mira , Orton, Ian , Tessier, Lou . (2020). Reinvigorating the social contract and strengthening social cohesion: Social protection responses to COVID-19. *International Social Security Review*, 73(3), 55-80. <https://doi.org/10.1111/issr.12245>.

United Nations Thailand. (2020). *Covid-19 Social Impact Assessment*. Oxford: Oxford Policy Management Limited.

การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนไทยผ่านแฟลชม็อบ จังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย*

ชญ์ณภัทร์ เจริญพานิช¹

(วันที่รับบทความ: 23 มีนาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 31 พฤษภาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 6 มิถุนายน 2566)

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์ความคิดทางการเมือง ประสบการณ์และการรับรู้ของผู้ประท้วงเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องแฟลชม็อบในจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย ในช่วงปี 2563 เพื่อสะท้อนแรงจูงใจ อารมณ์ความรู้สึก และความปรารถนาทางการเมือง ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการประท้วงแฟลชม็อบ โดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างทางการเมืองและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเยาวชนที่มีบทบาทในแฟลชม็อบของจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 10 คน จากการศึกษาพบว่า แฟลชม็อบในจังหวัดพิษณุโลกเกิดจากปัจจัยกระตุ้นหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นความอดทนทางเศรษฐกิจจากการบริหารที่ไม่มีประสิทธิภาพของรัฐบาลซึ่งกระตุ้นให้เยาวชนที่มีความตื่นตัวร่วมในแฟลชม็อบรวมทั้งการยุบพรรคอนาคตใหม่ที่มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นในฐานะสัญลักษณ์ของความยุติธรรมในสังคมไทย นอกจากนี้ยังพบว่าโครงสร้างทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เช่น การควบคุมของรัฐ การกดขี่ทางการเมือง และการขาดความปลอดภัยและความยุติธรรมในการแสดงออกทางการเมืองเป็นส่วนหลักสำคัญต่อโครงสร้างที่บีบคั้นและนำไปสู่การเคลื่อนไหวแบบแฟลชม็อบ ดังนั้น เยาวชนที่มีบทบาทในแฟลชม็อบจึงต้องการประชาธิปไตยที่แท้จริง การรื้อระบบอำนาจนิยม ความปลอดภัยทางการเมือง รัฐสวัสดิการและความยุติธรรม โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและระบบทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างสังคมที่เท่าเทียมกันมากขึ้น และต่างเชื่อว่าการส่งเสริมความคิดเชิงประชาธิปไตยจากระดับของรากหญ้าเป็นส่วนสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น จากประสบการณ์และมุมมองจึงสะท้อนถึงความต้องการทางเศรษฐกิจที่ทำลาย การส่งเสริมคุณค่าทางประชาธิปไตย และความเป็นธรรมทางการเมืองและความปลอดภัยเพื่อการอยู่ร่วมกันและสังคมที่เป็นธรรมในประเทศไทย

คำสำคัญ: แฟลชม็อบ, โครงสร้างที่ไม่เป็นประชาธิปไตย, การเคลื่อนไหวของเยาวชน, การตื่นตัวทางการเมือง

* ได้รับทุนวิจัยจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปี 2564

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Thannapat.j@psru.ac.th

Political Awakening of Thai Youth in Flash Mobs, Phitsanulok Province, Thailand*

Thannapat Jarernpanit¹

(Received: March 23, 2023; Revised: May 31, 2023; Accepted: June 6, 2023)

Abstract

This paper analyzes the political ideas, experiences, and perceptions of youth protestors who participated in a flash mob in Phitsanulok Province, Thailand in 2020. It aims to study the motivations, emotions, and political aspirations of these participants and explore the factors that drove their involvement in the demonstration. The study utilized the political structure theory and conducted in-depth interviews with ten active youth participants from the flash mob in Phitsanulok province. The findings reveal that the flash mobs in Phitsanulok were spurred by various precipitating and exogenous factors. Economic deterioration resulting from the government's inadequate administration played a significant role in motivating the active youth to join the flash mob. The dissolution of the Future Forward Party, seen as a symbol of injustice in Thai society, also played a crucial role. Additionally, the study identified undemocratic structures, such as state controls, political repression, and the lack of safety and fairness in political expressions, as key sources of structural strain that prompted the flash mob mobilization. Consequently, the participants demanded true democracy, the dismantling of authoritarian regimes, political safety, state welfare, and justice. They viewed a transformation of Thai political culture and system as essential for creating a more equitable society. They believed that fostering democratic thinking from the grassroots level was pivotal in achieving this goal. By examining their experiences and perspectives, the study emphasizes the need to address economic challenges, promote democratic values, and ensure political safety and fairness for a more inclusive and just society in Thailand.

Keywords: Flash mob, Undemocratic structure, Youth movement, Political awakening

* This research was funded by Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University in 2021

¹ Assistant Professor, Political Science Program, Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University,
E-mail: Thannapat.j@psru.ac.th

Introduction

The political movements of Thai youth gained momentum following the dissolution of the Future Forward Party on February 21, 2020. The initial reaction took the form of a "flash mob" protest in central Bangkok and has since spread to various locations, particularly within university campuses. Thai students, in particular, perceive the dissolution of the Future Forward Party as a stark manifestation of political injustice in Thailand. According to these students, the court system and legal framework have been manipulated as political tools by the ruling elites and the military government. They argue that these mechanisms have been employed to stifle ideas and suppress dissent, effectively depriving the country's youth of a voice in free and fair elections. The prevailing sentiment is that this suppression obstructs the democratic aspirations of Thai youth.

The uprising has found considerable traction on social media platforms, with Twitter serving as a prominent channel for mobilization and coordination. Notably, a large-scale demonstration took place in front of the Democracy Monument in Bangkok on July 18, 2020, showcasing the collective strength and determination of these youth activists. Unfortunately, as the movement has gained momentum, its participants have faced arrests and threats, further exacerbated social discontent and rallied more individuals against the military junta. The repressive measures employed by the authorities have only intensified the resolve of these activists and amplified their call for political change.

Overall, the political movements of Thai youth have emerged as a response to the dissolution of the Future Forward Party, highlighting concerns over political injustice, limitations on democratic participation, and the suppression of dissent. The movement's growth, facilitated by social media, has not only galvanized support but also provoked a harsh crackdown by the authorities, deepening the social divide and fueling the call for reform.

In addition to the dissolution of the Future Forward Party, the outcome of the general election in 2019 further exacerbated the sense of injustice among Thai youth. The election served as a political experience that highlighted their concerns. As a result, the movement advocating for political change found support in over 25 Thai universities. Social media played a significant role in this movement, with the use of hashtags (#) on various platforms to campaign for the removal of the Election Commission. The youth activists also created a website, www.change.org, as a means of organizing and coordinating their efforts in calling for the removal of the Election Commission. More than 40 student organizations

and activity groups issued statements in support of the removal of the Election Commission, further amplifying the movement's reach and impact. Additionally, groups like the Youth and Direct Democracy Thailand and the Network of New Generation for Social Changes lodged a complaint with the National Anti-Corruption Commission (NACC), urging an examination of the Election Commission. The primary grievances behind the protests against the 2019 election result included several factors. Firstly, there was dissatisfaction with the delay in receiving election votes from New Zealand, which subsequently hindered the timely counting of the total votes. Secondly, there was discontent with the decision to halt vote counting on March 24, 2019. Lastly, there were suspicions regarding the Election Commission's performance in other aspects, such as discrepancies between the number of voters and the number of votes cast (Youth and Direct Democracy Thailand, 2020). Consequently, starting from February 2020, a significant number of Thai youths participated in demonstrations demanding constitutional reforms, the resignation of Prime Minister Prayut Chan-o-cha, and substantial reforms within the monarchy. These calls for change reflect the growing frustration and aspirations of Thai youth seeking a more democratic and just political system (Lertchoosakul, K., 2021).

In Phitsanulok province, a network of university students formed, and more than 28 networks collectively issued a statement on April 1, 2019, demanding an audit of the Election Commission's actions. Additionally, on April 2, 2019, students from Pibulsongkram Rajabhat University and Naresuan University organized the "See Less" activity to gather names of individuals supporting the removal of the Election Commission. However, the student movement faced interference, control, and threats from the police, military, and university administrators. The intervention, control, and threats imposed by the police, military, and university administrators resulted in a hardening of attitudes among the students. These actions reinforced their opposition to the dictatorship, authoritarianism of the Thai government, and the prevailing issues of injustice in Thai society. The atmosphere of fear created by such interventions played a significant role in shaping the political experiences and perceptions of Thai students. Consequently, they became more critical of the social and political contexts surrounding them.

This article aims to delve into the political ideals, experiences, and perceptions of Thai youth who participated in flash mobs in Phitsanulok during 2020. Its objective is to comprehend the motivations and factors that prompted their involvement in political protests. The intention is to shed light on the

underlying reasons driving their active participation and to provide a deeper understanding of their aspirations for political change.

Research Objectives

1. This study aims to delve into the political ideals, experiences, and perceptions of Thai youth who actively participated in flash mobs in Phitsanulok province during 2020.
2. The research intends to gain an understanding of the motivations and factors that influenced the youth's decision to mobilize and participate in the flash mobs in Phitsanulok.

Literature Reviews

Political Opportunity Structure

According to Tarrow (1994), the concept of the political opportunity structure refers to a set of consistent but not necessarily formal or permanent factors that encourage or discourage social or political actors from utilizing their internal resources to form social movements and engage in contentious politics. Tarrow's main idea revolves around "contentious politics," which denotes the emergence of responses to changes in political opportunities, potentially shaping the incentives and constraints for individual participants. Essentially, it highlights how shifts in political opportunities or constraints create conditions that give rise to contentious politics. Participants in such movements may employ various forms of action, including riots, strikes, and barricades, among others, as part of their repertoire of strategies.

Indeed, the political opportunity structure is vital in shaping and influencing youth political movements in Thailand. The changing in political, social, and economic environments contribute to the framing of collective action and the emergence of contentious politics. Political situations and trigger factors can stimulate people's mobilization and legitimize their participation in political or social movements. Consequently, contentious politics can lead to collective challenges by social movements united around common purposes and social solidarities, targeting political opponents and authority figures.

The political opportunity structure encompasses several key dimensions. Firstly, it includes the degree of openness or closure of the institutionalized political system. The level of access and inclusiveness within the political system affects the opportunities available for youth movements to voice their concerns and demand change. Secondly, the stability or instability of the political system and state is crucial. Instability can create opportunities for youth movements to mobilize and push for reforms, while a stable system may pose challenges to their efforts. Thirdly, the presence or absence of allies and

support groups is significant. The availability of like-minded organizations, activists, and social groups that can offer support, resources, and networks strengthens the capacity of youth movements. Lastly, the division within the elite groups or their tolerance of protests shapes the political opportunity structure. If the elite groups are divided or tolerant of dissent, it creates an environment more conducive to youth mobilization and collective action (Giugni, M., 2009).

These dimensions of the political opportunity structure interact with social factors, trigger events, and grievances to shape the formation and trajectory of youth political movements. They can provide openings for collective actors to form or join social and political movements, as well as contribute to structural strain caused by severe situations like conflicts or political oppression. Overall, the political opportunity structure plays a significant role in the formation and dynamics of youth political movements in Thailand, as it influences the opportunities and constraints they face, and impacts their ability to challenge existing power structures and advocate for change.

Social and political movements can operate within both open and closed institutional settings. However, the extent of collective action and mobilization depends on the development of political motivation and the formation of meaningful action or ideology within these movements. Factors such as military coups and economic crises can act as precipitating factors, influencing the mobilization of social movements.

Moreover, the success or failure of mobilization efforts is contingent on various factors. These include the readiness of organizations, the level of insurgent consciousness, the prevailing political opportunity structure, the presence of alliances or support groups, the formulation of effective strategies and tactics, and the response of counter-movements. It is essential to understand the political opportunity structure in a dynamic manner, as it evolves over time, presenting shifting opportunities and challenges for mobilization. Furthermore, political actors within social movements tend to be more responsive to general factors in the political environment rather than issue-specific conditions. This suggests that broader political contexts and dynamics shape the actions and strategies of these actors (Meyer, D.S. & Minkoff, D.C., 2004). By considering these dynamics, we can gain a better understanding of the complexities and influences that impact social and political movements.

The political opportunity concept provides a broader and more dynamic framework for studying political and social movements. Scholars like Charles Tilly (1978) and Doug McAdam (1996) have

advanced the understanding of political opportunities and contentious politics, emphasizing the interplay between social movements, the political system, and processes of contention. This perspective highlights the interaction and intersection between state actions and insurgent challenges.

State actions toward social movements are crucial independent variables that can significantly impact the movement and its chances of success. The actions taken by the state can either enable or constrain the opportunities available for the movement to mobilize and achieve its goals. Additionally, external factors or exogenous factors play a critical role in shaping the political opportunity structure and influencing social movements. These factors, which are beyond the control of the movement itself, can create favorable or unfavorable conditions for mobilization and activism (Meyer, D.S. & Minkoff, D.C., 2004).

Given these considerations, applying the political opportunity structure theory to study the youth's flash mob in Phitsanulok province, Thailand, becomes essential. It allows for a deeper understanding of the motivations and factors that drove the youth to join and mobilize the flash mob. By examining the political opportunity structure, we can uncover the dynamics and contextual factors that influenced their participation and activism as follows:

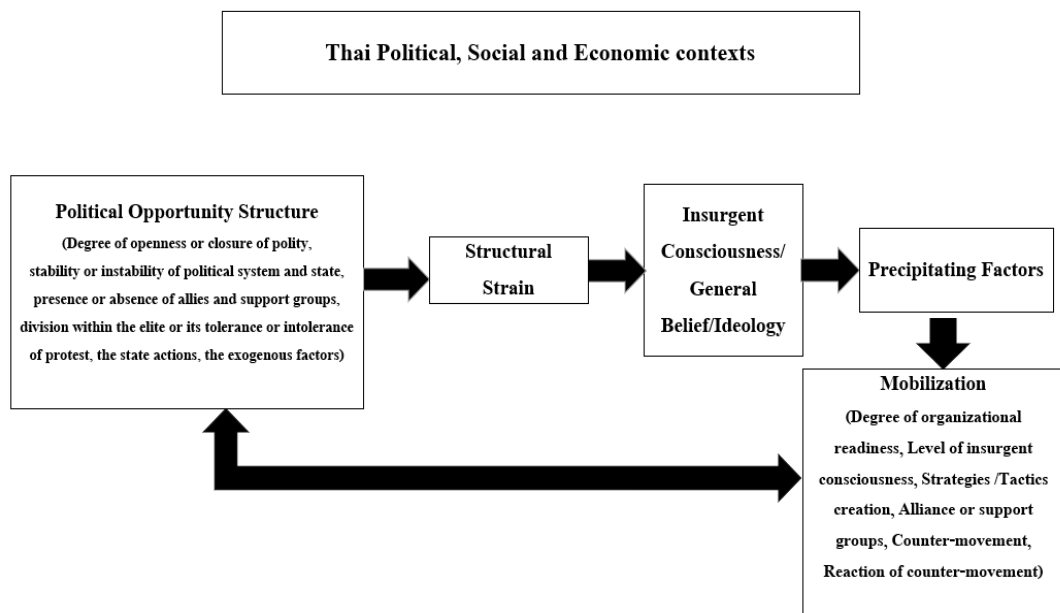

Figure 1 Research Framework

Research Methodology

The research conducted qualitative research using in-depth interviews to examine the political ideals, experiences, and perceptions of the active leaders of youth protestors who organized the flash mob in Phitsanulok province in 2020.

Population and Sample Groups

The research employed purposive sampling to select a sample group of 10 participants who were active leaders of flash-mob in Phitsanulok province. The criteria for selection included age between 18 to 20 years old, birth years ranging from 1994 to 1996, and being first-time voters in the general election of 2019. Additionally, the participants had to have experience participating in and mobilizing flash mobs in Phitsanulok province multiple times throughout 2020.

Purposive sampling is a non-random sampling technique commonly used in qualitative research to select participants who possess specific characteristics or experiences relevant to the research focus. By using this sampling method, the research aimed to ensure that the selected participants would provide valuable insights into the political ideals, experiences, and perceptions of the youth leaders involved in the flash mobs. The sample group of 10 participants, meeting the established criteria, allowed for an in-depth exploration of their perspectives and experiences. The research sought to capture a diverse range of insights from individuals who played active roles in the youth protests, contributing to a comprehensive understanding of their motivations and factors influencing their engagement in the flash mobs.

Methods of Data Collection

The research employed in-depth interviews with 10 active youth leaders of the flash mobs in Phitsanulok province, Thailand. This qualitative approach allowed for detailed and personal insights into their experiences, perceptions, and motivations. Additionally, the research utilized a documentary research approach to supplement the interview data. This involved examining academic documents, research papers, academic articles, and online media sources that discussed and presented the phenomenon of youth mobilization in Thailand from 2006 to 2020. These sources provided valuable background information and contextual understanding of the broader youth movement in the country.

Furthermore, the research incorporated the analysis of social media platforms such as Twitter and Facebook. By observing the metaphors, hashtags, and political discourses created by the youth for communication during the flash mob phenomena, the researcher gained insights into the online discourse and messaging strategies employed by the youth activists. This analysis helped to understand the ways in which the youth communicated their political messages and engaged with the broader public.

The combination of in-depth interviews, documentary research, and social media analysis provided a comprehensive approach to exploring the political ideals, experiences, and perceptions of the youth leaders involved in the flash mobs. It allowed for a multi-faceted understanding of the phenomenon, drawing on both the personal narratives of the youth leaders and the broader socio-political context in which the mobilization took place.

Data Analysis

The research employed the content analysis method to analyze the data gathered from the in-depth interviews, documents, and media sources. Content analysis is a systematic approach to interpret and understand the various notions expressed by the youth protestors who actively participated in the flash mob in Phitsanulok province. It involves analyzing the content of the data to identify common themes, ideas, and emotions that emerge from the participants' narratives.

Through content analysis, the researcher aimed to gain insights into the construction of meaning within the experiences, perceptions, and motivations of the youth protestors. It sought to understand how they interpreted and made sense of their participation in the flash mob, and what they considered to be true and important to them. The analysis focused on uncovering their values, motivations, and the factors that influenced their decision to join the flash mob.

Furthermore, the research aimed to examine how the political actions of the youth protestors reflected the underlying conflicts within the social and political structure of the Thai state. By applying political structure theory, the study sought to analyze the motivating factors behind the youth's involvement in the flash mob movement. It aimed to understand their political and social ideals, intentions, political ideologies, perceptions, and the structural conflicts that served as driving forces for their participation in the flash mob.

Overall, the content analysis method was utilized to uncover and interpret the rich and diverse narratives of the youth protestors, shedding light on their experiences, motivations, and the broader socio-political context in which the flash mob movement emerged

Research Results

Perceptions, Experiences, Political Ideals and Motivation Factors of the Thai Youth in Flash-Mobs of Phitsanulok Province

Based on this research, it has been observed that middle-class youths, in addition to other groups within the new generation, demonstrate a higher level of awareness and enthusiasm regarding their own

welfare issues and rights. They perceive themselves as part of the emerging middle class within a society characterized by significant levels of inequality. Their understanding of these issues is shaped by their family experiences and the educational environment they are exposed to. As a result, they consider the issue of inequality to be a personal matter, deeply affecting their own lives. They recognize the importance of the welfare state as a fundamental right of the people, understanding its significant impact on their overall well-being.

The flash mob movement of Thai youth in Phitsanulok was driven by several crucial factors:

1. Intolerance towards the administration of the Prayuth government: The youth voiced their discontent and dissatisfaction with the policies and actions of the Prayuth government. This growing frustration with the government's performance and governance played a significant role in motivating their participation in the movement.

2. Economic deterioration and its impact on families and future prospects: The declining economic conditions had a direct impact on the lives of the youth, their families, and the wider population. The adverse economic situation served as a catalyst for their activism as they sought to address the economic challenges and secure better future prospects.

3. Dissolution of the Future Forward Party: The dissolution of the Future Forward Party was seen as a severe setback to the democratic process in Thailand. The youth perceived this move as disregarding the voices and votes of over 6 million Thai citizens, particularly the new generation. This event further fueled their determination to advocate for democratic principles and participation.

4. Criticism of undemocratic structures and controls: The Thai youth displayed a keen understanding of power dynamics within political institutions. They criticized the undemocratic aspects of the electoral mechanism, senator elections, the Constitution, and the national strategy. These institutional structures, perceived to be designed by the National Council for Peace and Order (NCPO), were regarded as limiting the democratic rights and representation of the Thai people.

These factors collectively played a crucial role in mobilizing the Thai youth in Phitsanulok, empowering them to voice their concerns and demand changes in governance and democratic processes. Moreover, the Thai youth rejected patronage relationships and the network of interests that perpetuate corruption and authoritarianism. They recognized that these issues were not adequately addressed within the political discourse propagated by Thai elites and the conservative middle class. Consequently, the

youth's new political perceptions and their direct involvement in political conversations and actions challenged the existing social hegemony dominated by Thai elites, unsettling older generations who were accustomed to the stability of traditional political culture. This discomfort, worry, and discontent among older Thais reflects the tension arising from the youth's challenge to the established norms and power structures.

According to Collective Action Theory, first introduced by Mancur Olson in 1965, the triggering factor for collective actions can be attributed to the socially turbulent circumstances following the military coup in 2014. The initial social reactions against the coup and the power exerted by the National Council for Peace and Order (NCPO) created a circular reaction and collective excitement among the people, which was further amplified through social media and social contagion, leading to the emergence of flash mobs across the country (Phintobtang, P., 2009).

These factors contributed to the development of shared emotions, ideals, expectations, and consciousness among the protesters who were living under the control and threats of an undemocratic structure in Thailand. Additionally, the shortcomings of the Thai justice procedures created political opportunities and facilitated the continuous growth of social movements.

The presence of common emotions and the dissemination of information through social media and social contagion played a significant role in mobilizing individuals and fostering a sense of collective identity and purpose. These circumstances, combined with the prevailing undemocratic structure and issues with the justice system, provided the necessary conditions for sustained political activism and the continuation of social movements.

Indeed, the undemocratic political structure of Thailand served as a structural strain that shaped the political perceptions, experiences, and ideologies of the Thai youth. This strain, resulting from the limitations and challenges of the political system, played a significant role in motivating the flash mob movements. Moreover, the political awakening and activism of youth groups in central Bangkok had a ripple effect and inspired youths in other regions, such as Phitsanulok, to mobilize and join the flash mob movements. The actions and achievements of their peers in the capital city served as a source of inspiration and motivation for youth in other areas to voice their concerns and participate in collective actions.

Additionally, there was a loose network connection among youth groups in Thai universities. This network facilitated the sharing of information, experiences, and ideas, contributing to the

coordination and organization of the flash mob movements across different regions. The exchange of knowledge and collaboration among these youth groups played a crucial role in creating a broader and more impactful movement.

According to Tarrow (1994), the diverse movements, groups, and networks of the new Thai generation reflect not only their opposition to the military-dominated government but also their aim to bring about significant changes to the Thai social and political system. These social movements, groups, and networks have emerged through the exchange of ideas and information facilitated by social media and knowledge creation, challenging the dominant ideology and authoritarian regime.

The cycle of contention, as described by Tarrow, refers to a process where one wave of protest and contention leads to subsequent cycles of activism and mobilization. These cycles of contention challenge the traditional political and social establishment, gradually increasing the political opportunity structure and creating openings for other social and political groups to engage in collective action.

The movements of Free Youth and the Free People Party, in particular, have played a significant role in inspiring other groups of new generation activists through ideological interaction and the development of a new political culture. These cycles of contention create opportunities for unions to form and for success in terms of inspiration, leading to the amalgamation of various groups into a cohesive movement. The spread of information and rapid dissemination, coupled with techniques for organizing gatherings and the unrestricted access to information for group members, are crucial factors in this process.

Overall, the cycles of contention serve as catalysts for change and provide opportunities for various social and political groups to come together, inspired by the movements of Free Youth and the Free People Party, as well as by the wider ideological transformation and the access to information enabled by social media.

Political Aspirations of Thai Youth in Flash-mob

The undemocratic political structure, along with the triggering factors, played a significant role in fostering a shared sense of political purpose among the youth movements. This sense of purpose extends both to the realm of social media and real-life activism, as the youth challenge the prevailing social and political orders. The youths who played an active role in mobilizing the flash mobs in Phitsanulok had political demands that extended beyond a simple call for democracy. They sought a democracy that

embraced new concepts of Thai political culture and values, one that prioritized the rights of the people and aimed to dismantle authoritarian regimes present in Thai society. They recognized that true democracy was a crucial precursor for reforming and developing the political landscape of Thailand, ultimately shaping the future lives of its citizens.

By emphasizing the importance of a democracy rooted in the rights of the people, these youth activists highlighted the need to address fundamental issues such as political oppression, lack of transparency, and power imbalances within the existing system. They sought a political culture that was more inclusive, participatory, and responsive to the needs and aspirations of all Thai citizens, particularly the new generation.

For these youths, the demand for democracy went beyond superficial changes and aimed to bring about a fundamental transformation of the political regime. They recognized that a reformation of Thai political culture and values was essential for ensuring a more just, equitable, and democratic society. By championing these ideals and demanding a democracy based on new concepts of political culture and values, the youth activists in Phitsanulok demonstrated their deep commitment to creating a better future for themselves and their fellow citizens.

The issue of injustice in Thai society was a central concern for the flash mobs. This encompassed human rights violations, particularly those carried out under Sections 112 and 116 of the Thai criminal code, as well as instances of state violence, such as the prosecution of political opponents and the use of force to disperse the Red Shirt protests. Furthermore, the problems within the judicial system and organizations in Thailand were also significant contributing factors. The youth movement recognized that the undemocratic structure suppressed political and social opinions concerning sensitive and critical issues. The judicial process in Thailand was seen as limiting freedom of expression and inhibiting discussions on important matters affecting the people. These issues converged under the backdrop of an undemocratic structure, which stifled political and social discourse and hindered progress on addressing the concerns of the people. The flash mobs in Phitsanulok served as a platform for the Thai youth to express their discontent with these issues and demand justice, democracy, and a more inclusive society.

Moreover, the flash mob movement in Phitsanulok was driven by a sense of "hopelessness" in the political system, the courts, and the justice system, which was deeply felt by the youth in Thai society. This feeling of hopelessness was a result of their continuous perception and experience of injustice within

these institutions. It was this sentiment that motivated them to join the flash mobs and advocate for justice and good politics, which they saw as crucial for a fair and equitable distribution of values in society.

The youth in Phitsanulok were inspired by the ideal of state welfare and justice, which served as a driving force behind their political movements. They called for the state to protect people's rights and freedoms and ensure true justice for all. They had personally experienced an environment of injustice and political suppression in their daily lives. Youth leaders, in particular, faced scrutiny, surveillance, and threats from the police, military, and university administrators due to their active involvement and their willingness to express their political opinions and criticize what they deemed unfair, such as student welfare and the lack of free and safe spaces for political expression in universities and schools.

The youth demanded a fairer political and social structure, one that prioritized the demands and sovereignty of the people rather than serving the interests of a select few or specific social classes. They firmly believed that politics should be designed to address the needs of the people and ensure a just society. Through their activism, they sought to challenge the existing power dynamics and advocate for a more inclusive and democratic political system.

The youth in the flash mobs of Phitsanulok sought to establish connections between their personal experiences, political phenomena, and the broader political structure at the national level. They demanded a space where they could freely express their political opinions and engage in creative politics, with the ultimate goal of cultivating a new political culture and advancing the process of democratization.

Their call for political free speech and the creation of a new political culture reflected their desire for a more inclusive and participatory democracy. They aimed to challenge the existing political space and establish one that is free and fair for all individuals, where their voices can be heard and their rights respected. They emphasized the importance of genuine politics and a constitution that truly serves the interests and needs of the people.

Moreover, the youth in the flash mobs embraced socialist ideals within the framework of a liberal democracy. They recognized the significance of state welfare in addressing the needs and well-being of every individual in society. They emphasized the importance of social justice and advocated for policies and structures that would ensure a more equal and just distribution of resources and opportunities. By combining their demands for political space, a new political culture, and the incorporation of socialist ideals, the youth in Phitsanulok demonstrated their commitment to shaping a political system that is inclusive,

responsive, and aligned with the welfare and interests of all members of society.

The youth in the flash mobs of Phitsanulok firmly believed in the importance of initiating political change from the grassroots level. They recognized that meaningful change starts with a clear and uncorrupted set of ideals, and they were determined to create a new ethical value system that aligns with the evolving perspectives, opinions, and norms of Thai society and the global community. They understood that this process begins at the family level, where individuals are exposed to new ideas and develop their own consciousness and identity in relation to political struggles.

To build a solid foundation for democratic thinking, the active youth in Phitsanulok engaged in studying and discussing local history. By understanding the historical context and heritage of their community, they aimed to shape their ideals and develop a strong sense of political consciousness. They recognized the value of history in informing their political aspirations and actions. Moreover, the youth in the flash mobs were passionate about making politics tangible and relatable to everyone's lives and future. They sought to bridge the gap between politics and everyday existence, ensuring that political discussions and decisions were connected to the concerns and aspirations of the people. By encouraging individuals to question and imagine a better political system with the thought-provoking question, "If politics were good, what would it be like?" (The Matter, 2020), they aimed to foster critical thinking and collective envisioning of a more ideal and just political reality.

In summary, the youth in the flash mobs of Phitsanulok were driven by the desire to initiate political change from the grassroots level. They focused on creating new ethical values, studying local history, and making politics accessible and relevant to people's lives. Their goal was to establish a foundation of democratic thinking that reflects the evolving needs and aspirations of Thai society while fostering active citizen participation in shaping a better political future.

Discussion

In this paper, the focus is on the emergence of a vibrant youth movement in Thailand, particularly in Phitsanulok province. The movement aims to bring politics closer to everyday life and foster a new political culture. It seeks political reform for a true democracy where the monarchy operates within the Constitution and people have safe spaces to express their opinions. The paper emphasizes the need for a transition in Thai political thought and culture to accommodate new ideas and aspirations.

The emergence of a new political culture in Thailand challenges the traditional authoritarian regime and undemocratic structure. Justice issues play a critical role in delegitimizing the power of the modern Thai state. This challenge creates opportunities for freedom of speech and expression on sensitive political and social matters, as well as the protection of rights from the state. The youth strongly believe in the importance of a real democratic culture and a transformation of Thai political structure and culture. They see politics as crucial to everyday life, and their struggle revolves around achieving social justice and a better future. They envision a politics that can address injustice and lead to positive changes in their lives and country.

The politics of everyday life have become crucial for the youth, who prioritize issues of social justice in their struggle. They firmly believe that addressing these injustices is key to improving their lives and securing a positive future (Jarernpanit, T. 2019). They recognize that politics is the means through which they can bring about the necessary changes. As a result, they aspire to create a vision of good politics that can positively impact their lives and shape the future of their country.

The political ideals, emotions, and intentions of the youth in Phitsanulok province have been shaped by their experiences and perceptions of the political landscape since the military coup in 2006. Growing up amidst the coups of 2006 and 2014, as well as the ongoing conflicts between different political factions, they have come to realize that coups are not an effective solution for Thai politics. Instead, they believe that political change should originate from the grassroots level of society.

The youth have developed a keen interest in understanding the inner workings of society and the importance of open communication with the people. They no longer rely solely on organizing large-scale demonstrations or mobs but instead focus on smaller, decentralized groups that spread across various regions of the country. They employ symbolic movements, cultural weapons, and social media as tools for mobilization and expression. However, this change in approach by the new generation has also prompted political intervention from the military and elite groups. These external forces have sought to counter and suppress the youth movements, recognizing their potential for challenging the established political order.

Research by Lertchoosakul (2018) supports the observation that the current Thai student movements employ distinct strategies and mobilization tactics compared to earlier generations. They operate in smaller, decentralized groups, relying on symbolism, cultural influence, and the power of social media to garner support

and convey their messages. Overall, the political landscape and the youth's experiences have influenced their approach to political activism, emphasizing the need for grassroots involvement, open communication, and the utilization of diverse strategies to bring about meaningful change.

The flash mob in Phitsanulok reflects both the people's reaction and their political movement rooted in a new thinking and political culture. It signifies the frustration and desperation regarding politics and the prevailing injustices in Thai society. Several trigger factors contributed to the emergence of the flash mobs, such as the dissolution of the Future Forward Party by the Constitutional Court, the functioning of the Election Committee and judicial organizations, ongoing human rights violations, and the political awakening among Thai youth in Bangkok and other parts of the country.

In Phitsanulok, the desire for a free and fair political system and a democratic structure served as a strong motivation for the youth to engage in the flash mob movements. Their experiences of political suppression by state institutions further fueled their determination and political actions. These factors collectively led them to take an active stand against the existing political order and strive for a more just and democratic society.

The flash mob movements in various places and academic institutions across Thailand are characterized by their vibrant nature and extensive use of social media platforms to advance their objectives. Their collective goal revolves around bringing about a transformation in the unfair political, social, and economic structures of the country. A study conducted by Lertchoosakul (2021) focused on the protests led by Thai high school students in 2020 and revealed that these students not only fought for democracy but also criticized conservative norms and institutions within the education system, family, and monarchy. Their aim was to reshape the political structure to ensure fairness and freedom.

Therefore, the flash mobs and youth movements in Phitsanulok and nationwide serve as expressions of their desires and demands to challenge the established power dynamics, promote justice, and reshape the power relationships within Thai society. These movements are driven by a collective aspiration for a more equitable and democratic future.

References

- Free YOUTH, (2020), *Free Youth*. Retrieved June 16, 2021, from <https://www.facebook.com/FreeYOUTHth>.
- Giugni, M. (2009). Political Opportunities: From Tilly to Tilly. *Swiss Political Science Review*, 15(2), 361-68.

- Jarernpanit, T., (2020), *The Free People Movements and Political Awakening in Thailand*. Retrieved July 30, 2021, from <https://www.asiaglobalonline.hku.hk/free-people-movements-and-political-awakening-thailand>.
- Lertchoosakul, K. (2021). The white ribbon movement: high school students in the 2020 Thai youth protests, *Critical Asian Studies*, 53(2), 206-218, DOI: 10.1080/14672715.2021.1883452
- Lertchoosakul, K. (2018). The Rise, Decline and Revival of the Thai Student Movement. *PSDS Journal of Development Studies Thammasat University*, 1(1), 130-177.
- Meyer, D. S., & Minkoff, D. C. (2004). Conceptualizing Political Opportunity. *Social Forces*, 82(4), 1457–1492. <http://www.jstor.org/stable/3598442>
- Phintobtang, P. (2009). *Political Framework Analysis of the Theory of Social Movement*. Bangkok: Heinrich Boll Foundation.
- Tarrow, S. (1994). *Power in Movement: Social Movements, Collective Action and Politics*. USA: Cambridge university press.
- The Matter. (2020). *If the politics is good, the country would...? The survey of movement in social media, when the politics is life of people*. Retrieved June 17, 2021, from <https://thematter.co/quick-bite/with-good-politic/118157>.
- Youth and Direct Democracy Thailand, (2020), *Youth Democracy*. Retrieved June 16, 2021, from <https://www.facebook.com/youthdemocracy.th/>

ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสานสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา*

โสมฉาย บุญญานันต์¹

จิระศักดิ์ จิตรโรจนรักษ์² สุชาติ อิมสำราญ³ ณัฏชา เจริญชนะกิจ⁴

(วันที่รับบทความ: 24 มกราคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 14 มีนาคม 2566)

บทคัดย่อ

การสานเป็นงานหัตถกรรมไทยอย่างหนึ่งที่สามารถพบเห็นในชีวิตประจำวันได้ทั่วทุกพื้นที่ มีผู้ต้องการเรียนรู้และสามารถนำทักษะการสานไปสร้างสรรค์งานที่มีคุณประโยชน์ได้หลากหลาย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการสานเบื้องต้นด้วยตนเองสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา 2) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้ต้นแบบชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสานเบื้องต้นด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินตนเองและแบบประเมินกิจกรรม การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะศึกษาค้นคว้าข้อมูล ระยะพัฒนาชุดกิจกรรม และระยะศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรม ผลการศึกษาได้พัฒนาต้นแบบชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสานเบื้องต้นด้วยตนเองสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา จำนวน 2 ครั้ง มีรายละเอียดดังนี้ 1) ต้นแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ครั้งที่ 1 ซึ่งใช้อุปกรณ์สานกระดาษแบบปมกด เป็นสื่อหลักในการจัดกิจกรรม 2) ต้นแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ครั้งที่ 2 ซึ่งปรับปรุงหลังจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ประกอบด้วยชุดกิจกรรมสานและชุดสร้างผลงานจากงานสาน ใช้กระดาษเส้นย่นที่ปลายมีตัวเลข 1-9 กำกับเป็นสื่อหลักในการจัดกิจกรรม จากการทดลองใช้ชุดกิจกรรมฯ พบว่า นิสิตมีความมั่นใจในการสานหลังทำกิจกรรมมากกว่าก่อนทำกิจกรรมและมีทักษะการสานหลังทำกิจกรรมมากกว่าก่อนทำกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กิจกรรมมีความน่าสนใจ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ สื่อในชุดกิจกรรมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย สวยงาม เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้วเกิดความภาคภูมิใจ สามารถเรียนรู้ วิธีการสานลายต่าง ๆ ที่ยาก อย่างเข้าใจและรวดเร็ว จนเกิดแรงบันดาลใจและกำลังใจในการเรียนรู้ การสานต่อไป และสร้างความเพลิดเพลิน ลดความเครียด

คำสำคัญ: ทักษะการสาน, ระดับอุดมศึกษา, ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย “การพัฒนาชุดกิจกรรม “สานสร้างสรรค์” เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับคนทั้งมวล” ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม ภายใต้โครงการ Invention to Business (I-2B) จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2565

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, E-mail: Soamshine.b@chula.ac.th

² โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม, E-mail: j_jerasak@hotmail.com

³ นิสิตมหาวิทยาลัย สาขาวิชาศิลปศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, E-mail: suchart_imsamraan@hotmail.com

⁴ นิสิตมหาวิทยาลัย สาขาวิชาศิลปศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, E-mail: nutchcha-7410@hotmail.com

Activity Kits for College Students to Improve Their Weaving Skills **Soamshine Boonyananta¹**Jeerasak Jitrojanarak² Suchart Imsamraan³ Nutch Charoenchanakit⁴**(Received: January 24, 2023; Revised: February 23, 2023; Accepted: March 14, 2023)*

Abstract

Weaving is traditional Thai handicraft seen in daily life in all regions. There is a demand for learning weaving and the principle gained could be applied to creatively produce many useful items. This research aimed to 1) develop self-learning activity kits to improve college students' basic weaving skills and 2) study the effects of self-learning activity kits to improve basic weaving skills. The sample group was undergraduate students from division of Art Education, Chulalongkorn University. The instruments used in this research were the self-assessment form and activity satisfaction questionnaire. The research was divided into 3 phases, the first phase: was the research through literature reviews, the second phase: was activity kits development, and the third phase: was the studies of activity kits' effect. the results are 2 developed prototype of self-learning activity kits to improve college students' basic weaving skills consisted of 1) the first developed prototype use paper weaving tool as main media for the activities and 2) the second developed prototype revised following the SWOT analysis that use paper with column numbered 1-9 on each end as main media for the activities. The effects of using the activity kit on college students show that students were statistical significantly ($\alpha = .05$) more confident in weaving after the activities compared to before the activities and have better skills in weaving after activities compared to before the activities. The activities developed are engaging and able to use as a self-learning tool. the media included gave clear, easy-to-understand, and beautiful instruction. the activities can be used to comprehend difficult weaving patterns quickly inspiring and encouraging students to further learn to weave, additionally, they are enjoyable and could relieve stress.

Keywords: Weaving Skills, College Students, Activity Kits for Improve Skills

* This research article is part of a research paper: "Development of Activity Kit "Creative Weaving" to Enhance Learning and Innovation Skills for all Generation." And this research and innovation activity is funded by National Research Council of Thailand (NRCT).

¹ Assistant Professor, Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, E-mail: Soamshine.b@chula.ac.th

² Chulalongkorn University Demonstration Elementary School, E-mail: j_jerasak@hotmail.com

³ Master's Degree Student, Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, E-mail: suchart_imsamraan@hotmail.com

⁴ Master's Degree Student, Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, E-mail: nutch-7410@hotmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

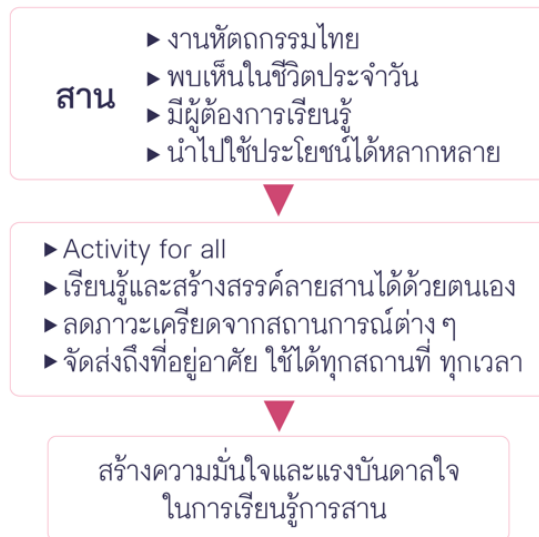
กระแสแนวโน้มใหญ่ (Megatrends) ส่งผลกระทบต่อทุกคนและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ทั้งด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง (คณะอนุกรรมการด้านนโยบายและยุทธศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม, 2560, 4) ผู้คนได้มีมาตรการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตจนเกิดการสร้างวิถีปกติใหม่ (New Normal) บางครั้งจึงส่งผลให้เกิดความเครียดสะสม จากการสัมผัสผู้ประกอบการด้านการจัดกิจกรรมสอนงานประดิษฐ์ พบว่า มีผู้ต้องการลดความเครียดด้วยการหันมาสนใจเรียนรู้งานประดิษฐ์มากขึ้นทั้งในรูปแบบออนไลน์และในห้องเรียนแบบเว้นระยะห่าง ซึ่งกิจกรรมสอนงานประดิษฐ์มีอยู่หลายชนิด ไม่ว่าจะเป็นการปักผ้า งานทอผ้า การปั้น การวาดภาพ และการประดิษฐ์ของตกแต่ง โดยการสานเป็นงานหัตถกรรมไทยอย่างหนึ่งที่สามารถพบเห็นได้ทั่วทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ในรูปแบบของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน มีผู้ต้องการเรียนรู้ และสามารถนำทักษะการสานไปสร้างสรรค์งานได้หลากหลาย และจากการได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการสอนสานกระดาษ ให้แก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา นิติระดับปริญญาตรี และบุคลากรของมหาวิทยาลัย ผู้เรียนส่วนใหญ่ชอบและอยากเรียนรู้การสานและงานประดิษฐ์ แต่ด้วยความหลากหลายของวัย พื้นฐานทักษะและความต้องการที่แตกต่างกัน อีกทั้งผู้เรียนหลายคนอยากสานลวดลายสวยงามที่เป็นลวดลายยากและซับซ้อน ซึ่งสำหรับผู้ทำกิจกรรมที่ยังไม่ชำนาญก็จะทำให้การสานลวดลายที่สวยงามเป็นไปได้ยาก เนื่องจากไม่เข้าใจว่าแต่ละแถวนั้นต้องยกเส้นยืนเส้นไหนบ้างเพื่อสอดเส้นนอนเข้าไปให้ได้ลวดลายที่ต้องการ จากปัญหาดังกล่าวจึงได้พัฒนาและคิดค้นชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสานขึ้น ด้วยการบูรณาการเอาระบบตัวเลขมาช่วยให้การสานกระดาษลวดลายที่ซับซ้อนสามารถทำได้ง่ายขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความหลากหลายสามารถเรียนรู้ทักษะการสานได้ด้วยตนเอง

ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสาน ไม่เพียงจะใช้เป็นกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้และสร้างความเพลิดเพลินเมื่อเกิดภาวะเครียดจากสถานการณ์ต่าง ๆ ชุดกิจกรรมนี้ยังสามารถใช้ได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา สามารถเรียนรู้และสร้างสรรค์งานสานด้วยตนเองจากสื่อการสอน และสามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนจากทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเภทงานหัตถกรรม ที่เหมาะกับทุกเพศ ทุกวัย เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้การสาน กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ นำไปสู่การสร้างงานสานที่สวยงาม และสามารถใช้งานได้ตามความคิดของตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการสานเบื้องต้นด้วยตนเองสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้ต้นแบบชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสานเบื้องต้นด้วยตนเอง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การสานเป็นงานหัตถกรรมไทยอย่างหนึ่งที่สามารถพบเห็นในชีวิตประจำวันได้ทั่วทุกพื้นที่ มีผู้ต้องการเรียนรู้ และสามารถนำหลักการสานไปสร้างสรรค์งานที่มีคุณประโยชน์ได้หลากหลาย ชุมกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสานสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษาเป็น Activity for all เหมาะกับทุกวัยและทุกคน ไม่เพียงจะใช้เป็นกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้และสร้างความเพลิดเพลินเมื่อเกิดภาวะเครียดจากสถานการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน ชุมกิจกรรมนี้ยังสามารถใช้ได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา เนื่องจากสามารถจัดส่งถึงที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดการเรียนรู้และสร้างสรรค์งานสานได้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้การสาน กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ มีความมั่นใจและกำลังใจในการเรียนรู้ นำไปสู่การสร้างงานสานที่สวยงามและสามารถใช้งานได้ตามความคิดของตนเองได้ มีรายละเอียดแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังนี้

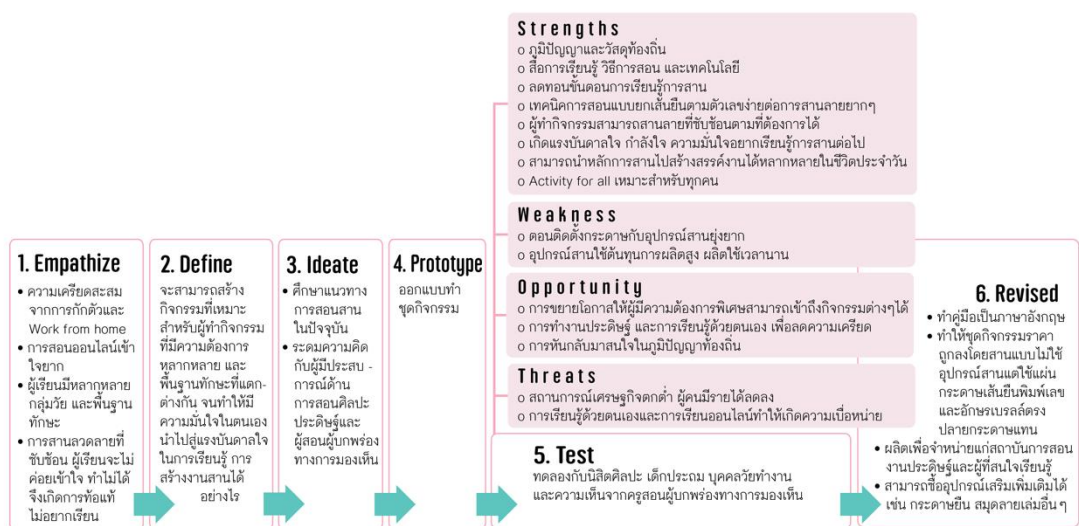
1. การสาน เป็นขั้นตอนสำคัญในการทำเครื่องจักสาน โดยนำวัตถุดิบที่แปรรูปแล้วมาสานเป็นรูปทรง โดยวิธีการสานเบื้องต้นนั้นก็คือ “ลายขัด” เป็นวิธีการสานแบบพื้นฐานที่เก่าแก่ที่สุด ลักษณะของลายขัดเป็นการสร้างแรงยึดด้วยการขัดกันเป็นรูปมุมฉากระหว่างแนวตั้งกับแนวนอน ใช้เส้นยืนหรือเส้นแนวตั้ง สอดขัดกับเส้นแนวนอน โดยยกขึ้นเส้นหนึ่งข่มหรือขัดลงเส้นหนึ่งสลับกันไปอย่างที่เราเรียกว่า ลายหนึ่งจากลายหนึ่งได้พัฒนามาเป็นลายสอง ลายสาม และลายอื่น ๆ ที่ยังคงรักษาลักษณะการสอดและการขัดกันเช่นเดิม แต่ใช้เส้นแนวตั้งและแนวนอนมากกว่าหนึ่งเส้น และสอดขัดกันให้สลับไปสลับมาเกิดเป็น ลายสอง ลายสาม และลายอื่น ๆ อีกมาก ลายขัดนี้ใช้สานเครื่องจักสานได้หลายชนิดและมักจะใช้ร่วมกับลายชนิดอื่นเพื่อให้ได้รูปทรงตามที่ต้องการ (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2540)

2. เครื่องจักสาน วัฒนธรรม จุฬะวิภาต (2552) กล่าวว่า การจักสาน หมายถึง การนำวัสดุจากธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ หวาย ฟาง ใบไม้ เชือก ป่าน ปอ เถาวัลย์ ใบลาน ใบมะพร้าว กก คล้า กระจุต แห้ง เตย ลำเจียก ย่านลิเภา มาประดิษฐ์เครื่องมือภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน โดยวิธีการสอดขัดและสานกันของ วัสดุธรรมชาติ จนกลายเป็นรูปทรงของสิ่งของตามความต้องการ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอย ซึ่งสามารถแบ่งตามประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ เป็นแผ่นผืนเพื่อปูลาดและเป็นส่วนประกอบอาคาร เป็นเครื่องดักจับสัตว์ ขังสัตว์ และเลี้ยงสัตว์ เป็นภาชนะที่ใช้เกี่ยวกับการบริโภค เป็นภาชนะใส่พืชผัก ผลไม้ และของใช้เกี่ยวกับการเกษตร เป็นที่สวมศีรษะ กันแดด ฟน เป็นเครื่องใช้เกี่ยวกับความเชื่อ (สมปอง เพ็งจันทร์, 2546) และสิ่งของ เบ็ดเตล็ด ได้แก่ เครื่องเล่น เครื่องกีฬา

3. คุณค่าของการจักสาน เครื่องจักสานสะท้อนให้เห็นสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่น สภาพ การดำรงชีวิต ขนบประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนถึงการนับถือศาสนาของกลุ่มคนที่ผลิตเครื่องจักสาน เครื่องจักสานจึงเป็นศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่า 3 ประการ คือ คุณค่าในฐานะที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ดีอย่างหนึ่ง คุณค่าทางศิลปะและความงาม เครื่องจักสานหลายชนิดมีรูปทรง โครงสร้าง และลวดลายที่งดงาม และคุณค่าในการแสดงออกทางอารมณ์และจิตใจของช่างพื้นบ้าน แสดง ให้เห็นถึงความละเอียดประณีต การเปลี่ยนวัสดุท้องถิ่นให้เพิ่มมูลค่า

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

ภาพที่ 2 วิธีการดำเนินการศึกษา

ระยะที่ 1 ระยะศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1.1 เข้าใจปัญหา (Empathize) พบว่า ภาวะปกติใหม่ การกักตัวเนื่องจากโรคติดต่อ และการ Work from home ส่งผลให้เกิดความเครียดสะสม การสอนออนไลน์เข้าใจยาก ผู้เรียนมีหลากหลายกลุ่มวัยและพื้นฐานทักษะที่แตกต่างกัน การสแกนรอยยิ้มที่ซับซ้อนผู้เรียนจะไม่ค่อยเข้าใจ ทำไม่ได้ จึงเกิดการท้อแท้ ไม่อยากเรียน รวมไปถึงการศึกษาวีธีการสอน การค้นคว้าสวดลายดั้งเดิม อัตลักษณ์ จุดเด่น และจุดแข็งเพื่อนำไปสู่การออกแบบชุดกิจกรรม

1.2 กำหนดปัญหา (Define) คือ จะสามารถสร้างกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้ทำกิจกรรมที่มีความต้องการหลากหลาย และพื้นฐานทักษะที่แตกต่างกันจนทำให้มีความมั่นใจในตนเอง นำไปสู่แรงบันดาลใจในการเรียนรู้ การสร้างงานสานที่สวยงามได้อย่างไร

1.3 ระดมความคิด (Ideate) เริ่มจากการศึกษาปัญหาและแนวทางการสอนสานในปัจจุบัน ระดมความคิดกับผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนกิจกรรมศิลปประดิษฐ์

ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสาน ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ รูปแบบกิจกรรม สื่อที่ใช้ วัสดุแบบร่าง และสร้างต้นแบบ

2.1 สร้างต้นแบบ (Prototype) ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นครั้งที่ 1 คือ ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสาน ประกอบด้วย ชุดสาน เว็ปไซด์ คู่มือการใช้งานชุดกิจกรรม

2.2 การวิเคราะห์ SWOT Analysis ต้นแบบชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นครั้งที่ 1

2.3 ปรับปรุงชุดกิจกรรมหลังจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ให้เป็น ต้นแบบชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นครั้งที่ 2

ระยะที่ 3 ระยะศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสานที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

3.1 ทดสอบ (Test) ทดลองจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสมัครใจ (Volunteer Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสานเบื้องต้นด้วยตนเองสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการสานที่เกิดขึ้นหลังทำกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. แบบประเมินชุดกิจกรรม “สานสร้างสรรค์” สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยดำเนินการโดยหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ยรวมของ IOC ทั้งฉบับ = 0.99
2. แบบประเมินตนเองสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยดำเนินการโดยหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ยรวมของ IOC ทั้งฉบับ = 0.99

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 20 คน ผ่านการทดลองจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความมั่นใจในการสานและทักษะการสาน ก่อนและหลังทำกิจกรรมด้วย Paired sample t-test ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสานเบื้องต้นด้วยตนเองสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษานั้น มีการพัฒนาจำนวน 2 ครั้ง แบ่งสรุปผลดังนี้ 1.ต้นแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นครั้งที่ 1 2.ต้นแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นการปรับปรุงหลังจากการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ต้นแบบชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสานเบื้องต้นด้วยตนเองสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา

1.1 ต้นแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ครั้งที่ 1

1.1.1 ชุดกิจกรรมสาน ได้แก่ ใบคู่มือการใช้งานชุดกิจกรรม อุปกรณ์ช่วยสานกระดาษด้วยมือแบบปุ่มกด สมุดลายสาน แผ่นกระดาษเส้นยืน กระดาษเส้นนอน ดอกย้อมสี กาว

ภาพที่ 3 ชุดกิจกรรมสาน

อุปกรณ์ช่วยสานกระดาดด้วยมือแบบปมกด เป็นอุปกรณ์สานกระดาดที่สามารถสานลวดลายได้ไม่จำกัด ประกอบด้วยตัวหนีบยึดแผ่นกระดาดเส้นยืนที่มีเส้นยืนขนาดกว้าง 1.5 เซนติเมตร จำนวน 9 เส้น เมื่อกดปุ่มตัวเลขลงจะทำให้เส้นยืนยกขึ้นจนสามารถสอดเส้นนอนขนาดกว้าง 1.2 เซนติเมตรเข้าไปได้ แล้วจึงกดปุ่มตัวเลขขึ้นเส้นยืนจะอยู่ในระนาบปกติ ให้ทำการเลื่อนเส้นนอนชิดกัน ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ โดยสามารถสอดเส้นนอนสูงสุด จำนวน 13 เส้น ต่อเส้นยืนหนึ่งแผ่น

สมุดลายสาน เป็นสมุดที่สามารถเลือกลายสานที่ชอบเพื่อทำการสานได้ มีลวดลายทั้งหมด 50 ลาย ตารางลายสานแต่ละลายจะมีตัวเลขบอกว่า ในแต่ละแถวนั้นต้องกดปุ่มตัวเลขใดให้เส้นยืนยกขึ้นแล้วสอดเส้นนอนเข้าไป เลื่อนให้ชิดขอบ โดยสมุดลายสานนี้มีการคิดค้นลายใหม่อยู่เสมอ ผู้ที่สร้างสรรค์ลวดลายใหม่ ๆ สามารถส่งมาให้ผู้ผลิตพิจารณาได้ หากเป็นที่น่าสนใจจะนำไปอยู่ในสมุดลายสานเล่มต่อไป

1	2	3	4	5	6	7	8	9	แถวที่	ยกเส้นยืนแถวที่
									1	2 3 7 8
									2	3 4 6 7
									3	2 3 7 8
									4	1 2 5 8 9
									5	1 4 5 6 9
									6	3 4 6 7
									7	2 3 7 8
									8	3 4 6 7
									9	1 4 5 6 9
									10	1 2 5 8 9
									11	2 3 7 8
									12	3 4 6 7
									13	2 3 7 8

ภาพที่ 4 ตารางลายสาน

ตารางลายสาน (ภาพที่ 6) เป็นตารางที่แสดงลวดลายสานที่สำเร็จแล้ว และการยกหรือกดปุ่มตามตัวเลขที่กำหนดในแต่ละแถว ซึ่งหากผู้เรียนได้ทำการยกหรือกดปุ่มตามตัวเลขแล้วสอดเส้นนอกเข้าไปจนครบทั้ง 13 แถว ก็จะเกิดเป็นลวดลายตามที่ได้เลือกไว้

ดอกข้อมสี่ เป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์ผู้เรียนกับวัสดุการสานของท้องถิ่นและชุมชน โดยการนำดอก วัสดุทำเครื่องจักสานในชุมชนที่ราคาไม่แพง มาอยู่ในชุดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสวัสดุจริง และเพิ่มมูลค่าให้แก่วัสดุท้องถิ่นของชุมชน

ใบคู่มือการใช้งานชุดกิจกรรม มีคำแนะนำในการใช้อุปกรณ์ในชุดกิจกรรม QR Code เพื่อสแกนเรียนรู้ในเว็บไซต์ และหากสนใจผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานของชุมชนภาคต่าง ๆ ก็สามารถค้นหาร้านในเว็บไซต์เพื่อสั่งซื้อได้

1.1.2 ชุดสร้างผลงานจากงานสาน เมื่อทำการสานเสร็จจะมีอุปกรณ์การนำผลงานสานไปพัฒนาต่อเพื่อการใช้งาน เช่น การ์ดอวยพร ที่รองแก้ว และยังมีภาพตัวอย่างการนำผลงานไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อีกมากมายให้ผู้เรียนได้เลือกประดิษฐ์ อุปกรณ์ประกอบด้วย ชุดทำที่รองแก้ว ได้แก่ สติกเกอร์ใส แผ่นแม่แบบ ฟ้ายืนขอบ เข็ม ด้าย และชุดทำการ์ด ได้แก่ กระดาษการ์ด กาว

ภาพที่ 5 ชุดสร้างผลงานจากงานสาน

1.1.3 การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

1) จุดแข็ง (Strengths) คือ การใช้ภูมิปัญญาและวัสดุท้องถิ่น ใช้สื่อการเรียนรู้ วิธีการสอน และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เทคนิคการสอนแบบยกเส้นขึ้นตามตัวเลขง่ายต่อการสานลายยาก เป็นการลดทอนขั้นตอนการเรียนรู้การสานและใช้เวลาน้อยในการเรียน ผู้ทำกิจกรรมสามารถสานลายที่ซับซ้อนตามที่ต้องการได้จนเกิดแรงบันดาลใจ กำลังใจ ความมั่นใจอยากเรียนรู้การสานต่อไป สามารถนำหลักการสานไปสร้างสรรค์งานได้หลากหลายในชีวิตประจำวัน และเป็นเหมาะสมสำหรับทุกคน (Activity for all)

2) จุดอ่อน (Weakness) คือ ตอนติดตั้งกระดาษกับอุปกรณ์สานยุ่งยาก อุปกรณ์สานใช้ต้นทุนการผลิตสูง ผลิตใช้เวลานาน 3) โอกาส (Opportunity) ได้แก่ การทำงานประดิษฐ์ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อลดความเครียดกำลังเป็นที่นิยม และการหันกลับมาสนใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) อุปสรรค (Threats) ได้แก่ สถานการณ์เศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนมีรายได้น้อยลง การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนออนไลน์ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย

1.2 ต้นแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ครั้งที่ 2

ภาพที่ 6 ต้นแบบกิจกรรม ชุดที่ 2 (ปรับปรุงหลังจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis)

1.2.1 ชุดกิจกรรมสาน ได้แก่ คู่มือการใช้งาน สมุดลายสาน กระดาดเส้นยีนที่ปลายมีตัวเลข 1-9 กำกับ เส้นกระดาดนอนและดอกย้อมสี การยกเส้นยีนจะใช้การจับแล้วยกตามตัวเลขในตารางลายสาน แทนการกดปุ่มแบบชุดที่ 1 แล้วสอดเส้นนอนเข้าไป ทำให้ไม่ยุ่งยากในการติดตั้งกระดาดกับอุปกรณ์สานเหมือนชุดแรก

1.2.2 ชุดสร้างผลงานจากงานสาน เป็นการให้ตัวอย่างผลงานที่ได้จากเทคนิคการสานหลาย ๆ แบบ และจะเป็นหัวข้อปลายเปิด ให้นิสิตได้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากผลงานสานเดิมตามที่ต้องการ ซึ่งจะทำให้ได้ผลงานที่มีความหลากหลายและตัวนิสิตเองจะได้นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

ต้นแบบกิจกรรม ชุดที่ 2 นี้จะทำให้ราคาค้นทุนการผลิตถูกลง สามารถผลิตซ้ำได้ ไม่เสียค่าขนส่งชุดกิจกรรม เนื่องจากจะใช้วิธีการส่งไฟล์เส้นยีนให้ไปพิมพ์บนกระดาดที่มีอยู่ ซึ่งอาจเป็นกระดาดเหลือใช้

กระด้ง และลายสร้างสรรค์ ที่สามารถต่อยอดไปยังลายอื่น ๆ ได้ทั่วโลก ชุดกิจกรรมในกรณีที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองก็ทำได้ ส่วนในกรณีที่ต้องการใช้เป็นสื่อการสอนผู้เรียนก็ต้องเรียนรู้ไปพร้อมกับการดูแลของผู้สอน สามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า และไม่มีอคติต่อการทำงานสาน จนสามารถเรียนรู้ต่อยอดให้เกิดความชำนาญต่อไปได้

2. ผลการทดลองใช้ต้นแบบชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสานเบื้องต้นด้วยตนเอง

จากการทดลองใช้ชุดกิจกรรมฯ กับกลุ่มเป้าหมายระดับอุดมศึกษา ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสานเบื้องต้นด้วยตนเอง กับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง พบว่า จาก 10 คะแนน มีผลการทดลองใช้ดังนี้ 1) ความมั่นใจในการสานหลังทำกิจกรรมของนิสิต ($\bar{X}=8.05$, $S.D.=1.19$) มากกว่าก่อนทำกิจกรรม ($\bar{X}=5.05$, $S.D.=1.09$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -12.468$, $Correlation = 0.561$, $Sig. = .000$) 2) ทักษะการสานด้วยตัวของนิสิตเอง มีทักษะการสานหลังทำกิจกรรม ($\bar{X}=8.05$, $S.D.=1.28$) มากกว่าก่อนทำกิจกรรม ($\bar{X}=4.25$, $S.D.=1.16$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -13.262$, $Correlation = 0.452$, $Sig. = .000$) นอกจากนี้ นิสิตยังให้ความคิดเห็นว่า กิจกรรมมีความน่าสนใจ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ 3) ความพึงพอใจต่อกิจกรรมของนิสิต จาก 5 คะแนน นิสิตพึงพอใจในคู่มือของชุดกิจกรรมมากที่สุด ($\bar{X}=4.65$, $S.D.=.745$) เนื่องจากมีความชัดเจน เข้าใจง่าย สวยงาม วิธีการเข้าถึงได้สะดวก รองลงมาเป็นเรื่องเมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้วเกิดความภาคภูมิใจ ($\bar{X}=4.25$, $S.D.=.716$) สามารถเรียนรู้วิธีการสานหลายต่าง ๆ ที่ยากอย่างเข้าใจและรวดเร็ว ($\bar{X}=4.10$, $S.D.=.852$) จนเกิดแรงบันดาลใจและกำลังใจในการเรียนรู้การสานต่อไป ($\bar{X}=4.05$, $S.D.=.825$) สามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์ได้ ($\bar{X}=4.05$, $S.D.=.887$) ที่สำคัญสร้างความเพลิดเพลิน ลดความเครียด ($\bar{X}=3.70$, $S.D.=.978$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสานสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสานสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษานั้นสามารถสืบทอดทักษะการสานที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษได้ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร สรุปได้ว่าการนำการสานมาพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษา มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน เพราะได้เรียนรู้ตามสภาพจริง และได้ฝึกปฏิบัติจริง เป็นการสร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของงานหัตถกรรมในท้องถิ่นของตนเองและมีความต้องการที่จะเรียนรู้ (ลิขสิทธิ์ แก้วฉวีชัย, 2558, 75) ชุดกิจกรรมฯ ที่ประกอบด้วยชุดกิจกรรมสาน และชุดสร้างผลงานจากงานสาน นอกจากนี้ยังสามารถใช้แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษา บนฐานทางเลือกของ ฌซนง หล่อสมบุรณ์ (2560, 111) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสาธิต (Demonstration) สามารถส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้จากการตั้งคำถามของผู้สอน และการเปิดโอกาสให้

ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น รวมถึงสามารถส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานจากการสาธิตเทคนิควิธีการต่าง ๆ ของผู้สอน 2) ขั้นสตูดิโอ (Studio Time) การฝึกให้ผู้เรียนได้วางแผน ร่างแบบจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกวัสดุ อุปกรณ์และตั้งชื่อผลงาน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกันเพื่อนำมาพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานเป็นการส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงาน นอกเหนือจากการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อค้นพบเทคนิควิธีการใหม่ ๆ 3) ขั้นคลีนอัพ (Cleanup) เป็นการส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานให้ผู้เรียนรู้จักทำความสะอาดและเก็บวัสดุอุปกรณ์ และ 4) ขั้นวัดผล (Assessment) ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการสร้างสร้งงานผลงานโดยให้ผู้เรียนระบุปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างรอบคอบ อีกทั้งผู้เรียนสามารถนำเสนอเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ที่ค้นพบ และการประเมินผลงานของตนเองและเพื่อน ส่วนชุดกิจกรรมชุดที่ 2 ที่เน้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น ตรงกับผลวิจัยของ Inanna Inanna (2020, 10) ที่กล่าวว่า “การที่จะรักษาและสืบสานการทอผ้าไหมจำเป็นต้องสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งสามารถทำได้โดยการศึกษาตามอัยาศัยที่จัดให้แก่เด็กตามระดับอายุและความสามารถของเด็ก กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติ โดยไม่มีการวางแผนและเกิดขึ้นอย่างไม่มีกรอบ”

2. การทดลองใช้ชุดกิจกรรม จากการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสานสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา ที่พบว่า นิสิตมีความมั่นใจในการสาน และมีทักษะการสานมากขึ้น สามารถเรียนรู้วิธีการสานลายอย่างเข้าใจและรวดเร็ว จนเกิดแรงบันดาลใจและกำลังใจในการเรียนรู้การสานต่อไป และเกิดความเพลิดเพลิน ลดความเครียด โดยการได้ลงมือทำเองเป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวและกระตุ้นประสาทสัมผัส ศิลปะและงานฝีมือจึงเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับการกระตุ้นการรับรู้และดึงศักยภาพสอดคล้องกับ Irmawati Irmawati และ Ichsan Ichsan (2021, 125) ที่กล่าวว่า “การถักทอและการสาน จะส่งผลดีต่อการพัฒนาทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กชั้นอนุบาล”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการจัดกิจกรรมที่พบว่า ชุดกิจกรรมสามารถพัฒนาทักษะการสานของนิสิตระดับอุดมศึกษาได้ ซึ่งข้อควรคำนึงในการร่วมกิจกรรม ได้แก่ เวลาในการทำกิจกรรมที่ต้องมีมากขึ้น (ประมาณ 4-5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์) เนื่องจากงานสานต้องใช้ความประณีต และนิสิตบางคนไม่มีพื้นฐานจึงต้องใช้เวลาเรียนรู้มากกว่าเดิม การเลือกสีของกระดาษที่ต้องแตกต่างกันเพื่อความชัดเจนของลวดลายและความหนาของกระดาษ โดยหากกระดาษที่มีความหนาจะทำให้ง่ายต่อการสาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการจัดกิจกรรมที่พบว่า ชุติกิจกรรมสามารถพัฒนาทักษะการสานของนิสิตระดับอุดมศึกษาได้ จึงควรมีการพัฒนาชุติกิจกรรมให้สามารถผลิตซ้ำได้ เหมาะสมกับกลุ่มประชากรทุกเพศ ทุกวัย และเข้าสู่กระบวนการเชิงพาณิชย์ เพื่อเผยแพร่ให้สถานศึกษาหรือสถาบันศิลปะต่าง ๆ ได้ใช้ชุติกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการด้านนโยบายและยุทธศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม. (2560). (ร่าง) *ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579)*. กรุงเทพฯ: โคกูเน แอนด์ โค.
- ณชนก หล่อสมบูรณ์. (2560). *ผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นฤทธิ วัฒนภู. (2555). *ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทย*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- ลิขิตธิ์ แก้วมณีชัย. (2558). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม เรื่อง การสานกระติบข้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสาร มทร. อีสานฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(2), 70-80.
- วันนะ จุฑาวิภาต. (2552). *ศิลปะพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ. (2540). *ชุดมรดกศิลปหัตถกรรมไทย เครื่องจักสานไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- สมปอง เพ็งจันทร์. (2546). *เครื่องจักสานภาคเหนือ*. เชียงใหม่: ชिल्คเวอร์มบูคส์.
- Inanna, I. (2020). Silk Weaving as a Cultural Heritage in the Informal Entrepreneurship Education Perspective. *Journal of Entrepreneurship Education*, 23(1), 1-11.
- Irmawati, I., & Ichsan, I. (2021). The Effect of Weaving Activities with Banana Leaves on Fine Motor. Ability Early of Childhood. *Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*, 12(2), 125-135.
- Jutawipat, W. (2009). *Folk art*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Kaewmaneechai, L. (2015). To Develop a Quality Additional School Curriculum on Kratip Khao Weaving for Pathomsuksa 5. *RMUTI Journal Humanities and Social Sciences*, 2(2), 70-80. [in Thai]
- Leesuwan, V. (1997). *Thai handicraft heritage Thai wickerwork*. Bangkok: Office of the national Culture Commission, Ministry of Education. [in Thai]

Lohsomboon, N. (2017). *Effects of Choice Based Art Education Learning Toward Critical Thinking to Create Works in Fourth Grade Students*. (Master Thesis). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]

National Science Technology and Innovation Policy Office. (2017). *(Draft) 20 Year National Research and Innovation Strategy 2017 – 2036*. Bangkok: Cocoon & Co Company Limited. [in Thai]

Pengchan, S. (2003). *Northern wickerwork*. Chiang Mai: Silkworm Books. [in Thai]

Wattanaphu, N. (2012). *Thai folk arts and crafts*. Bangkok: Wardsil Company Limited. [in Thai]

การพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงสารสนเทศ ของประชาชนในชนบท*

ดวงใจ พุทธเสมอ¹

(วันที่รับบทความ: 29 พฤศจิกายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 17 มกราคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 26 มกราคม 2566)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการรู้ดิจิทัล และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของประชาชนในชนบท พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะการรู้ดิจิทัลและการเข้าถึงสารสนเทศของประชาชนในชนบท และศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมทักษะการรู้ดิจิทัลและการเข้าถึงสารสนเทศของประชาชนในชนบท กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนในตำบลหัวหวาย อำเภอตากถ้ำ จังหวัดนครสวรรค์ 14 หมู่บ้าน จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ศึกษาเฉพาะกับผู้ที่มิมีโทรศัพท์มือถือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันการรู้ดิจิทัล และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของประชาชนในชนบท แบบประเมินหลักสูตรการฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมการรู้ดิจิทัลและการเข้าถึงสารสนเทศของประชาชนในชนบท การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. การรู้ดิจิทัลและการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของประชาชนในชนบท สูงที่สุดคือด้านโปรแกรมการใช้ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$) ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$) ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$) ด้านประโยชน์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.66$)

2. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร หลักสูตรฝึกอบรมทักษะดิจิทัล มีจำนวน 6 กลุ่มเนื้อหาประกอบด้วย สิทธิและความรับผิดชอบ การเข้าถึงสื่อดิจิทัล ความเข้าใจสื่อดิจิทัล แนวปฏิบัติในสังคมดิจิทัล สุขภาพดิจิทัล และกฎหมายดิจิทัล

3. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมทักษะการรู้ดิจิทัลและการเข้าถึงสารสนเทศของประชาชนในชนบท พบว่า หลังฝึกอบรมประชาชนในชนบทมีทักษะการรู้ดิจิทัลสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ทักษะการรู้ดิจิทัล, ความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงสารสนเทศ

* บทความวิจัย ภาควิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2564

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: puttasem@hotmail.com

The Development of Digital Literacy to Reduce the Disparity of Information Access Among Rural People in Nakhon Sawan Province*

Duangjai Puttasem¹

(Received: November 29, 2022; Revised: January 17, 2023; Accepted: January 26, 2023)

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the current state of digital literacy and access to information technology of rural people 2) to develop training courses on digital literacy skills and information accessibility of rural people and 3) to study the results of using the training course on digital literacy skills and information accessibility of rural people. The samples used in the research were 60 people in 14 villages in Hua Wai Sub-district in Takhli District in Nakhon Sawan Province by using a purposive sampling that study only for people with smartphone. The instrument in this research were a questionnaire of the digital literacy current state and access to information technology of rural people, the professional training course assessment and the pretest and posttest on digital literacy and information accessibility of rural people. The statistics used in data analysis were mean, standard deviation, paired- samples and t-test.

The findings of this research as following:

1. The digital literacy and access to information technology among rural people was at the highest level on the program. The overall was at a moderate level ($\bar{X} = 3.27$), the objective of using the overall was at a moderate level ($\bar{X} = 2.84$), the improvement of quality of life the overall was at a moderate level ($\bar{X} = 2.83$), the benefit of using social media was at a moderate level ($\bar{X} = 2.66$).

2. The training course development process consisted of 4 steps: 1) study of basic information 2) curriculum creation 3) curriculum Trial 4) curriculum assessment and improvement. The digital skills training course consisted of 6 content groups; right and responsibility, access to digital media, understanding digital media, digital society practice, health in the digital age and digital law.

3. The results of using the training course on digital literacy skills and information accessibility of rural people found that after training which people in rural areas were higher digital literacy skills than before training with statistics significance at .05 level.

Keywords: Digital literacy, Disparity information access

* Research Article from Department of Computer and Educational Technology, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2021

¹ Assistant Professor, Department of Computer and Educational Technology, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University,

E-mail: puttasem@hotmail.com

Introduction

“Digital Economy and Society” is a policy that aims to increase Thailand's economic potential by laying the foundation for the entire digital economy to be vigorously driven. building public readiness for awareness and utilization of such policies It is therefore urgently necessary especially people in remote areas people in agriculture and low-income people.

It is the majority of the country's population. Therefore, it is essential to have equal access and benefit from such policies among urban residents and middle-income earners. “Community ICT Learning Center” is a tool used by the government to reduce the digital divide between urban and rural areas. Create access to technology to be a learning center and develop skills in using information technology and communications for people. There are currently more than 2,000 establishments across the country. The rapid change in technology has made the technology access rate much higher. Device prices are getting cheaper. People own more digital communication devices such as smartphones and tablets. As a result, the number of users of the community ICT learning center decreased significantly. Modification of the role of the tele center is responsive to usage and is an important tool for driving digital policies for the economy and society in the public sector. Therefore, it is an urgent mission to prepare the public sector to cope with rapid changes and increase the country's competitiveness with the strength of the country's foundation.

Digital literacy It is an important skill in today's era where technology has come to influence and play a part in daily life (Gallardo-Echenique, 2015; Karpati, 2011). Or using a smart phone to connect to the Internet conveniently according to the government's policy to support telecommunication infrastructure and information technology. But that doesn't mean the country's citizens will become well-versed in digital literacy. Becoming a digital literacy skilled person should focus on developing fundamental knowledge skills rather than technology-based learning (Gilster, 1997; Ng, 2015). Therefore, education is very important and necessary. as well as developing the ability to think analytically The ability to use digital tools to create content and produce digital information in various formats. Internet privacy and security Ethics and responsible use are also integral to the development of people who become fully digital citizens (Ashley, et al., 2012).

The reducing social inequality and creating opportunities for access to public service is one of the main policies of the current government to explaining that social inequality is another cause of conflict and suffering among the people which is an economic inequality. This is one of the cause of disparities in accessing information and digital knowledge (Digital Divide). The rural people of

the country had a disparity in access to digital information and knowledge (Digital Divide) or a digital exclusion as a result of the spread of modern technology. There are still political exclusions arising from conflicts at the national level through information and communication technology training which is important to urgently enter social and cultural practices to foster full participation in community missions and government institutions. The planners must design a digital collaborative project leading to a variety of media available and expanding the horizons of digital literacy and teach participants to create meaningful information content. (Bach, Shaffer & Wolfson, 2013) and strengthening local organizations (Rivas, 2013). In other that, Ferreira, Moreira, Mendes, Gerla and Cerqueira (2014) propose to provide digital collaborative services for the community to get content more information that have exchanged information to increase the chance of contact, career education and e-Book.

Thailand has developed in the digital field a long way from the past. These are important issues that must be accelerated in order to enter the economy. digital activities and society truly (Saran Inthanon, 2018; Monlamai Vichienwanitchkul, 2018; Matana Wiboonysake, 2018; Office of the National Commission on Digital Economy and Society Ministry of Digital Economy and Society, 2019) On the surface, it might seem that the digital inequality problem in today's society is less. In the press conference, the latest news about "Thailand's digital life inequality index" of Assistant Professor Dr. Terdsak Chomtosuwan, Associate Dean for Academic and Research institute of economics Rangsit University. Found that people living in Bangkok It has the highest use of digital technology, but it's notable. Is a person living in the southern region, which is developing towards the use of digital technology, higher and faster than those who live in the north by people living in the northeast region has developed towards the lowest use of digital technology from the whole country. People who live in Mae Hong Son Province has the lowest average usage of digital technology, and in the past 5 years between 2013 and 2017, the inequality situation Thailand's overall digital advancing rate has improved from 23.39% in 2013 to 32.9% in 2017, but that overall is still not up to par. 50 percent or half of the overall picture of the country It can reflect that digital inequality still exists in Thailand.

Suphadilok and Sataruji (2004) said that the media used in communication in Thailand was a duty to serve to the needs of the group that people were interested in more than public interest which was sufficient evidence to suggest that the rural poor, the majority of the Thai population were limited

in their access to information media while the people in the city were the overwhelming part from the relationship between the internet media and the digital space presented above.

This is a major reason for the problem of accessing digital media among rural people. In this regard, the researcher therefore sees the importance of reducing the digital inequality for the development of rural people's potential. to build readiness and strength of the community to support changes in technology and digital society for the general public to have knowledge professional skills local wisdom in life and the use of various digital tools can be used in daily life.

Objectives of the Study

1. To study the current state of **digital literacy** and access to information technology of rural people.
2. To develop training courses on **digital literacy skills** and information accessibility of rural people.
3. To study the results of using the training course on **digital literacy skills** and information accessibility of rural people

Research methodology

1. Population

Population is people who lives in 14 villages in Hua Wai Sub-district in Takhli District in Nakhon Sawan Province that study only with those are ready such as having a smartphone in Hua Wai Sub-District in Takhli District in Nakhon Sawan Province. For example, 1) the government institutions to support such as sub-district administrative organization or school 2) the infrastructure to information technology and communication 3) the efficient wireless and broadband devices 4) an existing basic volunteer to reaching people and 5) the participation at the foundation level.

The samples used in the research were 60 people 14 villages in Hua Wai Sub-district in Takhli District in Nakhon Sawan Province by using a purposive sampling.

2. Content In this study, the scope of the study was the basic knowledge of information and communication technology and access, creating and designing networks through social media and knowledge and knowledge management.

3. research tools

1. Digital Literacy Present Condition Questionnaire and access to information technology of rural people

2. Tests before and after digital literacy training and information access for rural people.

4. research process

This research project is research and development which is divided into 3 phases as follows:

Phase 1: A study of the current state of digital literacy and access to information technology among rural people has proceeded as follows:

A study of community context, the current state of urgent digital literacy according to the criteria used to determine the community which used in the study in 14 villages in Hua Wai Sub-district in Takhli District in Nakhon Sawan Province.

Phase 2: Creation of course content used for trial training course, content curriculum based on literature and the relevant theory was the digital literacy curriculum contained 6 content groups throughout the course: right and responsibility, access to digital media, understanding digital media, digital society practice, health in the digital age and digital law.

Training course development process

The process of developing this training course is divided into 4 steps: 1) study of basic information 2) curriculum creation 3) curriculum trial 4) curriculum assessment and improvement

Step 1: Study of basic information was as follows:

1. Study and analyze the framework for developing basic digital literacy for all age groups that was suitable for the context of rural people. Ministry of Digital Economy and Society was an analysis of the document which found that the policy focuses on developing people's digital awareness by providing a digital understanding and access to information technology of rural people.

2. Exploring the current state of rural people in regards to digital comprehension and access to information technology of rural people found that the current state of people towards digital comprehension had a high level to need to develop knowledge and skills.

3. Study of documents and research related to training courses studied the composition and form of training. A summary of the components of the training course was problems and needs, principles, objectives, content, training activities, training material measurement and evaluation. The format of the training course focuses on participation in accordance with the problems and needs and can be practice in real situations.

Step 2: Curriculum creation was to write a curriculum outline in accordance with the information from the study of basic information. The components of the course were problems and needs, principles, objectives, content, training activities, training material and measurement and evaluation. Then, the course outline was presented to 3 experts to assess suitability and conformity found that all components were appropriate and consistent.

Step 3: Curriculum trial was the experimental course with the sample group that was divided into 2 phases: a pilot study and curriculum trial. A pilot study of the curriculum was conducted with 15 people to study the feasibility of using the curriculum in real conditions. After that, the course was tested with a sample of rural people at 12 hours by using a single-group model that take the pretest and posttest of the course and analyze the data using basic statistics and tested with dependent t-test found that the digital cognition skill scores after the course trial were higher digital literacy skills than before training with statistics significance at .05 level.

Phase 3: A study of the results of using the digital literacy training course and information accessibility of rural people consisted of the experts review the course content, curriculum-based training to build with the community that had the pretest and posttest in training, create a course manual, used statistics, comparison of pretest and posttest results for overall, individual issues and community. The statistics used in data analysis were mean, standard deviation, paired- samples and t-test.

data analysis

1. The statistics used to check the research tools were to determine the validity of the questionnaire (IOC), to find the confidence value of the training knowledge test using Kuder Richardson's KR - 20 formula.

Results and discussion

1. The current state of digital literacy and access to information technology among rural people. It was found that the number of digital technology users has continued to increase since the activation of the Internet system. In the mid-1990s, as well as in the economic change and society that is occurring rapidly nowadays, especially in technology and digital devices such as smartphone, tablet, notebook and a wireless internet system that improves operational efficiency and improve the quality of life both at the individual level and social level. In the present, the user is not limited to the wealthy person or people live in urban areas only but also the low-income rural people and people can't read and people can read and write to use such technology that communicate and

present themselves to the society. Digital technology will act as a bridge to open up opportunities and facilitate education, access to people, take a way to earn money, career and access to information that is like another new world for users known as the “online world” which is flowing a lot of information. It is essential that users have the skills and knowledge of digital technology because the access is carried out without the user's discretion and the availability of digital technology can also have a negative effect on users. For example, the negative health effects the users allocate inappropriately or too much time to resulting in cyber harassment and bullying etc. It can be said that digital technology is like a coin with two sides. Although, it is very useful that is a tool may help reduce inequality such as the reducing inequality in education and income etc. Because of it gives the disadvantaged access to various resources to even more through digital technology and internet system that leads to self-development or a change in a person's status but it may cause inequality at the same time because it excludes certain groups of people such as rural people, the elderly and the disabled, etc. and lurking with danger that will follow to lack of judgment and digital literacy. (Miller, D. et al., 2019; Post Today, 2019; Jungsathiensap, 2019) which Hindman (2000) said that the digital communication gaps were between urban community and rural which between urban and the rural. The results showed that an individual's income, age and education were more closely related to the use of information technology than geography. Sustainable collaboration in state and technology is a manifestation of stability at all times. The research ends that the predictions turn out to impossible in contradict and determining to useful for tools to revolutionize digital communication, the transformation of information technology is a similar subject, closely related to the shaping of society, inequality in the adoption and use of information technology that is a serious in an information-based society. Those people are incompetent and unable to adopt and use information technology which can be separated from the power of business and more communication in relating to digital communication, failure to use and access information technology may lead to an understanding of life.

2. Creating training course content can be discussed as follows:

2.1 Course content has the nature of preserving right and responsibility to access the digital media, understanding the digital media, the digital society practice, good health in the digital age and digital law that the encouraging views of respect for the rights of others through new technological media which Lor and Britz (2007) commented that the information technology and communication enhances transparency and democracy by creating a public space and atmosphere

for a civil society and proposed 4 pillars of knowledge society as follows: (1) the information and communication technology and connectivity (2) the information content and accessibility (3) the infrastructure over information and communication technology and (4) potential of person. Moreover, they also added that freedom is a fundamental factor of participation in the knowledge society.

2.2 Training process and duration of training that the training was 2 days (or 12 hours) in which the knowledge of communication methods, media use, access to information sources in terms of knowledge, occupation, entertainment, politics and how to communicate, disseminate products and goods that are both theoretical and practical. It is not much wasted time that participants can participate and gain high benefits. From the research results (Kongpradit, 2010: 103-106) support the time period used for this time that a trainer is an innovative media or a new media literacy must focus on access to information by using information technology and other information infrastructures to provide information services and reach users at the highest level that promotes and supports a learning society. From this research of Thompson (2008) supports these finding that Thompson found that the emphasis on information technology over information through information technology. The optimizing uses of information technology and communication and using of new media is for all ages who have attended the training and use new media to meet their communication needs such as the young people use it to send teachers' work or the teachers use to follow students and there are both beginners to a wide range of applications. The considerations of Figueiredo, Prado and Kramer (2012) support these findings the they said the spread of information technology and communication would help to eradicate poverty and promote social justice. It can be achieved from computers that are useful to human beings such as smartphone and portable computers. The second step is to build professional potential and achievements from traditional personal computers. Bonfadelli (2002) found that educated people use the Internet more proactively in especially the emphasis on information. While uneducated people focus on entertainment activities from the internet. It will enable society to drive together that according to Floridi (2007) said that the future development of information technology and communication and the impact on human life. The information society is the boundary between online and offline will soon be over.

3. People in rural areas were higher digital literacy skills than before training with statistics significance at .05 level because of the content of the training course focuses on knowledge and develop in using information technology skill, digital tools and digital technology in correctly and safely. The tool and digital technology can be used to support learning and integrate of

information technology with life and career including realizing and understanding to change in the digital world and prepare a plan for self-adjustment from the digital citizen handbook of Wongkit rungruang (2018) said that the knowledge inequality and the utilizing digital technology skill among various people. It is one of the important inequality issues even if they have access to the internet but they lack of knowledge and the accessing and utilizing skills to inequality. For example, people who have the opportunity to learn computers are able to use the internet more than people who have never studied or educated people can use the service about the government electronics more than another. There was also a study of “Hurdles to Information Seeking: Spelling and Typographical Mistakes During Users' Online Behavior” found that the education was to indicator of using the internet that the level of education was related to spelling who higher education was less to misspelling affecting to resulting in smoother internet browsing than less educated people because spelling is an obstacle to finding information (Hargittai, 2006).

Conclusion and recommendations

1. General suggestions

1.1 The reducing inequality in society can be done for people in the same area to have the opportunity to exchange ideas through new media together.

1.2 To able to use this research to train and expand the results in other rural areas.

2. Suggestions for use

2.1 To should be organizations or local authorities to recognize the importance and provide support in various sections such as a process-driven organizations and establishing an efficient internet service network.

3. Suggestions for the next research

3.1 To should study the process of creating cooperation in the development of knowledge or skills from training until can be used to develop or solve problems of the community.

References

- Ashley, J., Jarman, F., Varga-Atkins, T. and Hassan, N. (2012). Learning literacies through collaborative enquiry; collaborative enquiry through learning literacies. *Journal of Information Literacy*, 6(1), 49-71.
- Bach, A. Shaffer, G. & Wolfson, T. (2013). *Digital human capital: developing a Framework for understanding the economic impact of digital exclusion in low Income communities*. *Journal of Information Policy*, 3, 247-266.

- Bonfadelli, H. (2002). *The Internet and knowledge gaps: A theoretical and empirical investigation*. European Journal of communication, 17(1), 65-84.
- Ferreira, R., Moreira, W., Mendes, P., Gerla, M. & Cerqueira, E. (2014). *Improving the Delivery Rate of Digital Inclusion Applications for Amazon Riverside Communities by Using an Integrated Bluetooth DTN Architecture*. International Journal of Computer Science & Network Security, 14(1), 17-24.
- Figueiredo, M., Prado, P., & Kramer, M. (2012). *Overcoming poverty through digital inclusion*. IT Professional, 14(3), 6-10.
- Floridi, L. (2007). *A look into the future impact of ICT on our lives*. The information society, 23(1), 59-64.
- Gallardo-Echenique, E.E., Oliveira, J.M.D, Marqués-Molias, L. and Esteve-Mon, F. (2015). Digital Competence in the Knowledge Society. MERLOT Journal of Online Learning and Teaching, 11(1), 1-16.
- Gilster, P. (1997). Digital Literacy. New York: Wiley.
- Hargittai, E. (2006). *Survey measures of web-oriented digital literacy*. Social Science Computer Review, 23(3), 371-379.
- Hindman, D. B. (2000). *The Rural-Urban Digital Divide*. Journalism & Mass Communication Quarterly 77(3), 549-560.
- Kongpradit, K. (2010). *Creating training courses to reduce disparities in access to political information and digital divide (Digital divide) in politics in the Eastern community*. Chonburi: Burapha University.
- Lor, P. J., & Britz, J. J. (2007). *Is a knowledge society possible without freedom of access to information?* Journal of Information Science, 33(4), 387-397.
- Miller, D., Costa, E., Haynes, N., McDonald, T., Nicolescu, R., Sinanan, J., & Wang, X. (2019). *Why We Post: A look at social media culture through digital anthropology*. translate from *How the World Changed Social Media*. Translated by Thanat Jindanon. Bangkok: Bookscape.
- Rivas, L. E. (2013). *First record of the Atlantic bumper Chloroscombrus chrysurus (Teleostei: Carangidae) in the Mediterranean Sea*. J. Fish Biol. 82(3), 1064-1067.
- Supadilok, B. & Sataruji, K. (2004). *Mass media and knowledge gaps between communities. Towns and countryside in Thailand: old lessons, new theories*. Banthit Business University.

Thompson, A. (2008). *Use of the international system of units (si).*" NIST Special Publication, Gaithersburg.

Wongkitrungruang, W. (2018). *Digital skills for citizens in the 21st century.* Retrieved 6 January 2021, from <https://ops.go.th/main/index.php/aboutus/history/1355-goto-citizens21st.html>

การพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัย ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน*

ชนาธิป บุษปามาต¹

(วันที่รับบทความ: 20 พฤษภาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 26 มิถุนายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 29 มิถุนายน 2566)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน 2) แบบประเมินทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. นักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานมีทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. นักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กิจกรรมเป็นฐาน, ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม, นักศึกษาครูปฐมวัย

* งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, E-mail: chanatip.bub@mail.pbru.ac.th

A Development of Innovation Creativity Skills of Early Childhood Teacher Students Acquired Activity Based Learning*

Chanatip Bubpamas¹

(Received: May 20, 2023; Revised: June 26, 2023; Accepted: June 29, 2023)

Abstract

The purpose of this research were to 1) study the innovation creativity skills of the early childhood teacher students acquired activity based learning, and 2) study the satisfaction of the early childhood teacher students acquired activity based learning. The participants in this research consisted of 28 students in the program of early childhood, Faculty of education, Phetchaburi rajabhat university. They obtained by using Simple Random Sampling. Research instruments included of three parts: 1) the lesson plans of activity based learning 2) Innovation creativity skills assessment form and 3) early childhood teacher students satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation, respectively.

The research finding were as follows:

1. The early childhood teacher students acquired activity based learning was the innovation creativity skills in overall was at the high level.
2. The early childhood teacher students acquired activity based learning was the satisfaction in overall was at the highest level.

Keywords: Activity based learning, The innovation creativity skills, Early childhood teacher students

* This research was funded by the Research and Promotion art and culture Institute, Phetchaburi Rajabhat University.

¹ Assistant Professor, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, E-mail: chanatip.bub@mail.pbru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

จากสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID – 19 ที่ส่งผลกระทบในวงกว้างหลายมิติทั่วโลก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยีขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภาคการศึกษาที่ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นสัญญาณว่าจะต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลาเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาของนักเรียน ภายใต้ความพร้อมของนวัตกรรม อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีจำกัด และสื่อเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เข้าไม่ถึงในบางพื้นที่ รวมถึงความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนและการสร้างสรรค์นวัตกรรมแบบใหม่ อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงให้ทันกับยุคสมัย (เสาวลักษณ์ อนุพันธ์, 2563) ซึ่งการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 ทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่ครูควรมีทักษะและคุณลักษณะที่รองรับเข้าถึงเพื่อสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ (วันทนา สิงห์นา, 2560) ทั้งนี้ จากการสังเกตนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในเรียนที่ผ่านมามีพบว่า นักศึกษาครูปฐมวัยยังขาดทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อ ไม่มีการปรับประยุกต์การใช้นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตอบสนองต่อความจำเป็นของผู้เรียน สอดคล้องกับผลการประเมินจากทางโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยฝึกประสบการณ์หลายแห่งได้ให้ข้อเสนอแนะคิดว่า นักศึกษาไม่มีความสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อ ตลอดจนขาดทักษะที่สำคัญสำหรับครูปฐมวัย นั่นคือ ทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม (คณะครุศาสตร์, 2564)

ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา โดยอาศัยการออกความคิดเห็นหรือรูปแบบเชิงสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา โดยต้องคิดค้นสิ่งแปลกใหม่สอดคล้องโดยอาศัยกระบวนการคิดวิเคราะห์ข้อมูลและพิจารณาผ่านกลวิธีต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน ในการจัดการปัญหาและออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ (Adams, 2006, 25) การจัดการศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการเรียนยุคปัจจุบัน ตลอดจนเป็นหนึ่งในทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่จะก้าวไปเป็นครูในอนาคต จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะดังกล่าวเพื่อให้มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (2562, 2 – 3) ข้อ 4 ผู้เรียนต้องเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นผู้มีความสามารถคิดวิเคราะห์ การคิดขั้นสูง รู้เท่าทันสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ มีส่วนร่วมในการพัฒนาความก้าวหน้าให้กับวิชาชีพครู สามารถแสวงหาความรู้ พัฒนาความรู้ งานวิจัย และสร้างนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพครู ที่ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน ซึ่งระบุถึง การจัดการเรียนรู้ ข้อ 5 ผู้สอนมีหน้าที่วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2562: 19 - 20) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยเสริมสร้างทักษะ

การสร้างสรณ์นวัตกรรมให้กับผู้เรียนได้ ต้องใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-based learning) เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีแนวความคิดในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมอย่างเป็นระบบ ค้นคว้าวิธีการใหม่ ๆ ในการเชื่อมโยงความรู้หลาย ๆ วิธีการเกิดเป็นรูปแบบ สิ่งประดิษฐ์ที่ทำขึ้นใหม่ที่เป็นของตนเองอย่างสร้างสรรค์ (วิชย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2562)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-based learning) คือ การเรียนโดยใช้กิจกรรม เป็นฐานเป็นการยึดหลักการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการ เรียนโดยการปฏิบัติจริง “Learning by Doing” และปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ “Doing by Learning” ในเนื้อหาทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทุกคนในกลุ่มเป็นผู้ปฏิบัติ คุณครู เป็นพี่เลี้ยงและโค้ช แต่กิจกรรมที่นำมาใช้ต้องมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้เนื้อหา นั้น ๆ มีจุดมุ่งหมาย สนุก และน่าสนใจ ไม่ซ้ำซากจนก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย (เขาวเรศ ภักดีจิตร, 2557) สอดคล้องกับแนวคิดของ Horsburgh (1944) ซึ่งได้อธิบายความหมายของวิธีการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐานว่า เป็นความต้องการ ในการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับการลงมือทำกิจกรรม หรือการทดลอง ถ้าเด็กมีโอกาสที่จะสำรวจด้วยตนเอง โดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวางแผนในการใช้สื่อที่ดี การเรียนรู้นั้นจะเป็น ความสุขที่ยาวนาน การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม ซึ่งเป็นทฤษฎี การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำของ John Dewy โดยเนื้อหาสำคัญ คือ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ หรือ ประสบการณ์ใหม่ในปัจจุบันได้ สามารถค้นคว้าหาความรู้ใหม่ได้ตลอดเวลา และเป็นผู้ที่มีส่วนร่วม ในกระบวนการการเรียนรู้อย่างจริงจัง ผู้เรียนจะต้องอยู่ในสภาวะกระตือรือร้นที่อยากเรียนรู้ ลงมือ ปฏิบัติจริง (ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน และคณะ, 2565) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน จะช่วยเพิ่ม มุมมองความคิดสร้างสรรค์จากประสบการณ์ผู้เรียน ช่วยทำให้ประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน แตกต่างจากเดิม ทำให้เห็นความสำคัญในการเรียนและเห็นคุณค่าของการลงมือปฏิบัติ ช่วยเสริมสร้าง ความมั่นใจให้กับผู้เรียนด้วยการแสวงหาองค์ความรู้ด้วยตนเอง ช่วยเพิ่มความสุขในการเรียนรู้ระหว่าง ผู้เรียนกับเพื่อนในชั้นเรียน และผู้เรียนกับครูผู้สอน และยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนที่ไม่แสดงออกทางวาจา สามารถแสดงออกทางความคิดได้ผ่านกิจกรรม (Limbu, 2012) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนสิทธิ์ สิทธิ สูงเนิน และ เอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ (2564) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ของ นักศึกษาคู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถส่งเสริมความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองทั้งกระบวนการคิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการสื่อสารของผู้เรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัย ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการศึกษาอันจะนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

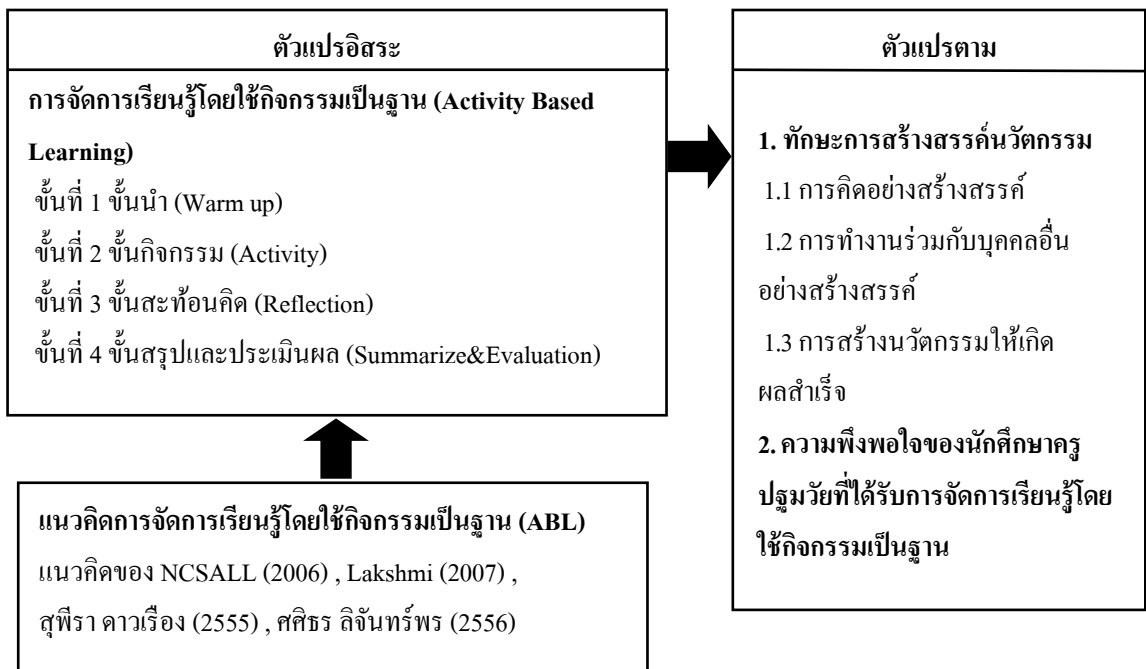
ในการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัย ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จากการเล่นเกม ทดลอง สร้างสรรค์ผลงาน และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น โดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวางแผนการใช้สื่อที่ดี นำไปสู่การพัฒนาความรู้ตัวบุคคล (สศิธร ลิขจันทร์พร, 2556: 45) สอดคล้องกับแนวคิดของ Horsburgh (1944) ซึ่งได้อธิบายความหมายของวิธีการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐานว่า เป็นความต้องการในการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับ การลงมือทำกิจกรรม หรือการทดลอง ถ้าเด็กมีโอกาสที่จะสำรวจด้วยตนเอง โดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวางแผนในการใช้สื่อที่ดี การเรียนรู้นั้นจะเป็นความสุขที่ยาวนาน ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นนำ (Warm up) 2) ขั้นกิจกรรม (Activity) 3) ขั้นสะท้อนคิด (Reflection) และ 4) ขั้นสรุปและประเมินผล (Summarize & Evaluation)

2. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Creative and Innovation) ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นความสามารถในการใช้ความรู้ (Knowledge) จินตนาการ (Imagination) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ความร่วมมือ (Collaborative) ทำให้เกิดนวัตกรรมที่อาจอยู่ในรูปแบบของความคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ โดยอาจเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือใหม่เพียงบางส่วน และอาจใหม่

ในบริบทใดบริบทหนึ่ง หรือในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2562) สอดคล้องกับ Adams (2006: 25) ซึ่งได้อธิบายถึงการสร้างนวัตกรรมไว้ว่าเป็นความสามารถในการแก้ปัญหา โดยอาศัยการออกความคิดเห็นหรือรูปแบบเชิงสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา โดยต้องคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ยอดเยี่ยมโดยอาศัยกระบวนการคิดวิเคราะห์ข้อมูลและพิจารณาผ่านกลวิธีต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน โดยอาศัยการวิเคราะห์ที่เข้ามาช่วยในการจัดการปัญหาและออกแบบผลิตใหม่ ซึ่งทักษะการสร้างนวัตกรรมมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การคิดอย่างสร้างสรรค์ (Think creatively) 2) การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ (Work creatively with others) และ 3) การสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ (Implement innovation) (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2562)

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย แสดงดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้แบบแผนการวิจัยขั้นพื้นฐาน (Pre-Experimental Design) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลหลังเรียน (The One-Shot Case Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ชั้นเรียน รวมทั้งสิ้น 58 คน

ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2566

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ชั้นเรียน รวมทั้งสิ้น 28 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

1. ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน
2. ตัวแปรตาม คือ ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม และ ความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ออกแบบสื่อการสอนในการสร้างภาษา รายวิชา 1072102 การจัดกิจกรรมทางภาษาและการสื่อสารสำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 6 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวมเวลา 24 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน 4 ขั้นตอนตามที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น ได้แก่

1) ขั้นนำ (Warm up) เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นความสนใจให้กับผู้เรียน และปูพื้นฐานความรู้ให้กับผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนการสอน โดยผ่านกิจกรรมการร้องเพลง คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย จากนั้นสนทนาเพื่อทบทวนความรู้เดิมเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางภาษา

2) ขั้นกิจกรรม (Activity) เป็นขั้นที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันทำกิจกรรมสอดแทรกเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยเริ่มจากผู้เรียนร่วมกันทำกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การร้องเพลง การฟังเพลง การเล่นเกม การวาดภาพ และกิจกรรมบทบาทสมมติ จากนั้นผู้เรียนนำกิจกรรมที่ได้ทำมาร่วมกันอภิปรายและวางแผนในการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แล้วแบ่งกลุ่มเพื่อร่วมกันสร้างนวัตกรรมจากสื่อที่หลากหลาย ได้แก่ สื่อเทคโนโลยี สื่อวัสดุ และสื่อผสม

3) ขั้นสะท้อนคิด (Reflection) เป็นขั้นที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปผลการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยผ่านการสะท้อนความคิดที่ได้รับจากการสร้างชิ้นงาน

4) ขั้นสรุปและประเมินผล (Summarize & Evaluation) เป็นขั้นที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ เพียงใด

แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีคุณสมบัติเป็นครูหรืออาจารย์ที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีงานวิจัยที่ศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน จำนวน 2 คน และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน จำนวน 1 คน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

2. แบบประเมินทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ และ 3) การสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ รวมทั้งสิ้น 15 ข้อ มีการให้คะแนนตามเกณฑ์รูปริก (Scoring rubric) 3 ระดับ โดยมีการกำหนดค่าระดับทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมแต่ละช่วงคะแนนและความหมาย ดังนี้ ระดับคะแนน 3 หมายถึง มีทักษะในระดับมาก ระดับคะแนน 2 หมายถึง มีทักษะในระดับปานกลาง และ ระดับคะแนน 1 หมายถึง มีทักษะในระดับน้อย

แบบประเมินทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม ได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีคุณสมบัติเป็นครูหรืออาจารย์ที่มีคุณวุฒิปริญญาโทขึ้นไป และมีงานวิจัยที่ศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน จำนวน 2 คน และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างนวัตกรรม จำนวน 1 คน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0 - 1.00 จากนั้นนำแบบประเมินไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) จากสูตร KR-20 พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.82

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อการสอน 4) ด้านการวัดและประเมินผล 5) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) โดยมีการกำหนดค่าระดับความพึงพอใจ ดังนี้ ระดับคะแนน 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด ระดับคะแนน 4 หมายถึง พึงพอใจมาก ระดับคะแนน 3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง ระดับคะแนน 2 หมายถึง พึงพอใจน้อย ระดับคะแนน 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีคุณสมบัติเป็นครูหรืออาจารย์ที่มีคุณวุฒิปริญญาโทขึ้นไป และมีงานวิจัยที่ศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน จำนวน 2 คน และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างนวัตกรรม จำนวน 1 คน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนด้วยตนเองตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาในการทดลองทุกวันอังคารเป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง โดยมีกำหนดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กำหนดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

แผนที่	เรื่อง	กิจกรรม
1	นวัตกรรมส่งเสริม “การฟัง”	<u>ขั้นนำ</u> -ร้องและทำท่าประกอบเพลง “ฟังซิ” <u>ขั้นกิจกรรม</u> -เล่นเกม “กระซิบ” -อภิปราย ออกแบบ และศึกษานวัตกรรมที่จะนำมาใช้ในเกมเพื่อส่งเสริม “ทักษะการฟัง” -แบ่งกลุ่มสร้างสรรค์ “นวัตกรรมที่ส่งเสริมทักษะการฟัง” <u>ขั้นสะท้อนคิด</u> -สะท้อนคิดถึงนวัตกรรมของกลุ่มตนและเพื่อน <u>ขั้นสรุปและประเมินผล</u> -สรุปและประเมินนวัตกรรมที่สร้างสรรค์
2	นวัตกรรมส่งเสริม “การพูด”	<u>ขั้นนำ</u> -เล่นเกม “ทายเครื่องใช้ไฟฟ้า” <u>ขั้นกิจกรรม</u> -กิจกรรมบทบาทสมมติ “เด็กดีพูดเก่ง” -อภิปราย ออกแบบ และศึกษานวัตกรรมที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมเพื่อส่งเสริม “ทักษะการพูด” -แบ่งกลุ่มสร้างสรรค์ “นวัตกรรมที่ส่งเสริมทักษะการพูด” <u>ขั้นสะท้อนคิด</u> -สะท้อนคิดถึงนวัตกรรมของกลุ่มตนและเพื่อน <u>ขั้นสรุปและประเมินผล</u> -สรุปและประเมินนวัตกรรมที่สร้างสรรค์
3	นวัตกรรมส่งเสริม “การอ่าน”	<u>ขั้นนำ</u> -กิจกรรม “อ่านนิทานต่อกัน” <u>ขั้นกิจกรรม</u> -เล่นเกม “เสียงสัมผัส” -อภิปราย ออกแบบ และศึกษานวัตกรรมที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมเพื่อส่งเสริม “ทักษะการอ่าน” -แบ่งกลุ่มสร้างสรรค์ “นวัตกรรมที่ส่งเสริมทักษะการอ่าน” <u>ขั้นสะท้อนคิด</u> -สะท้อนคิดถึงนวัตกรรมของกลุ่มตนและเพื่อน <u>ขั้นสรุปและประเมินผล</u> -สรุปและประเมินนวัตกรรมที่สร้างสรรค์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

แผนที่	เรื่อง	กิจกรรม
3	นวัตกรรมการส่งเสริม “การอ่าน”	ชั้นนำ -กิจกรรม “อ่านนิทานต่อกัน” ชั้นกิจกรรม -เล่นเกม “เสียงสัมผัส” -อภิปราย ออกแบบ และศึกษานวัตกรรมที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมเพื่อส่งเสริม “ทักษะการอ่าน” -แบ่งกลุ่มสร้างสรรค์ “นวัตกรรมที่ส่งเสริมทักษะการอ่าน” ขั้นสะท้อนคิด -สะท้อนคิดถึงนวัตกรรมของกลุ่มตนและเพื่อน ขั้นสรุปและประเมินผล -สรุปและประเมินนวัตกรรมที่สร้างสรรค์
4	นวัตกรรมการส่งเสริม “การเขียน”	ชั้นนำ -วาดภาพประกอบเพลง ชั้นกิจกรรม -เกม “เขียนทรายสามัคคี” -อภิปราย ออกแบบ และศึกษานวัตกรรมที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมเพื่อส่งเสริม “ทักษะการเขียน” -แบ่งกลุ่มสร้างสรรค์ “นวัตกรรมที่ส่งเสริมทักษะการเขียน” ขั้นสะท้อนคิด -สะท้อนคิดถึงนวัตกรรมของกลุ่มตนและเพื่อน ขั้นสรุปและประเมินผล -สรุปและประเมินนวัตกรรมที่สร้างสรรค์
5	นวัตกรรมการส่งเสริม “ทักษะภาษา 4 ด้าน”	ชั้นนำ -ร้องและทำท่าประกอบเพลง “มาเรียนรู้กัน” ชั้นกิจกรรม -กิจกรรมบทบาทสมมติ “หนูรู้ภาษา” -อภิปราย ออกแบบ และศึกษานวัตกรรมที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมเพื่อส่งเสริม “ทักษะภาษา 4 ด้าน” ขั้นสะท้อนคิด -สะท้อนคิดถึงนวัตกรรมของกลุ่มตนและเพื่อน ขั้นสรุปและประเมินผล -สรุปและประเมินนวัตกรรมที่สร้างสรรค์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

แผนที่	เรื่อง	กิจกรรม
6	นวัตกรรมส่งเสริม “ภาษาธรรมชาติ”	ขั้นนำ -ร้องและทำท่าประกอบเพลง “กระต่ายกับเต่า” ขั้นกิจกรรม -กิจกรรม “สร้างสรรค์ภาษา” -อภิปราย ออกแบบ และศึกษานวัตกรรมที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมเพื่อส่งเสริม “ภาษาธรรมชาติ” -แบ่งกลุ่มสร้างสรรค์ “นวัตกรรมที่ส่งเสริมภาษาธรรมชาติ” ขั้นสะท้อนคิด -สะท้อนคิดถึงนวัตกรรมของกลุ่มตนและเพื่อน ขั้นสรุปและประเมินผล -สรุปและประเมินนวัตกรรมที่สร้างสรรค์

2. เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยประเมินทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัย และนำแบบสอบถามความพึงพอใจไปใช้ในการสอบถามนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

3. สรุปคะแนนที่ได้จากการประเมินทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม และความพึงพอใจนักศึกษาครูปฐมวัยที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัย โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัย ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 2.52$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษาครูปฐมวัยมีทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมอยู่ในระดับสูงในทุกด้าน ซึ่งทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมระดับสูงอันดับที่ 1 คือ ด้านการสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ ด้านการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.52) และด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 2.50$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

ด้าน/ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1	ด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์	2.50	0.57	มาก
2	ด้านการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์	2.53	0.52	มาก
3	ด้านการสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ	2.55	0.51	มาก
สรุปรวม		2.52	0.53	มาก

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัย ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.54) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาครูปฐมวัยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ซึ่งความพึงพอใจมากที่สุดอันดับที่ 1 คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.48) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.54) และด้านสื่อการสอน ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

ด้าน/ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1	ด้านเนื้อหา	4.65	0.48	มากที่สุด
2	ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน	4.65	0.54	มากที่สุด
3	ด้านสื่อการสอน	4.60	0.62	มากที่สุด
4	ด้านการวัดและประเมินผล	4.67	0.58	มากที่สุด
5	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.81	0.45	มากที่สุด
สรุปรวม		4.69	0.54	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน อภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม (Activity) เป็นขั้นที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันทำกิจกรรมสอดแทรกเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยเริ่มจากผู้เรียน

ร่วมกันทำกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การร้องเพลง การฟังเพลง การเล่นเกม การวาดภาพ และกิจกรรม บทบาทสมมติ จากนั้นผู้เรียนนำกิจกรรมที่ได้ทำมาร่วมกันอภิปรายและวางแผนในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แล้วแบ่งกลุ่มเพื่อร่วมกันสร้างนวัตกรรมจากสื่อที่หลากหลาย จากนั้นจึงนำนวัตกรรมที่ได้ลงมือทำ มาร่วมกันสะท้อนคิดในขั้นที่ 3 ขั้นสะท้อนคิด (Reflection) จึงทำให้ การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เกิดทักษะที่คงทนยาวนาน ตลอดจนเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนได้สร้าง นวัตกรรมจากองค์ความรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบเองหลังจากที่ได้ทำกิจกรรม วิเคราะห์ และร่วมกัน ออกแบบนวัตกรรม สอดคล้องกับฉันทวุฒิ สกุนี (2559) ซึ่งได้กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเน้นลงมือปฏิบัติ เกิดความ กระตือรือร้นในการเรียนรู้ การคิด และสะท้อนคิดจากสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติ ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมซึ่ง กระตุ้นความรู้ ความคิด ทำให้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย ช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและคงทน รู้ข้อผิดพลาดในการเรียนรู้ของตนเอง เช่นเดียวกับ McGrath and MacEwan (2011) ซึ่งได้กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้น กิจกรรมเป็นฐาน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในกระบวนการเรียนรู้ (Active) ผ่านการทำ กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะที่คงทนยั่งยืนยาวนาน รวมถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมเป็นฐานยังสามารถฝึกให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างมี วิจารณญาณจากการทำกิจกรรม จึงทำให้การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมมีความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Anwer (2019) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่มีต่อ แรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่พบว่าการสอนแบบ กิจกรรมมีความน่าสนใจมากกว่าการสอนแบบบรรยาย เช่นเดียวกับวิจัยของสุพิรา ดาวเรือง (2555) ซึ่งได้ พัฒนารูปแบบการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานและเทคนิคเพื่อนคู่คิด บนวิกิเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมในกลุ่มทดลองมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลัง การทดสอบค่าเฉลี่ยคะแนนอย่างมีนัยสำคัญสูงกว่าก่อนการทดสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ กิจกรรมเป็นฐานตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นนั้น มีการดำเนินกิจกรรมการสอนที่เป็นขั้นตอนให้ นักศึกษาได้เกิดทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นนำ (Warm up) เป็นการกระตุ้นความ สนใจให้กับผู้เรียน และปูพื้นฐานความรู้ให้กับผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนการสอน โดยผ่าน กิจกรรมที่หลากหลาย แล้วร่วมกันสรุปถึงประโยชน์ที่ได้จากกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การสร้างสรรค์

นวัตกรรม ขั้นกิจกรรม (Activity) เป็นขั้นที่ผู้เรียนและผู้สอนทำกิจกรรม แล้วร่วมกันอภิปรายและวางแผนในการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จากนั้นผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่อร่วมกันสร้างนวัตกรรมจากสื่อที่หลากหลาย ขั้นสะท้อนคิด (Reflection) ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนจะร่วมกันสรุปผลการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยผ่านการสะท้อนความคิดที่ได้รับจากการสร้างชิ้นงาน และขั้นสรุปและประเมินผล (Summarize & Evaluation) โดยผู้สอนจะสรุปและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ เพียงใด ซึ่งการดำเนินการจัดกิจกรรมเหล่านี้ ผู้วิจัยได้เตรียมการสอนโดยใช้คำถามในการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจพร้อมที่จะร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมให้มีลักษณะที่ช่วยส่งเสริมทักษะทางภาษาให้กับเด็กปฐมวัยตามที่ผู้เรียนได้ร่วมกันศึกษาค้นคว้า เมื่อผู้เรียนร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมในแต่ละสัปดาห์ ผู้เรียนและผู้สอนจะร่วมกันวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงนวัตกรรมให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น จึงทำให้นักศึกษามีความภูมิใจและพึงพอใจในการสร้างสรรค์นวัตกรรม สอดคล้องกับอรรถ ปรารักษ์ (2560) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมว่าต้องสร้างความตระหนักให้กับครูให้เห็นความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรม โดยการส่งเสริมค้นหาความสามารถ ศักยภาพของตนเอง และความต้องการในการพัฒนา โดยการสร้างชุมชนการเรียนรู้ (PLC) ด้วยการจัดการความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ นำระบบพี่เลี้ยงและคอยให้คำปรึกษา ติดตามสะท้อนผลการพัฒนา บูรณาการองค์ความรู้หลากหลายจากศาสตร์วิชาอื่น ๆ พัฒนาสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อช่วยในการเข้าถึงข้อมูลต่อยอดความรู้ ตลอดจนสร้างแรงบันดาลใจขับเคลื่อนภายในตนเองให้ครูเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าอยากพัฒนาตนเอง มีพลังในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้ลงมือสร้างสรรค์นวัตกรรมด้วยตนเองซ้ำ ๆ จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Scott (1970) ที่กล่าวว่า การจูงใจให้บุคคลเกิดความพึงพอใจต่อการทำงานที่ให้ผลเชิงปฏิบัติจะต้องทำให้บุคคลเห็นความสัมพันธ์ของงานกับความปรารถนาส่วนตัว เพื่อให้บุคคลเห็นความหมายของงานที่ตนทำ ซึ่งหากต้องการให้ได้ผลในการสร้างแรงจูงใจภายในจะต้องให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายและรับทราบผลสำเร็จในการทำงานโดยตรง ซึ่งสิ่งที่สำคัญคืองานที่มอบหมายให้ผู้เรียนนั้นต้องเป็นงานที่ผู้เรียนสามารถทำสำเร็จด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา ทองหอม (2560) ซึ่งได้พัฒนาหลักสูตรออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม และเพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินหลักสูตรออนไลน์พบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์เป็นข้อที่มีคะแนนน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้สอนควรให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนนำเสนอแนวคิดที่แปลกใหม่เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการความคิดที่สร้างสรรค์
2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียน ด้านสื่อการสอนเป็นข้อที่มีคะแนนน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้สอนควรจัดหาสื่อการสอนที่มีความทันสมัย หรืออาจสอบถามความต้องการของผู้เรียนก่อนจัดการเรียนการสอน จะช่วยให้ได้สื่อที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านอื่น ๆ ของนักศึกษา เช่น ความสามารถในการจัดการชั้นเรียน ความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียน โดยนำกระบวนการหรือขั้นตอนในการสอนนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป
2. ควรมีการศึกษาผลที่เกิดขึ้นและสัมพันธ์กับทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และนวัตกรรมที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ พ.ศ.2562*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะครูศาสตร์. (2564). *รายงานการประเมินตนเองปีการศึกษา 2564*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- จริยา ทองหอม. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: กรุงเทพฯ.
- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน และ เอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 11(2), 38 – 48.
- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน และคณะ. (2565). *การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน*. *วารสารมนุษยสังคมสาร (มสส.)*, 20(2), 89 – 110.
- ณัฐวุฒิ สกฤณี. (2559). *การพัฒนาเจตคติ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และพฤติกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.

- เยาวเรศ ภัคดีจิตร. (2557). Active Learning กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ วันส่งเสริมวิชาการสู่คุณภาพการเรียนการสอน 30 กรกฎาคม 2557 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. 1 – 8.
- วันทนา สิงห์นา. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาเสริมด้วยชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์มโนคติลมฟ้าอากาศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 7(พิเศษ), 82.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2562). *การพัฒนาทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม*. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- ศศิธร ลิจันทรพร. (2556). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานโดยใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษาบนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่เพื่อส่งเสริมความมีวินัยของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2562). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพิรา คาวเรือง. (2555). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานและเทคนิคเพื่อนคู่คิดบนวิกิเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- เสาวลักษณ์ อนุพันธ์. (2563). *อนาคตทางการศึกษา: ผลกระทบจากวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19*. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 14(2), 14 – 25.
- อรชร ปรารจันท์. (2560). *รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยนเรศวร: พิษณุโลก.
- Adams, K. (2006). *The Sources of Innovation and Creativity*. National Center on Education and Economy.
- Anwer, F. (2019). Activity-Based Teaching, Student Motivation and Academic Achievement. *Journal of Education and Educational Development*, 6(1), 154 – 170.
- Horsburgh, D. (1944). *Activity-based learning in India*. <https://thestandard.co/10-phenomenon-in-thailand-society-in-15-years/>
- Limbu, P. (2012). *Why do we need to use activity based learning method?*
<http://eprogressiveportfolio.blogspot.com/2012/06/activity-based-teachingmethod.html>
- Mcgrath, J. R., and MacEwan, G. (2011). Linking pedagogical practices of activity based teaching. *The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, 6, 261-274.
- Scott, P. (1970). *The process of conceptual change in science*. Cornell University.

การจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน กับความเสมอภาคทางการศึกษาของผู้สูงอายุ*

ลภัสรา จิตวารินทร์¹ ธวัชชัย จิตวารินทร์² ภทรรรต ศรีบุญจิต³

(วันที่รับบทความ: 20 มีนาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 19 มิถุนายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 29 มิถุนายน 2566)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันที่ส่งผลต่อความเสมอภาคทางการศึกษา และศึกษาแนวทางการเพิ่มความเสมอภาคทางการศึกษาของผู้สูงอายุของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่ม ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากตารางของ Krejcie and Morgan จำนวน 419 คน ประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน จำนวน 42 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 377 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression) ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.53) และมีค่าเฉลี่ยความเสมอภาคอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.34$, S.D.=1.00) เช่นกัน 2) ข้อมูลตามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน พบว่า ด้านความต้องการของผู้สูงอายุ (X_1) สามารถพยากรณ์ความเสมอภาคของการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้อมูลตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุ พบว่า ด้านความต้องการของผู้สูงอายุ (X_1) และด้านการดำเนินการจัดการศึกษา (X_2) สามารถพยากรณ์ความเสมอภาคของการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาที่จะช่วยเพิ่มความเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุทำได้โดยจัดทำนโยบายและแผนการจัดการศึกษาผู้สูงอายุให้ชัดเจน ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุทุกคนเข้าร่วมอย่างทั่วถึงด้วยการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาผู้สูงอายุในชุมชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผู้สูงอายุให้มากขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันควรจัดทำแผนการพัฒนานุเคราะห์ด้านการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุอย่างจริงจัง ทั้งทางด้านปริมาณบุคลากรที่ต้องเพียงพอต่อการดำเนินงาน และทางด้านคุณภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ

คำสำคัญ: การจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษา, ความเสมอภาคทางการศึกษา, ผู้สูงอายุ

* บทความวิจัย ภาควิชาศึกษาศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

¹ อาจารย์ภาควิชาศึกษาศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, E-mail: lapasrada.jit@mahidol.edu

² ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ วิจัยและนวัตกรรม, วิทยาลัยชุมชนพังงา, E-mail: t_jitwarin@hotmail.com

³ ประธานหลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยชุมชนพังงา, E-mail: Pattarawat.Sriboonjit@gmail.com

The Equity of Public Service in Aging Education of Andaman Triangle's

Local Administrative Organizations*

Lapasrada Jitwarin¹ Tawatchai Jitwarin² Patprawat Sriboonjit³

(Received: March 20, 2023; Revised: June 19, 2023; Accepted: June 29, 2023)

Abstract

This research aims to study the factors in educational public service for the aging in the Andaman Triangle cluster's municipalities that affect educational equity and the guidelines for increasing the educational equity of the aging in the Andaman Triangle cluster's municipalities. This research was collected through a questionnaire, an in-depth interview, and a focus group discussion. The research sample size was obtained from the table of Krejcie and Morgan. There were 419 samples that consisted of 42 staff and 377 elderlies in the Andaman Triangle cluster's municipalities. The statistics used in the research were mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), stepwise multiple regression analysis, and qualitative data were analyzed by content analysis.

The results of this research showed that: 1) the public service provision of education to the aging in the Andaman Triangle cluster's municipalities was at a moderate level ($\bar{X}=3.12$, $SD=0.53$), the equity in the provision of educational public services for the aging was at a moderate level ($\bar{X}=3.34$, $S.D.=1.00$), 2) the opinion of the municipal staff found the needs of the aging (X_1) can predict the equity of the provision of public services in education for the aging (Y) and was statistically significant at the .05 level. The opinion of the aging found the needs of the aging (X_1) and the implementation of education (X_2) can predict the equity of the provision of public services in education for the aging (Y) and was statistically significant at the .05 level, and 3) guidelines for the provision of educational public services that would increase the equity in education for the aging could be established by clearly formulating policies and plans for the management of education for the aging. Study the needs of the aging and provide opportunities for all elders to participate thoroughly by providing educational public services for the aging in the community, as well as providing opportunities for various sectors to take part in the management of the education of the aging. In this regard, the administrators should formulate a human resource development plan for the provision of educational public services for the aging. That includes both the amount of personnel that must be sufficient for operations and the quality of personnel that must have sufficient knowledge and understanding in the management of the education of the aging population.

Keywords: Educational Public Service, Equity in Education, Aging

* Research Article from Department of Education, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

¹ Lecturer of Department of Education, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, E-mail: lapasrada.jit@mahidol.edu

² Director of Learning Promotion, Research and Innovation Center, Phang nga Community College, E-mail: t_jitwarin@hotmail.com

³ Chair of The Local Government Diploma Program, Phang nga Community College, E-mail: Pattarawat.Sriboonjit@gmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society) คือมีประชากรสูงอายุร้อยละ 20 และจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) ภายในปี พ.ศ. 2578 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์, 2563) โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) ระบุว่า ในเขตเทศบาลซึ่งถือเป็นเขตเมือง มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ถึงร้อยละ 41.62 ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งสภาวะทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อบทบาททางสังคม และภาวะทางเศรษฐกิจ รวมทั้งไม่ค่อยมีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว อีกทั้งสังคมเมืองสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวได้ทัน จึงเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้าง ซึมเศร้า เครียด และแปลกแยกจากสังคม (รพีพรรณ สารสมิทธิ์, 2561)

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันมีประชากรผู้สูงอายุจำนวน 315,155 คน คิดเป็นร้อยละ 13.57 ของจำนวนประชากรกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันทั้งหมด (CMGF Secretariat Thailand, 2563) เมื่อพิจารณารายจังหวัด พบว่า ปี พ.ศ. 2563 กลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันซึ่งประกอบด้วย กระบี่ พังงา ภูเก็ต มีอัตราจำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นสูงสุด (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ภาคใต้ฝั่งอันดามัน, 2564) จึงมีจำนวนผู้สูงอายุที่ควรได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงตามไปด้วย ทั้งนี้จากแผนพัฒนาของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (2566-2570) แนวทางการพัฒนาที่ 4.3 พัฒนาทุนมนุษย์ทุกช่วงวัย เพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขัน มีความยืดหยุ่น และมีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุในข้อที่ 2 พัฒนาทักษะคนทุกช่วงวัยให้สูงขึ้น สร้างโอกาสในการเข้าถึงความรู้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และเปิดโอกาสสู่สาขาวิชาชีพใหม่ ๆ ในขณะที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ไม่ได้ระบุถึงแนวทางการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุอย่างชัดเจน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้การศึกษามีบทบาทจำเป็นในการเพิ่มความรู้ และพัฒนาทักษะให้กับผู้สูงอายุอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง และช่วยลดภาระการดูแลผู้สูงอายุของวัยทำงาน สังคม และภาครัฐได้ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561) อีกทั้งช่วยให้ผู้สูงอายุปรับตัวได้เท่าทันกับความเป็นสังคมเมืองสมัยใหม่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขอย่างมีศักดิ์ศรี และมีคุณค่าในสังคมเมือง (Dalziel, 2011; Turner, et al., 2008) อย่างไรก็ตามภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุดังรายละเอียดในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 รวมทั้งได้กระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุ

จากเหตุผลที่ได้อธิบายมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับความเสมอภาคของผู้สูงอายุในการเข้ารับบริการสาธารณะด้านการศึกษาในเทศบาลนครและเทศบาลเมืองของกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยม

อันค้ำประกันซึ่งผลของการวิจัยจะนำมาเพื่อประโยชน์การจัดกิจกรรม โครงการ บริการที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ การส่งเสริมความเสมอภาค เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันค้ำประกันที่ส่งผลต่อความเสมอภาคทางการศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันค้ำประกันที่จะช่วยเพิ่มความเสมอภาคทางการศึกษาผู้สูงอายุ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

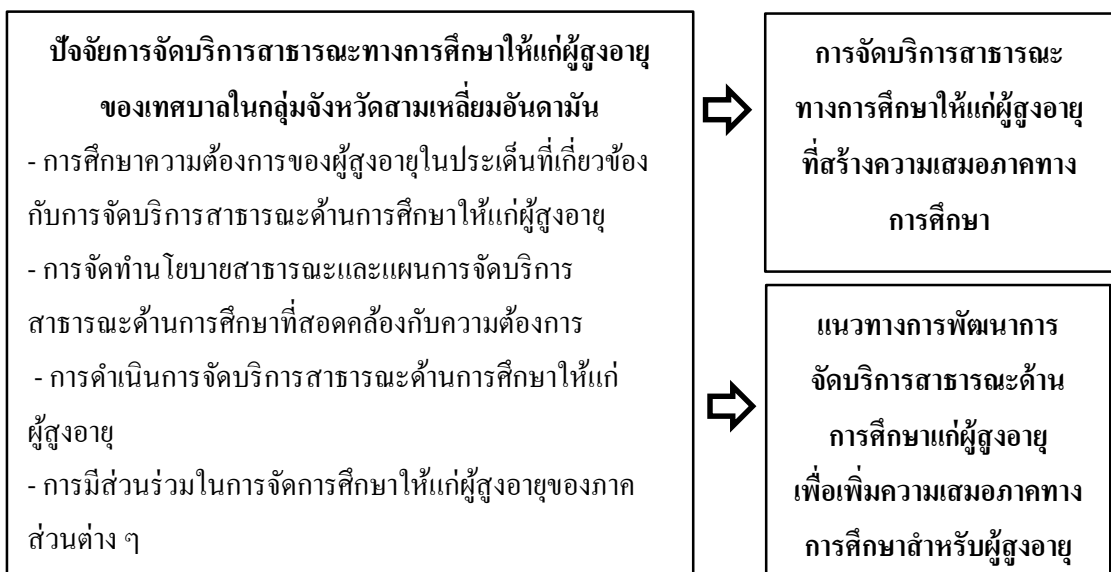
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือกับรัฐบาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยจัดการศึกษาตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามกรอบแนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 5 แนวทาง ดังนี้ (1) พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต (2) การยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง (3) ปลุกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ (4) การสร้างเสริมให้คน มีสุขภาวะที่ดี (5) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนการศึกษาเพื่อการทำงาน และสร้างงาน มุ่งเน้นการพัฒนาด้วยการขับเคลื่อนนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Life Long Learning) โดยมีแนวทางการพัฒนา 6 ข้อ ดังนี้ 1. จัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นให้เรียนรู้ทุกช่วงวัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 2. ส่งเสริมพัฒนาให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 3. ขับเคลื่อนพลังประชารัฐให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4. ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 5. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 6. พัฒนาคุณภาพการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งจากแผนดังกล่าวจะสังเกตได้ว่า การจัดการศึกษา หรือการจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุนั้น จะมีแนวทางการบูรณาการเพื่อการพัฒนาและจัดบริการการศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุได้ตามแนวทางในข้อที่ 1 และข้อที่ 3-5

แนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคและการศึกษาของผู้สูงอายุ

ความเสมอภาคเป็นประเด็นที่ถูกกำหนดในแผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุก็เป็นหนึ่งในประชากรกลุ่มเป้าหมายของประเด็นการพัฒนานี้ โดยมีเป้าหมายที่มุ่งพัฒนาและสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และลดความไม่เสมอภาคที่คาดว่าจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ รวมทั้งพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้แล้วแผนดังกล่าวยังมุ่งเน้นโดยให้ความสำคัญในประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตการพัฒนาโดยมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี เรียนรู้พัฒนาตลอดชีวิต มีความมั่นคงในชีวิต มีทักษะการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สังคมเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามจากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่ตั้งขึ้นโดยสหประชาชาติ (UN) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาในเป้าหมายที่ 4 คือการสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งหากทำการพิจารณาแล้วจะมีจุดเน้นและสร้างหลักประกันเฉพาะผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนทุกคนให้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเท่านั้น (สหประชาชาติ ประเทศไทย, 2564) แต่ไม่ได้มีจุดเน้นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุด้วย ทั้งนี้ เมื่อพิจารณารายละเอียดของแผนงานบูรณาการสร้างความเสมอภาคเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุก็ไม่ปรากฏโครงการทางด้านความเสมอภาคทางการศึกษาของผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562)

จากแนวคิดข้างต้น ได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย**พื้นที่ศึกษา**

การวิจัยครั้งนี้มีพื้นที่ศึกษา คือ เทศบาลเมืองและเทศบาลนครในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน ประกอบด้วยจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต รวมทั้งสิ้น 6 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองกระบี่ เทศบาลเมืองพังงา เทศบาลเมืองตะกั่วป่า เทศบาลนครภูเก็ต เทศบาลเมืองกะทู้ และเทศบาลเมืองป่าตอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย**

1. ผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 42 คน ซึ่งประกอบด้วย นายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และปลัดเทศบาลประเภทละ 1 คน จาก 6 เทศบาล รวมทั้งสิ้น 30 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลละ 2 คน จำนวน 12 คน

2. ผู้สูงอายุ จำนวน 377 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จากนั้นสุ่มตัวอย่างจากประชากรผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองและเทศบาลนครในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต จำนวน 21,177 คน ด้วยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยสุ่มจากตำบล และหมู่บ้านหรือชุมชน ตามลำดับ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการเก็บข้อมูลด้วยการประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลต้องยินยอมเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ โดยคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันและผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาล มีความรู้ความเข้าใจสิทธิและโอกาสเสมอกันของบุคคลในการรับการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ภายใตกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1. แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 2 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามการดำเนินการจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาก่อให้ผู้สูงอายุของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาคของประเด็นคำถามการสอบถามความต้องการของผู้สูงอายุ การจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เท่ากับ 0.985 0.98 และ 0.985 ตามลำดับ และ 2) แบบสอบถามความเสมอภาคทางการศึกษาของการจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาก่อให้ผู้สูงอายุของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค

ของประเด็นคำถามการสอบถามความต้องการการศึกษา และการดำเนินการจัดการศึกษาเท่ากับ 0.98 และ 0.985 ตามลำดับ 2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดบริการสาธารณะ ด้านการศึกษาของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันที่จะช่วยสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับผู้สูงอายุ มีค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เท่ากับ 1 และ 3) แนวคำถามในการประชุมกลุ่ม เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันที่จะช่วยสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ มีค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เท่ากับ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลไปยังเทศบาลเมือง และเทศบาลนครในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน จำนวนทั้งสิ้น 6 แห่ง จากนั้นผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม โดยได้รับแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 100 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก และแนวคำถามในการประชุมกลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพแล้วนำเสนอ อภิปรายผล และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 แบบ ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1) วิเคราะห์ระดับการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันสำหรับผู้สูงอายุ และระดับความเสมอภาคทางการศึกษาของผู้สูงอายุโดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์การจัดระดับค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยตามการคำนวณค่าเฉลี่ยเลขคณิต ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

1.3) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยแปลผลค่า R ใช้เกณฑ์ ดังนี้ (บุญศรี พรหมมาพันธุ์, 2557) ค่า R มากกว่า 0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับมาก ค่า R 0.40 - 0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ค่า R ต่ำกว่า 0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับน้อย และค่า R 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์

1.3) การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ระหว่างตัวแปรการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุ และความเสมอภาคของการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ 2 วิธี คือ (1) ตรวจสอบจากภายใน โดยพิจารณาข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล และกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล และ (2) ตรวจสอบจากภายนอก โดยใช้วิธีการรับฟังเสียงสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลที่เข้าร่วมวิจัย (Playback method)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน ผู้วิจัยได้แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุประดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน

กลุ่มตัวอย่างผู้ปฏิบัติงานในเทศบาล (n=42)				กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ (n=377)			
ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุ							
การสอบถามความต้องการของผู้สูงอายุ	2.70	0.34	ปานกลาง	การสอบถามความต้องการการศึกษา	3.28	0.40	ปานกลาง
การจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาผู้สูงอายุ	2.43	0.35	น้อย	การดำเนินการจัดการศึกษา	3.47	0.44	มาก
การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ	3.12	0.42	ปานกลาง				
รวมเฉลี่ย	2.75	0.36	ปานกลาง	รวมเฉลี่ย	3.38	0.29	ปานกลาง
ภาพรวมเฉลี่ยการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษา				$(\bar{X} \pm SD) = 3.07 \pm 0.53$ ระดับปานกลาง			
ความเสมอภาคในการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ							
รวมเฉลี่ย	3.48	0.98	มาก	รวมเฉลี่ย	3.19	1.02	ปานกลาง
ภาพรวมเฉลี่ยความเสมอภาค				$(\bar{X} \pm SD) = 3.34 \pm 1.00$ ระดับปานกลาง			

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นภาพรวมของการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ และระดับความคิดเห็นภาพรวมของความเสมอภาคในการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าสัมพันธัพหุคูณระหว่างการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุกับความเสมอภาคของการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ ดังตารางที่ 2 ดังนี้
ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธัพหุคูณระหว่างการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุกับความเสมอภาคของการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่าง	R	R ²	Adjusted R ²	Std. Error	df (total)
ผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลกลุ่มจังหวัด สามเหลี่ยมอันดามัน (n=42)	0.401	0.261	0.240	0.3009	41
ผู้สูงอายุ (n=377)	0.478	0.332	0.326	0.4991	376

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธัพหุคูณ (R) ระหว่างการจัดบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุและความเสมอภาคของผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน และผู้สูงอายุมีค่าในทางบวกเท่ากับ 0.401 และ 0.478 ตามลำดับซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ระดับปานกลาง โดยการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุมีอิทธิพลในการพยากรณ์ร้อยละ 26.10 และร้อยละ 33.20 ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์พหุคูณถดถอยของปัจจัยในการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุที่มีต่อความเสมอภาคของการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งแสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์พหุคูณถดถอยของปัจจัยด้านการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุที่มีต่อความเสมอภาคของการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. Error	β	t	Sig
ด้านการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษา แก่ผู้สูงอายุ					
ผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน (n=42) constant = 1.756					
การสอบถามความต้องการของผู้สูงอายุ (X ₁)	0.383	0.138	0.401	2.771	0.008*
ผู้สูงอายุ (n=377) constant = 2.164					
การสอบถามความต้องการการศึกษา (X ₁)	0.283	0.164	0.245	2.854	0.005*
การดำเนินการจัดการศึกษา (X ₂)	0.224	0.159	0.207	2.107	0.036*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นด้านความต้องการของผู้สูงอายุ (X_1) ของผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน สามารถพยากรณ์ความเสมอภาคของการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $Y = 1.756 + 0.383X_1$ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z_r = 0.401Z_1$ และเนื่องด้วยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอนทำให้บางตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญ ได้แก่การจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ได้ถูกนำเสนอในสมการ นอกจากนี้พบว่า ความคิดเห็นด้านความต้องการของผู้สูงอายุ (X_1) และด้านการดำเนินการจัดการศึกษา (X_2) ของผู้สูงอายุ สามารถพยากรณ์ความเสมอภาคของการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $Y = 2.164 + 0.283X_1 + 0.224X_2$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z_r = 0.245Z_1 + 0.207Z_2$

3. ผลการศึกษาแนวทางการเพิ่มความเสมอภาคทางในการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาของผู้สูงอายุของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มมีดังนี้

3.1) แนวทางพัฒนาการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ควรดำเนินการ ดังนี้ (1) สอบถามความต้องการของผู้สูงอายุเพื่อนำข้อมูลไปใช้จัดทำนโยบายหรือวางแผนการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ (2) จัดช่องทางให้ผู้สูงอายุได้แสดงความต้องการของตนเองให้แก่เทศบาลทราบ และ (3) เปิดโอกาสให้อิสระแก่กลุ่มผู้สูงอายุเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมหรือร่วมจัดกิจกรรมทางด้านบริการสาธารณะทางการศึกษาได้เอง

3.2) แนวทางเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุของเทศบาลนั้น ควรดำเนินการ ดังนี้ (1) เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นโดยเฉพาะในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องอาศัยความรู้หลายแขนง การจัดฝึกอบรม และ (2) ส่งเสริมความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณในการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ

3.3) แนวทางเพิ่มการเข้าถึงการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ ควรดำเนินการ (1) เพิ่มการเข้าถึงของผู้สูงอายุเพศชายโดยจัดเนื้อหาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้สูงอายุเพศชาย (2) เพิ่มการเข้าถึงโดยกระจายการจัดกิจกรรมไปยังพื้นที่ชุมชนให้มากขึ้น (3) เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง และครอบคลุมกลุ่มผู้สูงอายุให้มากขึ้น และ (4) เพิ่มการเข้าถึงการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาของผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ โดยอาจพิจารณาการให้ความรู้ทางด้านอื่นแก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพเพิ่มเติม เช่น ความรู้ด้านการทำพินัยกรรม สิทธิการเก็บกิน ซึ่งผู้สูงอายุสามารถเก็บผลประโยชน์ในทรัพย์สินของตนที่ยกให้บุตรหลานไปแล้วได้ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังได้แสดงรายละเอียดไปข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจะทำการอภิปรายผลการศึกษานี้เฉพาะในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. การดำเนินการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ ส่งผลต่อความเสมอภาคของการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ เนื่องจากทำให้มีข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาใช้ต่อยอดในการวางแผนและกำหนดนโยบายการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ลภัสรดา เวียงคำ (2559) ที่พบว่า การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่ชัดเจน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการจัดบริการทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุบรรลุผล ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ในการให้ความสำคัญกับพลเมือง การมีส่วนร่วม ความเสมอภาค และการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมด้วย (ชมพูนุช หุ่นนาค, 2560) อย่างไรก็ตาม การจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุซึ่งอยู่ในระดับปานกลางนั้นอาจเกิดขึ้นจากการไม่ได้ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุก่อนการดำเนินงานปัญหาอีกส่วนหนึ่งก็อาจมาจากความแตกต่างหลากหลายของความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งด้วยเหตุนี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาผู้สูงอายุให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุทั้งหมดเป็นไปได้ยาก การจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเนื้อหาด้านการดูแลสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งทักษะการดูแลสุขภาพถือได้ว่าเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผลดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกับกลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาภาวะพลุฒิพลังในผู้สูงอายุ (เพ็ชรวิระประวีเชษฐ์ และพลอยไพลิน รูปะวิเชษฐ์, 2561) อย่างไรก็ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ที่จะดูแลตนเองในทุกมิติโดยควรจะเริ่มมีนโยบายเพื่อส่งเสริมการดูแลตนเองตั้งแต่วัยผู้ใหญ่ตอนปลายเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ผู้สูงอายุ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ทั้งนี้วิธีที่เทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันใช้ในการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ คือ จัดในชั้นเรียนโดยวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการดำเนินงานในประเทศไต้หวัน และประเทศรัสเซีย (Lee, 2015; Taziev, 2015) และสอดคล้องกับการศึกษาของลภัสรดา เวียงคำ (2559) ที่พบว่า ผู้สูงอายุส่วนมากพอใจที่จะเรียนแบบมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง มีเนื้อหาที่หลากหลายและสอดคล้องกับความสนใจของผู้สูงอายุแต่ละคน

สำหรับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันนั้น ได้มีการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาผู้สูงอายุโดยร่วมมือกับโรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานของเครือข่ายการดำเนินงานจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยบางส่วน

(พระครูวิริยธรรมโชติ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ และพีระพล สงสาป, 2562) อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุของเครือข่ายการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุของภาคประชาชนยังอยู่ในระดับน้อย ซึ่งน่าจะเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ด้านการจัดบริการสาธารณะทางด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบทบาทของประชาชนต่อการจัดการศึกษา(สุเชาว์ มีหนองหว้า และคณะ, 2563)

2. การเพิ่มความเสมอภาคทางการศึกษาผู้สูงอายุในการจัดบริการสาธารณะทางด้านการศึกษาของเทศบาลกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในมุมมองของผู้สูงอายุ ที่มองว่าแม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเปิดกว้างให้ผู้สูงอายุทุกคนสามารถเข้าร่วมรับบริการสาธารณะทางการศึกษาได้ แต่ก็ยังคงมีข้อจำกัดทางด้านจำนวนผู้เข้าร่วมที่รับจำนวนจำกัด หรือผู้ที่ได้รับโอกาสทางการศึกษามักเป็นผู้สูงอายุกลุ่มเดิม การเดินทางที่ไม่สะดวก หรือแม้กระทั่งสถานที่ที่ไม่เอื้อต่อการเดินทาง และการทำกิจกรรมทางการศึกษาของผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพก็ไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งหากดำเนินการได้จะถือได้ว่าเป็นการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสตามแนวคิดของ Uekawa (2000) ทั้งนี้ภาพรวมของผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน เห็นว่าผู้สูงอายุได้รับความเสมอภาคทางการศึกษาในระดับมาก ขณะที่ภาพรวมของผู้สูงอายุเห็นว่าตนเองมีความเสมอภาคทางการศึกษาในระดับปานกลางเท่านั้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันมองว่าได้เปิดกว้างให้ผู้สูงอายุทุกคนสามารถเข้าร่วมรับบริการสาธารณะทางการศึกษาผู้สูงอายุได้ โดยไม่มีข้อจำกัดทั้งทางเพศ อายุ สุขภาพ ระดับการศึกษา ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ Ward (2015) ที่พบปัญหาความไม่เสมอภาคของการเข้าถึงการศึกษาในผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ และผู้สูงอายุที่พิการด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังเห็นว่ามีโอกาสที่จะได้รับบริการสาธารณะทางการศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นน้อยกว่าคนวัยอื่นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้บริหารเทศบาลควรใช้ข้อมูลการสอบถามความต้องการของผู้สูงอายุ และการดำเนินการจัดการศึกษาไปใช้จัดทำนโยบายการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ
2. ผู้บริหารเทศบาลควรจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากร ทั้งทางด้านปริมาณบุคลากร และทางด้านคุณภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ
3. ผู้รับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุควรใช้ข้อมูลการสอบถามความต้องการ และการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อปรับปรุงการดำเนินการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรถอดบทเรียนการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุของเทศบาลในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ทำการศึกษารูปแบบและความพึงพอใจในการจัดบริการสาธารณะทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดในกลุ่มสามเหลี่ยมอันดามัน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). แผนความเชื่อมโยงบูรณาการสร้างความสะดวกสบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2562. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2566, จาก [https:// www.dop.go.th/download/ implementation/th1615191820-1317_0.pdf](https://www.dop.go.th/download/implementation/th1615191820-1317_0.pdf)
- กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ภาคใต้ฝั่งอันดามัน. (2564). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (2566-2570). สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2566, จาก [http://www.osmsouth-w.moi.go.th /main/page/28](http://www.osmsouth-w.moi.go.th/main/page/28)
- ชมพูนุช หุ่นนาค. (2560). การบริการสาธารณะใหม่เพื่อรับใช้พลเมือง. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 19(1), 125-140.
- บุญศรี พรหมมาพันธุ์. (2557). การวิจัยทางสังคมศาสตร์: การประยุกต์ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- พระครูวิจิตรธรรมโชติ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ และพระพล สงสาป. (2562). โรงเรียนผู้สูงอายุ: การจัดการระบบสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้. วารสารมหาจุฬานการ ธรรมศน์, 6(3), 1339-1362.
- เพ็ชรี รูปะวิเชตร และพลอยไพณีน รูปะวิเชตร. (2561). กลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนา ภาวะพลัดพรัดในผู้สูงอายุ. ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2(3), 17-30.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2561). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561. กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- รพีพรรณ สารสมักร. (2561). การพยาบาลผู้สูงอายุที่มีความว้าเหว่. แพทย์นาวิ, 45(3), 645-654.
- ลักสรดา เวียงคำ. (2559). การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุในเมือง. ใน เอกสารการ ประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 วันที่ 31 มีนาคม 2559, (น. 1005-1112). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์. (2563). สังคมสูงวัย ความท้าทายประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2566, จาก: <http://www.dop.go.th/th/now/3/276>.

- สุเชาว์ มีหนองหว้า อำนวย บุญรัตน์ไมตรี หกวน ชูเพ็ญ และ ปธาน สุวรรณมงคล. (2563). การบริการ
สาธารณะด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้บริบทการกระจายอำนาจ
ในรอบสองทศวรรษ. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 10(3), 288 – 303.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *จำนวนผู้สูงอายุจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทยจำแนก
ตามเพศ ภาค จังหวัด และเขตการปกครอง พ.ศ. 2564*. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2566, จาก:
http://statbbi.nso.go.th/staticreport/Page/sector/TH/report/sector_01_11470_TH_.xlsx
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ:
พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *สภาพการจัดการศึกษาผู้สูงอายุในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ:
พริกหวานกราฟฟิค.
- สหประชาชาติประเทศไทย. (2564). *เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ*. สืบค้นเมื่อ
11 มกราคม 2566, จาก: <https://thailand.un.org/th/sdgs/4>
- CMGF Secretariat Thailand. (2563). *รายงานวิเคราะห์ข้อมูลสถิติประชากรศาสตร์ 14 จังหวัด และกลุ่ม
จังหวัดภาคใต้ พ.ศ.2563*. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2566, จาก: <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiMDY3ZjNhMDMtODY0OC00OTZhLWJiOGhYTQ1ZDdlMGU4NDdjIiwidCI6IjhlNjM0ZTY3LTlkNjYtNDZkMi1hNTI5LWUxYjcwOGMlZDhiYyIsImMiOiJEWfQ%3D%3D>
- Dalziel, H. L. (2011). *The New Zealand: Positive aging Strategy*. New Zealand: Ministry of Senior
Citizens.
- Krejcie, V. R. & Morgan, W. D. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Lee, Y. (2015). Older adult education: new public pedagogy in 21st century Taiwan. *Australian
Journal of Adult Learning*, 55(3), 460-476.
- Taziev, S.F. (2015). Active Life of the Senior Citizens through Education. *International Education
Studies*, 8(4), 134-142.
- Turner, J., Toft, C. & Witte, H. (2008). *Lifelong Learning for an Aging Population: Lessons from
Scandinavia*. Columbia: AARP Office of International Affairs.
- Uekawa, K. (2000). *Making Equity in 40 National Education Systems*. Chicago: University of Chicago.
- Ward, N. (2015). Aging and learning disability: Putting older people with learning disabilities on the
map. *British Journal of Learning Disabilities*, 43(4), 243-245.

แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อป้องกันความเสี่ยงและเพิ่มประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านลาดยาวในสถานการณ์การแพร่ระบาด ของโรคติดต่อและสถานการณ์ปกติ*

กาญจนา ยลสิริรัมย์¹ สมพร พูลพงษ์²

(วันที่รับบทความ: 18 พฤศจิกายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 21 เมษายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 24 พฤษภาคม 2566)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการระบบการบริหารงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานในสถานการณ์การระบาดของโรคติดต่อและในสถานการณ์ปกติ และ 3) เพื่อศึกษาผลการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยผสมผสานในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบมีโครงสร้างและการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อรวบรวมออกแบบระบบการสื่อสารและแนวทางการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยใช้แบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 75 คน ของตำบลบ้านลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า

1. มีอาสาสมัครจำนวนทั้งสิ้น 75 คน แบ่งการบริหารออกเป็น 6 หมู่บ้าน โดยอาสาสมัครมีการใช้สมาร์ตโฟนและมีทักษะการใช้โปรแกรมสื่อสังคมออนไลน์มีจำนวนทั้งสิ้น 50 คน ไม่ใช้สมาร์ตโฟนจำนวน 25 คน สามารถใช้โปรแกรมไลน์ในการสื่อสารและยังไม่มีทักษะการใช้กล้องถ่ายรูป รวมทั้งการบันทึกข้อมูลออนไลน์การส่งงานส่วนใหญ่จะมาส่งที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านลาดยาวมากกว่าการส่งผ่านโปรแกรมไลน์เนื่องด้วยมีข้อจำกัดเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตและค่าใช้จ่ายในการใช้โทรศัพท์ และแนวทางในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการปฏิบัติสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขฯ ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ

2. แนวทางการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วยคู่มือการใช้โปรแกรมไลน์ การถ่ายภาพ การสแกนภาพ การใช้โปรแกรมสแกนเอกสารออนไลน์ การใช้อีเมลในการสื่อสาร การส่งข้อมูลแนบไฟล์ในจดหมาย ระบบสำรองข้อมูล

3. ผลการใช้โดยแนวทางการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ผู้เข้าอบรมมีผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์, แนวทางการปฏิบัติงาน, อาสาสมัครสาธารณสุข, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

* บทความวิจัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2565

¹ อาจารย์, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: Kanchana_919@hotmail.com

² อาจารย์, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: Somphon.p@nsru.ac.th

Guidelines for Using Social Media to Prevent Risks and Increase Operational Efficiency for Village Health Volunteers at Lat Yao Health Promoting Hospital in Communicable Epidemic and Normal Situations*

Kanchana Yolsiritham¹ Somphon Poonpong²

(Received: November 18, 2022; Revised: April 21, 2023; Accepted: May 24, 2023)

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the basic information of administration of village health volunteers, 2) to study guidelines for the implementation of social media for reducing operational risk both in disease outbreak situations and normal situations, and 3) to study the outcome of using social media guideline for reducing operational risk guideline of village public health volunteers to Ban Lat Yao Sub-District Health Promoting Hospital. This research used mix method both of Quantitative by using structured interview on sample group and focus group for collect the communication system and guide to the application of online social media and Qualitative methods by using questionnaire. The sample group was 75 Village Health Volunteers of Ban Latyao, Latyao District, Nakhon Sawan Province.

The results showed that:

1. There were 75 village volunteers which divided into 6 villages, there were 50 people can use smartphone and social media applications, and 25 people did not use smartphone. Some people can use Line in communication but have less skills in using phones' camera including record in online format, most people used to send documents to Health Promoting Hospital rather than send it online because of budget and internet connection and guideline for using online social media for preventing the risk in working for Village Health Volunteer consisted of 3 elements.
2. The social media guideline consists of Line application, photography, scanning, scanning program, email for communication, file transfer and attached technique, and storage.
3. The results of implementation of social media guideline found that trainee have high satisfaction in overall.

Keywords: Social media, Operational uidelines, Village public health volunteers, Sub-district health promotion hospitals

* Research Article from Faculty of Science and Technology Nakhon Sawan Rajabhat University, 2022

¹ Lecturer, Faculty of Science and Technology Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: Kanchana_919@hotmail.com

² Lecturer, Faculty of Science and Technology Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: Somphon.p@nsru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การระบาดใหญ่ (Pandemic) ตามความหมายของ องค์การอนามัยโลก (WHO) คือ เชื้อโรคที่ระบาดไปทั่วโลกที่ทำให้อัตราการป่วยและเสียชีวิตเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก โดยมาจากรากศัพท์ภาษากรีกที่แปลว่า ผู้คนทั้งหมด เป็นศัพท์ที่ใช้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการติดเชื้อ เมื่อการระบาดใหญ่ขยายวงออกไปในหลายประเทศ หรือหลายทวีปในเวลาพร้อม ๆ กันซึ่งการประกาศภาวะโรคระบาดโลก 1 มีหลักการเบื้องต้นอยู่ 3 ประการ คือ 1) โรคสามารถก่อให้เกิดอาการป่วยจนถึงเสียชีวิต 2) มีการติดต่อระหว่างคนสู่คน และ 3) การแพร่ระบาดลุกลามไปทั่วโลก ซึ่งมีเหตุการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้นในโลกมาก่อนหน้านี้แล้ว อาทิ กาฬโรคแห่งจัสติเนียน, โรคระบาด-กาฬโรคครั้งใหญ่ของลอนดอน, โรคอหิวาตกโรค, ไข้หวัดสเปน เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันโรคที่กำลังระบาด คือ ไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 องค์การอนามัยโลก (WHO) ประกาศยกระดับโรคโควิด-19 เป็นการโรคระบาดใหญ่ จากการแพร่ระบาดลุกลามไปทั่วโลก โดยปัจจุบันมีผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และเสียชีวิตจำนวนมาก โดยไวรัสโคโรนาเป็นไวรัสในวงศ์ใหญ่ที่เป็นสาเหตุของโรคทั้งในสัตว์และในคน ในคนนั้นไวรัสโคโรนาหลายสายพันธุ์ทำให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจตั้งแต่โรคหวัดธรรมดาจนถึงโรคที่มีอาการรุนแรง เช่น โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) และโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรง (SARS) ไวรัสโคโรนาที่ค้นพบล่าสุดทำให้เกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 โดยอาการทั่วไปของโรคโควิด-19 ที่พบมากที่สุดคือ ไข้ ไอ ลื่นไม่รับรส จมูกไม่ได้กลิ่น และอ่อนเพลีย อาการที่พบน้อยกว่าแต่อาจมีผลต่อผู้ป่วยบางรายคือ ปวดเมื่อย ปวดหัว คัดจมูก น้ำมูกไหล เจ็บคอ ท้องเสียตาแดง หรือผื่นตามผิวหนัง หรือสีผิวเปลี่ยนตามนิ้วมือเท้า อาการเหล่านี้มักจะไม่มีรุนแรงนักและค่อยๆ เริ่มทีละน้อย บางรายติดเชื้อแต่มีอาการไม่รุนแรง ผู้ป่วยส่วนมาก (80%) หายป่วยได้โดยไม่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ประมาณ 1 ใน 5 ของผู้ติดเชื้อโรคโควิด-19 มีอาการหนักและหายใจลำบาก ผู้สูงอายุและมีโรคประจำตัว เช่น ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคเบาหวาน หรือมะเร็งมีแนวโน้มที่จะมีอาการป่วยรุนแรงกว่า อย่างไรก็ตามทุกคนสามารถติดโรคโควิด-19 ได้และอาจป่วยรุนแรง คนทุกเพศทุกวัยที่มีอาการไข้ และ/หรือไอร่วมกับอาการหายใจลำบาก/ติดขัด เจ็บหน้าอก เสียหาย หรือเคลื่อนไหวไม่ได้

องค์การอนามัยโลก แห่งสหประชาชาติ ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานและเฝ้าระวังโรคทั่วโลก ได้นิยามคำว่าสุขภาพ ไว้ว่า สภาพของการมีชีวิตทางกายภาพ ทางจิตใจ และทางสังคมที่สมบูรณ์ ไม่ใช่เพียงไม่มีโรคภัยหรือความแข็งแรงทางกายเท่านั้น จากวิกิพีเดีย สาธารณสุขอำเภอลาดยาว (สสอ.ลาดยาว) จังหวัดนครสวรรค์ ก็เป็นอีกหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพกับประชาชนใน อ.ลาดยาว จ.นครสวรรค์ มีสถานบริการสุขภาพในเครือข่ายทั้งสิ้น 28 แห่ง คือ โรงพยาบาลขนาด 90 เตียง 1 แห่ง และ สถานีอนามัย 27 แห่ง เปิดดำเนินการเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (รพ.สต.) 18 แห่ง มีการใช้ Facebook ชื่อ “สสอ.ลาดยาวนครสวรรค์” เพื่อการประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีการเคลื่อนไหวน้อย ได้มีการเปลี่ยนมาใช้โปรแกรมไลน์เพื่อการสื่อสารและการส่งการกับ อสม. และ รพ.สต. ในเครือข่ายดูแลทั้งหมด อาทิ รพ.สต.ลาดยาว ดูแลจำนวน 6 หมู่บ้าน ซึ่งมีหัวหน้า รพ.สต. เป็นผู้บริหารและประสานหลักกับทาง สสอ.ลาดยาว

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) ทำหน้าที่สื่อสารข่าวสารสาธารณสุขการแนะนำ เผยแพร่ความรู้ การวางแผนและประสานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุขตลอดจนให้บริการสาธารณสุขด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังและป้องกันโรคการช่วยเหลือและรักษาพยาบาลขั้นต้น โดยชี้แนะและเวชภัณฑ์ตามขอบเขตที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดการส่งต่อผู้ป่วยไปรับบริการการฟื้นฟูสภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ ซึ่งจากภาวะปัญหานั้นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) จะมีหน้าที่ คือ ลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน ให้ความรู้เรื่องสาธารณสุขการชี้แนะ และการเฝ้าระวังการระบาดของโควิด 19 รวมถึงทำรายงานถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) ซึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชุมชนออกเคาะประตูบ้าน ให้ความรู้ คำแนะนำประชาชนในการเฝ้าระวังป้องกันโรครวมทั้งติดตามสังเกตอาการผู้ที่เดินทางกลับมาจากประเทศที่มีการระบาดของโรคต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) ต้องไปปฏิบัติงานในพื้นที่ ดำเนินการเก็บข้อมูล พร้อมส่งรายงานและ ต้องมาประชุมที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (รพ.สต.) ซึ่งเป็นความเสี่ยงอย่างยิ่งต่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) และ บุคลากรของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (รพ.สต.) ด้วย

สื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบของเว็บไซต์ ในการสร้างเครือข่ายสังคม สำหรับผู้ใช้งานในอินเทอร์เน็ตเขียนและอธิบายความสนใจ และกิจการที่ได้ทำ และเชื่อมโยงกับความสนใจและกิจกรรมของผู้อื่นในบริการเครือข่ายสังคมมักจะประกอบไปด้วย การแชต ส่งข้อความ ส่งอีเมล วิดีโอ เพลง อัปโหลดรูป บล็อก เป็นต้น (Rogers, 2019) ได้เข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของเราเป็นอย่างมากจนถึงเป็นจุดเปลี่ยนของโลกแห่งการสื่อสารไปสู่รูปแบบใหม่ ๆ ที่รวดเร็วการใช้สื่อใหม่หรือที่เรียกกันว่า “New Media” ได้ดำเนินมาสู่ระบบยุคดิจิทัลซึ่งเป็นการแข่งขันกันด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ถูกคิดค้นการใช้งานบนเครือข่ายการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตมีอุปกรณ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์โทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน หรือ คอมพิวเตอร์แบบพกพา (แท็บเล็ต) เป็นต้น คอยทำหน้าที่เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังผู้ใช้งานหรือกลุ่มเป้าหมายหลาย ๆ องค์กรหรือหน่วยงานเห็นประโยชน์ในข้อนี้จึงได้นำ “สื่อสังคมออนไลน์” มาปรับประยุกต์ใช้และบูรณาการการปฏิบัติงานของตนในงานด้านการประชาสัมพันธ์ก็เช่นเดียวกัน

ดังนั้น จึงเห็นควรดำเนินการวิจัยในการหาแนวทางการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ซึ่งมีระบบให้บริการฟรีในบางส่วนที่น่าไปใช้ปฏิบัติงานสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการลดความเสี่ยงการติดเชื้อหรือแพร่กระจายเชื้อของโรคระบาด และสามารถสร้างความพึงพอใจและมั่นใจให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาดยาว ในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยในยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ การสร้างสรรค์งานวิจัย พัฒนานวัตกรรมและพันธกิจสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางในการป้องกันหรือลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ระบาดของโรคติดต่อนอกจากนี้ จำเป็นต้องเสริมความรู้ในเรื่องวงจรคุณภาพ (PDCA) เพื่อนำใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานและเป็นมาตรฐานสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการระบบการบริหารงานและออกแบบการสื่อสารออนไลน์สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานในสถานการณ์การระบาดของโรคติดต่อและในสถานการณ์ปกติ
3. เพื่อศึกษาผลการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 จากการศึกษาสารพันธุกรรมของเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 นักวิจัยพบว่า มีนิวคลีโอไทด์ (Nucleotide) คล้ายกับเชื้อที่พบจากค้างคาวในประเทศจีน จึงทำให้เกิดการสันนิษฐานว่า ต้นกำเนิดของเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 มาจากไวรัสที่พบในค้างคาว และเกิดการกลายพันธุ์จนสามารถแพร่จากสัตว์มาสู่คนได้ จนนำไปสู่การติดเชื้อจากคนสู่คนในที่สุด (นิตหมายแพทย, 2563)
2. เครือข่ายสังคมออนไลน์และสื่อสังคมออนไลน์ เป็นรูปแบบการนำเสนอและการสร้างเครือข่ายของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต สามารถนำเสนองานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อความ ภาพถ่าย วิดีโอ อื่น ๆ ได้ และเข้าร่วมกลุ่มที่สนใจในเรื่องเดียวกัน ทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันได้ (Williamson, 2013)
3. วงจรคุณภาพ PDCA คือ วงจรบริหารสี่ขั้นตอนที่ประกอบไปด้วย Plan (การวางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Action (การดำเนินการ) วงจรการบริหารงานคุณภาพใช้ในการควบคุมและพัฒนากระบวนการหรือผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง PDCA ทั้งสี่ขั้นตอนเป็นกระบวนการที่สามารถทำซ้ำได้ เพื่อให้องค์กรสามารถบริหารความเปลี่ยนแปลงได้อย่างประสบความสำเร็จ (Tiger, 2564)

ฉัตรชัย ดวงรัตนพันธ์ (2564) ได้กล่าวว่า รอบปีที่ผ่านมามีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบวงกว้างในหลายมิติทั่วโลก รวมทั้งผลกระทบต่อแวดวงการศึกษาในหลายแง่มุมตั้งแต่การปิดเรียนปรับมาใช้ในการสอนผ่านกลไกต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาทางเศรษฐกิจที่ตามมาที่ทำให้เด็กหลายคนต้องออกจากโรงเรียนแต่ก็ด้าน โควิด-19 กลายเป็นแรงผลักดันบังคับให้เกิดการปรับตัวและนำมาซึ่งเทคโนโลยี

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยผสมผสานในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยมี 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ เพื่อศึกษาระบบการบริหารงานและออกแบบการสื่อสารออนไลน์สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตามโครงสร้างการสั่งการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาดยาว และเครือข่ายสาธารณสุขอำเภอลาดยาว

1) นัดหมายและจัดสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบฟอร์มที่สร้างขึ้น โดยเชิญกลุ่มผู้บริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาดยาวและประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือตัวแทนรวมทั้งสิ้น 6 คน

2) ประชุมกลุ่มเพื่อร่วมกันออกแบบระบบการสื่อสารออนไลน์เป็นระดับโครงสร้างการบริหารงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาดยาว

3) จัดเก็บข้อมูลทักษะ ความรู้ ผลการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจก่อนเริ่มอบรม (Pre-test)

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 คือ

1) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการปฏิบัติงานสำหรับการลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานทั้งในสถานการณ์การระบาดของโรคติดต่อและในสถานการณ์ปกติ

2) เพื่อจัดทำคู่มือปฏิบัติงานและทดลองใช้ในการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยการวัดประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

3) เพื่อจัดทำระบบการจัดเก็บข้อมูลบนคลาวด์ และการส่งผลการปฏิบัติงานออนไลน์ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาดยาวที่มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดวิธีการและขั้นตอนโดยกระบวนการ PDCA และการจัดการความรู้ (KM)

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3

เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องวงจรคุณภาพและการจัดการความรู้สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาดยาว โดยกำหนดวิธีการและขั้นตอนดังนี้

1) ประชุมกลุ่ม/อบรมครั้งที่ 3 เผยแพร่ความรู้ โดยกระบวนการ KM จำนวน 2 วัน ๆ ละ 15 คน

2) จัดเก็บข้อมูลเพื่อการประเมินทักษะ ความรู้ ผลการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (Post-test) พร้อมทั้ง วิเคราะห์ และแปลผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1) ศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัย การศึกษาทบทวน วิเคราะห์และสังเคราะห์ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการปฏิบัติและประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

2) กำหนดหัวข้อประเด็นที่ต้องการถามตามวัตถุประสงค์ จำนวน 3 ข้อ

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1) นำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างขึ้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ พร้อมสรุปย่อถึงตัวแปร และวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญใช้ประกอบการตรวจสอบประเมินความครบถ้วนถูกต้องของเนื้อหาและโครงสร้างของข้อคำถาม (Content Validity) โดยวิธีวิเคราะห์ข้อคำถามและพิจารณาประเมินให้ค่าคะแนนเพื่อตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index หรือ IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการประเมิน 5 คน

2) หลังจากได้รับการประเมินแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยนำ ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาทำการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะที่มีของแต่ละคนจนครบถ้วนทุกข้อคำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์การวิจัย
- 2) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
- 3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างก่อนการอบรม
- 4) ผู้วิจัยดำเนินการประชุมกลุ่ม/อบรมครั้งที่ 3 เผยแพร่ความรู้โดยกระบวนการ KM จำนวน 2 วัน
- 5) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองโดยแบบสอบถาม
- 6) ผู้วิจัยนำผลการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความเรียบร้อย ความถูกต้องสมบูรณ์ในการลงข้อมูล และ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาระบบการบริหารงานและออกแบบการสื่อสารออนไลน์สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตามโครงสร้างการสั่งการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาดยาว และเครือข่ายสาธารณสุขอำเภอลาดยาว พบว่า มีจำนวน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทั้งสิ้น 75 คน แบ่งเขตการบริหารออกเป็น 6 หมู่บ้าน คือ 1) หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งแม่น้ำน้อย มีจำนวนครัวเรือน 305 ครัวเรือน จำนวน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 20 คน มีอัตราส่วน 12:1 2) หมู่ที่ 9 บ้านวังชมพู 133 ครัวเรือน จำนวน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 12 คน มีอัตราส่วน 5:1 3) หมู่ที่ 10 บ้านหนองกระทุ่มมีจำนวนครัวเรือน 295 ครัวเรือน จำนวน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 13 คน มีอัตราส่วน 11:1 4) หมู่ที่ 11 บ้านหนองขี้ไต้ มีจำนวนครัวเรือน 415 ครัวเรือน จำนวน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 13 คน มีอัตราส่วน 16:1 5) หมู่ที่ 12 บ้านวังยาง มีจำนวนครัวเรือน 122 ครัวเรือน จำนวน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 5 คน มีอัตราส่วน 5:1 และ 6) หมู่ที่ 14 บ้านดอนธาตุ มีจำนวนครัวเรือน 73 ครัวเรือน จำนวน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 12 คน มีอัตราส่วน 3:1 ซึ่งส่วนใหญ่

อยู่ในเกณฑ์ที่สาธารณสุขกำหนด แต่จะมีหมู่ที่ 11 บ้านหนองขี้ไต้ที่ต่ำกว่าเกณฑ์แต่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างไม่เกิดปัญหาแต่อย่างใด

แนวทางการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการปฏิบัติงานสำหรับการลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานทั้งในสถานการณ์การระบาดของโรคติดต่อและในสถานการณ์ปกติ พบว่า การใช้สมาร์ทโฟนและมีทักษะการใช้โปรแกรมสื่อสังคมออนไลน์มีจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ไม่ใช้สมาร์ทโฟน จำนวน 20 คน โดยทั้งหมดใช้โปรแกรมไลน์เพื่อการสื่อสารและยังไม่มีทักษะการใช้กล้องถ่ายรูปรวมทั้งการใช้โปรแกรมเพื่อการบันทึกข้อมูลออนไลน์ การส่งงานส่วนใหญ่จะมาส่งที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านลาดยาวมากกว่าการส่งผ่านโปรแกรมไลน์เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตและการเสียค่าใช้จ่ายในการใช้โทรศัพท์ซึ่งจะเรียกให้โทรกลับส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ยังขาดความรู้ด้านการถ่ายภาพเพื่อให้มีความชัดเจน ไม่มีความรู้การใช้โปรแกรมสแกนเอกสารออนไลน์ ไม่มีความรู้ด้านการใช้อีเมลเพื่อการสื่อสารและส่งข้อมูลแนบไฟล์ในจดหมาย และไม่เข้าใจและไม่มีการใช้ระบบสำรองข้อมูล และการอบรมความรู้การสำรองข้อมูล

การจัดทำคู่มือปฏิบัติงานและทดลองใช้ในการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยการวัดประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งทางผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารคู่มือการใช้โปรแกรมไลน์รวมทั้งเทคนิควิธีการถ่ายภาพเบื้องต้นเพื่อให้การจัดส่งงานและภาพถ่ายไปยังกลุ่มไลน์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลคณะผู้วิจัยได้วางแผนเพื่อการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ คือ การอบรมทักษะการถ่ายภาพ การอบรมความรู้การใช้โปรแกรมสแกนเอกสารออนไลน์ การอบรมความรู้ด้านการใช้อีเมลเพื่อการสื่อสารและส่งข้อมูลแนบไฟล์ในจดหมาย และการอบรมความรู้การสำรองข้อมูลจึงยังไม่ได้มีการนัดหมายกลุ่มตัวอย่าง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการเข้ารับการอบรมในหัวข้อดังกล่าว และได้มีผลการประเมินความพึงพอใจ ดังตารางต่อไปนี้ ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านการออกแบบรูปลักษณ์ของคู่มือ			
1.1 ขนาดเล่มของคู่มือมีความเหมาะสม	3.81	0.74	มาก
1.2 สีและการออกแบบปกของคู่มือน่าสนใจ	3.82	0.78	มาก
1.3 รูปแบบตัวอักษรอ่านง่าย และสวยงาม	4.06	0.81	มาก
1.4 การจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่เข้าใจง่าย	3.74	0.87	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวมด้านการออกแบบรูปลักษณ์ของคู่มือ	3.86	0.80	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
2. ด้านเนื้อหาในคู่มือฯ			
2.1 เนื้อหาของคู่มืออ่านแล้วเข้าใจง่าย	3.84	0.77	มาก
2.2 เนื้อหาของคู่มือมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์	3.84	0.83	มาก
2.3 เนื้อหาของคู่มือตรงต่อความต้องการ	3.95	0.78	มาก
2.4 การจัดเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอน สอดคล้อง และเชื่อมโยงกัน	3.82	0.88	มาก
2.5 เนื้อหาของคู่มือการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	3.71	0.82	มาก
2.6 ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.90	0.80	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวมด้านเนื้อหาในคู่มือฯ	3.84	0.81	มาก
3. ด้านการนำคู่มือไปใช้ประโยชน์			
3.1 ความรู้จากคู่มือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้	3.85	0.74	มาก
3.2 หน่วยงานของท่านมีการนำคู่มือนี้ไปใช้ในการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	3.90	0.79	มาก
3.3 ความพึงพอใจของท่านโดยรวมต่อเนื้อหาที่ได้รับจากคู่มือฯ ฉบับนี้	4.00	0.76	มาก
3.4 ความเหมาะสมในการวางตำแหน่งของส่วนประกอบและข้อมูลต่าง ๆ	4.00	0.79	มาก
3.5 ความพึงพอใจของท่านโดยรวมต่อประโยชน์ที่ได้รับจากคู่มือฯ ฉบับนี้	4.00	0.79	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวมด้านการนำคู่มือไปใช้ประโยชน์	3.95	0.77	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้าน	3.88	0.79	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านการออกแบบรูปเล่มของคู่มือ โดยรวมมีรายการประเมินอยู่ในระดับมาก $\bar{X}=3.86$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า 1.3 รูปแบบตัวอักษรอ่านง่าย และสวยงาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก $\bar{X}=4.06$ รองลงมาคือ 1.2 สีและการออกแบบปกของคู่มือน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{X}=3.82$

รองลงมาคือ 1.1 ขนาดเล็มของกลุ่มมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.81$ และต่ำสุดคือ 1.4 การจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.74$

ด้านเนื้อหาในกลุ่มสื่อฯ โดยรวมมีรายการประเมินอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.84$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า 2.3 เนื้อหาของกลุ่มตรงต่อความต้องการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.95$ รองลงมาคือ 2.6 ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.90$ รองลงมาคือ 2.1 เนื้อหาของกลุ่มอ่านแล้วเข้าใจง่าย และ 2.2 เนื้อหาของกลุ่มมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.84$ รองลงมาคือ 2.4 การจัดเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอน สอดคล้อง และเชื่อมโยงกัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.82$ และต่ำสุดคือ 2.5 เนื้อหาของกลุ่มการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.71$

ด้านการนำกลุ่มสื่อฯไปใช้ประโยชน์ โดยรวมมีรายการประเมินอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.95$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า 3.3 ความพึงพอใจของท่านโดยรวมต่อเนื้อหาที่ได้รับจากกลุ่มสื่อฯ ฉบับนี้ 3.4 ความเหมาะสมในการวางตำแหน่งของส่วนประกอบและข้อมูลต่าง ๆ และ 3.5 ความพึงพอใจของท่านโดยรวมต่อประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่มสื่อฯ ฉบับนี้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันสูงสุดอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.00$ รองลงมาคือ 3.2 หน่วยงานของท่านมีการนำกลุ่มสื่อฯไปใช้ในการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.90$ และต่ำสุดคือ 3.1 ความรู้จากกลุ่มสื่อฯสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.85$

การจัดทำระบบการจัดเก็บข้อมูลบนคลาวด์และการส่งผลการปฏิบัติงานออนไลน์ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาดยาวที่มีประสิทธิภาพ พบว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านลาดยาวได้ใช้งาน Google Drive ซึ่งเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ของ Google Workspace หรือ Google Docs (เดิม) ซึ่งช่วยแก้ปัญหาไฟล์หมดอายุเมื่อส่งผ่านทางโปรแกรมไลน์ได้

การถ่ายทอดความรู้เรื่องวงจรคุณภาพและการจัดการความรู้สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาดยาว พบว่าคณะผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือสรุปความรู้เกี่ยวกับวงจรคุณภาพและการจัดการความรู้ให้กับ อสม. แล้วและทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านลาดยาวก็เห็นประโยชน์และข้อดีของการดำเนินการนี้จะนำไปใช้ในการดำเนินการเพื่อพัฒนาการทำงานต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการประเมินอัตราส่วนของจำนวนครัวเรือนต่อจำนวน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ที่สาธารณสุขกำหนด แต่จะมีเพียง 1 หมู่บ้านเท่านั้น คือ หมู่ที่ 11 บ้านหนองจี๊ดใต้ที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งการแบ่งระดับสายการบริหารหรือการสั่งการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านลาดยาว เป็นไปตามหลักการบริหารของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน ทั่วประเทศ แต่

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านลาดยาวส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะการใช้สมาร์ตโฟนเพื่อการสื่อสารโดยโปรแกรมไลน์ยังเห็นควรให้มีการแบ่งระดับสายการบริหารในระดับย่อยอีก 2 ระดับ คือ 1) ระดับกลุ่มหมู่บ้าน หรือ กลุ่มบ้าน และ 2) ระดับระแวก หรือ ตรอก หรือ ซอย เพื่อที่จะได้สามารถให้การดูแลใกล้ชิดยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในแต่ละระดับย่อยนั้น มีความสนิทใกล้ชิดกัน และสอดคล้องกับการบริหารพื้นที่ทางการปกครองจะช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสามารถประสานงานกับผู้นำท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วและได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่าผู้นำหมู่บ้านหรือชุมชนหรือกลุ่มนั้นจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถระดับดี จะช่วยทำให้สนับสนุนการทำงานหรือให้ความช่วยเหลือแก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการปฏิบัติงานแต่ละงานที่ได้รับมอบหมายให้มีความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผลได้ข้อมูลครบถ้วนและแท้จริงอย่างมากจากการที่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในการประกอบอาชีพและมาปฏิบัติหน้าที่ของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านนั้น พบว่า ไม่มีเวลาในการที่จะพัฒนาความรู้หรือทักษะอื่น ๆ นอกเหนือจากการทบทวนและพัฒนาทักษะด้านการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เท่านั้น เพราะได้รับการช่วยเหลือจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านลาดยาวในการจัดให้มีการประชุมประจำเดือนเพื่อการรับข้อมูลจากที่ได้มอบหมายไป และมีการทบทวนความรู้ในการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทุกเดือนซึ่งผู้วิจัยขอเสนอให้มีการสอดแทรกความรู้และทักษะต่าง ๆ ให้กับ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่สำคัญใน 2 ประเด็น คือ 1) การเพิ่มทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ค่อยยอมรับในความรู้ใหม่ ๆ ประกอบกับการเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีจึงทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ไม่สนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมและไม่ใช้งานโดยการปฏิบัติงานและติดต่อโดยตรงโดยเดินทางมาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านลาดยวานั้นสะดวกที่สุดแล้วแต่ในความเป็นจริงจะพบว่าต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากกว่าที่ปฏิบัติมาโดยนักวิจัยและมีการวิจัยและเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานต่อไป และ 2) การเพิ่มทักษะด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านรุ่นใหม่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง แต่ความรู้ในการพัฒนาตนเองและการพัฒนางานซึ่งเบื้องต้นควรเพิ่มความรู้เกี่ยวกับวงจรคุณภาพ หรือ PDCA เพื่อการพัฒนาการทำงานประจำของตนเองและการประกอบอาชีพ และการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ อาทิ ยูทูบ เป็นต้น

จากการเข้าสังเกตการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านลาดยาว โดยการเข้าเป็นสมาชิกในกลุ่มไลน์อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า มีการใช้ไลน์ในการส่งงานและรายงานผลการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย โดยมีการส่งข้อมูลให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดยาวในรูปแบบของภาพถ่าย จากการปฏิบัติงาน

หากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีข้อสงสัย หรือปัญหาที่สามารถสอบถามเพิ่มเติมได้ทางไลน์ ปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรับส่งงานและการมอบหมายงานสำหรับกลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้านของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านลาดยวนั้น คือ 1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำนวนมากไม่มีสมาร์ทโฟนหรือเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการใช้โปรแกรมไลน์หรือสื่อสังคมออนไลน์อื่นในการรับส่งงาน 2) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านบางส่วนมีอายุมากและไม่มีความสะดวกในการใช้สมาร์ทโฟนและการทำงานผ่านโปรแกรมรวมทั้งแอปพลิเคชันออนไลน์ 3) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านบางส่วนไม่มีผู้ช่วยในการปฏิบัติงาน 4) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านบางส่วนไม่มีงบประมาณในการใช้อินเทอร์เน็ต และ 5) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้การทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจึงมีความเสี่ยงต่อการลงพื้นที่และการเดินทางซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่ายและใช้เวลาในการรับส่งงานในการณีที่ต้องการผลการปฏิบัติงานอย่างเร่งด่วน นอกจากนี้ ส่วนใหญ่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่มีการพัฒนาทักษะของตนเองเพราะนอกจากที่จะทำงานของตนเองแล้วก็จะต้องมาปฏิบัติงานในหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จึงไม่มีเวลาในการพัฒนาตนเองมากนักแม้ว่าจะมีการประชุมประจำเดือนและมีการทบทวนทักษะความรู้ก็จะเป็นความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยทั่วไป แต่ความรู้ด้านอื่น เช่น ความรู้ทางเทคโนโลยีที่ใช้ประกอบการปฏิบัติงานนั้นยังไม่มีมีการส่งเสริมอย่างแท้จริง

แนวทางในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการปฏิบัติสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขฯ ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านหลักการและแนวปฏิบัติ ด้านการส่งต่อข้อมูล และด้านความรับผิดชอบ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านหลักการและแนวปฏิบัติทั่วไป ประกอบด้วย

1.1 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นหน่วยงานที่ประกอบด้วย บุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่สามารถแสดงชื่อผู้ใช้งานในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรสู่ชุมชน อันเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าข้อความที่นำเสนอเป็นข้อความชนิดใด เช่น “ข่าวประชาสัมพันธ์” “ความคิดเห็น” “ความคิดเห็นส่วนบุคคล” “การแลกเปลี่ยนข่าวสารส่วนตัว” “การเผยแพร่ข่าวสาร” หรืออื่น ๆ

1.2 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารควรเป็นข้อมูลของหน่วยงานที่จำเป็นต้องมีการแสดงตำแหน่งหน้าที่ สังกัด ให้ชัดเจน เพื่อความน่าเชื่อถือและเพื่อให้ผู้ที่ติดตามสามารถใช้ดุลพินิจในการติดตามได้

1.3 การใช้ถ้อยคำและภาษาให้สุภาพและถูกกาลเทศะ

1.4 พึงระมัดระวังการใช้คำที่อาจก่อให้เกิดประเด็นพิพาทและไม่ควรฝักใฝ่การเมือง

1.5 งดเว้นการวิจารณ์หรือการแสดงความเห็นในเรื่องที่อาจเป็นข้อมูลภายในองค์กร

1.6 ควรแสดงตัวตนที่แท้จริงและพึงงดเว้นการนำอัตลักษณ์บุคคลอื่นหรือบุคคลสาธารณะมาแสดงว่าเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง

1.7 ระวังการอ้างข้อความที่อาจจะละเมิดสิทธิมนุษยชน

1.8 หากจำเป็นต้องแสดงสังกัดจำเป็นต้องได้รับการอนุมัติการเผยแพร่ก่อนทุกครั้ง

2. ด้านการส่งต่อข้อมูล

2.1 ข้อมูลที่ส่งต่อจำเป็นต้องมีการตรวจสอบที่มาให้ชัดเจนและเชื่อถือได้

2.2 ข้อมูลต้องมีความทันสมัยและมีความถูกต้อง

2.3 ต้องตรวจสอบสิทธิในการนำข้อมูลนั้นมาเผยแพร่ก่อนทุกครั้ง

2.4 ข้อมูลควรได้รับอนุมัติจากผู้บริหารก่อนที่จะเผยแพร่

2.5 ไม่ควรส่งต่อภาพหรือข้อมูลที่มีความรุนแรงหรือล่อแหลมทางจริยธรรม

3. ด้านความรับผิดชอบ

ผู้ส่งข้อมูลควรต้องรับผิดชอบต่อข้อมูล ข่าวสารไม่ว่ากรณีใด ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างเพื่อที่จะสามารถปรับทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีทางสื่อสังคมออนไลน์และการจัดอบรมให้บ่อยครั้งขึ้นเพื่อจะได้เสริมความรู้ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์แก่อาสาสมัครอย่างต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญการ และ แก้ปัญหาได้อย่างทันทั่วทั้งที่

2. ควรมีการจัดสรรงบประมาณด้านค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตให้กับกลุ่มตัวอย่างเนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างต้องเสียงบประมาณเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมโครงการโดยเฉพาะการอบรมออนไลน์ซึ่งจะเสียค่าอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น

3. ควรมีการจัดทำกลุ่มย่อยเพิ่มเติมจากกลุ่มการบริหารงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านลาดยาวโดยในแต่ละหมู่บ้านควรมีการจัดกลุ่มย่อยในการรับมอบหมายงานและทีมงานย่อยพร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการใช้กระบวนการ PDCA อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้มีการทบทวนและปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

4. ควรส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

กิดานันท์ มลิทอง. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. (2543). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. ขอนแก่น: เสริมสุขพิมพ์.

- โปรดปราน พิศารศาและคณะ. (2545). *ที่นี่e-learning*. กรุงเทพฯ: TJ Book.
- ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2543). นิยามเว็บช่วยสอน Definition of Web-Based Instruction. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 12(34), 53-56.
- สุชาดา รังสีนันท์. (2550). เอกสารการสอนชุดวิชาการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2545). *Desiging e-Learning หลักการออกแบบและการสร้างเว็บเพื่อการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทีมกรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2563). *'Pandemic' แปลว่าอะไร หลังจาก WHO ยกระดับโรค COVID-19 แล้วจะเกิดอะไรขึ้น?* สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2563, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/870455>
- นัดหมายแพทย์. (2563). *โควิด-19 คืออะไร?* สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.gj.mahidol.ac.th/main/knowledge-2/covid19is/>
- บวร งามศิริอุดมและสายพิน คุณสมทิธิ. (2564). *โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ : มิติใหม่ของโรงพยาบาล กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข*. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2564 http://advisor.anamai.moph.go.th/main.php?filename=JHealthVol22No2_02
- ปองคุณ อารยะทรงศักดิ์. (2564). *โรคโควิด 19 (COVID-19)*. สืบค้นจาก <https://www.doctorraksa.com/th-TH/blog/covid-19.html>
- สัมมนาออนไลน์. (2557). *สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนการสอน*. สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2557, จาก <http://smforedu.blogspot.com/2014/02/blog-post.html>
- องค์การบริหารส่วนตำบลลาดยาว. (2564) สืบค้นจาก <https://www.ladyao.go.th/condition1.php>
- อานวย เดชชัยศรี. (2542). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.
- Rogers, J. (2019). *The use of social media and its impact for research*, *BioRes*, 14(3), 5022-5024.
- Tiger. (2564). *PDCA คืออะไร – วงจรบริหารสี่ขั้นตอน 4 ขั้นตอน*. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2564, จาก <https://thaiwinner.com/pdca-cycle/>
- Williamson, A. (2013). *Social Media Guidelines for Parliaments*. Retrieved from <http://www.ipu.org/PDF/publications/SMG2013EN.pdf>
- World Health Organization. (2021). *Coronavirus disease (COVID-19)*. Retrieved from <http://www.who.int/thailand/emergencies/novel-coronavirus-2019/q-a-on-covid-19/q-a-on-covid-19-general>

สถานภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ของกลุ่มคนหลายวัยในจังหวัดนครสวรรค์*

สิริพร เสมาทอง¹ วุฒิชัย พิธิ²

(วันที่รับบทความ: 30 พฤษภาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 24 กรกฎาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 15 สิงหาคม 2566)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มคนหลายวัยในจังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงผสม ด้วยการสังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต แหล่งข้อมูลได้แก่ เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2565 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มวัยเรียน กลุ่มวัยแรงงาน และผู้สูงอายุ จำนวน 550 คน ดำเนินการระหว่างเดือนกรกฎาคม 2565 ถึงเดือนตุลาคม 2565 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียน วัยทำงาน ผู้สูงอายุ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนา และเชิงปริมาณด้วยสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีดังนี้ 1. เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา มีแนวทางที่สำคัญ คือ 1) มีความยืดหยุ่นตามบริบทของผู้เรียน 2) เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน 3) การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ 4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา 5) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน 2. นักศึกษา มีรูปแบบการจัดการศึกษาดังนี้ รูปแบบที่ 1 นักศึกษาได้สัมผัสประสบการณ์การทำงาน รูปแบบที่ 2 นักศึกษาได้รับประสบการณ์ทำงานและเรียนรู้โลกการทำงานจริง และรูปแบบที่ 3 นักศึกษาส่งมอบคุณค่าแก่สถานประกอบการ 3. วัยแรงงาน มีรูปแบบของหลักสูตร ดังนี้ 1) หลักสูตรที่เน้นความรู้และทักษะที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง 2) หลักสูตรที่เน้นความรู้และทักษะสำหรับแรงงานระดับกลางและระดับพื้นฐาน 3) หลักสูตรเรียนรู้ระยะสั้น ตามความสนใจของผู้เรียน และ 4. ผู้สูงอายุ มี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเรียนเพื่อการใช้ชีวิต 2) การเรียนรู้เพื่อการทำงาน และผลการสำรวจกลุ่มคนหลายวัย พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในระบบและนอกระบบในเรื่อง ด้านระบบนิเวศการพัฒนาทักษะแรงงาน มีความต้องการอยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา ทักษะ 7C มีความต้องการอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: การเรียนรู้ตลอดชีวิต, คนหลายวัย

* บทความวิจัยนี้ได้รับทุนวิจัยพลิกโฉม ประจำปีงบประมาณ 2566 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: panawongsiriporn@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: Wudhijaya@nsru.ac.th

Predicament of Needs and Lifelong Learning Trends of Various Ages People in Nakhon Sawan Province*

Siribhorn Semathong¹ Wudhijaya Philuek²

(Received: May 30, 2023; Revised: July 24, 2023; Accepted: August 15, 2023)

Abstract

The purpose of this research was to analyze the status, needs and lifelong learning trends of various ages people in Nakhon Sawan Province which was the mixed research method by synthesis documents, theories, and related research about lifelong learning. Data resource were documents, theories, and related research papers on lifelong during 2556-2565 B.E. The target group was school age group, working age group, and elderly people with totally 550 persons. This research was survey research which conducted between July 2022 to October 2022 by using survey research techniques. Tools used to collect information include: a survey of lifelong learning needs of students, working age people, and elderly people, courses that want to study in Upskill/Reskill with the reliability at 0.82. Data were collected by online questionnaire. Quantitative data were analyzed using basic statistics such as Percentage, Mean and Standard Deviation.

The results showed that, demand status and lifelong learning trends were as follows: 1) Children and youth outside the formal education system have important guidelines that are (1) flexibility according to the context of the learners, (2) emphasizing individual differences of learners, (3) livelihoods and occupations, (4) participation. of all sectors in education management, and (5) promoting lifelong learning of learners. 2) The students had the following educational management styles: Model 1, students experienced work experience; Model 2, students gained work experience and learned the real working world; and Model 3, students delivered value to the workplace. 3) The format of the curriculum for the working age is as follows: (1) a curriculum that emphasizes knowledge and skills using advanced technology; (2) a curriculum that emphasizes knowledge and skills for middle and basic workers; and (3) a short-term learning curriculum. according to the interests of the students, and 4) The elderly have 2 forms: (1) learning for life (2) learning for work and the results of the survey of people of different ages found that most of target group have a need and tendency for lifelong learning both in the formal and non-formal in subjects: the ecosystem aspect of labor skill development was needed at the highest level, followed by 7C skills was needed at the highest level.

Keywords: Lifelong learning, Various ages people

* This research article is funded for Reinventing University. Fiscal Year 2022, Nakhon Sawan Rajabhat University

¹ Assistant Professor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: panawongsiriporn@gmail.com

² Assistant Professor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: Wudhijaya@nsru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในมิติต่าง ๆ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิตไปสู่รูปแบบวิถีชีวิตแบบหลายช่วง การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การแทนที่แรงงานด้วยเทคโนโลยีอัตโนมัติรูปแบบการเรียนรู้ที่มีการพึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากรทั้งในระดับประเทศและระดับโลกที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สังคมดิจิทัล สถานการณ์ช่วงชิงแรงงานทักษะสูง และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ได้ส่งผลต่อนัยการพัฒนาประเทศไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมการศึกษา และเทคโนโลยี ทำให้มีการเคลื่อนย้ายของแรงงานที่เดินทางกลับภูมิลำเนา แม้ว่าในรายงานวิเคราะห์ฯ ฉบับนี้จะไม่ได้มีการสอบถามในเรื่องนี้แต่จากข้อคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้ใช้สิทธิประกันการว่างงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 26-35 ปี รองลงมาเป็น 36-45 ปี ซึ่งแสดงว่า ส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน ก็อาจจะเป็นกลุ่มที่เดินทางกลับภูมิลำเนา เพื่อทำงานใหม่หรือหางานใหม่ได้แล้วแต่กรณี แต่ส่วนใหญ่มีความต้องการการยกระดับและพัฒนาฝีมือแรงงาน (วรรณพร ชูอำนาจ, 2564)

การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย ให้มุ่งเน้นไปที่การจัดการศึกษาที่ครอบคลุมการศึกษาทั้งระบบและกลุ่มคนทุกช่วงอายุเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ทักษะและศักยภาพที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสามารถพัฒนาตนเองได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลกได้ สถานภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ทั้งในระบบและนอกระบบ (เวหา เกษมสุข และคณะ, 2562) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีบทบาทสำคัญในกระบวนการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ เพื่อให้แรงงานในทุกช่วงวัยได้เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง และตอบโจทย์ตลาดแรงงานในอนาคต รวมถึงการพัฒนาประเทศตามแนวคิดการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) เพื่ออัปเดตให้มี “ทักษะชุดใหม่” ที่สามารถทำงานร่วมกับหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติได้ เพื่อเป็นการปรับตัวในการทำงานสำหรับโลกอนาคต (สมพร ปานดำ, 2564) เพื่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยในปี 2565 ได้มีจุดเน้น “ยกระดับคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาแบบองค์รวมโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน” เพื่อจะสนองตอบต่ออุปสงค์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บนความความรับผิดชอบต่อประเทศในการพัฒนาอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน (สมพร ปานดำ, 2564)

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) เพื่อรองรับการพลิกโฉมฉบับพลันและวิกฤตการณ์โลกโดยได้วิเคราะห์สถานการณ์ของโลก และนัยที่มีต่อการปรับตัวของประเทศไทยในมิติที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต วิเคราะห์สถานการณ์ความจำเป็นและความต้องการด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ศักรินทร์ ชนประชา, 2562) รวมถึง

ตัวอย่างกลไกการดำเนินงาน ที่มุ่งตอบกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ครอบคลุมทุกช่วงวัย ประกอบด้วย กลุ่มเด็กและเยาวชน เน้นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับการสร้างทักษะอาชีพและทักษะชีวิต เพื่อเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป กลุ่มนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ตลาดงาน โดยเฉพาะนักศึกษาในหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ กลุ่มกำลังแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบที่จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อความรู้และทักษะที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกลุ่มผู้สูงวัยและผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยสูงอายุที่ต้องการการเตรียมความพร้อมด้านทักษะสำหรับการใช้ชีวิต การเข้าสังคม และการกลับเข้าสู่ตลาดแรงงาน ในวัยสูงอายุมุ่งถึงการออกแบบกลยุทธ์สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะกลุ่ม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ และกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยรายงานการศึกษานี้จะถูกนำไปพัฒนาเป็นนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อไป

จากข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจเกี่ยวกับสภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกลุ่มคนหลายวัยในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่สู่ความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น เพื่อรองรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อยกระดับสมรรถนะและขีดความสามารถ (Reskill/Upskill) แลกเปลี่ยนและขยายเครือข่ายความร่วมมือการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกลุ่มคนหลายวัยในจังหวัดนครสวรรค์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (2542) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต ไว้ในมาตรา 4 ว่าเป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง

สักรินทร์ ชนประชา (2562) ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต ไว้ว่า เป็นการจัดกระบวนการทางการศึกษาเพื่อให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในรูปแบบที่มีความผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองพัฒนาตนเอง และปรับตนเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างรอบด้าน สรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้เท่าทันความ

เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงวัยตั้งแต่เกิดจนสิ้นอายุ โดยมุ่งพัฒนาให้เต็มศักยภาพของบุคคล ซึ่งใช้วิธีการพัฒนาตนเองจากการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาที่ไม่เป็นทางการหรือการศึกษาตามอัธยาศัย ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลากหลายรูปแบบ พร้อมกันก็ได้ตามความต้องการและความพร้อมของตนเอง

องค์ประกอบและกลุ่มเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะพบองค์ประกอบของระบบการศึกษาที่สำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3 องค์ประกอบ คือ 1) การศึกษาในระบบ 2) การศึกษานอกระบบ และ 3) การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ โดยแต่ละองค์ประกอบมีลักษณะที่มีความแตกต่างกัน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542, 2542) ดังนี้

1) การศึกษาในระบบ (Formal Education) หมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาที่มีโครงสร้างที่ชัดเจนแน่นอนและมีลำดับ มีการแบ่งชั้นเรียนตามอายุ จัดการเรียนการสอนตามลำดับชั้น ตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูง โดยมีลักษณะที่สำคัญคือมีหลักสูตรเวลาเรียนที่แน่นอน มีการจำกัดอายุผู้เรียน มีการลงทะเบียนเรียนและมีการวัดผล การประเมินผลเพื่อรับประกาศนียบัตร การเรียนเน้นในเรื่องอนาคตส่วนใหญ่มีสถานที่แน่นอนในการเรียน

2) การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education) หมายถึง การจัดกิจกรรม การศึกษาที่จัดขึ้นนอกโรงเรียนปกติ โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการเป็นประชาชนอยู่นอกโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ในการเรียนที่ชัดเจน โดยมีกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ มีหลักสูตร เวลาเรียน มีการลงทะเบียน มีการประเมินผลเพื่อรับประกาศนียบัตร ไม่จำกัดอายุ เป็นการเรียนนอกโรงเรียน เน้นการเรียนเรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบัน เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน มีเวลาเรียนที่ไม่แน่นอน

3) การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อ ชุมชน แหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานที่แน่นอนเรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งไม่จำกัดเวลาเรียน สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต การศึกษาทั้งสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย สามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนได้ โดยความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ และ หรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในระดับที่

กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งจะสอดคล้องตามความต้องการของบุคคล ชุมชน และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติในที่สุด

นโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์และแผนระดับชาติที่สำคัญหลายฉบับได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหนึ่งในทิศทางการพัฒนาและส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ โดยมีประเด็นที่สำคัญจากยุทธศาสตร์และแผนต่าง ๆ ดังนี้

- **ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580** ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย เช่น ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เน้นปลูกฝังทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ช่วงวัยแรงงาน เน้นการยกระดับศักยภาพ ทักษะและสมรรถนะแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และช่วงวัยผู้สูงอายุ เน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ และการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอด การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ), ม.ป.ท.)

- **กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13** ได้ระบุถึงความเสี่ยงและโอกาสสำคัญของการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เช่น ความเสี่ยงในการขาดแคลนแรงงานทักษะสูงที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสามารถทดแทนกับแรงงานที่ลดลง โอกาสในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการฝึกอบรมด้วยเทคโนโลยีและประชากรวัยเรียนที่ลดลง ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการพัฒนาทักษะจากความไม่พร้อมทางเทคโนโลยีและความแตกต่างระหว่างพื้นที่ โอกาสในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทักษะให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงและรองรับกับคนทุกช่วงวัย ความเสี่ยงในการขาดแคลนทักษะทางพฤติกรรม (Soft Skills) ค่านิยมวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตและการทำงานรูปแบบใหม่ และความเสี่ยงต่อการขยายตัวของแรงงานนอกระบบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

- **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579** (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

ยุทธศาสตร์ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อให้กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพคนทุก

ช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ มีแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน

• แผนแม่บทพัฒนาแรงงานไทย ในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564) ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มศักยภาพแรงงานและผู้ประกอบการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน เช่น ส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานฝีมือแรงงานไทยให้ได้มาตรฐานสากล และประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการคุ้มครองและเสริมสร้างความมั่นคง หลักประกันในการทำงานและคุณภาพชีวิตที่ดีเน้นการสร้าง Talent ใน 3 กลุ่มอาชีพ คือ เกษตร ท่องเที่ยว และบริการ (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2562)

เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีได้หลายประการ โดยได้กำหนดเสาหลักที่สื่อถึงเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1. การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to know) 2. การเรียนรู้เพื่อทำบางสิ่งบางอย่าง (Learning to do) 3. การเรียนรู้เพื่อมีชีวิตร่วมกับผู้อื่น (Learning to live together) และ 4. การเรียนรู้เพื่อสร้างตัวตน (Learning to be) กล่าวได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นมีเป้าหมายทั้งเพื่อการสร้างความแน่นแฟ้นในสังคม และการพัฒนาตนเอง (Phyllis Cummins and Suzanne Kunke, 2015) นอกจากนี้ Tsang (2013) ได้เสนอกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายในชีวิต และมีสุขภาวะที่ดีขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างทักษะชีวิต (Adolf Ka Tat Tsang, 2013)

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาสถานภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้การวิจัยเชิงผสม (Mixed Research) ด้วยการสังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (การวิจัยเชิงคุณภาพ) และการสำรวจความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มคนหลายวัยในจังหวัดนครสวรรค์ (การวิจัยเชิงปริมาณ) ดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มคนหลายวัย ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2565

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มวัยเรียน กลุ่มวัยแรงงาน และผู้สูงอายุ จำนวน 550 คน ได้มาด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกลุ่มคนหลายวัย
เครื่องมือที่ใช้วิจัยในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัย จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของคนวัยเรียน คนวัยทำงาน ผู้สูงอายุ หลักสูตรที่ต้องการเรียนในการ Upskill/Reskill จำนวน 23 ข้อ อ้างอิงจากรายงานการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อรองรับการพลิกโฉมฉบับพลันและวิกฤตการณ์โลก กลุ่มยุทธศาสตร์กำลังคนในระบบการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ 2565 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.82

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ดำเนินการระหว่างเดือน กรกฎาคม 2565 ถึงเดือน ตุลาคม 2565 มีขั้นตอนการดำเนินงาน มีดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสังเคราะห์สถานภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกลุ่มคนหลายวัย
2. นำแบบสอบถามสถานภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกลุ่มคนหลายวัย ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มคนหลายวัย จำนวน 50 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณแบบออนไลน์ จำนวน 550 ชุด จากคนหลายวัย ได้แก่ คนวัยเรียนวัยทำงาน และผู้สูงอายุ ในจังหวัดนครสวรรค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์สถานภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกลุ่มคนหลายวัยในจังหวัดนครสวรรค์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การสังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การสังเคราะห์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยนำเสนอสถานภาพความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคน 4 กลุ่ม ดังนี้

เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

ความต้องการด้านการศึกษาของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษามีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย จากการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่มีอายุน้อยกว่าจะมีความต้องการการศึกษาด้านอาชีพ และ

ยิ่งกลุ่มเป้าหมายอายุมากขึ้น จะยิ่งไม่มีความต้องการศึกษาต่อ ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายที่มีอายุน้อยกว่าจะมีความต้องการศึกษาเพื่อคุณวุฒิ

แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษามีแนวทางที่สำคัญ คือ 1) การจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นตามบริบทของผู้เรียน 2) การจัดการศึกษาที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน 3) การจัดการศึกษาเพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ 4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา 5) การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

นักศึกษา

นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของไทยมีจำนวนประมาณ 1.6 ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาในปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการด้านเทคโนโลยีที่รวดเร็วส่งผลทำให้ความต้องการด้านทักษะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาที่เป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับสถานประกอบการ สามารถจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบ ตามลักษณะการเข้าฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการและคุณค่าที่นักศึกษาได้รับหรือส่งมอบดังนี้

รูปแบบที่ 1 นักศึกษาได้สัมผัสประสบการณ์การทำงาน โดยนักศึกษาจะเข้าไปฝึกงานประมาณ 12 สัปดาห์ ในสถานประกอบการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาเรียน ส่วนใหญ่มักถูกกำหนดไว้ช่วงปิดภาคเรียน ในช่วงปีสุดท้ายของการศึกษา

รูปแบบที่ 2 นักศึกษาได้รับประสบการณ์ทำงานและเรียนรู้โลกการทำงานจริง นักศึกษาจะได้เข้าไปฝึกปฏิบัติงานในตำแหน่งงานจริงที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียนในสถานประกอบการหรือหน่วยงานในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เน้นการเรียนรู้จากการทำงานเป็นหลักเพื่อพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในตำแหน่งงานนั้น ๆ รูปแบบดังกล่าวมีการดำเนินงานภายใต้ชื่อ สหกิจศึกษาและการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Cooperative and Work-Integrated Education: CWIE)

รูปแบบที่ 3 นักศึกษาส่งมอบคุณค่าแก่สถานประกอบการ เป็นการจัดการศึกษาร่วมกับภาคอุตสาหกรรมในระดับบัณฑิตศึกษา โดยใช้โครงการวิจัยที่มีภาคเอกชนเป็นเจ้าของโจทย์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตร และมีนักศึกษานิเทศศาสตร์หรือปริญญาเอกเป็นผู้ช่วยวิจัยในโครงการวิจัย โดยมีอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ซึ่งผลผลิตจากโครงการวิจัยอาจอยู่ในรูปแบบของนวัตกรรมสินค้า นวัตกรรมกระบวนการ กำลังคน หรือผลงานวิจัย แล้วแต่ข้อตกลงระหว่างทั้งสองฝ่าย

กำลังแรงงาน

ประเทศไทยมีผู้อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 38.75 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 68 ของประชากรไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป โดยสัดส่วนของอัตราการมีส่วนร่วมของกำลังแรงงานไทยมีแนวโน้มลดลงอย่าง

ต่อเนื่อง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ตลาดแรงงานไทยมีแรงงานไร้ฝีมือ หรือแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่าในสัดส่วนสูง ด้วยสัดส่วนของแรงงานทักษะสูงที่มีอยู่น้อยในตลาดแรงงานของไทย อาจทำให้ในอนาคตได้งานในตลาดส่วนใหญ่ ยังไม่ต้องการใช้บุคลากรที่มีทักษะสูงมากนัก เนื่องจากระดับเทคโนโลยีการผลิตของภาคอุตสาหกรรมยังอยู่ในระดับต่ำ และประเทศไทยเป็นเพียงผู้รับเทคโนโลยีมาใช้งานเป็นหลัก การพัฒนาความรู้และทักษะ สำหรับผู้ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้และทักษะสำหรับบุคคลทั่วไป อาจแบ่งได้ดังนี้

1) หลักสูตรที่เน้นความรู้และทักษะที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น หลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะด้านที่ดำเนินการโดยสถาบันเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีและการวิจัย สถาบันอุดมศึกษา และสถาบันฝึกอบรมของภาคเอกชน

2) หลักสูตรที่เน้นความรู้และทักษะสำหรับแรงงานระดับกลางและระดับพื้นฐาน เช่น หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน สถาบันอาชีวศึกษา สำนักงาน กสณ. และสถาบันฝึกอบรมของภาคเอกชน เป็นต้น

3) หลักสูตรเรียนรู้ระยะสั้น ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น หลักสูตรแบบเรียนรายวิชาของสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดให้บุคคลทั่วไปสมัครเข้าเรียน หลักสูตรเรียนออนไลน์ที่อยู่ในแพลตฟอร์มต่าง ๆ Thai Massive Open Online Courses (Thai MOOCs)

ผู้สูงอายุ

รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี 2565 ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยประชากรผู้สูงอายุในปี 2565 นั้นมีมากถึง 12,116,199 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 ของประชากรทั้งหมด ผู้สูงอายุมีความต้องการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ สามารถแบ่งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุออกได้ดังนี้

1) การเรียนรู้เพื่อการใช้ชีวิต ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการทักษะความรู้ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตให้เท่าทันต่อสถานการณ์โลกหรือสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ตนเองมีความรู้และสามารถปรับตัวใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข เช่น ความรู้การดำเนินชีวิตในสังคม ทักษะเพื่อการแสดงออกในสังคม ความรู้เพื่อความเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบตัว และความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองตามความสนใจ ซึ่งมีเนื้อหาแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่

2) การเรียนรู้เพื่อการทำงาน ผู้สูงอายุบางส่วนมีความต้องการรายได้เพื่อการยังชีพ จึงต้องการความรู้เพิ่มเติมสำหรับประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำธุรกิจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพได้จึงมีความจำเป็น และอาชีพดังกล่าวต้องเหมาะสมกับสภาวะสุขภาพและร่างกายของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน

ตอนที่ 2 การสำรวจความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกลุ่มคนหลายวัย

ผลการความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มคนหลายวัยในจังหวัดนครสวรรค์ สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสำรวจความต้องการ มีจำนวนทั้งหมด 550 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 55.27 สถานภาพของผู้ตอบแบบสำรวจความต้องการ ส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 39.64 รองลงมา ผู้สูงอายุ จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 36.91 และนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 23.45 ตามลำดับ ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสำรวจความต้องการ ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 18.36 รองลงมา ช่วงอายุ 20-30 ปี และช่วงอายุ 51-60 ปี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 17.27 รองลงมา อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 16.55 รองลงมา อายุ 41-50 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 15.82 และ อายุ 31-40 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 14.73 ตามลำดับ

ข้อมูลระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสำรวจความต้องการ ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 34.18 รองลงมา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 28.18 รองลงมาปริญญาโท จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 24.73 และสูงกว่าปริญญาโท จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 12.91 ตามลำดับ อาชีพของผู้ตอบแบบสำรวจความต้องการ ส่วนใหญ่มีอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน/ลูกจ้าง จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 26.18 รองลงมา นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 23.45 รองลงมา ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 22.91 รองลงมา ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 20.55 และอื่น ๆ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 6.91 ตามลำดับ ประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสำรวจความต้องการ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 5 – 10 ปี จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 44.18 รองลงมา น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 29.82 และมากกว่า 10 ปี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 ตามลำดับ

ทักษะที่ต้องการ Upskill/Reskill พบว่า ภาพรวมให้ความต้องการมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.59 มีความต้องการอยู่ในระดับ มาก ส่วนใหญ่ให้ความสนใจในเรื่อง ด้านระบบนิเวศการพัฒนาทักษะแรงงาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.55 ความต้องการอยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา ทักษะ 7C มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 ความต้องการอยู่ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่าความต้องการและแนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนหลายวัยในจังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่ให้ความสนใจทักษะที่ต้องการ Upskill/Reskill ในด้านระบบนิเวศการพัฒนาทักษะแรงงาน กล่าวคือการมีระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้หรือระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System : CBS) ซึ่งเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงความรู้ จากการศึกษาจากระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการเรียนรู้จากประสบการณ์และอาชีพของแต่ละคนมาเก็บสะสมไว้ในธนาคารหน่วยกิตของสถาบันการศึกษา เพื่อรับประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตร โดยไม่จำกัดอายุ และระยะเวลา ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของทุกช่วงวัย (Lifelong Learning) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกในมิติต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความต้องการกำลังคนรูปแบบใหม่ที่มีทักษะและความรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์โลก ดังนั้นระบบการศึกษาและการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึงและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าว การเรียนจากระบบการศึกษาเพียงครั้งเดียวเพื่อใช้งานตลอดชีวิตจึงไม่พอเพียงที่จะตอบโจทย์วิถีชีวิตใหม่ที่เปลี่ยนแปลง ทำให้คนต้องการระบบส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เอื้อให้คนได้พัฒนาทักษะให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มคนหลายวัย โดยกลุ่มวัยแรงงานต้องการพัฒนาทักษะในรูปแบบที่สถาบันการศึกษาและสถานประกอบการร่วมกันออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาแพลตฟอร์มที่ให้บริการส่งเสริมการพัฒนาทักษะและเชื่อมโยงกับการฝึกอบรม อาจอยู่ในรูปแบบของการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น (Non-degree) ส่วนผู้สูงอายุต้องการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่วัยสูงอายุ ในรูปแบบของโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่เน้นการเพิ่มทักษะหรือการเปลี่ยนทักษะ (Upskill/Reskill) เตรียมพร้อมทำงานในวัยสูงอายุให้กับคนในวัยก่อนเกษียณ และสอดคล้องกับ สรุศักดิ์ เก้าเอี้ยน (2564) และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2563) กล่าวว่า กลุ่มเป้าหมายที่มีอายุน้อยจะมีความต้องการศึกษาเพื่อคุณวุฒิ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้อยู่นอกระบบการศึกษา ต้องการรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถสะสมเพื่อสามารถขอรับวุฒิการศึกษาได้ในภายหลัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่ดูแลด้านการจัดการศึกษานำผลการวิจัยไปใช้เพื่อการจัดระบบและกลไกสำหรับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) สำหรับกลุ่มคนหลายวัยทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรสำรวจความต้องการหลักสูตรสำหรับการพัฒนาทักษะและความรู้สำหรับกลุ่มคนหลายวัย

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563). "สภาพปัญหาและความต้องการเด็กที่ไม่มีข้อมูลในระบบการศึกษา," ระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน, 2563, https://isee.eef.or.th/screen/thaioosc/oosc_want.html
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 116, ตอนที่ 34 ก.)
- พัชรภา ตันติชูเวช. (2560). แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา : กรณีศึกษาจังหวัด ตาก (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรรณพร ชูอำนาจ. (2564). รายงานการศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน (Reskill/Upskill/New Skill) เพื่อยกระดับการทำงานและพัฒนาสู่อาชีพใหม่, คณะกรรมการสภาพัฒนาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ ชุดที่ 19, สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน
- เวหา เกษมสุข และคณะ. (2562). แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ. วารสารพยาบาลตำรวจ, 11(2), 261-271.
- ศักรินทร์ ชนประชา. (2562). การศึกษาตลอดชีวิต. วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย, 14(26), 167-179.
- สมพร ปานคำ. (2564). พัฒนาทักษะ เพิ่มทักษะและสร้างทักษะใหม่ สิ่งสำคัญสำหรับคนอาชีวศึกษาในโลกยุคปกติใหม่. วารสารวิชาการ T-VET JOURNAL สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3, 5(10), 150-160.
- สมศรี ศิษย์มัต และคณะ. (2556). ตลาดแรงงานไทยและบทบาทในการสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจไทย. ม.ป.ท.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 “พลิกโฉมประเทศไทยสู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” (เอกสารประกอบการระดมความเห็น).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ท.). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 (ฉบับย่อ).
- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2562). แผนแม่บทพัฒนาแรงงานไทย ในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564) ฉบับทบทวนประจำปี พ.ศ. 2562, (ม.ป.ท.)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *การศึกษาและพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนระบบ
ธนาคารหน่วยกิต: ข้อเสนอสำหรับประเทศไทย*. บริษัท 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด. สืบค้นเมื่อ 30
มีนาคม 2566, จาก <https://acad.srru.ac.th/?p=8912>
- สุรศักดิ์ เก้าเอียน. (2564). *ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเด็กและครูนอกระบบการศึกษา (รายงานการวิจัย)*.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2562). *การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Adolf Ka Tat Tsang. (2013). *Learning to change lives: The strategies and skills learning and
development system*. Toronto: University of Toronto Press.
- Phyllis Cummins and Suzanne Kunkel. (2015). *A Global Examination of Policies and Practices for Lifelong
Learning*. New Horizons in Adult Education & Human Resource Development, 27 no. 3.

อิทธิพลของการรับรู้ความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*

นิวัฒน์ วิจิตรกุลสวัสดิ์¹

ประเทือง ภูมิภัทราคม² พุดพิงศ์ เอี่ยมสินธร³ ลัดดาวัลย์ มั่งคั่ง⁴

(วันที่รับบทความ: 2 มิถุนายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 4 สิงหาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 15 สิงหาคม 2566)

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภค 2) ศึกษาการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภค 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม และ 4) สร้างสมการพยากรณ์การรับรู้ความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยมีประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดสำรวจรายการและชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

จากการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม พบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 4) ผลการศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 6 ตัวแปร คือ สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านจิตใจ ความเสี่ยงด้านผลลัพธ์ ความเสี่ยงด้านสังคม ความเสี่ยงด้านโอกาส/เวลา ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับดังนี้

$$\hat{Y} = 0.020 + 0.330(X^6) + 0.218(X^2) + 0.139(X^4) + 0.117(X^1) + 0.099(X^3) + 0.086(X^5)$$

$$2\hat{Y} = 0.365(X^6) + 0.242(X^2) + 0.153(X^4) + 0.143(X^1) + 0.105(X^3) + 0.078(X^5)$$

คำสำคัญ: การรับรู้ความเสี่ยง, การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์, ธุรกิจขนาดย่อม, ผู้บริโภค

* บทความวิจัย มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต, 2566

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต, E-mail: nivarat@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและภาวะผู้นำทางการศึกษา มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

³ ว่าที่ร้อยตรี, อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตบัณฑิต สาขาศิลปการประกอบอาหารและการจัดการภัตตาคาร มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตบัณฑิต สาขาศิลปการประกอบอาหารและการจัดการภัตตาคาร มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

Influence of Consumer Perceived Risk on Online Shopping Decisions from Small Businesses in Bangkok *

Niwarat Wijitkusawat¹

Pratuang Phumpatrakom² Puttipong Amsintorn³ Laddawan Munkkunk⁴

(Received: June 2, 2023; Revised: August 4, 2023; Accepted: August 15, 2023)

Abstract

The objectives of this research were 1) to study consumers' perceived risk of buying online products from small businesses; 2) to study consumers' decision to buy online products from small businesses; 3) Study the relationship between perceived risk of online shopping decisions from small businesses. and 4) Create a forecasting equation for risk perception that influences consumers' decision to buy online products from small businesses in Bangkok. The sample group is 385 consumers in Bangkok who have experienced online shopping from small businesses. The tools used for data collection were item survey questionnaires and 5-level estimating scales, divided into 3 sections. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Pearson correlation coefficient and multiple regression analysis.

From the research, it was found that 1) Consumers' perceived risk of buying online products from small businesses 2) Studying consumer's decision to buy online products from small businesses whole were at a high level 3) Buying decision online products from small businesses of consumers whole were at a high level was found to have a positive correlation statistically significant at the 0.01 level. 4) The results of a study of risk perception influencing consumers' decision to buy online products from small businesses in Bangkok. There were 6 variables with statistical significance at the 0.05 level, which can be sorted in descending order as follows: safety risks, financial risk, psychological risk, outcome risk, social risk and opportunity/time risk Accordingly, the forecasting equations can be written in the form of raw scores and standard scores, respectively, as follows:

$$\hat{Y} = 0.020 + 0.330(X^6) + 0.218(X^2) + 0.139(X^4) + 0.117(X^1) + 0.099(X^3) + 0.086(X^5)$$

$$2\hat{Y} = 0.365(X^6) + 0.242(X^2) + 0.153(X^4) + 0.143(X^1) + 0.105(X^3) + 0.078(X^5)$$

Keywords: Risk perception, Online shopping decisions, Small businesses, Consumers

* Research Article from Rattana Bundit University, 2023

¹ Assistant professor Lecturer of the Master of Business Administration Program management field Rattana Bundit University, E-mail: niwarat@hotmail.com

² Associate Professor, Lecturer of the Master of Education Program Educational Administration and Leadership Program Rattana Bundit University

³ Acting Second Lieutenant, Instructor of the Bachelor of Arts Program Culinary Arts and Restaurant Management Rattana Bundit University

⁴ Instructor of the Bachelor of Arts Program Culinary Arts and Restaurant Management Rattana Bundit University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันมีการเติบโตและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การใช้หลักการตลาดแบบดั้งเดิม (Traditional Marketing) ซึ่งเป็นการตลาดที่อยู่ในช่วงที่อินเทอร์เน็ตยังไม่มีบทบาท การสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ แคเพียงด้านเดียว ซึ่งรูปแบบนี้จะไม่ได้ออกผลสำเร็จอีกต่อไปในยุคของเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก จากธุรกิจที่ใช้หลักการตลาดแบบเดิม ส่งผลให้บางธุรกิจอาจต้องออกจากตลาดไปในยุคของเทคโนโลยีที่เติบโตแบบก้าวกระโดดไปอย่างรวดเร็ว เจ้าของธุรกิจที่ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ประสบปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะธุรกิจเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าและบริการต่าง ๆ การซื้อสินค้าออนไลน์ หรือติดต่อซื้อสินค้าบริการผ่านอินเทอร์เน็ตกลายเป็นเรื่องปกติสำหรับประชาชนส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคในปัจจุบันมีพฤติกรรมความเชื่อมั่นและมุมมองการซื้อที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ร้านค้าและผู้ให้บริการ ไม่ทำการตลาดออนไลน์กับลูกค้าไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้เพราะจากการสำรวจมากกว่าร้อยละ 75 ของการซื้อสินค้า ในร้านนั้นมาจากการตลาดออนไลน์ทั้งสิ้น (Goolsbee and Klenow, 2013) ด้วยปัจจัยทางเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce) หรืออีคอมเมิร์ซ (e-commerce) โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางการดำเนินงานทางธุรกิจ ระหว่างกลุ่มของผู้ประกอบการและกลุ่มลูกค้า ทำให้เกิดการค้าที่ไร้พรมแดน โดยไม่มีขีดจำกัดทางด้านเวลาและสถานที่ สามารถเข้าถึงข้อมูลลูกค้าโดยตรงและรวดเร็ว (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กองพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, 2564, ออนไลน์)

ธุรกิจโซเชียลคอมเมิร์ซ (Social Commerce) คือ ธุรกิจออนไลน์รูปแบบหนึ่งที่ผสมผสานการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) เข้ากับโซเชียลมีเดีย (Social Media) เช่น การบริการโซเชียลเน็ตเวิร์ก (Social Network Services หรือ SNSs) ผ่าน Instagram, facebook, pinterest เป็นต้นสามารถให้บริการแก่บรรดาผู้บริโภคในการติดต่อธุรกิจกับเหล่าผู้ประกอบการขนาด กลางและย่อม (SME) การส่งสินค้าออนไลน์ในปัจจุบันมีองค์ประกอบเกื้อหนุนที่ช่วยให้การซื้อสินค้ามีความสะดวกสบายมากขึ้น เช่น การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Payment) ผู้ให้บริการขนส่งมีให้เลือกหลากหลาย ผู้ค้าในตลาดมีเป็นจำนวนมากทำให้เกิดการแข่งขันด้านคุณภาพและราคา ผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบและเลือกซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ขายที่มีคุณสมบัติเหมือนกันแต่ราคาถูกกว่าและเข้าถึงลูกค้าเป้าหมายได้มากกว่า ซึ่งการขายสินค้าออนไลน์ให้ได้รับผลกำไรและอยู่ในธุรกิจระยะยาวต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดที่ดี เนื่องจากปัจจุบันตลาดออนไลน์มีคู่แข่งจำนวนมาก มีช่องทางการขายที่หลากหลายทั้งบนเว็บไซต์เฉพาะ แพลตฟอร์มอี-มาร์เก็ตเพลส หรือช่องทางโซเชียลมีเดีย ซึ่งทุกช่องทางล้วนแล้วแต่มีกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มลูกค้าที่แตกต่างกัน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กองพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, 2564, ออนไลน์) แต่ก็มีโอกาสที่กลุ่มลูกค้าจากช่องทางหนึ่งจะไปเปรียบเทียบราคาหรือคุณภาพสินค้ากับอีก

ช่องทางหนึ่ง เพื่อให้ได้สินค้าและราคาที่โดนใจมากที่สุด รวมถึงความพึงพอใจที่ได้รับจากผู้ค้า เช่น ความน่าเชื่อถือ แพคเกจจิ้ง การขนส่งที่รวดเร็วและการสื่อสารกับลูกค้าแบบทันทีทันใด (Real Time) ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญ ในการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค

อย่างไรก็ดี การรับรู้ความเสี่ยง (Perceived risk) เป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความกังวลเมื่อต้องตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ และอาจจะส่งผลให้มีความตั้งใจซื้อสินค้าในช่องทางนี้ลดน้อยลง (Schlechter & Ward, 2011) ซึ่งการรับรู้ความเสี่ยงในที่นี้ หมายถึง การรับรู้ของผู้บริโภคถึงผลลัพธ์ในเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น ได้จากการซื้อสินค้าออนไลน์หรือการรับรู้ถึงความเป็นไปได้ที่จะเกิดการสูญเสียในการซื้อสินค้าออนไลน์ในแต่ละครั้งของผู้บริโภค โดยที่การสูญเสียดังกล่าวหมายความรวมถึง การเสียความรู้สึก การเสียเวลา การบาดเจ็บทางร่างกาย การที่สินค้าไม่สามารถใช้งานได้ตามที่คาดการณ์ไว้หรือการสูญเสียความเป็นส่วนตัว (Zheng et al, 2012) ผลของการรับรู้ความเสี่ยง (Consequences) ก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ด้านต่าง ๆ ของผู้บริโภค ได้แก่ ความเสี่ยงด้านผลลัพธ์ ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านโอกาสและเวลา ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ความเสี่ยงด้านสังคม และความเสี่ยงด้านจิตใจ (กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ, ณัฐรัชย์ สิริธรรณานี และภักดีศิริกาญจน์ สิริธรรณานี, 2560)

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่ง ที่จะศึกษา อิทธิพลของการรับรู้ความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยดำเนินการศึกษาในเรื่องของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม อิทธิพลและการรับรู้ความเสี่ยง ของการซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการวางแผนการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงในการขายสินค้าออนไลน์ในธุรกิจขนาดย่อม ทำให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญในการจัดการความเสี่ยงนั้น ทั้งนี้เพื่อให้ลูกค้ากลับมาซื้อสินค้าซ้ำอีกครั้ง ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการด้านพฤติกรรมในการซื้อสินค้าออนไลน์ได้อย่างดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

4. สร้างสมการพยากรณ์การรับรู้ความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

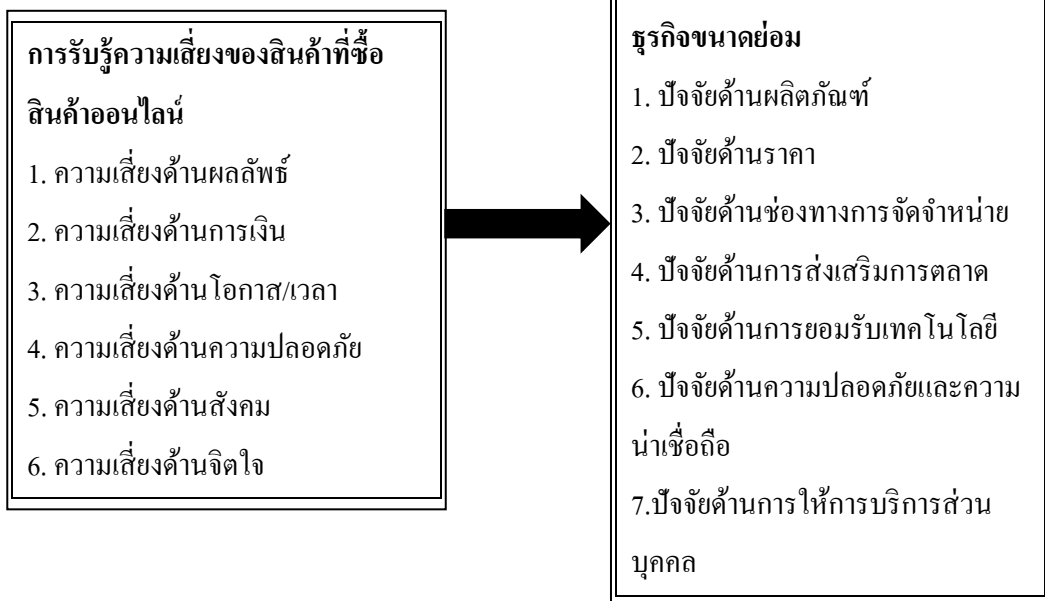
ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย

ตัวแปรอิสระ (ตัวแปรพยากรณ์) การรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีดังนี้ ความเสี่ยงด้านผลลัพธ์ ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านโอกาส/เวลา ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ความเสี่ยงด้านสังคม และความเสี่ยงด้านจิตใจ

ตัวแปรตาม (ตัวแปรเกณฑ์) การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการยอมรับเทคโนโลยี ด้านความปลอดภัยความน่าเชื่อถือ และด้านการให้บริการส่วนบุคคล กำหนดกรอบแนวคิดได้ดังภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ (ตัวแปรพยากรณ์)

ตัวแปรตาม (ตัวแปรเกณฑ์)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey Method)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้การคำนวณการหาขนาดตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ของ ค็อคแรน (Cochran, 1953) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม จำนวน 385 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและเคยมีประสบการณ์สั่งซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม การรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยงจากการซื้อสินค้าออนไลน์ ประกอบด้วย ความเสี่ยงด้านผลลัพธ์ ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านโอกาสและเวลา ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ความเสี่ยงด้านสังคม และความเสี่ยงด้านจิตใจ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert and Rensis, 1967, 90-95) มี 5 ระดับ จำนวน 26 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยวิธีของ โรวินELLI และแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton, 1977) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ เท่ากับ 0.6-1.00 ซึ่งมากกว่า 0.5 และความคงที่ของเครื่องมือในการวัด จากการทำ Try Out กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ศึกษาในครั้งนี้จำนวน 30 คน โดยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.969 ซึ่งมากกว่า 0.7 แบบสอบถามนี้จึงนำไปใช้ได้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี ปัจจัยด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ และปัจจัยด้านการให้บริการส่วนบุคคล เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert and Rensis, 1967, 90-95) มี 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยวิธีของ โรวินELLI และแฮมเบลตัน (Rovinelli and Hambleton, 1977) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.6-1.00 และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาช (Cronbach, 1990) จากการทำ Try Out กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 30 คน โดยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.961 ซึ่งมากกว่า 0.7 แบบสอบถามนี้จึงนำไปใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองผ่านทาง Google Form โดยส่งไปให้กลุ่มตัวอย่างที่มีการสอบถามถึงประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมก่อนส่งแบบสอบถามให้ผ่านทางสังคมออนไลน์ ช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ เฟสบุ๊ก และไลน์ เป็นต้น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเข้าถึงช่องทางนี้ได้สะดวกและเป็นวิธีที่ผู้วิจัยจะได้ตัวอย่างจำนวนมากในระยะเวลาจำกัด ซึ่งมีระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 มีผู้ตอบแบบสอบถามและส่งกลับมาระบบมีจำนวน 385 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณค่าสถิติ

1. ค่าสถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) แสดงข้อมูลลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์และการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ทดสอบสมมติฐานการวิจัย เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และหาการรับรู้ความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พยากรณ์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญแล้วนำไปสร้างสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน (พุทธิพงศ์ เอี่ยมสินธร, 2561)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงจากการซื้อสินค้าออนไลน์ กลุ่มของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (72%) มีอายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี (45%) การศึกษาระดับปริญญาตรี (76%) อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (41%) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 – 30,000 บาท (37%) มีความคิดเห็นต่อการรับรู้ความเสี่ยงจากการซื้อสินค้าออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.42) เมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากความเสี่ยงจากมากไปหาน้อยคือความเสี่ยงด้านผลลัพธ์ ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านโอกาส/เวลา ความเสี่ยงด้านจิตใจ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และความเสี่ยงด้านสังคม

ตารางที่ 1 ระดับการรับรู้ความเสี่ยงจากการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ความเสี่ยงจากการซื้อสินค้าออนไลน์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการรับรู้
ความเสี่ยงด้านผลลัพธ์	3.45	.615	มาก
ความเสี่ยงด้านการเงิน	3.43	.556	มาก
ความเสี่ยงด้านโอกาสและเวลา	3.42	.530	มาก
ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย	3.40	.549	ปานกลาง
ความเสี่ยงด้านสังคม	3.40	.452	ปานกลาง
ความเสี่ยงด้านจิตใจ	3.42	.553	มาก
รวม	3.42	.475	มาก

2. ผลการศึกษาการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานครของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมในพื้นที่กรุงเทพมหานครในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย 3.47) โดยเมื่อพิจารณาตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการให้บริการส่วนบุคคล ด้านการยอมรับเทคโนโลยี ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านราคา ดังแสดงในตาราง 2

ตารางที่ 2 ระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการตัดสินใจ
ด้านผลิตภัณฑ์	3.54	.739	ปานกลาง
ด้านราคา	3.25	.531	มาก
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.36	.540	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.54	.547	มาก
ด้านการยอมรับเทคโนโลยี	3.54	.537	มาก
ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ ด้าน	3.56	.662	ปานกลาง
การให้บริการส่วนบุคคล	3.54	.587	มาก
รวม	3.47	.500	มาก

3. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว โดยตัวแปรการรับรู้ความเสี่ยงที่มีค่าความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร สูงสุดคือ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย รองลงมาคือ ความเสี่ยงด้านการเงิน และตัวแปรการรับรู้ความเสี่ยงที่มีค่าความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ต่ำสุดคือ ความเสี่ยงด้านโอกาส/เวลา รองลงมาคือความเสี่ยงด้านสังคม

4. ผลการทดสอบการรับรู้ความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ในธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 6 ตัวแปร คือ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านจิตใจ ความเสี่ยงด้านผลลัพธ์ ความเสี่ยงด้านสังคม ความเสี่ยงด้านโอกาสและเวลา มีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 91.3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยและค่าสถิติทดสอบการรับรู้ความเสี่ยงพยากรณ์การดำเนินงานทางการตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนประเภทร้านอาหารในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19

ตัวพยากรณ์	สัมประสิทธิ์การถดถอย		SE	t	Sig.
	B	β (เบต้า)			
(Constant)	.028		.056	-.082	.137
ความเสี่ยงด้านผลลัพธ์	.330	.365	.027	.278	.383
ความเสี่ยงด้านการเงิน	.218	.242	.028	.164	.272
ความเสี่ยงด้านโอกาส/เวลา	.139	.153	.025	.089	.189
ความเสี่ยงด้านจิตใจ	.117	.143	.025	.067	.166
ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย	.099	.105	.028	.044	.155
ความเสี่ยงด้านสังคม	.086	.078	.035	.017	.156

R = .956 R² = .913 Adj.R² = .912

F = 664.734 Sig. = .000 Durbin-Watson = 1.917

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติ .05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

เมื่อนำตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร มาเขียนเป็นสมการการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.020 + 0.330(X^6) + 0.218(X^2) + 0.139(X^4) + 0.117(X^1) + 0.099(X^3) + 0.086(X^5)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Y} = 0.365(X^6) + 0.242(X^2) + 0.153(X^4) + 0.143(X^1) + 0.105(X^3) + 0.078(X^5)$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงจากการซื้อสินค้าออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมในพื้นที่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ มีการรับรู้ความเสี่ยงจากการซื้อสินค้าออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งความเสี่ยงด้านผลลัพธ์ มากที่สุด รองลงมาความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านโอกาส/เวลา ความเสี่ยงด้านจิตใจ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และความเสี่ยงด้านสังคม ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมในพื้นที่กรุงเทพมหานครอาจพบปัญหา อุปสรรค หรือสิ่งที่ทำให้ผู้บริโภคมีทัศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมในทางที่ไม่ดี ไม่พอใจ ไม่เชื่อมั่น ขาดความไว้วางใจ จากสินค้าที่สั่งซื้อไม่เป็นไปตามที่ผู้บริโภคคาดหวังซึ่งอาจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางช่องทางออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กิจดิวัฒน์ รัตนมณีและกฤษฎคุณ พาณิชย์ฉกร (2565) ซึ่งศึกษาเรื่อง การรับรู้และการจัดการความเสี่ยงในการซื้ออาหารผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครมีการรับรู้ความเสี่ยงภาพรวมในการซื้ออาหารออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อยู่ในระดับสูง โดยการรับรู้ความเสี่ยงทางด้านร่างกายเป็นความเสี่ยงที่ผู้บริโภคตระหนักถึงมากที่สุด ขณะที่การจัดการความเสี่ยงในการซื้ออาหารออนไลน์ของผู้บริโภคอยู่ในระดับสูงมากทุกด้าน ยกเว้นความเสี่ยงด้านจิตใจที่อยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรวิทย์ เขียรชนเกียรติ (2564) ศึกษาเรื่อง การรับรู้ประโยชน์ของการช้อปปิ้งออนไลน์ การรับรู้ความเสี่ยง ความไว้วางใจและการตัดสินใจซื้อสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ผู้บริโภคที่ตัดสินใจซื้อสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์อิเล็กทรอนิกส์มีการรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์อิเล็กทรอนิกส์ด้านหน้าที่ของสินค้ามากเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นความเสี่ยงด้านการเงิน ด้านเวลาและด้านจิตวิทยา ตามลำดับ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Forsythe and Shi (2003) ที่ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคกับการรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์ ได้สรุปไว้ว่า การรับรู้ความเสี่ยงด้านหน้าที่ของสินค้ามีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ของเพศหญิงมากที่สุด รองลงมาการรับรู้ความเสี่ยงด้านการเงิน การรับรู้ความเสี่ยงด้านจิตวิทยา และความเสี่ยงด้านเวลา ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมในพื้นที่กรุงเทพมหานครในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรวิทย์ เขียรชนเกียรติ (2564) ศึกษาเรื่อง การรับรู้ประโยชน์ของการช้อปปิ้งออนไลน์ การรับรู้ความเสี่ยง ความไว้วางใจและการตัดสินใจซื้อสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์อิเล็กทรอนิกส์

พบว่า ผู้บริโภคที่ตัดสินใจซื้อสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์อิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่มีโอกาสที่จะซื้อสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์อิเล็กทรอนิกส์สูงขึ้น แสดงว่าผู้บริโภคมีความตั้งใจที่จะซื้อสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์อิเล็กทรอนิกส์ในอนาคตเพิ่มขึ้น

3. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว โดยตัวแปรการรับรู้ความเสี่ยงที่มีค่าความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร สูงสุดคือ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย รองลงมาคือ ความเสี่ยงด้านการเงิน และตัวแปรการรับรู้ความเสี่ยงที่มีค่าความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ต่ำสุดคือ ความเสี่ยงด้านโอกาสและเวลา รองลงมาคือความเสี่ยงด้านสังคม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จิตติพร เพื่องวรรณะ (2558) ศึกษาเรื่อง การรับรู้และการจัดการความเสี่ยงในการซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านค้า บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านค้าบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านการเงิน กับการจัดการความเสี่ยงในการซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านค้าบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า ด้านภาพลักษณ์ของร้านค้า และ ด้านการมองหาความมั่นใจ มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือการรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านค้าบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านการเงิน มีความสัมพันธ์กับการจัดการความเสี่ยงในการซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านค้าบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า ด้านภาพลักษณ์ของร้านค้า และ ด้านการมองหาความมั่นใจ

4. ผลการทดสอบการรับรู้ความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ในธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 6 ตัวแปร โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ คือ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านจิตใจ ความเสี่ยงด้านผลลัพธ์ ความเสี่ยงด้านสังคม ความเสี่ยงด้านโอกาสและเวลา เนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคมีการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อลดระดับของการรับรู้ความเสี่ยง และเพิ่มความมั่นใจในการสั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ โรจนกิจอานวย (2561) ศึกษาเรื่อง การรับรู้ความเสี่ยงและความไว้วางใจที่ส่งผลต่อการซื้อผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน พบว่า ความไว้วางใจ การรับรู้ความเสี่ยงของปัจจัยด้านสินค้าและนโยบายการขายส่งผลต่อทัศนคติที่ไม่ดีต่อการซื้อสินค้าผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน ทัศนคติที่ไม่ดีและการรับรู้ความเสี่ยงด้านการขนส่ง ส่งผลให้ความตั้งใจในการซื้อสินค้าผ่านพาณิชย์

อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดนลดลง และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชมลวรรณ สมพงศ์ และประจวบ กล่อมจิตร (2564) ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าทางออนไลน์ของผู้บริโภค ในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ความปลอดภัย (Security) มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. Product risk: ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมที่ใช้ช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ ควรนำเสนอสินค้าที่ขายบนออนไลน์มีความหลากหลาย มีข้อมูลรายละเอียดพอเพียง มีการได้รับสินค้าหรือบริการที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ การซื้อทางออนไลน์ได้สินค้ามีคุณภาพเทียบเท่ากับซื้อตามร้านค้าทั่วไป

2. Functional risk: ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมที่ใช้ช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ ควรจัดการบริหารคลังในการบริการให้มีจำนวนที่เพียงพอต่อความต้องการอยู่เสมอ การให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่องไม่ล้มเหลวในการรับ-ส่งคำสั่ง แสดงข้อมูลได้อย่างถูกต้องคำสั่งซื้อตรงตามข้อมูลที่ป้อนเข้าสู่ระบบ มีความตั้งใจในการจัดส่งสินค้าเป็นอย่างดีไม่แตกหักเสียหายง่าย สามารถส่งสินค้าได้ตรงตามที่ต้องการ มีการติดตามหลังการขายอย่างสม่ำเสมอ

3. Psychological risk: ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมที่ใช้ช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ ควรสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าว่าสินค้าที่แสดงให้เห็นบนออนไลน์จะเป็นไปตามที่ผู้บริโภคคาดหวังได้จริงโดยอาจจะทำผ่านสื่อวิดีโอหรือผ่านการรีวิวและความคิดเห็นของลูกค้าที่เคยซื้อไปแล้วก็สามารถทำได้เช่นกัน

4. Financial risk: ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมที่ใช้ช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ ควรตั้งราคาที่เหมาะสม ไม่แพงเกินไปเมื่อเทียบกับคู่แข่งหรือสูงกว่าราคาที่ขายที่หน้าร้าน และมีโปรโมชั่นอย่างสม่ำเสมอตามความเหมาะสม มีสินค้าให้เลือกหลากหลายระดับ สินค้าที่ขายระบุราคาที่ชัดเจน มีค่าจัดส่งที่เหมาะสม

5. Time risk: ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมที่ใช้ช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ ควรออกแบบเว็บไซต์ให้ใช้งานง่ายและสามารถหารายการอาหารที่ต้องการได้ทันที มีเมนูการใช้งานต่าง ๆ ที่สามารถเรียกใช้ได้อย่างรวดเร็ว สามารถซื้อสินค้าได้ทุกสถานที่ การสั่งซื้อสินค้าทำได้ ทำได้ตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้ได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น ทำให้คิดว่าจะเรียนรู้การใช้งานหากมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น และเห็นว่ามีความจำเป็นในการซื้อสินค้าทางออนไลน์มากขึ้นและนำเสนอระยะเวลาการจัดส่งที่เหมาะสมไม่นานจนเกินไป

6. Social risk: ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมที่ใช้ช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ ควรมีทีมงาน social customer care ที่ช่วยตอบคำถามลูกค้าได้ผ่าน social media การให้ข้อมูลสินค้าทางออนไลน์ที่ชัดเจน ผู้บริโภค ตรวจสอบการซื้อสินค้าได้การมีช่องทางที่สะดวกในการติดต่อเพื่อขอความช่วยเหลือ สอบถามรายละเอียดของสินค้าเพิ่มเติม หรือข้อมูลที่ส่งสียงจากผู้ขายด้วยความรวดเร็วในการตอบปัญหาของลูกค้า และการให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ มีการระบุเรตติ้งทำให้มีความน่าเชื่อถือ และรีวิวให้ลูกค้าตัดสินใจเลือกใช้บริการได้

7. ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมที่ใช้ช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ ควรศึกษา เรียนรู้ ทำความเข้าใจการตลาดออนไลน์ในการดำเนินการทางธุรกิจ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายจากสื่ออื่นที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดการส่งเสริมการขายในช่วงเทศกาลต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องโดยเลือกใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการขายที่อยู่ในความสนใจของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย ในปัจจุบัน ให้มีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น อันจะนำมาซึ่งความมั่นคงและยั่งยืนของธุรกิจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรคำนึงถึงตัวแปรอื่นที่อาจมีอิทธิพลต่อการประกอบการธุรกิจขนาดย่อมที่ใช้ช่องทางออนไลน์ในการเข้าถึงผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย ทั้งด้านพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทางด้านการสร้างสิ่งกระตุ้นที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าได้อย่างรวดเร็ว ทางด้านการสร้างความเชื่อมั่น แก่ผู้บริโภค อันจะทำให้ประสบความสำเร็จในสภาวะที่เกิดสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนต่าง ๆ เพื่อเตรียมพร้อมในการเผชิญปัญหาอย่างเป็นระบบอันนำมาซึ่งความอยู่รอดของธุรกิจ

2. เนื่องจากการศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครในครั้งนี้ เป็นการศึกษาในเขตเมืองที่มีความเจริญก้าวหน้าในทุกมิติสูงสุดของประเทศ ในครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในเขตเมืองที่มีความเจริญก้าวหน้าในระดับปานกลางหรือกำลังพัฒนา และในเขตเมืองที่มีความเจริญก้าวหน้าในระดับต่ำ เพื่อให้ทราบการรับรู้ความเสี่ยงของผู้บริโภคต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากธุรกิจขนาดย่อมในพื้นที่เขตเมืองที่มีความเจริญก้าวหน้าต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กองพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงพาณิชย์. (2564). *ธุรกิจ Social Commerce*, สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.dbd.go.th/news_view.php?nid=469416588

- กิตติวัฒน์ รัตนมณี และกฤษฎคุณ พาณิชย์คุณกร. (2565). การรับรู้และการจัดการความเสี่ยงในการซื้ออาหารผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19, *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร*, 5(3), 171-179.
<https://doi.org/10.14456/issc.2022.16>
- กิตติพันธ์ กงสวัสดิ์เกียรติ, ญัฐชัย สิริธนาณี และภักสิทธิ์กาญจน์ สิริธนาณี. (2560). *การจัดการความเสี่ยงและตราสารอนุพันธ์*. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชนา.
- จิตติพร เพื่องวรรณะ. (2558). *การรับรู้และการจัดการความเสี่ยงในการซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านค้าบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: กรุงเทพฯ.
- ชมลวรรณ สมพงศ์และ ประจวบ กล่อมจิตร. (2564). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม*. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต ครั้งที่ 16 ปี การศึกษา 2564.
- พุดิพงศ์ เขียมสินธร. (2561). *เอกสารประกอบการสอนวิชาระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต.
- วรวิทย์ เขียรธนเกียรติ. (2564). การรับรู้ประโยชน์ของการช้อปปิ้งออนไลน์ การรับรู้ความเสี่ยง ความไว้วางใจและการตัดสินใจซื้อสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์อิเล็กทรอนิกส์. *วารสารการสื่อสารและการจัดการนิค*, 3(1), 64-78.
- ศิริลักษณ์ ไรจนกิจอานวย. (2561). การรับรู้ความเสี่ยงและความไว้วางใจที่ส่งผลต่อการซื้อผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน. *วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 40 (157), 79-99.
- Boshoff, C., Schlechter, C. & Ward, S. J. (2011). Consumers' Perceived risks associated with purchasing on a branded website: The mediating effect of brand knowledge. *South African Journal of Business Management*, 42(1), 45-54.
- Cochran. (1953). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50
- Cronbach. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers. (pp.202-204)
- Forsythe, S.M. and Shi, B. (2003). Consumer Patronage and Risk Perceptions in Internet Shopping. *Journal of Business Research*, 56, 867-875. [http://dx.doi.org/10.1016/S0148-2963\(01\)00273-9](http://dx.doi.org/10.1016/S0148-2963(01)00273-9).

- Goolsbee and Klenow. (2013). *Goodness-of-fit indices for partial least squares path modeling*. Computational Statistics, 28(2), 565-580.
- Likert & Rensis. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In *Reading in Fishbein, M (Ed.)*, Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1997). *On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity*. Dutch Journal of Educational Research. 2, 49-60.
- Schlechter & Ward, (2011). *An integrative model of organizational trust*. The Academy of Management Review, 20(3), 709-734.
- Zheng et al. (2012). *Connecting with consumer*. United Kingdom: Oxford University Press.

อิทธิพลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ที่มีต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ*

วิทยา หวังพลายเจริญสุข¹

(วันที่รับบทความ: 25 พฤษภาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 30 กรกฎาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 23 สิงหาคม 2566)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความผูกพันองค์การ และ 2) ศึกษาอิทธิพลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานอยู่ในองค์การรัฐวิสาหกิจ จำนวน 273 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับความผูกพันองค์การของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.48) และ 2) อิทธิพลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน สามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันองค์การได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันองค์การได้ร้อยละ 75.00 ($R^2 = 0.75$, $F = 411.80$)

คำสำคัญ: ความผูกพันต่อองค์การ, การจัดการทรัพยากรมนุษย์, สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

* บทความวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

¹ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, E-mail: bassa_1988@hotmail.com

The Influence of Human Resource Management and Working Environmental Conditions on the Organizational Commitment of Employees in Public Enterprises*

Wassaya Wangplaicharoensuk¹

(Received: May 25, 2023; Revised: July 30, 2023; Accepted: August 23, 2023)

Abstract

The objectives of this study are: 1) to study the level of organizational commitment, and 2) to study the influence of human resource management and environmental conditions on the organizational commitment of personnel in the public enterprise sector organization. The study sample consisted of 273 personnel working in the public sector organization. Data was collected using questionnaires, and statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The study revealed the following findings: 1) The level of organizational commitment among personnel in the public enterprise sector organization was high, with a mean score of 4.04. ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.48) and 2) The influence of human resource management and environmental conditions on the organizational commitment of personnel in the public enterprise sector organization. The study found that the human resource management factor and environmental factor together contributed significantly significant at a significance level of 0.01. to the prediction of organizational commitment at 75.0% 0 ($R^2 = 0.75$, $F = 411.80$)

Keywords: Organizational Commitment, Human Resource Management, Work Environment

* Research Article from Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

¹ Lecturer, Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, E-mail: bassa_1988@hotmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

บุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การยุคปัจจุบัน หรือเรียกได้ว่าเป็น “ทุนมนุษย์” ที่มีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาระงานต่าง ๆ ขององค์การดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยการออกแบบระบบการทำงานขององค์การอย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ (Mathis & Jackson, 2008) ถือได้ว่าทรัพยากรมนุษย์นี้เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการองค์การไปสู่ความสำเร็จได้เป็นอย่างดี (ศักดิ์พันธ์ ต้นวิมลรัตน์, 2557, 846) ดังนั้น องค์การจำเป็นต้องดูแลและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ โดยพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการงานที่ปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง เนื่องจากสินค้าและบริการที่คั้นจะต้องมาจากความรู้ที่ลึกซึ้งและเชี่ยวชาญในงานที่ปฏิบัติ หากบุคลากรขาดความรู้และทักษะในหน้าที่ที่ปฏิบัติจะส่งผลถึงความไม่สมบูรณ์ในผลงาน และส่งผลกระทบต่อภาพรวมขององค์การ ดังนั้นคุณภาพของบุคลากรจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการบริหารเพื่อสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน (นฤมล กิมภากรณ์ และคณะ, 2551, 37)

ในทุกวันนี้องค์การส่วนใหญ่มักพูดถึงเรื่องว่าจะทำอย่างไรให้บุคลากรเกิดความรู้สึกผูกพัน องค์การและรู้สึกถึงความผูกพันกับการปฏิบัติงานของตนเองมากกว่านี้ ด้วยความต้องการขององค์การในลักษณะเช่นนี้ องค์การจำเป็นต้องสร้างให้บุคลากรมีความผูกพันองค์การ เพื่อส่งผลให้บุคลากรทุ่มเทและปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ (Ulrich, 1997) เนื่องจากมีข้อพิสูจน์และผลการวิจัยจากบริษัทที่ปรึกษาหลายแห่งที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าถ้าบุคลากรในองค์การเกิดความรู้สึกผูกพันองค์การก็จะส่งผลต่อผลงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการลาออกของบุคลากร ความเสียหายจากการปฏิบัติงาน และค่าใช้จ่ายในการสรรหาคัดเลือกและอบรมบุคลากรก็จะมีอัตราที่ลดลง รวมทั้งยังทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจในงาน (Ahmad, 2018; กาญจนา พันธุ์ศรีทุม และ จารุวรรณ สกุลตุ, 2560; ชลิตพันธ์ บุญมีสุวรรณ, 2563) เกิดพฤติกรรมนวัตกรรม (Marques, Galende, Cruz, & Ferreira, 2014) และทำให้บุคลากรมีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น (ชยาภรณ์ แสงเฟื่อง, 2560) ดังนั้นจึงมีการศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันองค์การอย่างกว้างขวางและพบว่าตัวแปรด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ก็เป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่สามารถก่อให้เกิดความผูกพันองค์การได้ และจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าตัวแปรด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่งผลกระทบต่อความผูกพันองค์การ (บุญกร คำโฮม และ ชวรินทร์ เครือโฮม, 2565) และมีการศึกษาจำนวนมากยืนยันว่าการทำความเข้าใจระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อภาระงานขององค์การ (วิสิทธิ์ มะณี และ บุญอนันต์ พินัยทรัพย์, 2564) และนอกจากนี้ยังมีตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่สามารถส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรู้สึกผูกพันองค์การได้ โดยองค์การจำเป็นต้องสร้างบรรยากาศแวดล้อมซึ่งมีผลโดยรวมต่อความรู้สึกที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (วนิดา พลเดช, 2560) เกิดความผูกพันขึ้นภายในองค์การ (ชลิตพันธ์ บุญมีสุวรรณ, 2563, 198)

บริบทขององค์การรัฐวิสาหกิจซึ่งเป็นองค์การที่รัฐบาลเป็นเจ้าของหรือถือหุ้นอยู่มากกว่าร้อยละ 50 (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ, 2562) ซึ่งงานรัฐวิสาหกิจถือเป็นงานที่มีความมั่นคง มีค่าตอบแทนในรูปของเงินเดือน และมีสวัสดิการที่ดี (วนิดา พลเดช, 2560, 235) แต่อย่างไรก็ตามจากผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของรัฐวิสาหกิจไทยกลับพบการปฏิบัติงานไม่สอดคล้องและไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม การให้บริการไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้เท่าที่ควร ดังนั้นจากสถานการณ์ที่กล่าวมาในข้างต้นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจไทยและจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความผูกพันองค์กรในรัฐวิสาหกิจไทยนั้นยังพบว่ามีการศึกษาจำนวนไม่มากนัก โดยที่ผ่านมามักเป็นการศึกษาในองค์การธุรกิจเอกชนซึ่งเป็นธุรกิจกระแสหลักเป็นหลัก ทั้งที่งานรัฐวิสาหกิจเป็นงานที่มีความสำคัญและมักเป็นกิจการเกี่ยวกับสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และให้บริการสาธารณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน (สำนักงานเลขาธิการผู้แทนราษฎร, 2563) โดยการศึกษาครั้งนี้ถือเป็นการเติมเต็มพื้นที่ของแนวคิดดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาอิทธิพลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษานี้มาเป็นแนวทางในการสร้างความผูกพันภายในองค์กร และนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาและวางแผนในการรักษาไว้ซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณภาพในการปฏิบัติงานให้คงอยู่ ให้บุคลากรเกิดความผูกพันองค์กรเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรตั้งไว้ และสร้างความสำเร็จให้กับองค์กรอย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันองค์กรของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ (Human Resource Management : HRM)

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ Susan, Schuler, and Werner (2017) ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรมและพัฒนา การบริหารผลการปฏิบัติงาน และการจ่ายค่าตอบแทน

สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน (Working Environment : WE)

วิจัยครั้งนี้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ McKim (2003) ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางจิตใจ

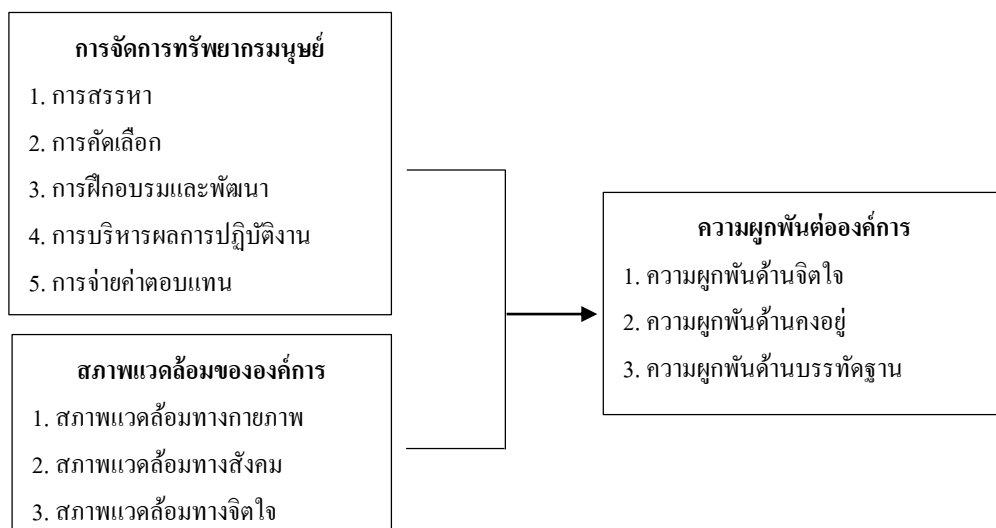
ความผูกพันองค์กร (Organizations Commitment : OC)

วิจัยครั้งนี้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันองค์กร โดยแนวคิดความผูกพันองค์กรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Allen and Meyer (1990) ซึ่งประกอบด้วย ความผูกพันต่อองค์กรด้านจิตใจ ความผูกพันต่อองค์กรด้านการคงอยู่ และความผูกพันต่อองค์กรด้านบรรทัดฐาน จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นสมมติฐานการวิจัยและกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันองค์กร

สมมติฐานที่ 2 สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันองค์กร

สมมติฐานที่ 3 การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานสามารถร่วมกันทำนายความผูกพันองค์กรของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจได้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรรัฐวิสาหกิจ จากรายงานการสรุปจำนวนบุคลากรรัฐวิสาหกิจของสำนักงานสัมพันธ์ จำนวนทั้งสิ้น 225,669 คน จากรัฐวิสาหกิจ

59 องค์การ (สำนักแรงงานสัมพันธ์, 2564) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของ Yamane (1967) โดยมีขนาดตัวอย่างสูงสุดไม่น้อยกว่า 400 คน ณ ค่าความคลาดเคลื่อน 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนการการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากรายชื่อ รัฐวิสาหกิจในประเทศไทย จำนวน 59 องค์การ (สำนักแรงงานสัมพันธ์, 2564) ด้วยวิธีการจับสลาก คัดเลือกเพื่อเลือกองค์การที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งองค์การที่ได้คือ การยางแห่งประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Selection) โดยใช้ความสะดวก (Convenience Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามที่ได้จัดเตรียมไว้ กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นตัวอย่างที่มีลักษณะตรงกับที่ต้องการศึกษา และเก็บเฉพาะผู้ที่เต็มใจให้ข้อมูลเท่านั้น ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือน เมษายน พ.ศ. 2566 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 273 คน คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 68 ซึ่งมากกว่า ร้อยละ 20 ถือเป็นที่ยอมรับสำหรับการวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Aaker et al., 2001)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยสร้างจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การ ผู้วิจัยดัดแปลงและปรับปรุงจากแนวคิดของ Susan, Schuler, and Werner (2017) มาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม จำนวน 18 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยดัดแปลงและปรับปรุงจากแนวคิดของ McKim (2003) มาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม จำนวน 11 ข้อ และส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันขององค์การ โดยพัฒนามาจากแนวคิดของ Allen and Meyer (1990) มาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม จำนวน 12 ข้อ

การตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น โดยตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้ ภาษาและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Congruency: IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามมีค่า อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2551) จึงอยู่ในระดับยอมรับได้ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และทดสอบเครื่องมือ ด้วยการ

หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบ (Try Out) กับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานอยู่ในองค์การรัฐวิสาหกิจที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายในจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาร์ค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นข้อคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมขององค์การ และความผูกพันขององค์การ เท่ากับ 0.84, 0.77 และ 0.87 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาร์ค ทั้งฉบับมีค่า 0.93 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 (Nunnally, 1978) แสดงว่าตัวแปรชุดนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษาครั้งนี้ได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในช่วงเดือน เมษายน พ.ศ. 2566 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธการให้ข้อมูลหรือยุติการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา และนอกจากนี้การวิจัยนี้ยังได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยศรีปทุม รหัสโครงการเลขที่ COA. No. SPUIRB-2023-007 อีกด้วย ทั้งนี้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มีจำนวนจำนวน 273 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 68 ซึ่งมากกว่า ร้อยละ 20 ถือเป็นที่ยอมรับสำหรับการวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Aaker et al., 2001)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้ในการอธิบายและแปลความหมายของข้อมูล รวมถึงวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา และวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรด้วยการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อตอบคำถามการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับความผูกพันขององค์การของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ

ผลการศึกษาระดับความผูกพันขององค์การของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ จากการศึกษา พบว่าระดับความผูกพันขององค์การของบุคลากรในรัฐวิสาหกิจ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 โดยภาพรวม อันดับ 1 คือ ความผูกพันด้านจิตใจ อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.55)

อันดับ 2 คือ ความผูกพันด้านคงอยู่ อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.56) และอันดับ 3 คือ ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.52)

ผลการศึกษาอิทธิพลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ

จากการศึกษา พบว่า 1) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ซึ่งพบว่า การจ่ายค่าตอบแทน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 รองลงมาคือ การบริหารผลการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 การคัดเลือกค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 การฝึกอบรมและพัฒนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 และการสรรหา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความผูกพันองค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) ที่ 0.72*** และ 2) สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานขององค์การรัฐวิสาหกิจ โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 เมื่อแยกวิเคราะห์รายด้าน พบว่า บุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 และจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความผูกพันองค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) ที่ 0.67***

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	HRM	WE	OC	VIF
ค่าเฉลี่ย (Mean)	3.91	4.12	4.04	
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	0.38	0.39	0.48	
การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM)	1.00	0.54***	0.72***	2.30
สภาพแวดล้อมขององค์การ (WE)		1.00	0.67***	2.30
ความผูกพันต่อองค์การ (OC)			1.00	

หมายเหตุ: * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภายในตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการ

ปฏิบัติงาน มีค่าเท่ากับ 0.54*** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน กับความผูกพันต่อองค์กร มีค่าเท่ากับ 0.72***, 0.67*** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรที่ใช้ในศึกษาครั้งนี้ มีค่าน้อยกว่า 0.80 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมด ไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (Cooper, Schindler, and Sun, 2006) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาพร้อมกับค่า VIF ของตัวแปรอิสระอยู่ระหว่าง 1.540 – 2.255 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 5 ดังนั้น ตัวแปรอิสระจึงไม่มีความสัมพันธ์กัน (Hair et al., 2010) โดยตัวแปรต่าง ๆ ของการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำมาวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ได้ดังตารางที่ 2 ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ของตัวแปรพยากรณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันองค์กร

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized	t	Sig
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	-0.55	0.16		-3.41	0.00***
การจัดการทรัพยากรมนุษย์	0.61	0.05	0.49	10.65	0.00***
สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน	0.54	0.05	0.44	9.54	0.00***
R = 0.86, R² = 0.75, Adjusted R² = 0.75, SEE = 0.24, F = 411.80***					

หมายเหตุ : *p<0.10, **p<0.05, ***p<0.01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ 0.86 (R = 0.86) โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันองค์กรได้ร้อยละ 75.0 (R² = 0.75) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 และเมื่อนำตัวแปรทั้ง 2 ตัวที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันองค์กรมาเขียนเป็นสมการ จะได้สมการถดถอยพหุในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$OC = -0.55 + 0.61_{(HRM)} + .54_{(WE)}$$

และได้สมการถดถอยพหุรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$^zOC = 0.49_{(HRM)} + 0.44_{(WE)}$$

จากสมการพยากรณ์ความผูกพันองค์กร พบว่า ตัวแปรที่พยากรณ์ได้ดีที่สุด คือการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน (WE) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับความผูกพันองค์การของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ จากการศึกษา พบว่า ระดับความผูกพันองค์การของบุคลากรในรัฐวิสาหกิจ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีความรู้สึกดีต่อองค์การ (บุษกร คำโฮม และ ธวรินทร์ เครือโฮม, 2565, 132) มีความขยันขันแข็งในการปฏิบัติงาน มีความทุ่มเทในงาน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงาน (ศุภลักษณ์ พรหมสร, 2558, 85) มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่จะปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องกับองค์การและต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งขององค์การต่อไป (เรือนขวัญ อยู่สบาย และ กัญชพร สรมณี, 2561, 123; บุษกร คำโฮม และ ธวรินทร์ เครือโฮม, 2565) โดยพร้อมที่จะสนับสนุนการปฏิบัติงานและอยู่กับองค์การในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กนกพร กระจำแสง และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2560, 126) ที่ศึกษาพบว่า ความผูกพันองค์การก่อให้เกิดการยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ โดยกล่าวว่าเมื่อองค์การมีการแสดงความห่วงใยต่อความสำเร็จและความก้าวหน้าของบุคลากรย่อมส่งผลให้องค์การสามารถรักษามูลค่าให้อยู่กับองค์การและส่งผลให้บุคลากรทุกคนมีผลการปฏิบัติงานที่ดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Buchanan (1994) ที่กล่าวไว้ว่า ความผูกพันองค์การเป็นเรื่องของการระบุดตนเองให้เข้ากับองค์การด้วยความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานและยอมรับในค่านิยม เงื่อนไข แนวปฏิบัติ และวัตถุประสงค์ขององค์การเปรียบเสมือนเป็นของตนเอง รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีที่มีต่อความรู้สึกรักและผูกพันองค์การ

ผลการศึกษาอิทธิพลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ จากการศึกษา พบว่า

1. การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรในองค์การรัฐวิสาหกิจได้รับการดูแลที่ดีจากองค์การ จนทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยในการดำรงชีพ มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรเดช เพลิดพริ้ง และ นิลุบล ศิวาวรรวัฒนา (2564, 447) ที่ศึกษาพบว่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับความผูกพันองค์การ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Scheible, A. C. F., & Bastos, A. V. B. (2013) ที่กล่าวว่า การรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันทางอารมณ์ของบุคลากร และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ยังพบการศึกษาของ กนกอร รัตนพันธุ์ (2560, 89) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ว่ามีผลต่อความผูกพันองค์การ โดยกล่าวว่าปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากรไม่ว่าจะเป็น การจ่ายเงินเดือน สวัสดิการ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเช่าบ้าน บำเหน็จบำนาญ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำให้บุคลากรเกิดความผูกพันองค์การ

รักและตอบแทนองค์กร โดยการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ตลอดจนพัฒนาและรักษาคุณภาพการทำงานของตนเองเพื่อเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ และนอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ สมชัย นามวงษา, นภาพรณ เนตรประดิษฐ์ และ เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2563, 140) ที่ได้กล่าวถึง กิจกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นสิ่งช่วยส่งเสริมบุคลากรในองค์กรให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เอื้อต่อการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาให้บุคลากรเจริญก้าวหน้าตามเส้นทางอาชีพของตนเองในระยะยาว รวมไปถึงการพัฒนาองค์กรเพื่อสร้างการปรับตัวขององค์กรให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่มาจากทั้งภายในและภายนอกองค์กรอีกด้วย

2. สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจากผลการศึกษาอาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่เอื้อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข โดยมีบรรยากาศในการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีการจัดการหรือมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอกับความต้องการของบุคลากร (McKim, 2003; สิริทิพย์ จันทรนิมะ และ บุญอนันต์ พินัยทรัพย์, 2560, 21) รวมไปถึงให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน ให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ตลอดจนให้ความสนใจ และดูแลความเป็นอยู่ของบุคลากรเป็นอย่างดี (กนกพร กระจำแสง และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2560, 126) ทำให้บุคลากรมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินตลอดเวลาที่ปฏิบัติงานอยู่กับองค์กร (สิริทิพย์ จันทรนิมะ และ บุญอนันต์ พินัยทรัพย์, 2560, 21) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภลักษณ์ พรหมสร (2558, 83 - 84) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานขององค์กร โดยการจัดการสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างบุคลากรในองค์กร ทั้งจากหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน สิ่งเหล่านี้จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น เนื่องจากการที่บุคลากรมีสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน มีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน จะช่วยเอื้อต่อการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นไปอย่างทั่วถึง เกิดความเท่าเทียมแก่องค์กรและลดความเสี่ยงในการเกิดปัญหาสุขภาพ รวมไปถึงความเครียดจากการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ นฤมล จิตรเอื้อ (2561, 59-60) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันของบุคลากร ที่กล่าวว่าความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานหรือสภาพแวดล้อมทางสังคมนั้นถือเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความผูกพันของบุคลากร โดยเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดทัศนคติการปฏิบัติงานร่วมกันด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับตัวเข้าหากัน มีการจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อละลายพฤติกรรม ลดช่องว่างระหว่างกัน และเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพและความเข้าใจ อันนำไปสู่บรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงานร่วมกัน ก่อให้เกิดความพึงพอใจในงาน เกิดความเชื่อมั่นศรัทธา มีความจงรักภักดี ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรอย่างเต็มความรู้ความสามารถ ทำให้การปฏิบัติงานในความรับผิดชอบออกมาดี สร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าที่มาใช้บริการ ตลอดจน

รักษาความเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป ส่งผลทำให้้องค์การบริหารวัตถุประสงค์ มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน และเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจ มากที่สุดคือ ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 5 ด้าน คือ การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรมและพัฒนา การบริหารผลการปฏิบัติงาน และการจ่ายค่าตอบแทน มีความสัมพันธ์กับความผูกพันองค์กรทุกด้าน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า งานวิจัยครั้งนี้พบว่าด้านการสรรหา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในเรื่องของการสรรหาบุคลากรเพิ่มเติม เพราะข้อมูลที่ได้จะช่วยเสริมสร้างระดับความสัมพันธ์ของการสรรหากับความผูกพันองค์กร ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน จากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานถือเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความผูกพันองค์กรรองลงมาจากปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งองค์กรสามารถสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรในองค์กรได้ โดยผู้บริหารควรมีนโยบายที่ชัดเจนและสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬาระหว่างหน่วยงาน ส่งเสริมให้มีสันทนาการด้านต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสนปฏิสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนการให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกระดับอย่างเสมอภาคกัน ทั้งนี้ เพื่อสร้างสภาพภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร โดยสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นส่วนสำคัญในอันที่จะผลักดันให้บุคลากรอุทิศร่างกาย แรงใจ พุฒึเทศความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อองค์กร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินงานขององค์กรได้ต่อไป

3. ข้อเสนอแนะด้านความผูกพันองค์กร จากผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ความผูกพันด้านจิตใจ ความผูกพันด้านคงอยู่ และความผูกพันด้านบรรทัดฐานตามลำดับ โดยความผูกพันด้านบรรทัดฐานถือเป็นความผูกพันในระดับต่ำที่สุด ซึ่งหน่วยงานควรส่งเสริมสร้างจิตสำนึก และความภาคภูมิใจให้กับบุคลากรที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จขององค์กรคือความสำเร็จของบุคลากรเช่นกัน

ผู้บริหารสามารถนำผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการออกแบบการดำเนินงาน การออกแบบกลยุทธ์ นโยบายในการปฏิบัติงานเพื่อการเสริมสร้างความผูกพันองค์กรให้แก่บุคลากรในองค์กร โดยการสนับสนุนทั้งทางด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และ

สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย
ที่องค์กรต้องการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการนำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันองค์กรมาสร้างเป็นกรอบ
แนวคิด โดยมุ่งเน้นการทดสอบอิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตาม ซึ่งสามารถอธิบายถึงปัจจัยด้าน
การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานได้ว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพล
เชิงบวกต่อความผูกพันองค์กร และตัวแปรทั้ง 2 สามารถพยากรณ์ร่วมกันได้ ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านมาไม่ค่อย
ได้มีการนำตัวแปรต้นทั้ง 2 ตัวดังกล่าว มาพยากรณ์ร่วมกัน ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 ตัวนี้ โดยอาจศึกษาเชิงลึกถึงข้อมูลรายด้านเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ลึกซึ้ง
ยิ่งขึ้น

2. การศึกษาครั้งนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานกับความผูกพัน
องค์กรว่ายังมีข้อคำถามบ้างข้อที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ หรือยังมีความคลาดเคลื่อนในการวัดซึ่งอาจเกิดจาก
บริบททางวัฒนธรรม การแปลหรือการปรับปรุงข้อคำถาม ฉะนั้นจึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา
เครื่องมือวัดสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานกับความผูกพันองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรเพิ่มตัวแปรเกี่ยวกับภาวะผู้นำ เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์
เชิงสาเหตุของความผูกพันองค์กรเนื่องจากจากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบการศึกษา
เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทรัพยากรมนุษย์และความผูกพันองค์กร
โดยพบว่าปัจจัยด้านผู้นำถือเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญเชื่อมโยงกับตัวแปรอื่น ๆ ได้ เพราะฉะนั้นจึงควรมี
การศึกษาการรับรู้ภาวะผู้นำในฐานะตัวแปรกำกับเพื่อให้ทราบถึงอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนกพร กระจำแสง และ วิโรจน์ เจริญลักษณ์. (2560). อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานและการ
สนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อคุณภาพในการปฏิบัติงานผ่านความผูกพันต่อองค์กรของ
บุคลากร โรงพยาบาลนครชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 11(26), 116 – 129.

กนกอร รัตนพันธุ์. (2560). การศึกษาอิทธิพลของปัจจัยการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อความผูกพัน
ต่อองค์กรของข้าราชการกรมปศุสัตว์ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์ เขต 3. ภาค
นิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา:
นครราชสีมา.

- กาญจนา พันธุ์ศรีทุม และ จารุวรรณ สกุลดู. (2560). อิทธิพลของปัจจัยด้านความยึดมั่นผูกพันในงาน ความผูกพันต่อองค์กร และความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง. *ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 17(1), 16 – 22.
- ชยาภรณ์ แสงเฟื่อง. (2560). อิทธิพลของผลตอบแทนขององค์กรต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การความผูกพันกับองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์ไทย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต (สาขาบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง: กรุงเทพฯ.
- ชลิตพันธ์ บุญมีสุวรรณ. (2563). ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร: แนวทางสู่ความสำเร็จ. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 12(1) 197 – 207.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2551). การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย. กภาพสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- นฤมล กิมภากรณ์ และคณะ. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร : กรณีองค์การสื่อสารโทรคมนาคม. *Veridian E – Journal*, 1 (1), 36-47.
- นฤมล จิตเอื้อ. (2561). การรับรู้บรรยากาศองค์กร ความผูกพันต่อองค์กร และพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยของรัฐ. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*, 9(1), 67 – 86.
- บุญกร คำโฮม และ ชวรินทร์ เครือโฮม. (2565). อิทธิพลของการบริหารผลการปฏิบัติงานและความยุติธรรมในองค์กรต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 17(2), 121 – 136.
- เรือนขวัญ อยู่สบาย และ กัญชพร สรมณี. (2561). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสร้างความผูกพันระดับความผูกพัน และผลงานของพนักงาน: กรณีศึกษา บริษัท NMO จำกัด. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 10(1), 121 – 133.
- วนิดา พลเดช. (2560). อิทธิพลของบรรยากาศแห่งความสุขและความอึดจรรยาภายในองค์กรที่มีต่อความรู้สึกพึงพอใจและความรู้สึกผูกพันของบุคลากร: กรณีศึกษารัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง. *สุทธิปริทัศน์*, 31(98), 233 – 244.
- วรเดช เฟลิดพริ้ง และ นิลุบล ศิวบรรวัฒนา. (2564). ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันในองค์กรและความได้เปรียบในการแข่งขันในบริบทของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(3), 441 – 456.

- วิสิทธิ์ มะณี และ บุญอนันต์ พันัยทรัพย์. (2564). ผลของระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อการปฏิบัติงาน ของพนักงานรัฐวิสาหกิจไทย. *วารสารการพัฒนารทรัพยากรมนุษย์และองค์การ*, 13(1), 1 - 22.
- ศักดิพันธ์ ตันวิมรัตน์. (2557). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. *Veridian E – Journal*, 7 (3), 845 – 862.
- ศุภลักษณ์ พรหมสร. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงาน การรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำของพนักงาน ความผูกพันในงานกับความพึงพอใจในงาน. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- สมชัย นามวงษา, นภาพร เนตรประดิษฐ์ และ เนตร์พัฒนา ยาวีราข. (2563). อิทธิพลของภาวะผู้นำ การพัฒนารทรัพยากรมนุษย์ และความผูกพันของพนักงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจทำงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 14(2), 131 – 143.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ. (2562). คำจำกัดความรัฐวิสาหกิจ. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2566, จาก <https://www.sepo.go.th/content/12>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2563). รัฐวิสาหกิจไทยแหล่งรายได้รัฐบาลหรือภาระงบประมาณของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา.
- สำนักแรงงานสัมพันธ์. (2564). จำนวนพนักงานและลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2566, จาก <https://relation.labour.go.th/attachments/category/80/71-15202021-003.pdf>
- สิรินทิพย์ จันทรนิมะ และ บุญอนันต์ พันัยทรัพย์. (2560). ปัจจัยแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันองค์กร: กรณีศึกษา ธนาคารออมสิน. *วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 27(1), 5 – 25.
- Aaker, D., Kumar, V., & Day, G. (2001). *Marketing Research*. NY: John Wiley & Sons.
- Ahmad, A. (2018). The relationship among job characteristics organizational commitment and employee turnover intentions. *Journal of Work-Applied Management*, 10(1), 74-92.
- Allen, N. J. & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective continuance and normative to the organizations commitment to the organizations. *Journal of Occupational Psychology*, 6(3), 1 – 18.
- Buchanan, B. (1994). Building organization commitment: The socialization of managers in work organization. *Administrative Science Quarterly*, 5(2), 352 - 358.

- Marques, T., Galende, J., Cruz, P., & Ferreira, M. P. (2014). Surviving downsizing and innovative behaviors: A matter of organizational commitment. *International Journal of Manpower*, 35(7), 930-955.
- Mathis, R.L., & Jackson, J.H. (2008). *Human Resource management*. South-Western: Thomson.
- McKim, S. J. (2003). Healthy work environments. *NurseLeader*, 15(3), 15-22.
- Nunnally, J. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw Hill.
- Scheible, A. C. F., & Bastos, A. V. B. (2013). An examination of human resource management practices' influence on Organizational Commitment and Entrenchment. *BAR Brazilian Administration Review*, 10(1), 57-76.
- Susan E. Jackson, Randall S. Schuler, and Steve Werner. (2017). *Managing human resources*. Mason, OH : South - Western / Cengage Learning.
- Ulrich, D. (1997). *Human Resource Champions*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน*

พัชรินทร์ จิงประวัติ¹ มธุรา สวนศรี² พิมพ์ิกา ทองมรย์³

(วันที่รับบทความ: 2 กรกฎาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 4 กันยายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 5 กันยายน 2566)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดนครนายกและ 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการด้านการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 60 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนวัดฝั่งคลอง ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก และคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก รวม 140 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ตารางเลขสุ่มเพื่อแจกแบบสอบถามจากข้อมูลตามทะเบียนราษฎรในแต่ละชุมชนวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนวัดฝั่งคลอง และชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง มีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถรองรับหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วย ประกอบกับคนในชุมชนพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองระดับบุคคล เป็นองค์ประกอบสำคัญของเกณฑ์การปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่าระดับสังคม โดยมีองค์ประกอบย่อยมากที่สุด คือ ฉันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนระดับสังคมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกับระดับบุคคลมาก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ชุมชนของฉันมีการนำเสนอกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด

คำสำคัญ: องค์ประกอบเชิงยืนยัน, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การจัดการการท่องเที่ยว, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนสนับสนุนการพัฒนาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) ประจำปีงบประมาณ 2565

¹ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

² อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

³ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี E-mail: pimpika_t@rmu.ac.th

Confirmatory Factor Analysis of Management of Tourism Community Model based on Sufficiency Economy Philosophy in Nakornnayok Province *

Patcharin Jungpraat¹ Matura Suansri² Pimpika Thongrom³

(Received: July 2, 2023; Revised: September 4, 2023; Accepted: September 5, 2023)

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the potential of tourism villages in Nakhon Nayok; and 2) Confirmatory Factor Analysis of the Management of the Tourism Community Model based on the Sufficiency Economy Philosophy in Nakornnayok Province. The methodology was a mixed method using the semi-structured interview and the questionnaire survey. The number of 60 interviewees were selected by purposive sampling. They were the head of the village who involve in tourism activities following the application of the Sufficiency Economy Philosophy. The questionnaire was distributed using the random number table of the house number in the village of Wat Fung Klong village, Koh Wai SubDistrict, Pak Pli District, Nakhon Nayok Province, and Tung Kraprong village, Pa Kha Sub-District, Banna District, Nakhon Nayok Province. A total number of 140 questionnaires were completed. The data was analyzed using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation. The data was further analyzed using the second-order confirmation.

The results found that the Wat Fung Klong village and Tung Kraprong village village have the potential to develop the application of the efficiency economic philosophy in community-based tourism management. As a result of the availability of natural resources, a culture, a way of life, and wisdom can be developed into a local tourist attraction. The local populace is also prepared to participate in tourism management. The outcomes of individual-level second order confirmatory factor analysis data analysis. The ideology of the sufficiency economy places great importance on managing community tourism, which is given greater weight than social class. The most minor sub-component is my involvement in the transformation of the area into a destination that could attract tourists. The component weights for the societal level were quite similar to those for the individual level. This results from the fact that my community provides a range of Sufficiency Economy-aligned activities.

Keywords: Confirmatory Factor Analysis, community-based tourism, tourism management, the Sufficiency Economy Philosophy

* The research is supported by The Science, Research and Innovation Promotion Funding, 2022

¹ Lecturer in Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

² Lecturer in Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

³ Lecturer in Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, E-mail: pimpika_1@rmutt.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมา มีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้าไปส่งเสริมชาวบ้านให้มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น จนกลายเป็นรูปธรรมและเป็นที่สนใจของสื่อมวลชน ทำให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนทำให้เกิดเป็น “การท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณ” (Mass Tourism) ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ ขยะล้นชุมชน ไม่มีที่จอดรถ ฯลฯ ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน (ปริศนา โลมากุล, 2560; สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2564) ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสมดุลของการดำเนินชีวิตของคน จึงนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะแนวคิดแบบพอเพียง คือ การใช้ทรัพยากรให้สมดุลและเหมาะสมจนสร้างมูลค่าได้อย่างสูงสุด การท่องเที่ยวของไทยในปัจจุบันจะสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ควรมุ่งเน้นแนวคิดแบบพอเพียงมาปรับใช้ในการจัดการธุรกิจ จนกล่าวได้ว่า “แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” คือ ทางเลือกและทางรอดของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยทั้งในวันนี้และวันข้างหน้า (อลิสตา โวหารกล้า และชลธิณี อยู่คง, 2558)

การพัฒนาชุมชนที่ได้รับการยอมรับอีกแนวทางหนึ่ง คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง การดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่ต้องอาศัยความรู้ในการดำเนินการและวางแผนในทุกขั้นตอน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองบนฐานต้นทุนของชุมชนจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนมีจิตสำนึกในการดูแลรักษา มีความรักสามัคคีกันในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของคนในชุมชน และกับชุมชนเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหา ชุมชนตัดสินใจได้อย่างอิสระมีการจัดการรายได้ด้วยความโปร่งใสโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลให้ชุมชนเกิดระบบความร่วมมือทั้งคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนเกิดความเอกภาพระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับชุมชน ทำให้เกิดพลังของชุมชน มีความเข้มแข็งอยู่รอดได้ภายใต้ภัยคุกคามจากภายนอกได้ (ธง คำเกิด, อุทุมพร เรืองฤทธิ์, เพียงฤทัย เสี่ยมศิลป์, จิตราภรณ์ เกรวัตร และจิตชนก มากจันทร์, 2564)

จังหวัดนครนายก มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย เป็นที่ตั้งชุมชนชาวไทยเชื้อสายต่าง ๆ และมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด จากการสัมภาษณ์เบื้องต้นพบว่า ชุมชนชุมชนวัดฝั่งคลอง ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เป็นชุมชนที่มีศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยพวน และชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าซาง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเชิงเกษตร และมีการรวมกลุ่มกันเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาสู่การเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจนทำให้เกิดการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากที่กล่าวมาข้างต้นการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ร่วมกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะทำให้เกิดความเข้มแข็งให้กับชุมชนท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาไปสู่ชุมชนท่องเที่ยวต้นแบบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และนำไปสู่การเป็นชุมชนต้นแบบให้กับชุมชนท่องเที่ยวอื่นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

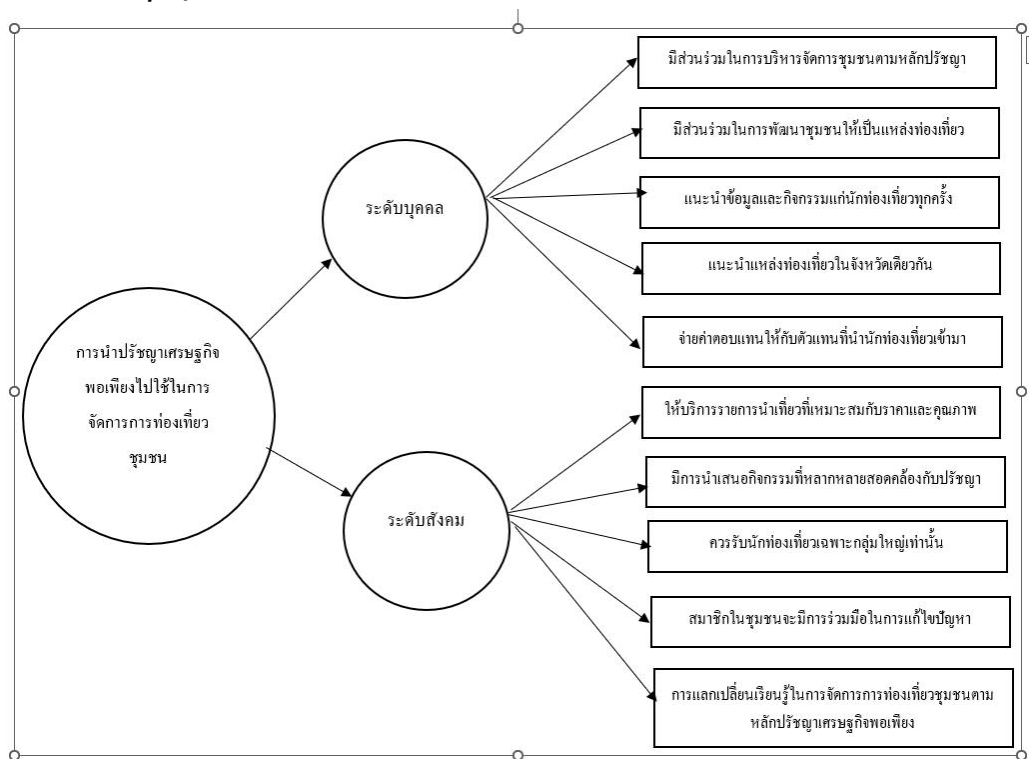
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้แนะทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน สังคม จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปทางสายกลาง ซึ่งประกอบไปด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการรับผลกระทบใด ๆ ที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำหลักวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนเพื่อดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2560)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยสมาชิกในชุมชน จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิ์ในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จ่อหอ, 2556, 21) การท่องเที่ยวเป็นเรื่องราวของการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นกับผู้มาเยือน รวมถึงการดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนโดยการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน (วิระพล ทองมา, 2559)

หลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมกำหนดทิศทางโดยชุมชนนั้น จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิ์ในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนถึงหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการกำหนดทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองและยกระดับคุณภาพชีวิต ก่อให้เกิดความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม รวมถึงการเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และการเข้าถึงวัฒนธรรม ประเพณี การดำรงอยู่ของชุมชน นอกจากนั้นยังทำให้เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนในท้องถิ่น และมีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน (อัญชลี ศรีเกตุ, 2565)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครนายก ได้แก่ ชุมชนวัดฝั่งคลอง ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จำนวน 108 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย, 2564) และชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าพะ อำเภอบ้านนา จำนวน 106 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลป่าพะ, 2564) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการด้านการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเลือกแบบเจาะจง ชุมชนวัดฝั่งคลอง จำนวน 30 คน และชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง จำนวน 30 คน รวมเป็นจำนวน 60 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการคำนวณของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน ประสพชัย พูลนันท, 2557) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 ได้ตัวอย่าง 137 ตัวอย่าง เพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 140 ชุด ทั้งนี้เมื่อพิจารณาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากแนวคิด “อัตราส่วนของ

กลุ่มตัวอย่างกับจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรสังเกตได้” ตามเกณฑ์ 10-20 ต่อ 1 ตัวแปรสังเกตได้ (Osborne & Costello, 2004) พบว่า กรอบแนวคิดการวิจัยมีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 10 ตัวแปร ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงต้องการขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 100-200 แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จากประชากร ได้ 2 กลุ่ม ผู้วิจัย คำนวณหาสัดส่วน (Proportion to size) ของการสุ่มตัวอย่างทั้งหมดดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ครัวเรือน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลเกาะหวาย อ.ปากพลี	108	70
ตำบลป่าพะ อ.บ้านนา	106	70
รวม	214	140

ขั้นที่ 2 การเลือกตัวแทนครัวเรือน ผู้วิจัยจะทำการสุ่มเข้าไปในแต่ละพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการใช้ตารางเลขสุ่มเพื่อแจกแบบสอบถามจากข้อมูลตามทะเบียนราษฎร ในแต่ละชุมชน

ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ดังนี้ 1) การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัย ลงพื้นที่หาข้อมูลและทำการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนชาวบ้านเพื่อสร้างความคุ้นเคย โดยลงพื้นที่ คำนึงถึงเวลา สถานที่ และตัวบุคคลผู้ที่ให้ข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และได้ข้อมูลเนื้อหาที่ครบถ้วน 2) การตรวจสอบผู้วิจัย โดยตัวผู้วิจัยจะไม่มีอคติกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และสภาพแวดล้อมของชุมชน ผู้วิจัยจะ ตั้งใจฟังข้อมูลและข้อคิดเห็นด้วยความตั้งใจ จดบันทึกข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลทุกประเด็น 3) การรวบรวม และการแปลความข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการบันทึกภาพและเสียง มาถอดบทสนทนา และลำดับเนื้อหา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นหลักเชื่อมโยงกับทฤษฎีที่ได้อ้างอิงในบทที่ 2 และสรุปผลการวิจัยตามประเด็น ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการ จัดระเบียบจำแนกตามประเด็นแล้วมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์เชื่อมโยงความสอดคล้องแนวคิดและ ทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้มีการอ้างอิงไว้ แล้วพรรณนาบรรยายสรุปเป็นประเด็นใช้ทฤษฎีเพื่อนำไปสู่การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำหนังสืออย่างเป็นทางการเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และขอ อนุญาตบันทึกเสียง ถ่ายภาพ และบันทึกวิดีโอ เพื่อบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำผลข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ และจะดำเนินการ ทำลายข้อมูลภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย ข้อมูลในการสัมภาษณ์จะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ เป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น และจะดำเนินการทำลายข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

ส่วนแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดรายการวัดตัวแปร แบบสอบถามได้ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านตรวจสอบคุณภาพ โดยพิจารณาความใช้ได้เชิงเนื้อหา (content validity) เป็นตัวแทนของเนื้อหาสาระของตัวแปร ความครอบคลุม และความชัดเจนของภาษาที่ใช้ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ โดยทำการประเมินค่า IOC (Item Objective Congruence) ได้เท่ากับ 0.93 ผ่านเกณฑ์คือมีค่า 0.70 ขึ้นไป ถือได้ว่ารายการชี้วัดของแบบสอบถามมีความสอดคล้องและเหมาะสม จากนั้นจึงแบบสอบถามที่ปรับแล้วไปทดลอง (tryout) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กันเอาไว้จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการด้านการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากชุมชนวัดฝั่งคลอง จำนวน 15 คน และชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลจริงเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ 0.936 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรดังกล่าวผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้คือ 0.70 ขึ้นไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554)

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 (2 nd Order Confirmatory Factor Analysis: CFA) พิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบเพื่อแสดงอิทธิพลของเกณฑ์การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยการประมาณค่าพารามิเตอร์วิธีประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด ทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ทุกค่าในโมเดลแล้วคำนวณกลับเป็นค่าความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรสังเกตได้ ตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดล (model fit) โดยพิจารณาค่าสถิติ ไค-สแควร์ (χ^2 - test) ค่าสัดส่วน χ^2 /df ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) ดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแก้ (AGFI) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณ ค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์
χ^2 - test	ไม่มีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)
χ^2 /df	< 2.00 สอดคล้องกลมกลืนดี 2.00 – 5.00 สอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้
CFI	≥ 0.95 สอดคล้องกลมกลืนดี 0.90 – 0.95 สอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้
GFI	≥ 0.95 สอดคล้องกลมกลืนดี 0.90 – 0.95 สอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์
AGFI	≥ 0.95 สอดคล้องกลมกลืนดี 0.90 – 0.95 สอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้
RMSEA	< 0.05 สอดคล้องกลมกลืนดี 0.05 – 0.08 สอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้ 0.08 – 0.10 สอดคล้องกลมกลืนไม่ค่อยดี > 0.10 สอดคล้องกลมกลืน ไม่ดี

ที่มา: Diamantopoulos & Siguaw (2000); สุกมาศ อังสุโชติ และคณะ (2554)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 64.29 รองลงมาเพศชาย จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 33.57 และเพศทางเลือก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.14 ตามลำดับ มีอายุระหว่าง 41 ปี - 50 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 24.29 ศึกษาในระดับอนุปริญญา / ปวส. และระดับปริญญาตรี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ทำอาชีพหลัก คือ เกษตรกร จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 34.29 ทำอาชีพเสริม คือ ค้าขาย จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 38.57 มีรายได้ 10,001 บาท - 20,000 บาท / ต่อเดือน จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 45.71 เคยมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00

2. ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก ดังบทสัมภาษณ์ดังนี้

“ชุมชนของเรามีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทพวน เพราะต้องการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวรู้จักวัฒนธรรมไทพวนมากขึ้น และต้องการที่จะสืบสานการทอผ้าไทพวนเอาไว้ เป็นการทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงสืบไปในรุ่นลูกหลาน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 19 มีนาคม 2565)

“เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาและให้ความสนใจกับวัฒนธรรมไทยพวน ชุมชนจึงมีการรวมตัวกันอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น เมื่อไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา กลุ่มการแสดงมีการนัดหมายเพื่อซ้อมการแสดง “นัคซอมการแสดงบั้ง” และ “นัคประชุมคิดกิจกรรมและการแสดงบั้ง” และในด้านวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น มีการตั้งศูนย์การเรียนรู้อาหารพื้นบ้านปลาไร่ปลาอุ ซึ่งผลิตสินค้าต่อเนื่องทุกวัน เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา ก็สามารถทำกิจกรรมควบคู่กันได้ “ทำทุกวัน ถ้านักท่องเที่ยวมาก็ทำควบคู่กัน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 19 มีนาคม 2565)

ชุมชนวัดฝั่งคลองเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมชนชาติไทยพวน คนในชุมชนรับรู้ถึงคุณค่าด้านวัฒนธรรมของตน มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชื่อว่า มิวเซียม ปะพวน ที่ปากพลี ภายในวัดฝั่งคลอง ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เพื่อจัดแสดงเกี่ยวกับชาติพันธุ์พวน การย้ายถิ่นฐานจากเชียงขวาง วิถีชีวิต อาหาร ภาษาและประเพณี กิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดจากความต้องการของชาวบ้านที่ต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเองไว้ ทั้งด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านประเพณี และด้านหัตถกรรมผ้าทอมือ โดยตั้งกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชนที่มีศูนย์กลางคือ วัดฝั่งคลอง ซึ่งเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ สถานที่สำหรับสอนภาษาไทยพวน และจัดอาหารพร้อมการแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้านอาหารได้จัดสำหรับอาหารพวน ได้แก่ ข้าวยาคุ ปลาไร่ ปลาตุ๋น ข้าวจี คนในชุมชนที่อยู่ในกลุ่มท่องเที่ยวจะมารวมตัวกันทำกิจกรรมเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา นอกจากนี้ยังมีการแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น กลุ่มต้อนรับ กลุ่มการแสดง กลุ่มมัคคุเทศก์ และกลุ่มอาหาร โดยมีผู้ดูแลหรือผู้ทำหน้าที่เป็นประธานของกลุ่มและคณะกรรมการทำงาน ทำหน้าที่วางแผนและเลือกกิจกรรม แล้วจึงแจ้งข่าวสารและกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบไปยังกลุ่มย่อย ภายในกลุ่มย่อยจะนัดหมายประชุมเพื่อวางแผนงานในกลุ่มย่อยเพื่อจัดการเรื่องคนทำงานในช่วงเวลานั้น ๆ โดยไม่ให้กระทบต่องานประจำ

“ชุมชนมีการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจรูปแบบการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย อยู่กับธรรมชาติ วิถีที่งดงาม ที่แตกต่างกับการใช้ชีวิตเมืองที่เป็นไปตามหลักทุนนิยม”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 14 พฤษภาคม 2565)

“ชุมชนมีการประชุมร่วมกันในการกำหนดกิจกรรม รายละเอียดของกิจกรรมและสถานที่ รวมถึงการกำหนดคนที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ มีการประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละส่วนหน้าที่ ได้รับแจ้งจากประธานกลุ่มและสมาชิกในกลุ่ม และผ่านแอคมิน และนัดหมายเรื่องกิจกรรม แจ้งจำนวนคนที่จะเข้ามา กำหนดกิจกรรมในวันนั้น ๆ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 14 พฤษภาคม 2565)

ชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านวิถีชีวิตการทำเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คนในชุมชนมีการรวมตัวกันในการประกอบอาชีพ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชาวบ้านบางส่วนรับรู้ถึงคุณค่าด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตน มีความภาคภูมิใจในอาชีพที่ดำเนินตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสามารถเลี้ยงชีพได้ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นชุมชนต้องการพัฒนาชุมชนของตนเป็นชุมชนท่องเที่ยว มีการตั้งกลุ่มท่องเที่ยวขึ้นโดยมีอดีตผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน และปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน อาชีพหลักของชุมชนคือ การทำเกษตรผสมผสาน การทำสวนผัก ได้แก่ ผักกูด ผักสวนครัวอื่น ๆ การทำสวนผลไม้ ได้แก่ ทุเรียน มะม่วง เป็นต้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวติดต่อผ่านประธานหรือคณะกรรมการทำงาน จะวางแผนร่วมกันและแจ้งไปยังผู้เกี่ยวข้อง แต่ละคนมีส่วนร่วมคล้ายคลึงกัน เนื่องจากในชุมชนนี้ประกอบอาชีพเหมือนกัน แตกต่างเพียงพืชผักที่ทำการเกษตร และทุกคนสามารถขายสินค้าของตนให้นักท่องเที่ยวโดยตรง ส่วนผู้ที่ไม่ได้

ประกอบอาชีพเกษตรกรมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การต้อนรับ การขายสินค้าอื่น ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว

3. ผลการวิเคราะห์ในครั้งแรกโมเดลการวิจัยยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้ปรับโมเดลตามดัชนีชี้วัดการปรับเปลี่ยนแนะนำแล้ววิเคราะห์ใหม่ ซึ่งจะเห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตารางที่ 3

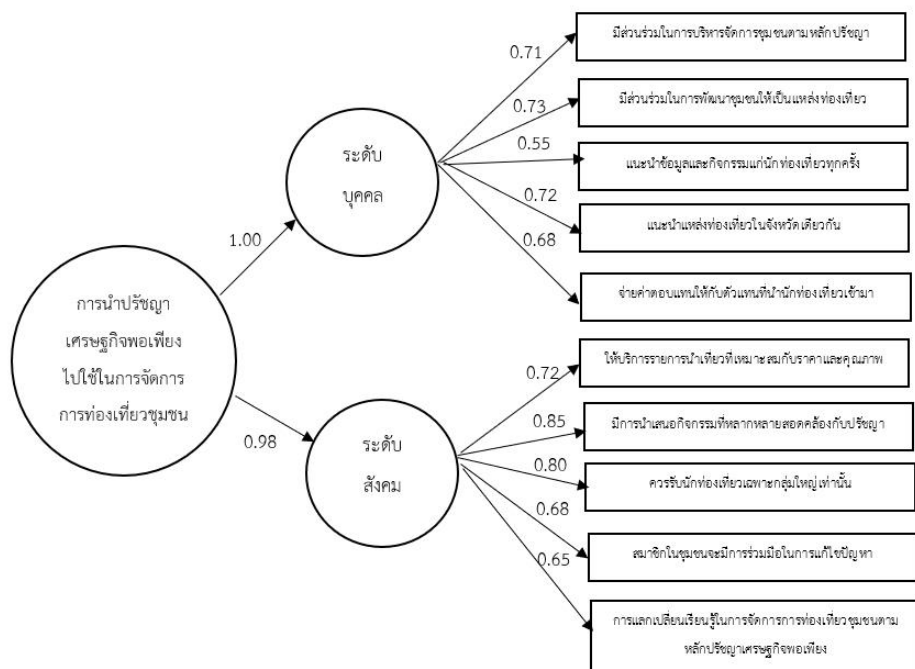
ตารางที่ 3 องค์ประกอบเชิงยืนยันของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

องค์ประกอบภายในอันดับที่สอง				องค์ประกอบภายในอันดับที่หนึ่ง			
องค์ประกอบ	β	SE	R ²	องค์ประกอบ	β	SE	R ²
ระดับบุคคล	1.00	0.03	1.01	1. ในฐานะสมาชิกของชุมชน ฉันและสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	0.71	0.02	0.50
				2. ฉันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	0.73	0.02	0.54
				3. ในฐานะสมาชิกของชุมชนฉันจะแนะนำข้อมูลและกิจกรรมของชุมชนแก่นักท่องเที่ยวทุกครั้งเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน	0.55	0.06	0.30
				4. ฉันแนะนำแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดเดียวกันให้แก่นักท่องเที่ยวหลังจากที่มาเยือนแล้ว	0.72	0.03	0.52
				5. ฉันจ่ายค่าตอบแทนให้กับตัวแทนที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน	0.68	0.03	0.46
ระดับสังคม	0.98	0.03	0.96	1. ชุมชนของฉันให้บริการรายการนำเที่ยวที่เหมาะสมกับราคาและคุณภาพที่นักท่องเที่ยวได้รับ	0.72	0.03	0.52
				2. ชุมชนของฉันมีการนำเสนอกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	0.85	0.03	0.72
				3. ชุมชนของฉันควรรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มใหญ่เท่านั้น	0.80	0.03	0.63

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์ประกอบภายในอันดับที่สอง				องค์ประกอบภายในอันดับที่หนึ่ง			
องค์ประกอบ	β	SE	R ²	องค์ประกอบ	β	SE	R ²
				4. เมื่อชุมชนของฉันประสบปัญหาในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสมาชิกในชุมชนจะมีการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาจนสำเร็จลุล่วง	0.68	0.03	0.46
				5. ชุมชนของฉันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชนใกล้เคียง	0.65	0.05	0.42
สถิติทดสอบ		$\chi^2 = 23.795$, $df = 24$, $P\text{-value} = 0.473$, $\chi^2 / df = 0.991$, CFI = 1.000, GFI = 0.968, AGFI = 0.926, RMR = 0.029 และ RMSEA = 0.000					
ผลการประเมิน		สอดคล้องกลมกลืน					

เกณฑ์การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนทั้ง 2 องค์ประกอบมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.98-1.00 เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1)ระดับบุคคล 2)ระดับสังคม (ดูภาพประกอบที่ 2)

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ประกอบเกณฑ์การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ระดับบุคคล เป็นองค์ประกอบสำคัญของเกณฑ์การปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน 1.00 ค่าความเที่ยงหรือ R^2 1.01) เกิดจากองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ฉันทมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ฉันทแนะนำแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดเดียวกันให้แก่นักท่องเที่ยวหลังจากที่มาเยือนแล้ว ในฐานะสมาชิกของชุมชน ฉันทและสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฉันทจ่ายค่าตอบแทนให้กับตัวแทนที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน และในฐานะสมาชิกของชุมชนฉันทจะแนะนำข้อมูลและกิจกรรมของชุมชนแก่นักท่องเที่ยวทุกครั้งเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน โดยมีน้ำหนักองค์ประกอบลดหลั่นกันลงมา ส่วนระดับสังคมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกับระดับบุคคลมาก (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน 0.98 ค่าความเที่ยงหรือ R^2 0.96) ซึ่งเกิดขึ้นจากการชุมชนของฉันทมีการนำเสนอกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนของฉันทควรรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มใหญ่เท่านั้น ชุมชนของฉันทให้บริการรายการนำเที่ยวที่เหมาะสมกับราคาและคุณภาพที่นักท่องเที่ยวได้รับ เมื่อชุมชนของฉันทประสบปัญหาในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสมาชิกในชุมชนจะมีการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาจนสำเร็จลุล่วง และชุมชนของฉันทมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชนใกล้เคียง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก พบว่า ชุมชนวัดฝั่งคลองเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมชนชาติไทยพวน คนในชุมชนรับรู้ถึงคุณค่าด้านวัฒนธรรมของตน กิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดจากความต้องการของชาวบ้านที่ต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเองไว้ ส่วนชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านวิถีชีวิตการทำเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คนในชุมชนมีการรวมตัวกันในการประกอบอาชีพ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รับรู้ถึงคุณค่าด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นชุมชนต้องการพัฒนาชุมชนของตนเป็นชุมชนท่องเที่ยว มีการตั้งกลุ่มท่องเที่ยวขึ้น ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ชุมชนทั้งสองแห่งมีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถรองรับหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วย ประกอบกับคนในชุมชนพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ จิรภัทร เลขะกุล, นิรมล ขวาชอง, คนัย ลิขิตศิริตนากุล และสุดสันต์ สุทธิพิศาล (2564) ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาพัฒนาชุมชนของตนเองให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น ชุมชนหมู่บ้านแม่กำปอง ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชน เนื่องจากอาชีพหลักของชุมชนคือการเกษตรที่จะต้องอาศัยความชุ่ม

ขึ้นที่เกิดขึ้นจากป่า ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญของชุมชน แม่กำปองโดยการบูรณาการภารกิจร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสวัดแม่กำปองที่ผลักดันให้มี พิธีกรรมบวชป่า และพิธีกรรมสืบชะตาน้ำอันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนในชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนได้ เกิดความผูกพันกับธรรมชาติและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไปชั่ว ลูกหลาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิรพิมพ์ ทังพรม (2563) ที่ศึกษาศักยภาพของพื้นที่ชุมชนเลี้ยงช้าง บ้านค่ายหมื่นแผ้ว ตำบลบ้านค่าย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ชุมชนร่วมกันเสนอความคิดเห็น ทำให้ เกิดเป็นกิจกรรมมาช่วยในการแก้ปัญหา คือ การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านภายในชุมชนเพื่อการผลิตและจำหน่าย ของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมแสดงโชว์ช้าง การจัดทำโฮมสเตย์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในการให้ความรู้ในประวัติศาสตร์พื้นบ้านของ ตนเอง และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านภายในชุมชนอีกด้วย ซึ่งแนวทางทั้งหมดนี้ยังสอดคล้องกับ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีสิ่งสำคัญ ก็คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 พบว่า ระดับบุคคลถือเป็นเกณฑ์ที่สำคัญ สำหรับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีองค์ประกอบย่อยที่ มากที่สุด คือ ฉันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับ นักท่องเที่ยว ส่วนระดับสังคมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกับระดับบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นจาก องค์ประกอบย่อย คือ ชุมชนของฉันมีการนำเสนอกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะชุมชนวัดฝางคลอง และชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง จังหวัดนครนายก มีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถรองรับหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง เนื่องจากชุมชนวัดฝางคลอง เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมชนชาติไทยพวน คนใน ชุมชนรับรู้ถึงคุณค่าด้านวัฒนธรรมของตน มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดจากความต้องการของ ชาวบ้านที่ต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเองไว้ ทั้งด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านประเพณี และด้าน หัตถกรรมผ้าทอมือ โดยตั้งกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชนที่มีศูนย์กลางคือ วัดฝางคลอง ซึ่งเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ ส่วนชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านวิถีชีวิต การทำเกษตรผสมผสานตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นชุมชนต้องการพัฒนาชุมชนของตนเป็นชุมชน ท่องเที่ยว มีการตั้งกลุ่มท่องเที่ยวขึ้น โดยมีอดีตผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน และปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็น ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ทุกคนสามารถขายสินค้าของตนให้แก่นักท่องเที่ยวโดยตรง ส่วนผู้ที่ไม่ได้ประกอบ อาชีพเกษตรกรรมโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การต้อนรับ การขายสินค้าอื่น ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นชุมชนที่มีศักยภาพทั้งในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลาย การ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวน และวิถีชีวิตการทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับบุคคล และระดับสังคม/ชุมชน ดังที่ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560) กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงมิได้หมายความว่าเพียงแต่บุคคลพึงพา

ตนเองได้ (Self-Sufficiency) แต่สามารถใช้ได้ทั้งกับบุคคล กลุ่มบุคคลชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีลำดับการดำเนินการคือ ขั้นที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลโดยยึดถือหลักการตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ขั้นที่ 2 เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ ยกระดับความพอเพียงโดยการรวมกลุ่ม มีการร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมรักษาผลประโยชน์ เรียนรู้และแลกเปลี่ยนปัญหาหารือกันเพื่อมุ่งสู่ความเข้มแข็งภายในกลุ่มชาวบ้าน และขั้นที่ 3 เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน กลุ่มองค์กร ภาคเอกชน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมร่วมกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิสา ไหวรรกล้า และชลธิณี อยู่คง (2558) ที่พบว่า บริบทชุมชนเกาะหาดทรายดำ มีความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และมีความน่าสนใจในด้านวิถีชีวิตแบบชาวประมงภาพรวมด้านโครงสร้างพื้นฐานมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของชุมชนเน้นจุดเด่นด้านวิถีชีวิตของคนในชุมชนและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่บนเกาะไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมานำเสนอเป็นธุรกิจและกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะได้ งานวิจัยของสุทธนอม ตันเจริญ (2561) พบว่า ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและด้านการจัดการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากที่สุด โดยเฉพาะการที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกันชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ และการมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญของศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด และงานวิจัยของภณสิทธิ์ อ้นยะ (2563) ที่พบว่า การวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับการร่วมปฏิบัติ การปฏิบัติตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับการร่วมปฏิบัติ ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การบริการที่พัก บริการอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น อยู่ในระดับการควบคุมโดยประชาชน การติดตามและประเมินผลด้านการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับการวางแผนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการสัมภาษณ์ที่พบว่า ชุมชนวัดฝั่งคลอง และชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง มีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถรองรับหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้ ดังนั้น คนในชุมชนทุกคนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ เพื่อเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยผู้บริหาร ผู้นำชุมชน ธุรกิจชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเน้นการสร้างตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยว เป็นแนวคิดที่สำคัญแนวคิดหนึ่งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนต้องจัด

โปรแกรมการท่องเที่ยวให้หลากหลาย และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนต้องสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของชุมชน และผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวควรสร้างเครือข่ายภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับบุคคลเป็นเกณฑ์สำคัญในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบย่อยที่มากที่สุด คือ ฉันทมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ดังนั้น ควรสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ต้องมีการวางแผนร่วมกันของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันและลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ รวมถึงบทบาทของผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและจูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสนับสนุนให้มีเอกลักษณ์และมีความเป็นระเบียบที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับสังคมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกับระดับบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นจากองค์ประกอบย่อย คือ ชุมชนของฉันทมีการนำเสนอกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น สมาชิกในชุมชนควรมีส่วนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ต่อชุมชน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ และความผูกพันระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้าของชุมชนเน้นความยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน รวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน และก่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่ากับผู้มาเยือน นอกจากนี้ คนในชุมชนควรได้รับการฝึกอบรมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถนำเที่ยวและให้ความรู้ในแต่ละกิจกรรมได้

เอกสารอ้างอิง

- จิรภัทร เลขะกุล, นิรมล ขาวทอง, ดนัย ลิขิตศิริธนากุล และ สุดสันต์ สุทธิพิศาล. (2564). การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(1), 154-165.
- ธง คำเกิด, อุทุมพร เรืองฤทธิ์, เพียงฤทัย เสี่ยงศิลป์, จิตราภรณ์ เกรวัตร และ ชิดชนก มากจันทร์. (2564). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี*. (รายงานการวิจัย). สุพรรณบุรี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุวรรณภูมิ.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2557). การกำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทาง Krejcie and Morgan (1970) ใน การวิจัยเชิงปริมาณ. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์*, 7(2), 112-120.

- ปริศนา โลมากุล. (2560). การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชน
ในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พจนา สวนศรี และสมภพ อี้อห. (2556). คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.
- พิรพิมพ์ ทังพร. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน
พื้นที่ชุมชนเลี้ยงช้างบ้านค่ายหมื่นแผ้ว ตำบลบ้านค่าย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. ใน งานประชุม
วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม วันที่ 9-10 กรกฎาคม 2563, หน้า 2749-
2757. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ภณสิทธิ์ อ้นยะ. (2563). ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวตามมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย. วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ, 2(1), 331-340.
- วีระพล ทองมา. (2559). แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศิริชัย กาญจนวาสิ. (2554). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2564). การท่องเที่ยวโดยชุมชน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนา
ที่ยั่งยืน. วารสารพัฒนาสังคม, 23(1), 211-225.
- สุคนธ์อม ตันเจริญ. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ
ชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 8(2), 32-41.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2560). คู่มือการขับเคลื่อนการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2565, จาก http://km.moi.go.th/km/51_PMQA_6/Important60/Imp_4.pdf
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย. (2564). ประวัติความเป็นมา. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2564, จาก
<https://www.kowai.go.th/history.php>
- องค์การบริหารส่วนตำบลป่าพะ. (2564). ข้อมูลชุมชน. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2564, จาก
<https://pakha-banna.go.th/public/list/data/index/menu/1168>
- อลิสวา ไหวรรกล้า และชลธิณี อยู่คง. (2558). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษาชุมชนเกาะหาดทรายดำ ตำบลหงาว อำเภอเมือง จังหวัดระนอง.
รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัย ระดับชาติและนานาชาติ กลุ่มระดับชาติ ด้าน
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(6), 623-633.
- อัญชลี ศรีเกตุ. (2565). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่วิถีที่ยั่งยืน. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(2), 270-279.
- Osborne, Jason W. and Costello, Anna B. (2004). Sample size and subject to item ratio in
principal components analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 9(9), 1-9.

การพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้นโดยการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ*

อชิปัตย์ บุญเหมาะ¹ ณัฐกริชฐา โกทิมา²

(วันที่รับบทความ: 6 สิงหาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 29 สิงหาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 5 กันยายน 2566)

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ระหว่างก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่นๆ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่นๆ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดสะแกงาม จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) นักเรียน 35 คน เครื่องมือวิจัย คือ 1) แผนการสอน 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้ Google Translate ช่วยให้นักเรียนมีจำนวนข้อผิดพลาดน้อยกว่าครั้งแรก
2. นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการเขียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05
3. ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน โดยการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก

คำสำคัญ: จดหมายอิเล็กทรอนิกส์, Google Translate, รูปแบบการสอน, การประยุกต์ใช้, มัธยมศึกษาตอนต้น

* บทความวิจัย มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี

¹ รองศาสตราจารย์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี, E-mail: atipat.boon@kmutt.ac.th

² อาจารย์ โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา, E-mail: natkristha@go.buu.ac.th

The Development of the English Email Writing Skills of Lower Secondary School Students through the Instruction of the Integration of Google Translate and Other Online Tools*

Atipat Boonmoh¹ Natkritha Kophimai²

(Received: August 6, 2023; Revised: August 29, 2023; Accepted: September 5, 2023)

Abstract

The objective of this study were; 1) to compare the English writing skills of lower secondary school students in Bangkok Metropolitan between before and after learning to integrate the Google Translate application and other online tools, 2) to investigate the satisfaction of lower secondary school students in Bangkok Metropolitan who are continuing their education by incorporating Google Translate and other online tools. The participants were 35 students from Mattayomsuksa two students, Wat Sakae Ngam School, Bangkok, and Academic year 2023, selected by using cluster random sampling. The instruments used in the study were lesson plans, E-mail writing tests (Pretest/Posttest), and a satisfaction questionnaire to determine the level of student satisfaction with the learning provision based on the integration of Google Translate and other online tools. Quantitative methods were used to analyze the data.

This study yielded the following results:

1. The English Writing of students was enhanced by integrating Google Translate.
2. The testing score after learning with the approach was statistically higher than before learning with the approach at the .05 level.
3. The overall result of the students' satisfaction toward learning provision by integrating of Google Translate and other online tools was at high level.

Keywords: Electronic Mail (E-mail), Google Translate, Instruction, Integration, Lower Secondary

* Research Article from King Mongkut's University of Technology Thonburi

¹ Associate Professor, School of Liberal Arts, King Mongkut's University of Technology Thonburi, E-mail: atipat.boonmoh@kmutt.ac.th

² Lecturer, Piboonbumpen Demonstration School, Burapha University, E-mail: natkritha@go.buu.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

เทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ภาษาในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือออนไลน์ทั้งหลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเพื่อการเรียนรู้หรือการแปลภาษาต่างประเทศ ต่างก็มีเครื่องมือแปลภาษาและพจนานุกรมออนไลน์มากมายที่พร้อมให้บริการในการเรียนการแปลภาษานั้น นักเรียนอาจจะใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น พจนานุกรมออนไลน์ (online dictionaries) โปรแกรมการค้นหาคำและแปลออนไลน์ (online translation tools) เพื่อแปลความหมายของคำหรือวลี อย่างไรก็ตามการที่โปรแกรมแปลออนไลน์ถูกสร้างขึ้นโดยระบบปฏิบัติการอาจมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นได้ ดังที่ Stymne (2011) ได้กล่าวว่า การแปลโดยใช้เครื่องมือเชิงสถิติซึ่งอาศัยรูปแบบการแปลภาษาที่ไม่สมบูรณ์ เพื่อสร้างข้อความภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งมักจะส่งผลลัพธ์ให้ออกมาผิดหลักไวยากรณ์ เครื่องมือแปลภาษาไม่สามารถแปลข้อความที่มีโครงสร้าง ไวยากรณ์ บริบท ได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ เมื่อนักแปลมือใหม่ใช้เครื่องมือแปลประโยคมักเกิดข้อผิดพลาดเหล่านี้ได้

จากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ในประเทศไทยนั้น ทุกชั้นเรียนมีความต้องการเครื่องมือออนไลน์เพื่อใช้ในการเรียนการสอนสูงมาก เนื่องจากการเรียนแบบออนไลน์นักเรียนจึงสามารถทำงานให้เสร็จเรียบร้อยโดยใช้เครื่องมือออนไลน์ต่าง ๆ นักเรียนได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องมือเหล่านี้ระหว่างทำกิจกรรมในชั้นเรียน เช่นเดียวกับการสอบกลางภาคและปลายภาค และด้วยการพัฒนาของเทคโนโลยีจึงทำให้เครื่องมือออนไลน์และพจนานุกรมออนไลน์กำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเน้นทักษะทั้ง 4 ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งทักษะการเขียนจัดเป็นทักษะที่ซับซ้อน เป็นทักษะที่ยากและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (ปาริฉัตร พินิจวิญญูภาพ และ กชกร ธิปัตติ, 2563) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเขียนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่การเขียนจดหมายก็เป็นหนึ่งในมาตรฐานการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553)

ทักษะการเขียนจึงเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งที่สำคัญ ที่ผู้เขียนต้องฝึกใช้ความรู้ ความคิดเห็นของตนเองเรียบเรียงเป็นเรื่องราว โดยผู้เขียนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของการเขียนสื่อความสำคัญ รวมไปถึงต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวที่เขียนออกมาให้น่าอ่าน เมื่อผู้เขียนไม่เข้าใจหลักการเขียนอย่างถ่องแท้ และก็จะเกิดความผิดพลาดในการเขียนอยู่บ่อย ๆ จนทำให้ผู้เขียนต้องหาแสวงหาเครื่องมือมาช่วยอำนวยความสะดวกเพื่อให้งานเขียนนั้นเสร็จได้รวดเร็วขึ้น รายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษ ผู้เรียนภาษาอังกฤษมักจะเขียนเป็นภาษาไทยก่อนแล้วจึงแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยไม่อ่านข้อความทั้งหมดก่อน และมักจะแปลข้อความแบบคำต่อคำ (Napu and Hasan, 2019) เทคโนโลยีที่นิยมใช้กันแพร่หลายก็คือโปรแกรม Google Translate นั่นเอง เป็นอีกวิธีหนึ่งที่น่าสนใจและมีประโยชน์ต่อการสอน การเขียน

ภาษาอังกฤษ โดยใช้ Google Translate เป็นเว็บไซต์ ที่ให้บริการแปลภาษาทางออนไลน์ ให้เราสามารถจัดการแปลเอกสารได้ฟรี สามารถเข้าไปแปลหรือแก้ไขงานเอกสารจากที่ใดก็ได้ผ่านอินเทอร์เน็ต (Boonmoh and Kulavichian, 2023)

จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงเรียนนาหลวง เขตทุ่งครุ และโรงเรียนวัดสะแกงาม เขตบางขุนเทียน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการเขียนภาษาอังกฤษ นักเรียนไม่สามารถสะกดคำภาษาอังกฤษได้ถูกต้อง รวมถึงการเรียบเรียงประโยคได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ อีกทั้งนักเรียนมีการใช้เครื่องมือแปลภาษาที่หลากหลาย แต่ที่นักเรียนนิยมใช้กันมากที่สุดคือ Google Translate เพราะใช้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ดังที่ (Boonmoh and Kulavichian, 2023) ได้กล่าวไว้ว่า เครื่องมือและพจนานุกรมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการสอนแปล แม้ว่าโดยปกติแล้วจะเป็นประโยชน์กับนักเรียนก็ตาม แต่ก็สามารถที่จะเกิดปัญหาตามมาได้ เช่น ความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ดังนั้นสำหรับครูควรบอกนักเรียนว่าการใช้เครื่องมือออนไลน์ในการแปลไม่ได้ถูกต้องเสมอไป มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ควรใช้ด้วยความระมัดระวัง พิจารณาความถูกต้องและความหมายของประโยค ซึ่งมีการเปรียบเทียบกับ Google Translate เพื่อเลือกการแปลที่ดีที่สุด ดังนั้นผู้ที่ใช้โปรแกรมนี้จะต้องมีพื้นฐานความรู้ด้านไวยากรณ์ด้วยจึงจะสามารถใช้โปรแกรมนี้ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีศึกษาความพึงพอใจต่อการนำแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมาใช้ในการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและพัฒนาการเรียนรู้ พบว่า ความพึงพอใจต่อวิชาเรียนมีบทบาทสำคัญในอันที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ กล่าวคือผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้วิชาใด ๆ ได้ดีขึ้นหากนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชานั้น ๆ (คอลีเยาะ เจ๊ะโค, 2560)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาความสามารถทางการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ และความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ช่วยพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับการใช้ Google Translate เครื่องมือออนไลน์ในการแปลภาษา และช่วยให้ทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนดีขึ้น โดยเขียนแผนการสอนที่มีการพัฒนาผู้เรียนในลักษณะการสอนแบบนั่งร้าน (Scaffolding) เป็นการประยุกต์แนวคิดของไวทกอสกี้ (Vygotsky, 1978) สู่การเรียนการสอน ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ระหว่างก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ

สมมติฐานของการวิจัย

ความสามารถด้านการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร หลังจากการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

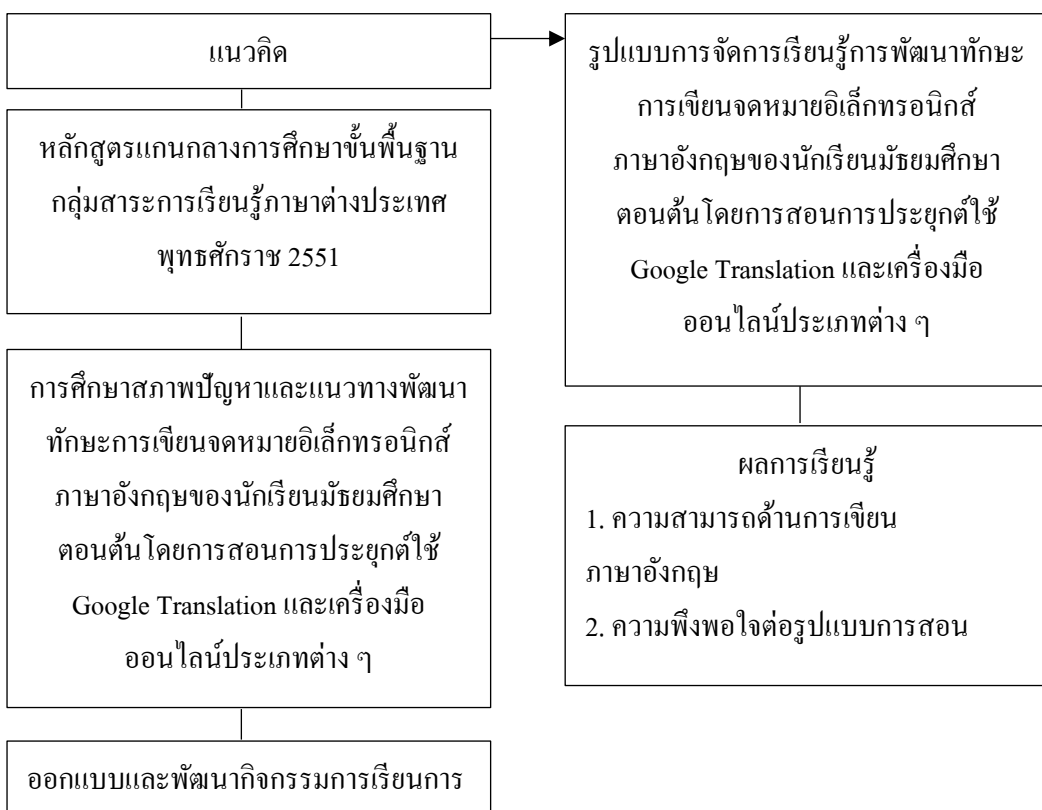
แนวคิดการสอนแบบนั่งร้าน (Scaffolding) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ของไวทือตสกี (Vygotsky, 1978) เป็นนักจิตวิทยาชาวรัสเซียที่ศึกษาพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาการศึกษาเป็นหลัก เชื่อว่ามนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เกิด นอกจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้วยังมีสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ วัฒนธรรมที่สังคมสร้างขึ้นสถาบันทางสังคมจึงมี อิทธิพลต่อพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของแต่ละบุคคล ในวัยเด็กเรียนรู้สัญลักษณ์ต่าง ๆ และพัฒนาการทางภาษาเป็นเครื่องมือของการคิดและเชาว์ปัญญารับรู้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2550)

โดยองค์ความรู้ที่สำคัญมี 2 แนวคิด คือ พื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development) และหลักการของเทคนิคนั่งร้านเสริมการเรียนรู้ (Scaffolding) กระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่รอยต่อพัฒนาการโดยอาศัยความรู้ในเรื่องพื้นที่รอยต่อพัฒนาการแสดงให้เห็นว่าพัฒนาการและการเรียนรู้มีลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันการเรียนรู้นำไปสู่พัฒนาการ (ทิสนา แจมมณี, 2551) ในขณะเดียวกันพัฒนาการที่เหมาะสมก็จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีขึ้น Wink and Putney (2002, 91-94) กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากมโนทัศน์ 2 ประเภท คือ มโนทัศน์โดยธรรมชาติ (Spontaneous or Everyday Concepts) และมโนทัศน์โดยระบบ (Scientific or Schooled Concepts) ซึ่งต้องอาศัยสื่อกลางเป็นเครื่องมือช่วยเหลือ (ธีระชน พลโยธา, 2560, 9-12) ผู้เรียนกลายเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed) ผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันจนสามารถบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ได้อย่างอิสระลักษณะสำคัญก็คือการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนที่เหมาะสมกับสภาพในขณะนั้นให้มากที่สุด (ชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์, 2559, 169)

ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นทัศนคติที่เป็นนามธรรมไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่าบุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556 กล่าวว่า “พึงพอใจ” หมายถึง ชอบใจ ถูกใจตามที่ต้องการ ได้รับความรู้สึกรู้สึกมีความสุข เมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ต้องการหรือความแรงจูงใจคำว่าความพึงพอใจ วิธีการวัดความพึงพอใจในงานที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง ในปัจจุบันนี้มีหลากหลายวิธีด้วยกัน ได้แก่ การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตซึ่งสอดคล้องกับชาเฮ อาซาฟเฟ (2552) ได้ศึกษาทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษตามแนวการสอนเพื่อการสื่อสาร และการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบดั้งเดิมของนักศึกษาจอแดน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความชื่นชอบในการเรียนภาษาอังกฤษทั้งนี้ สอดคล้องกับความสามารถของทักษะการเขียน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโดยการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ แบบแผนการวิจัยแบบ กลุ่มเดียววัดสองครั้ง (One Group Pretest-Posttest Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดสะแกงาม โรงเรียนสังกัด สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 5 ห้องเรียน จำนวน 174 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดสะแกงาม จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม จากห้องเรียนที่จัดนักเรียนแบบความสามารถกัน ซึ่งมีจำนวน 5 ห้องเรียน ด้วยการจับสลากเลือกมา 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 35 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการสอนที่ประยุกต์การใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 ความสามารถในการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษ
 - 2.2 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอน

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดสองครั้ง (One Group Pre-test-Post-test Design)

O_1	X	O_2
	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนวิจัย

X = รูปแบบการสอนที่ประยุกต์การใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่นๆ

O = ทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการการสอนที่ประยุกต์การใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่นๆ สำหรับงานเขียน จำนวน 2 แผน 4 ชั่วโมง มีขั้นจัดกิจกรรม 3 ขั้น คือ ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยกำหนดเกณฑ์ Rubric score 5 ระดับ จำนวนทั้งหมด 15 รายการ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60 – 1.00
2. แบบทดสอบการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษ ก่อนและหลังการใช้แผนการสอน โดยกำหนดเกณฑ์ Rubric score 5 ระดับ จำนวนทั้งหมด 10 รายการ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 – 1.00
3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 8 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 – 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

- 1) ลงพื้นที่ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงเรียนนาหลวง เขตทุ่งครุ และโรงเรียนวัดสะแกงาม เขตบางขุนเทียน
- 2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)
- 3) ให้นักเรียนทำแบบทดสอบการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษ (Pre-test) ตามหัวข้อที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ
- 4) ดำเนินการวิเคราะห์ รูปแบบการเขียน ข้อผิดพลาดที่พบจากงานเขียนของนักเรียน
- 5) ดำเนินการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาในแผนการสอน
- 6) จัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการสอนที่ประยุกต์การใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่นๆ สำหรับงานเขียนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดสะแกงาม รายวิชาการเขียนเรียงความภาษาอังกฤษ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเป็นเวลาทั้งหมดจำนวน 4 ชั่วโมง
- 7) เมื่อเสร็จสิ้นการจัดการเรียนการสอนในแต่ละแผนการจัดการเรียนการสอนแล้ว จะทำการทดสอบความรู้หลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษ
- 8) ผู้วิจัยตรวจแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน
- 9) ให้นักเรียนทำแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 1) สร้างเครื่องมือการให้คะแนน (Scoring rubrics) โดย ระบุประเด็นที่จะประเมิน (Criteria) ที่สะท้อนวัตถุประสงค์ของการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษ ระบุระดับความสามารถ ระดับ 1-5 (Performance Levels) รวมถึงคำอธิบายคุณภาพของแต่ละระดับความสามารถ (Quality Descriptors) ว่าคุณภาพความสามารถแต่ละระดับที่คาดหวังนั้นเป็นอย่างไร
- 2) นำเครื่องมือการให้คะแนน ที่ผ่านการตรวจสอบความแม่นยำแล้ว มาประเมินแบบทดสอบก่อนเรียนการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษ (Pre-test) และแบบทดสอบหลังเรียนการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษ (Post-test)
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษ โดยใช้ค่าเฉลี่ยค่าร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4) นำผลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อรูปแบบการสอนโดยประยุกต์การใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ มาวิเคราะห์และกำหนดค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วจึงแปลผลโดยใช้เกณฑ์การแปลผลของลิเคิร์ท ดังนี้

5) นำเสนอและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโดยการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ในทักษะการเขียน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบประเด็นและสัดส่วนที่นักเรียนสามารถปฏิบัติตามคำสั่งในแบบทดสอบการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษ ก่อนเรียน-หลังเรียน

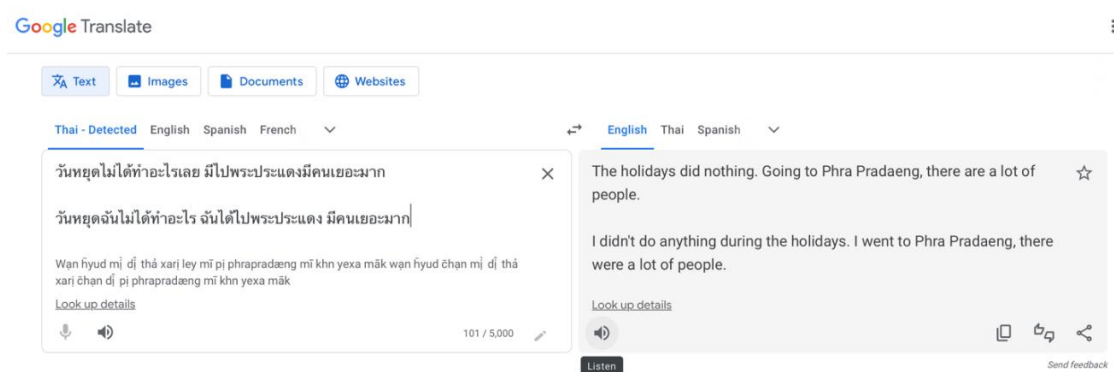
ประเด็นและจำนวนนักเรียนที่สามารถปฏิบัติตามคำสั่ง (N=35)	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1. นักเรียนใส่ที่อยู่อีเมลของผู้รับหรือไม่	24 (70.5%)	34 (97.1%)
2. นักเรียนเขียนหัวเรื่องหรือไม่	16 (45.1%)	34 (97.1%)
3. นักเรียนได้มีการทักทายหรือไม่	25 (73.5%)	32 (91.4%)
4. นักเรียนได้พูดคุยเกี่ยวกับวันหยุดของพวกเขาหรือไม่	16 (45.1%)	31 (88.6%)
5. นักเรียนหาหรือเกี่ยวกับแผนการเดินทางในสิงคโปร์หรือไม่	15 (42.3%)	29 (82.9%)
6. นักเรียนขอความคิดเห็นจากเพื่อนหรือไม่	8 (22.5%)	27 (77.1%)
7. นักเรียนเพิ่มคำพูดปิดท้ายหรือไม่	19 (53.5%)	30 (85.7%)

ตารางที่ 1 แสดงประเด็นและสัดส่วนที่นักเรียนสามารถปฏิบัติตามคำสั่งในแบบทดสอบการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าอัตราการเขียนตามคำสั่งของนักเรียนก่อนเรียนยังไม่สูงมาก โดยประเด็นที่นักเรียนเขียนตามคำสั่งสูงที่สุด 2 อันดับแรกคือ การเขียนทักทาย จำนวน 25 คน คิดเป็น 73.5% และใส่ที่อยู่อีเมลของผู้รับ จำนวน 24 คน คิดเป็น 70.5% เช่น Hi/Hello/Good morning เป็นต้น แต่หลังจากการฝึกอบรมและทำการทดสอบหลังเรียนแล้ว พบว่า นักเรียนสามารถเขียนตามคำสั่งได้ครบถ้วนมากขึ้นในทุกประเด็น โดยประเด็นที่นักเรียนเขียนตามคำสั่งสูงที่สุด 2 อันดับแรก คือ นักเรียนเขียนที่อยู่อีเมลของผู้รับ และนักเรียนเขียนหัวเรื่อง จำนวน 34 คน คิดเป็น 97.1% ส่วนประเด็นที่มีการเขียนถูกต้องน้อยที่สุดคือ นักเรียนเขียนขอความเห็นจากเพื่อนจำนวน 27 คน คิดเป็น 77.1% แม้ว่าจะเป็นจำนวนที่มีนักเรียนเขียนถูกต้องน้อยที่สุด แต่ก็ยังเป็นประเด็นที่นักเรียนมีพัฒนาการมากกว่าประเด็นอื่น ๆ กล่าวคือ จากจำนวน 8 คนในแบบทดสอบก่อนเรียน เป็นจำนวน 27 คน ในแบบทดสอบหลังเรียน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบประเด็นข้อผิดพลาดและจำนวนข้อผิดพลาดในแบบทดสอบการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษ ก่อนเรียน-หลังเรียน

	ข้อผิดพลาดก่อนเรียน	ข้อผิดพลาดหลังเรียน	ข้อผิดพลาดที่ลดลง	คิดเป็นร้อยละ
การใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่	68	11	57	83.80
เครื่องหมายวรรคตอน	57	10	47	82.50
การเขียนต่อเนื่องไม่มีวรรคตอน	44	7	37	84.10
ประโยคที่ไม่สมบูรณ์	34	7	27	79.40
การละประธาน	24	4	20	83.30
รวม	227	53	174	76.70

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า จากประเด็นงานเขียนจำนวน 35 ฉบับ พบข้อผิดพลาดทั้งหมด 227 จุด แบ่งเป็น 5 ประเภทตามลำดับ ตั้งแต่ การใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ (Capitalization) ผิด 68 จุด การใช้เครื่องหมายวรรคตอน (Punctuation) ผิด 57 จุด และการเขียนต่อเนื่องโดยไม่มีเครื่องหมายวรรคตอน (Run on) ผิด 44 จุด หลังจากนักเรียนได้รับการฝึกอบรมและได้ทำการใช้เครื่องมือออนไลน์ Google Translate แล้ว ได้นำงานเขียนมาดูอีกครั้งแล้ว พบว่า จำนวนข้อผิดพลาดทั้งหมดลดน้อยลงเหลือเพียง 53 จุด น้อยกว่า ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในครั้งแรก 174 จุด คิดเป็นร้อยละ 76.60 ซึ่งข้อผิดพลาดและการแก้ไขที่ถูกต้อง จะเห็นได้จากตัวอย่างประเด็นการใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ เครื่องหมายวรรคตอน และการละประธาน ดังต่อไปนี้

ประโยคแรก มีการละประธาน ไม่ได้มีการวรรคตอนที่ถูกต้อง เลยทำให้ผลลัพธ์ที่ออกมา เกิดการผิดพลาดได้ส่งผลให้ไม่มีประธานที่เป็นบุคคล แต่ชื่อสถานที่ยังคงเป็นตัวอักษรพิมพ์ใหญ่

ประโยคที่สอง มีการเพิ่มเติมประธานในประโยคแต่ละวรรค มีการแบ่งวรรคตอนที่ชัดเจน จึงทำให้การแปลความหมายของ Google Translate มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมการใช้ Google Translate ที่ช่วยแปลภาษาในการเขียนจดหมายภาษาอังกฤษทำให้นักเรียนเขียนภาษาอังกฤษได้เร็วและง่ายขึ้น แต่ผู้สอนก็ยังต้องเน้นย้ำให้นักเรียนใช้ด้วย

ความระมัดระวัง เพราะ Google Translate เป็น AI ไม่สามารถที่จะแบ่งวรรคตอนจากประโยคยาว ๆ เองได้ หรือ ไม่สามารถที่เพิ่มประธานให้อัตโนมัตได้ ในกรณีที่นักเรียนละประธาน และควรสอนการใช้โครงสร้างไวยากรณ์ให้กับนักเรียน เพื่อการใช้ Google Translate ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการฝึกอบรมการใช้ Google Translate สามารถแก้ไขข้อผิดพลาดได้ถึงร้อยละ 75 ของทุกประเด็น ซึ่งผลการทดสอบพบว่าหลังเรียนนักเรียนมีจำนวนข้อผิดพลาดน้อยกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ ในทักษะการเขียน

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. ข้าพเจ้าสามารถประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ในการเขียนจดหมายภาษาอังกฤษได้	4.60	0.49
2. ข้าพเจ้าคิดว่าการใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ในการเขียนจดหมายภาษาอังกฤษ ทำให้ข้าพเจ้าเขียนภาษาอังกฤษได้ง่ายขึ้น	4.69	0.46
3.ข้าพเจ้าสามารถเขียนจดหมายภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ หลังจากฝึกอบรมนี้แล้ว	4.26	0.60
4.ข้าพเจ้าสนุกและได้รับความรู้ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั่วโมงเรียน ภาษาอังกฤษ	4.57	0.55
5. ข้าพเจ้าสามารถนำการเขียนจดหมายภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.54	0.55
6. ข้าพเจ้าคิดว่าเขียนจดหมายภาษาอังกฤษมีประโยชน์ต่อการศึกษาระดับที่สูงขึ้น	4.51	0.55
รวมเฉลี่ย	4.53	0.54

ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ ในทักษะการเขียน โดยภาพรวมต่อการจัดการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจความพึงพอใจที่ได้ระดับมากที่สุด คือ ข้าพเจ้าคิดว่าการใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ในการเขียนจดหมายภาษาอังกฤษ ทำให้ข้าพเจ้าเขียนภาษาอังกฤษได้ง่ายขึ้น ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.69) และข้าพเจ้า

สามารถประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ในการเขียนจดหมายภาษาอังกฤษได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.60$) รองลงมาคือ ความพึงพอใจอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าสนุกและได้รับความรู้ต่อการกระบวนการจัดการเรียนการสอนในช่วงโมเรียนภาษาอังกฤษ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.57$) และข้าพเจ้าสามารถเขียนจดหมายภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวัน วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.54$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจเป็นลำดับสุดท้าย คือ ข้าพเจ้าคิดว่าการเขียนจดหมายภาษาอังกฤษมีประโยชน์ต่อการศึกษาระดับที่สูงขึ้น ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.51$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการเรียนรู้ด้านทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมต้นของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังจากการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ นั้น พบว่า การอบรม Google Translate นี้ นอกจากจะพัฒนาข้อผิดพลาดของการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษให้น้อยลงแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนเขียนได้ครบถ้วนตามองค์ประกอบ การอบรมในครั้งนี้มีส่วนเป็นอย่างมากที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้ และจะเห็นได้ว่าข้อผิดพลาดจากการทำแบบทดสอบก่อน-หลังการอบรมทำให้ข้อผิดพลาดนั้นลดลงในทุก ๆ ด้านอย่างแท้จริง แสดงให้เห็นว่าการใช้ Google Translate ที่ถูกต้องนั้นช่วยลดข้อผิดพลาดในการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษ โดยผู้เรียนต้องเขียนแบบสั้น ๆ กระชับ ได้ใจความ รูปแบบต้องถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ เพื่อการแปลผลที่ถูกต้องสมบูรณ์ เพราะ Google Translate ก็คือ เครื่องจักรกลอย่างหนึ่งที่ ไม่ซับซ้อนเหมือนมนุษย์ ดังนั้นเราควรที่จะใช้ให้ถูกต้อง ซึ่งจากจำนวนข้อผิดพลาดที่ลดน้อยลงเป็นไปในทิศทางเดียวกับ Tsai (2020) พบว่า Google Translate เป็นที่นิยมใช้กันอย่างมากในหมู่นักเรียน โดยศึกษาการเขียนข้อความที่เป็นภาษาจีนแล้วแปลเป็นภาษาอังกฤษผ่าน Google Translate และแก้ไขด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการเขียนที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มีการสะกดคำที่ถูกต้องมากขึ้น การใช้คำศัพท์ขั้นสูง นำเสนอเนื้อหาได้สมบูรณ์ พบข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์น้อยลงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Boonmoh (2021) พบว่านักเรียนส่วนใหญ่เลือกใช้ Google Translate เป็นเครื่องมือแปลภาษาออนไลน์ ซึ่งเป็นโปรแกรมที่มีความถี่สูงในการค้นหา สะดวก รวดเร็ว ในการค้นหาคำศัพท์ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ได้ง่าย หลังจากการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ ในทักษะการเขียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนได้เกิดความคิด การวิเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถาม ให้นักเรียนไปค้นคว้า ฝึกฝนการเขียนด้วยตนเองและผ่านรูปแบบกิจกรรม เทคนิคการสอนที่มีส่วนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดทักษะการเขียนภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการเรียน โดยการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับปาริฉัตร พินิจวิญญาภาพและกษกร ชิปัดดี (2563) ที่ได้

ศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษด้วยการเขียนแบบเน้นกระบวนการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษด้วยการเขียนแบบเน้นกระบวนการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และรัชดาภรณ์ พิมพ์พิลาธวาร (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษด้วยแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาอังกฤษหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และวิรงรอง ลำเกาทัณฑ์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการเขียนแบบร่วมมือ โดยใช้โปรแกรม Google Docs ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากการใช้กิจกรรมการเขียนแบบร่วมมือโดยใช้โปรแกรม Google Docs เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการเขียนแบบร่วมมือ ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านการเขียนภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นและช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผลลัพธ์สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee (2019) ซึ่งพบว่า การแปลด้วยเครื่องมือแปลอัตโนมัติช่วยลดข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์และคำศัพท์และปรับปรุงการแก้ไขของนักเรียน ตามการวิเคราะห์ข้อความของงานเขียนของนักเรียน เทคนิคการเขียนของนักเรียนและความเข้าใจในกระบวนการเขียนดีขึ้นโดยตรงเนื่องจากใช้ เครื่องมือแปลอัตโนมัติในการแก้ไข แสดงให้เห็นว่า การฝึกอบรมส่งผลอย่างเห็นได้ชัดต่อคุณภาพการเขียนของนักเรียน เช่นเดียวกับ Bowker (2020) ที่ตรวจสอบการใช้เครื่องมือแปลอัตโนมัติเป็นเครื่องมือสำหรับนักเรียนจีนที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษเป็นภาษาเพิ่มเติมในแคนาดา นักเรียนเข้าร่วมเวิร์กช็อปเกี่ยวกับการรู้หนังสือในการใช้เครื่องมือแปลอัตโนมัติ ซึ่งพวกเขาได้เรียนรู้วิธีใช้เครื่องมือที่มีให้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อช่วยในการเขียนภาษาอังกฤษได้อย่างมั่นใจและถูกต้องมากขึ้น

2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมต้นของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ ในทักษะการเขียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจความพึงพอใจที่ได้ระดับมากที่สุด คือ ข้าพเจ้าคิดว่าการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ในการเขียนจดหมายภาษาอังกฤษทำให้ข้าพเจ้าเขียนภาษาอังกฤษได้ง่ายขึ้น และข้าพเจ้าสามารถประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ในการเขียนจดหมายภาษาอังกฤษได้ รองลงมาคือ ความพึงพอใจอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าสนุกและได้รับความรู้ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั่วโมงเรียนภาษาอังกฤษ และข้าพเจ้าสามารถนำการเขียนจดหมายภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามลำดับ ส่วนข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจเป็นลำดับสุดท้าย คือ ข้าพเจ้าคิดว่าการเขียนจดหมายภาษาอังกฤษมีประโยชน์ต่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น อันเป็นตัวกำหนดถึงอาชีพในอนาคตของนักเรียน เป็นไปในทิศทางเดียวกับ ชาเฮ อาซาฟเฟ (2552) พบว่าการเขียนเป็นทักษะที่ยากและซับซ้อนมากที่สุด ต้องอาศัยความสามารถและความชอบอย่างแท้จริงในทุก ๆ จึงจะสามารถเขียนหรือถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกให้ผู้อ่านเข้าใจได้ ซึ่งจากการศึกษาสภาพปัญหาและสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ โรงเรียนวัดสะแกงาม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ นั้นสามารถช่วยให้ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนดีขึ้นทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนได้เกิดความคิดรู้จักการตั้งคำถาม และค้นคว้าหาคำตอบ ฝึกฝนการเขียนประโยคยาว ๆ ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมที่หลากหลายที่ให้นักเรียนได้สืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง และแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ การเขียนภาษาอังกฤษโดยการประยุกต์การใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ได้

ข้อเสนอแนะและข้อจำกัด

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะและข้อจำกัดที่ได้จากการศึกษาวิจัยต่อไป ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการวิจัยการพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโดยการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ สามารถพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ ดังนั้นควรนำกระบวนการสอนดังกล่าวไปใช้กับนักเรียนต่อไป
2. จากผลการประเมินด้านเนื้อหาที่นำมาสอน มีความสอดคล้องเหมาะสม ควรนำไปใช้ให้ครบทุกองค์ประกอบ จะทำให้เกิดการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษได้ตามเป้าหมาย
3. ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนในรายวิชาภาษาอังกฤษทุกระดับชั้นควรให้ความสำคัญต่อทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ โดยการจัดการสอนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ครูต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่นักเรียน อธิบายสร้างความเข้าใจให้นักเรียนในการเขียนภาษาอังกฤษแล้ว โดยครูผู้สอนต้องเขียนประโยคภาษาไทย สั้น ๆ ง่าย ๆ ให้ครบทั้งประธาน กริยา และกรรม ไม่ควรที่จะละประธาน และการเว้นวรรคตอนให้ถูกต้อง ให้นักเรียนได้มีการฝึกฝนทำซ้ำสม่ำเสมอ และสืบค้นข้อมูลด้วยตนเองผ่านการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่นๆ จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดและทักษะการเขียนภาษาอังกฤษดีขึ้น
4. การพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโดยการสอนการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์อื่นๆ ครั้งนี้ นำมาใช้สอนเพียง 2 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 ชั่วโมงเท่านั้น ระยะเวลาดังกล่าวนี้ ผู้เรียนอาจจะไม่สามารถพัฒนา

ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษได้อย่างครบถ้วน ดังนั้นควรมีการขยายเวลาในการดำเนินการวิจัยให้นานขึ้น โดยนำกระบวนการที่สังเคราะห์ขึ้น ไปใช้สอนนักเรียนอย่างน้อย 10 ชั่วโมง เพื่อที่จะได้แนวทางนำไปปรับปรุงกระบวนการหรือกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้กระบวนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษนี้ กับนักเรียนมัธยมศึกษาทุกระดับเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพราะนักเรียนได้เรียนรู้ และคุ้นชินกับการเขียนภาษาอังกฤษ และการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ได้ฝึกกระบวนการเขียนตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 เพราะเมื่อนักเรียนอยู่ในระดับที่สูงขึ้นคือ มัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนจะได้มีทักษะการเขียนที่ดี และทำให้ไม่รู้สึกลัวการเขียนภาษาอังกฤษเป็นเรื่องที่ยากเกินไป

2. เนื่องจากกระบวนการสอนการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษโดยการประยุกต์ใช้ Google Translate และเครื่องมือออนไลน์ประเภทต่าง ๆ สามารถพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ ช่วยให้ผู้ใช้เรียนสามารถเขียนภาษาอังกฤษได้ดีขึ้นและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ จึงเห็นว่า ควรมีการทำวิจัยในการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษในระดับชั้นอื่น เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นต้น

ข้อจำกัด

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยขนาดเล็ก โดยมีการศึกษางานเชิงจากนักเรียนเพียง 35 คน จำนวน 1 ห้องเรียน ดังนั้นจึงเลือกใช้สถิติแบบง่ายที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งต่อไปหากจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นอาจมีการนำสถิติ เช่น t-test นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- คอลลีเยาะ เจ๊ะโด. (2560). ความพึงพอใจต่อการสอนภาษาอังกฤษตามแนวการสอนเพื่อการสื่อสารสำหรับ
นักศึกษารายวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา: ยะลา.
- ชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์. (2559). Instructional Strategies Based on Scaffolding Theory. *Prae-wa Kalasin
Journal of Kalasin University*, 3(2), 154-179.
- ทิสนา แคมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระชน พลโยธา. (2560). การวิจัยและพัฒนาความฉลาดทางวัฒนธรรมในบริบทวัฒนธรรมอาเซียน
สำหรับนิสิตศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ: กรุงเทพฯ.
- ปาริฉัตร พินิจวิญญูภาพ และ กชกร ธิปปัตติ. (2563). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษด้วยการเขียน
แบบเน้นกระบวนการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *Journal of Roi Et Rajabhat
University*, 14(2), 105-113.

- รัชดาภรณ์ พิมพ์พิสิฐถาวร. (2561). การพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษด้วยแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย ศิลปากร: กรุงเทพฯ.
- วิรงรอง ลำเกาพิทย์. (2561). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการเขียนแบบร่วมมือ โดยใช้โปรแกรม Google Docs. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- วรารัตน์ ไคว้ตระกูล. (2550). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Boonmoh, A. & Kullavichian, I. (2023). A study of Thai EFL learners' problems with using online tools and dictionaries in English-to-Thai translation. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 44(2), 497-508.
- Boonmoh, A. (2021). Use of dictionaries and online tools for reading by Thai EFL learners in a naturalistic setting. *Lexikos*, 31(1), 239-258.
- Bowker, L. (2020). Chinese speakers' use of machine translation as an aid for scholarly writing in English: a review of the literature and a report on a pilot workshop on machine translation literacy. *Asia Pacific Translation and Intercultural Studies*, 7(3), 1-11.
- Lee, S. (2019). The impact of using machine translation on EFL students' writing. *Computer Assisted Language Learning*, 33(3), 157-175.
- Napu, N. & Hasan, R. (2019). Students' Difficulties in Translating Academic Essay: Beginning Translators' Perspectives. *Scholars International Journal of Linguistics and Literature*, 2(8), 137-141.
- Sahail, M. Asassfeh. (2012). Communicative Language Teaching in an EFL Context: Learners' Attitudes and Perceived Implementation. *Journal of Language Teaching and Research*, 3(3), 525-535.
- Stymne, S. (2011). Blast: A Tool for Error Analysis of Machine Translation Output. In *Proceedings of the ACL-HLT 2011 System Demonstrations*, P. 56-61, Portland, Oregon.
- Tsai, S. C. (2020). Chinese students' perceptions of using Google Translate as a translingual CALL tool in EFL writing. *Computer Assisted Language Learning*, 35(5-6), 1250-1272.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological. processes*, Cambridge, MA: Harvard University.
- Wink, J., & Putney, L. (2002). A Vision of Vygotsky, Boston, MA: Allyn & Bacon. *Two Senses of the Term Social*, 60-63.

กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองของเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม*

สุนารักษ์ โสภ¹ สติดาพร คำสด²อุทุมพร อินทจักร³

(วันที่รับบทความ: 28 มกราคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 4 มีนาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 14 มีนาคม 2566)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมภายใต้บริบทชุมชน และกระบวนการผลิตหม่อนไหมหัตถกรรม 2) วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองของเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม 3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 21 ราย คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงไหมบ้านหนองบัวเปาะ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหม่อนไหมบ้านปากกล้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง บันทึกการสังเกต และตัวผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่งเสริมให้เกษตรกรประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรมภายใต้บริบทชุมชนและกระบวนการผลิตหม่อนไหมหัตถกรรม คือ 1) ความเชี่ยวชาญด้านความรู้จากประสบการณ์ 2) ความพร้อมของตัวเกษตรกรทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ 3) การรวมกลุ่มทางสังคม และ 4) การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา ส่วนกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรมพบว่า เกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรมมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 บ้านคือจุดเริ่มต้นภูมิปัญญาพื้นฐาน เกษตรกรเริ่มกระบวนการเรียนรู้ด้วยการถ่ายทอดกันภายในครอบครัว ระยะที่ 2 การพัฒนาองค์ความรู้จากภาครัฐและสถาบันการศึกษา จากการปฏิบัติด้วยตนเอง และจากการวิจัยที่มีส่วนร่วมกับสถาบันการศึกษา และระยะที่ 3 การต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างสรรค์ การออกแบบลวดลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่ม

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้, การพัฒนาตนเอง, เกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม

* บทความวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2566

ได้รับทุนการศึกษาปริญญาเอกเฉลิมพระเกียรติทรงครองราชย์ 70 ปี ประจำปี 2563 สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน)

¹ นิสิตปริญญาเอก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: sunarak.s@ku.th

² ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Learning Process for Self Development of Traditional Sericulture Farmers*

Sunarak Sopha¹ Sathidaporn Kumsoda² Autumporn Intachak³

(Received: January 18, 2023; Revised: March 4, 2023; Accepted: March 14, 2023)

Abstract

The purposes of this study were to 1) examine the factors that encourage traditional sericulture farmers in a community context and 2) analyze the learning process for self development of traditional sericulture farmers. Qualitative research using in-depth interviews was conducted with 21 key informants from three community enterprises: Ban Nong Bua Phae Silkworm Group Community Enterprise, Ban Ang Toei Silk Weaving Community Enterprise, and Ban Pa Kluai Silkworm Group Community Enterprise. The research tools were a semi-structured interview questionnaire, observations, and the researcher. The data were analyzed by content analysis.

The results revealed that the factors that encourage traditional sericulture farmers in a community context and in the production process for mulberry silk handicrafts are: 1) expertise in knowledge gained from experience; 2) readiness of farmers physically, mentally, and emotionally aspects; 3) social integration; and 4) support of government agencies and educational institutions. The learning process of traditional sericulture farmers was studied, and it was discovered that a learning process for self-improvement can be divided into three phases: The first phase begins in the house, the starting point of basic wisdom, and farmers begin the learning process by transferring it within the family. The second phase, knowledge development, is obtained from the public sector and educational institutions, through self-practice and through research engagement with educational institutions. The third phase includes the extension of knowledge to creativity, and the design of the fabric pattern is the identity of the group.

Keywords: Learning Process, Self-Development, Traditional Sericulture Farmers

* Research article, Doctor of Philosophy (Vocational Education for Human Resource Development), Faculty of Education, Kasetsart University, 2023

This research is funded by Agricultural Research Development Agency (Public Organization)

¹ Ph.D. Candidate, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok, E-mail: sunarak.s@ku.th

² Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University

³ Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ไหมไทยเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของประเทศไทย การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพที่เกษตรกรไทยยึดถือมาช้านานสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนมีความเข้มแข็ง (กรมหม่อนไหม, 2560) โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพทางเลือกที่สร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกรหลังฤดูปลูกข้าว พร้อมทั้งแรงงานในท้องถิ่นให้มีงานทำอย่างต่อเนื่อง (Vianmana, and Nohmi, 2020) และยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มรายได้ การจ้างงาน การใช้ที่ดินที่มีคุณภาพ และยังช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดการเกษตรที่ยั่งยืน (Bhattacharjya, et al, 2019)

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงของโลกมีการขับเคลื่อนนวัตกรรมการปฏิวัติทางดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบกับภาคการเกษตรทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะการเกษตรของประเทศไทย พบว่า ภาคการเกษตรเป็นอาชีพที่ควรได้รับการดูแลเป็นอันดับแรก เนื่องจากมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงเป็นอาชีพที่มีรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และเผชิญกับภาวะที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุมาก การศึกษาน้อย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการยกระดับรายได้ (ณัฐภัทร์ กิ่งนคร, และณัฐนรี มณีจักร, 2562) พิชุร ชมสุข, และคณะ (2564) กล่าวถึง ทางเลือก ทางรอด ผู้การเป็นเกษตรกรยุคใหม่เพื่อปรับตัวให้พร้อมรับโอกาสท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงด้วยการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ การต่อยอดไปสู่การทำเกษตรเชิงพาณิชย์และความยั่งยืน เพื่อให้มีอำนาจต่อรองนำไปสู่ทางรอดในอาชีพ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพหนึ่งที่ปัจจุบันพบว่าจำนวนเกษตรกรลดลงอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 - 2564 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมลดลงจาก 85,097 ราย เหลือเพียง 83,950 ราย (กรมหม่อนไหม, 2565) ซึ่งหากสถานการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไป อาชีพที่เป็นวัฒนธรรมชุมชนซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยอาจสูญหายไปในที่สุด แต่ในสถานการณ์เช่นนี้ พบว่ามีเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม 3 กลุ่ม วิสาหกิจชุมชน คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงไหมบ้านหนองบัวเปะ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหม่อนไหมบ้านปากกล้วย สามารถประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนสามารถสร้างสรรค์ผลงานและสร้างรายได้ให้ตนเอง ครอบครัว และชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดี

การวิเคราะห์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองของเกษตรกรอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรมทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน ให้เป็นเศรษฐกิจทางวัฒนธรรม นอกจากการดำรงและสืบทอดวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติแล้ว เกษตรกรยังสามารถยึดเป็นอาชีพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ ดังนั้นการศึกษากระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองของเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรมให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและระบบเศรษฐกิจใหม่ จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมภายใต้บริบทชุมชน และกระบวนการผลิตหม่อนไหมหัตถกรรม
2. วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองของเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างการผลิตไหมไทย สามารถจำแนกโครงสร้างการผลิตตามกระบวนการผลิตได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) ระบบหัตถกรรมและหัตถอุตสาหกรรม เป็นการปลูกหม่อนที่สืบทอดมายาวนานจากรุ่นสู่รุ่น เป็นอาชีพเสริมของชาวบ้านในท้องถิ่น ใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก และ 2) ระบบอุตสาหกรรม จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ การผลิตในระดับเกษตรกร และการผลิตระดับโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งแตกต่างกันที่ปริมาณการผลิตและกำลังคนที่ใช้ในการผลิต เกษตรกรจะประกอบเป็นอาชีพหลัก ส่วนใหญ่เป็นคู่ค้าหรือสมาชิกของบริษัทหรือโรงงานสาวไหมที่มีการทำสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างกัน ศิริพร บุญชู, และคณะ (2559) การผลิตหม่อนไหมตลอดห่วงโซ่อุปทานแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) กระบวนการต้นน้ำ หมายถึง กิจกรรมที่เป็นการผลิตวัตถุดิบตั้งต้นของการผลิตสินค้าหม่อนไหม ได้แก่ การปลูกหม่อนเพื่อผลิตผลหม่อน การปลูกหม่อนเพื่อผลิตใบหม่อน การเลี้ยงไหมเพื่อผลิตรังไหม 2) กระบวนการกลางน้ำ หมายถึง กิจกรรมที่นำเอาวัตถุดิบซึ่งเป็นผลผลิตจากกระบวนการต้นน้ำ นำมาผลิตเพื่อเป็นวัตถุดิบในกระบวนการปลายน้ำ คือนำรังไหมมาสาวเส้นไหมเพื่อผลิตเส้นไหมดิบ จากนั้นนำเส้นไหมดิบมาลอกกวา ย้อมสี และทอผ้าเพื่อผลิตผ้าไหม และ 3) กระบวนการปลายน้ำ หมายถึง กิจกรรมที่นำวัตถุดิบจากผลผลิตกระบวนการต้นน้ำ ได้แก่ ใบหม่อนหรือผลหม่อน และผลผลิตกระบวนการกลางน้ำ ได้แก่ เส้นไหมดิบ ผ้าไหม มาใช้เป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิต ปรับปรุงเป็นสินค้า สร้างเป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ หรือการบริการกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภค เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปหม่อนจากหม่อนผลสด ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากใบหม่อน ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากโปรตีนไหม (ชุมญาณ์ช คำวงษ์, 2561)

การพัฒนาตนเอง เป็นการเสริมสร้าง ปรับปรุง การเพิ่มเติมคุณสมบัติ ความสามารถหรือศักยภาพ ความชำนาญ เจตคติ ความรู้ของบุคคลหรือฝึกฝนตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ทั้งร่างกายและจิตใจ ช่วยให้ผู้ที่พัฒนาตนเองเกิดความรู้ ความชำนาญ มีกำลังใจ และทัศนคติที่ดีต่อภารกิจที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งจะทำงานให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเองและหน่วยงาน (วีรจักร สุปัญญา, 2548) ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนาตนเอง คือการพึ่งตนเองให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน และเป็นประโยชน์ต่อสังคม (สุจิตรา ธนันทน์, 2554)

กระบวนการเรียนรู้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความหมาย “การเรียนรู้” ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ข่าวสาร ข้อมูล และประสบการณ์ อันนำไปสู่การรู้แจ้งเห็นจริง และการ

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ เน้นกระบวนการพัฒนามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ ความเข้าใจ และการปรับเปลี่ยนทางความคิดและพฤติกรรม ซึ่ง “กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์” เป็นกระบวนการต่อเนื่อง “ตลอดชีวิต” โดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นผู้รู้จักคิด พิจารณา และแสวงหาความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) สอดคล้องกับ Bower, and Hilgard (1981) และ สุพัตรา ชาติบัญญัติ (2549) กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีผลสืบเนื่องจากประสบการณ์และการฝึก ออร์ศรี งามวิทย์ (2549) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองเป็นกลไกที่สำคัญที่สุด ซึ่งมนุษย์ ใช้ในการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มีอิทธิพล ต่อมนุษย์ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคม

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองของเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Observation)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ วิศวกรกลุ่มเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรมที่มีกระบวนการผลิตไหมหัตถกรรมครบวงจร คือ การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การสาวเส้นไหม การผลิตผ้าไหม และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และเข้าร่วมโครงการพัฒนาตลาดผ้าเอกลักษณ์พื้นถิ่นของกรมหม่อนไหมและนำไปต่อยอดพัฒนาอาชีพจนประสบความสำเร็จ ซึ่งพบกลุ่มวิศวกรกลุ่มเกษตรกรที่เป็นไปตามเกณฑ์ 3 กลุ่ม ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ วิศวกรกลุ่มเลี้ยงไหมบ้านหนองบัวเปะ ตำบลสร้างแข่ง อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ภาคตะวันออก คือ วิศวกรกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย ตำบลท่าตะเกียบ อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา และภาคใต้ คือ วิศวกรกลุ่มหม่อนไหมบ้านปากกล้วย ตำบลนาสัก อำเภอสวี จังหวัดชุมพร แต่ละกลุ่มผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยสมัครใจและมีประสบการณ์ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรมตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป กลุ่มละ 7 ราย รวมผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 21 ราย

เครื่องมือ

เครื่องมือวิจัย คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) คือ บริบททั่วไป หมายถึง บริบทพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ประวัติการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม ข้อมูลกลุ่มข้อมูลสมาชิก ผลผลิต และกระบวนการผลิตหม่อนไหมหัตถกรรม ได้แก่ การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การสาวเส้นไหม การผลิตผ้าไหม และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองของเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม นอกจากนั้นผู้วิจัยใช้การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ

ผู้ให้ข้อมูลในขณะสัมภาษณ์ โดยเครื่องมือผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนั้นตัวผู้วิจัยเองถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตีความหมาย

วิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลในขณะเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสะท้อนผล ความหมาย การตีความ ของผู้วิจัยด้วยคำถามย้อนกลับระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อเป็นการยืนยันว่าข้อค้นพบของผู้วิจัยถูกต้อง จากนั้นถอดคำสัมภาษณ์จัดกลุ่มข้อมูล (Category) และตีความให้ความหมายของข้อมูล (Interpretation)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองของเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรมผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

1. ปัจจัยส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมภายใต้บริบทชุมชน และกระบวนการผลิตหม่อนไหมหัตถกรรม

1.1 บริบทชุมชน

การศึกษาบริบทพื้นที่ศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้ง 3 กลุ่ม คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงไหมบ้านหนองบัวเปะ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหม่อนไหมบ้านปากกล้วย พบว่าแต่ละชุมชนประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน เช่น ปาล์มน้ำมัน ขางพารา และผลไม้ รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ ส่วนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม พื้นที่ทำกินมีทั้งถือครองโฉนด และเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร เป็นที่น่าสังเกตว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหม่อนไหมบ้านปากกล้วย แม้จะเป็นพื้นที่ที่อยู่ภาคตะวันออกและภาคใต้ของประเทศไทย แต่รากฐานของคนในชุมชนอพยพย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 2 กลุ่ม การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเริ่มจากใช้พันธุ์ดั้งเดิม ต่อมาปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตโดยได้รับการอบรมจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ กรมหม่อนไหม รับพันธุ์หม่อนไข่มุขไหมจากศูนย์ฯ แต่ละชุมชนมีปริมาณการเลี้ยงไหมที่แตกต่างกันตั้งแต่ 6 - 12 รุ่น/ปี ทั้ง 3 กลุ่มมีการจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน มี 2 ชุมชน คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงไหมบ้านหนองบัวเปะ และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย จดทะเบียนกลุ่มแปลงใหญ่ ส่วนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหม่อนไหมบ้านปากกล้วย ไม่สามารถจดทะเบียนกลุ่มแปลงใหญ่ได้ เนื่องจากพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรที่ถือครองใช้ในการปลูกขางพารา ปาล์มน้ำมัน และผลไม้ ส่วนการปลูกหม่อนใช้พื้นที่ริมทางที่รกร้างในการปลูก ซึ่งถึงแม้เป็นพื้นที่จำนวนมากแต่ไม่สามารถจดทะเบียนกลุ่มแปลงใหญ่ได้ อย่างไรก็ตามทั้ง 3 กลุ่มเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

สมาชิกกลุ่มมีอายุอยู่ระหว่าง 30 - 70 ปี ระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับปริญญาตรี ชุมชนมีประสบการณ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากกว่า 30 ปี ผู้นำกลุ่มทุกกลุ่มได้รับรางวัลจาก

กรมหม่อนไหมระดับประเทศ ผลผลิตของชุมชนสามารถผลิตเส้นไหมประมาณ 300 กิโลกรัมต่อปี ผ้าไหมประมาณ 100 - 500 เมตรต่อปี โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงไหมบ้านหนองบัวเปะ สามารถผลิตไหมวัยอ่อนเพื่อจำหน่าย ประมาณ 300 แผ่นต่อปี

1.2 กระบวนการผลิตหม่อนไหมหัตถกรรม

กระบวนการผลิตหม่อนไหมหัตถกรรม ของวิสาหกิจชุมชน ทั้ง 3 กลุ่ม เริ่มตั้งแต่ การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การสาวเส้นไหม การผลิตผ้าไหม และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ มีดังนี้

การปลูกหม่อน

เกษตรกรเริ่มปลูกหม่อนจากพันธุ์พื้นเมือง คือ พันธุ์คุณไฟ มีลักษณะใบเล็กทำให้ใช้เวลาเก็บมาก ต่อมาได้รับพันธุ์หม่อนจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ กรมหม่อนไหม คือ พันธุ์บุรีรัมย์ 60 และพันธุ์สกลนคร การปลูกระยะห่างระหว่างต้นที่เหมาะสมคือ 0.75 - 1.00 เมตร ส่วนระยะห่างระหว่างแถว 2.00 เมตร การบำรุงรักษาต้นหม่อนใช้ปุ๋ยคอกเป็นหลัก และเสริมด้วยปุ๋ยเคมี ตัดแต่งกิ่งปีละประมาณ 2 ครั้ง ทำให้ได้ใบหม่อนที่มีคุณภาพดีสำหรับเลี้ยงไหม ดังคำสัมภาษณ์

“ทำตามที่เคยสอน ไปเห็นแปลงหม่อนเค้าแล้วใบเค้าใหญ่ ของเราปลูกถี่แล้ว ใบมันเล็ก....”

(B3 สัมภาษณ์ วันที่ 13 กันยายน 2565)

การเลี้ยงไหม

การเลี้ยงไหมเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นใช้ไหมพันธุ์พื้นบ้าน โดยใช้ได้ถุนบ้านเป็นโรงเลี้ยงไหม ภายหลังได้รับการอบรมจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ด้านความรู้และสนับสนุนอุปกรณ์การเลี้ยงไหม มีการสร้างโรงเรือนที่ได้มาตรฐาน ใช้ไข่ไหมพันธุ์เหลืองสระบุรี มีชั้นเลี้ยงไหมที่อากาศถ่ายเทสะดวก ทำความสะอาดโรงเลี้ยงไหมอย่างเหมาะสม ใช้สารโรยตัวไหมเพื่อป้องกันโรคและลดความชื้น ทำให้การเลี้ยงไหมได้ผลผลิตมากขึ้น การเลี้ยงไหม 1 แผ่นสามารถผลิตเส้นไหมได้ 3 กิโลกรัม ดังคำสัมภาษณ์

“เมื่อก่อนทำผ้าส่งวัง ทำผ้าอย่างเดียว ต่อมาไปอบรมที่ศูนย์สระบุรี อาจารย์ถามว่าอยากได้โรงเลี้ยงไหมมั๊ย ...ได้โรงเลี้ยงไหม ได้เป็นวัสดุ ตอนนี้เลี้ยงไหมปีหนึ่ง 12 รุ่น”

(B5 สัมภาษณ์ วันที่ 12 กันยายน 2565)

การสาวเส้นไหม

การสาวเส้นไหมเป็นการดึงเส้นไหมออกจากรังไหม ด้วยการต้มรังไหมเพื่อทำลายกาที่ผนึกเส้นใยที่อัดแน่นออกจากกัน และดึงเส้นใยจากหลาย ๆ รังรวมกันเป็นเส้นเดียวเพื่อให้ได้ลักษณะและขนาดที่ต้องการ นำไปทำใจไหมก่อนที่จะนำไปผลิตผ้าไหม การสาวไหมเป็นงานหัตถกรรมที่ต้องใช้แรงงานคนเป็นหลัก เดิมใช้อุปกรณ์สาวแบบพื้นบ้าน ปัจจุบันใช้อุปกรณ์สาวแบบดีมอเตอร์ และจากเดิม

เคยใช้เตาถ่านเปลี่ยนเป็นเตาแก๊ส จากหม้อดินเป็นหม้อนั่งข้าวและหม้อแสนเลส การสาวเส้นไหม เกษตรกรต้องใช้ความชำนาญเพื่อให้ได้เส้นไหมที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสินค้าเกษตร ทำให้เส้นไหมไทย เป็นที่ยอมรับ นำไปผลิตผ้าที่มีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของตลาดการทอผ้าไหม ดังคำสัมภาษณ์

“พอเส้นไหมมาตรฐานทำให้เราขายดี คือลูกค้าคนไหนซื้อไปแล้วก็ดีใจ”

(A2 สัมภาษณ์ วันที่ 7 สิงหาคม 2565)

การผลิตผ้าไหม

การผลิตผ้าไหมเริ่มจากการเตรียมเส้นไหมสองส่วน คือ เส้นพุ่งและเส้นยืน ด้วยการ ลอกกวเส้นไหม การย้อมสีเส้นไหมด้วยวัสดุธรรมชาติหรือสีสังเคราะห์ เส้นยืนซึ่งไว้กับที่ตามความยาว ของผ้า เส้นพุ่งนำไปมัดหมี่และย้อมสีตามลายที่ออกแบบไว้ แล้วจึงนำไปทอด้วยกี่ทอผ้า การทอผ้า ในชุมชนใช้กี่พื้นบ้านทำกันเอง ยกเว้นฟืมและกระสวยที่ต้องซื้อจากนอกพื้นที่ ลวดลายบนผืนผ้าเป็น ภูมิปัญญาที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สร้างอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ให้แก่ ละท้องถิ่น ซึ่งเกษตรกรต้องใช้ความเชี่ยวชาญและทักษะขั้นสูงในการปฏิบัติ และสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ ๆ

“ฟอกกวแล้วกวักใส่บักอ๊ก แล้วก็หล่ง แล้วใส่โสมมัดมัดหมี่ แม่จับมัดเลย

แม่พาเฮ็ด แม่เราสร้าง เฮ็ดไปเฮ็ดมาเรามีความชำนาญ มัดจนลูกค้ามัก”

(A3 สัมภาษณ์ วันที่ 8 สิงหาคม 2565)

การจำหน่ายผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันไปตามสถานะแวดล้อมของพื้นที่ ภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ในท้องถิ่น ผลผลิตที่ได้จากการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) เส้นไหมดิบ และผ้าไหม การทอผ้าของทั้ง 3 กลุ่ม ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยลูกผสมที่ผลิตเอง ทั้งเส้น พุ่งและเส้นยืนซึ่งเป็นการสร้างเอกลักษณ์และคุณค่าให้กับผ้าไหม 2) หมอนไหมวัยอ่อน ไบหม่อน และ ดักแด้ การจำหน่ายเส้นไหมดิบและผ้าไหม เกษตรกรต่างคนต่างจำหน่ายให้กับลูกค้าประจำของตนเอง และส่วนหนึ่งนำมารวบรวมที่กลุ่มเพื่อจำหน่ายในรูปแบบกลุ่มโดยผ่านช่องทางของเครือข่ายผู้ผลิต หม่อนไหม ช่องทางออนไลน์ (Online) ทั้งทาง Facebook และ Line Application รวมถึงจำหน่ายทั่วไป ในงานแสดงสินค้าต่าง ๆ และการจำหน่ายหมอนไหมวัยอ่อน ไบหม่อน และดักแด้ จำหน่ายให้กับ เครือข่ายผู้ผลิตหม่อนไหม และลูกค้าประจำในท้องถิ่น

ชุมชนเพิ่มคุณค่าให้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ด้วยการทำให้ขบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ได้รับ การรับรองมาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 3500 - 2553 (การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับหม่อนเพื่อผลิตใบ) มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 5900 - 2550 (การปฏิบัติที่ดีสำหรับการผลิตเส้น ไหมไทย) มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 8000 - 2555 (เส้นไหมดิบ เล่ม 1: เส้นไหมไทยสาวมือ) มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย (ตรานกยูงพระราชทาน) และการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นต้น

สรุปจากการศึกษาบริบทชุมชนและกระบวนการผลิตหมอนใหม่ พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการประกอบอาชีพของเกษตรกรเลี้ยงไหมหัตถกรรมมี 4 ปัจจัย คือ

1. ความเชี่ยวชาญทางด้านความรู้จากประสบการณ์ จากการสืบทอดภูมิปัญญา ใช้ต้นทุนที่มีอยู่คิมนำความรู้จากประสบการณ์สืบสานต่อยอดและพัฒนา เพื่อสร้างอาชีพให้ชุมชนในสังคมชนบท รวมถึงการมีผู้เชี่ยวชาญอยู่ในชุมชนสามารถเป็นผู้นำ และสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพให้กับชุมชน

2. ความพร้อมของเกษตรกร ด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ โดยเกษตรกรมีความพร้อมทางด้านร่างกายที่สามารถพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ มีทัศนคติที่ดี อดทน ขยัน ยอมรับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในอาชีพ

3. การรวมกลุ่มทางสังคม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนอยู่กันแบบเครือญาติ มีความสัมพันธ์ทั้งที่เป็นสายเลือดเดียวกันและมีความสัมพันธ์ในชุมชน ทำให้ชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยกันแบบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษา สนับสนุนทั้งในเรื่องปัจจัยพื้นฐานด้านการผลิตและการตลาด ความรู้ และโอกาสในการเข้าถึงความรู้และการส่งเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด

2. กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองของเกษตรกรปลูกหมอนเลี้ยงไหมหัตถกรรม

การเรียนรู้ของเกษตรกร แบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 บำบัดจุดเริ่มต้นภูมิปัญญาคือพื้นฐาน เกษตรกรเริ่มกระบวนการเรียนรู้ด้วยการถ่ายทอดกันภายในครอบครัว จากการสังเกตเห็นพ่อแม่ทำ เรียนรู้แบบตัวต่อตัวแม่สอนลูกเป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน นำความรู้ช่วยเหลือครอบครัว โดยมีพ่อแม่และผู้ใหญ่ที่มีความรู้ให้คำแนะนำ จากนั้นเมื่อฝึกฝนกระทำซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง เกิดความรู้จากประสบการณ์จนเกิดความคล่องแคล่ว

“ตอนเป็นเด็กเห็นคนแก่ออ คนแก่ก็ให้ขึ้นทอ แม่ให้ขึ้นทอก็ทอเป็น...แม่พาเฮ็ด เฮ็ดไปเฮ็ดมาเรามีความชำนาญ แม่ก็สอนทอ มัดหมี่ ทำมัดหมี่เป็นก็ทำนั้นแหละ เก็บขิดเก็บอะไรฟีกี่ทำเป็น ก็เริ่มจากฝ้ายแต่ก่อนแม่จะให้ทำฝ้ายก่อน”

(C1 สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2565)

ระยะที่ 2 การพัฒนาองค์ความรู้จากภาครัฐและสถาบันการศึกษา จากความรู้พื้นฐานที่ได้รับจากครอบครัว เกษตรกรเริ่มพัฒนาอาชีพด้วยกระบวนการเรียนรู้จากหน่วยงานภาครัฐ และจากประสบการณ์ลงมือปฏิบัติจริง (action learning) ในสภาพพื้นที่ของตนเอง ฝึกปฏิบัติลองผิดลองถูก และปรับปรุงการปลูกหมอนเลี้ยงไหมตามคำแนะนำ ทั้งจากเจ้าหน้าที่และเพื่อนสมาชิกที่เกษตรกรที่ไว้วางใจ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนั้นเกษตรกรเรียนรู้จากกระบวนการวิจัยที่ได้มีส่วนร่วมในงานวิจัยของสถาบันการศึกษา นักวิชาการต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนรู้เรื่องตลาดซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการ

พัฒนาสินค้าให้ตรงตามความต้องการลูกค้า จากการเข้าร่วมจำหน่ายและแสดงสินค้าในโอกาสต่าง ๆ ที่ภาครัฐส่งเสริม

“ผมทำงานวิจัยเยอะมาก ตั้งแต่การเลี้ยงไหม การใส่ปุ๋ย เกี่ยวข้องกับขนาด เส้น คุณภาพเส้น”

(A1 สัมภาษณ์ วันที่ 29 กันยายน 2565)

“รู้ตลาดเพราะพี่ดูที่เค้ามาซื้อของเราไง การที่เค้ามาซื้อเค้าจะเน้นอะไร...พี่ออกตลาดเองพี่ก็รู้ว่าเค้าต้องการแบบไหน พี่ก็ทำแบบนั้น”

(A2 สัมภาษณ์ วันที่ 7 สิงหาคม 2565)

ระยะที่ 3 การต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างสรรค์ กระบวนการเรียนรู้ที่มีการพัฒนา และฝึกฝนอย่างต่อเนื่องของเกษตรกรทำให้สามารถปฏิบัติได้ด้วยความคล่องแคล่ว เชี่ยวชาญ และการสร้างสรรค์งานเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

“...แค่เห็นลายดูตัวอย่างก็ทำได้เลย...มัดได้หมด...พุทธรักษามัดประจำไหม้ย ตัวนั้น ตัวนี้ เราก็นึกออกว่าตัวนี้มีกี่ลำ มัดมันก็มีเท่ากันนะ”

(C1 สัมภาษณ์ วันที่ 28 พฤศจิกายน 2565)

การพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้เกษตรกรสร้างสรรค์ผลงานดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มหม่อนไหมบ้านปากกล้วย สามารถออกแบบลวดลายผ้า 8 ลาย ได้แก่ ลายนางแอ่นคู่ชุมพร ลายกาแฟหมีคั่น ลายเกล็ดปลาหม่อชุมพร ลายเขาทะลุ ลายช่อกาแฟชุมพร ลายเล็บมือนางชุมพร ลายสมอพร และลายดอกกาแฟชุมพร นอกจากนั้นยังสามารถต่อยอดจาก 8 ลายเพิ่มเติม เช่น ลายโซ่ดอกกาแฟ ลายดอกพุทธรักษานางแอ่น และลายเมล็ดกาแฟ

2. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย ออกแบบตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าไหมบ้านอ่างเตยโดยพัฒนาจากการค้นหาตัวตนของกลุ่มเกษตรกรระดมความคิดปรึกษาหารือกันของสมาชิก เพื่อสร้างตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม ภายใต้ชื่อ โส้ดละออ หมายถึงเส้นไหมสวย พร้อมทั้งพัฒนาลายผ้าไหมเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยมีแรงบันดาลใจจากต้นเตยป่าที่มีในท้องถิ่น พัฒนาเป็นผ้าไหมลายหนามเตย

3. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงไหมบ้านหนองบัวแปะ ได้สร้างสรรค์ลายผ้าไหมลายอัตลักษณ์ ได้แก่ลาย นาคมนิตรีพทุม และสร้างสรรค์ผ้าไหม ลายนาคนาคี เข้าประกวด จนสามารถได้รับรางวัลจากกรมหม่อนไหม และกลุ่มมีส่วนร่วมเป็นกรรมการคัดเลือกลายผ้าประจำอำเภอยางสีสุราช คือ ลายดอกขจร

สรุปพื้นฐานภูมิปัญญาจากครอบครัว การส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา มีบทบาทสำคัญมากในการพัฒนาการเรียนรู้ของเกษตรกร ทำให้อาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรมประสบความสำเร็จ สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของเกษตรกร ทั้ง 3 กลุ่มคือ การออกแบบลวดลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และผู้นำกลุ่มได้รับการรับรองเป็น Smart Farmer Model ได้รับ

รางวัลเกษตรกรดีเด่นด้านการบริหารจัดการไหมหัตถกรรม และได้รับการคัดเลือกให้เป็นปราชญ์
หม่อนไหม จากกรมหม่อนไหม

อภิปรายผลการวิจัย

1. การประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม ของทั้ง 3 กลุ่ม ลักษณะของการประกอบ
อาชีพคือ เป็นอาชีพที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ องค์ความรู้ที่สืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น ถิ่นฐานเดิมของอาชีพ
เริ่มต้นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงแม้ว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย
และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหม่อนไหมบ้านปากกล้วยมีการอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ภาคอื่น แต่เกษตรกรยังคง
นำพันธุ์หม่อนและไข่ไหมจากถิ่นฐานเดิมไปประกอบอาชีพในพื้นที่ใหม่ เกษตรกรมีการพัฒนาจากการ
ผลิตในครัวเรือนเพื่อบริโภค มาสู่ระบบกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ สร้างโอกาส
ในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา
ในเรื่ององค์ความรู้ ปัจจัยการผลิตรวมถึงการตลาด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
สร้างรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกร จากการศึกษาบริบทชุมชนและกระบวนการผลิตหม่อนเลี้ยงไหม
หัตถกรรม พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม มี 4 ปัจจัย คือ
1) ความเชี่ยวชาญทางด้านความรู้จากประสบการณ์ 2) ความพร้อมของตัวเกษตรกรทั้งด้านร่างกาย จิตใจ
และอารมณ์ 3) การรวมกลุ่มทางสังคม และ 4) การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา
ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐทิณี รตนานนท์, และอาแว มะแสด (2558) พบว่า องค์ประกอบสำคัญในการ
ประกอบอาชีพเพื่อดำรงชีพของเกษตรกร มี 3 ประการ คือ 1) ทูทางสังคม กลุ่มเกษตรกรมีความสัมพันธ์
เชิงเครือญาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน 2) ทูทางด้านองค์ความรู้ โดยมีการนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมา
ประกอบอาชีพในชุมชน และ 3) ทูมนุษยในชุมชน มีผู้นำชุมชนที่ดี และปราชญ์ชุมชนที่ดีด้านการปลูก
หม่อนเลี้ยงไหม รวมถึงการช่วยเหลือและส่งเสริมจากทางภาครัฐและสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะทูทาง
ปัญญาที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้และทักษะที่ถูกถ่ายทอดจนเกิดเป็นวัฒนธรรม เป็นจุดเริ่มต้น
ของการประกอบอาชีพและการพัฒนาอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ สมคิด ทองช่วย, และคณะ (2564) พบว่า
ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยมีความจำเพาะและเป็นมรดกทางวัฒนธรรม หากเกษตรกรสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์
มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ภูมิปัญญา จะสามารถสร้างศักยภาพ และมูลค่าผลิตภัณฑ์นำไปสู่ความยั่งยืน
เช่นเดียวกับ ปาณมน จันทบุตร, และสุนิษฐ์รัตน์ วุฒิจินดานนท์ (2563) พบว่า ทูทางปัญญาสามารถสร้าง
คุณค่าให้กับองค์กรทั้งด้านการเงิน และคุณค่ากับสินค้าและบริการ

2. กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรมของเกษตรกร
สามารถแบ่งได้ 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 บำบัดคือจุดเริ่มต้นภูมิปัญญาพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ ทิศนา แฉมมณี (2548) ที่กล่าวว่า สถาบันครอบครัวมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางเชาว์ปัญญาของบุคคล ส่วนกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มจากการได้เห็นรับรู้การปฏิบัติจากพ่อแม่ ช่วยทำงาน และปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom Taxonomy ที่เริ่มจาก 1) การรับรู้ เริ่มต้นจากการเห็น การสังเกต และสัมผัส 2) การเตรียมพร้อม ด้านพื้นฐานความรู้ อารมณ์ และทักษะการปฏิบัติ 3) การปฏิบัติงานโดยมีผู้แนะนำได้แก่พ่อแม่และผู้ใหญ่ที่มีความรู้เป็นผู้แนะนำ 4) การปฏิบัติงานได้เอง เกษตรกรสามารถปฏิบัติงานได้เอง และ 5) การปฏิบัติงานด้วยความชำนาญ การฝึกฝนกระทำซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องจนเกิดความคล่องแคล่ว สามารถเลือกแนวทางปฏิบัติที่เป็นของตนเองได้คล่องแคล่วอัตโนมัติเป็นธรรมชาติ (Gogus, 2012)

ระยะที่ 2 การพัฒนาองค์ความรู้จากภาครัฐและสถาบันการศึกษา จากการปฏิบัติด้วยตนเอง และจากการวิจัยที่มีส่วนร่วมกับสถาบันการศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองที่สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่กล่าวว่า บุคคลมีการปรับตัวผ่านกระบวนการซึมซับ และโครงสร้างทางปัญญา ด้วยการรับข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เพื่อให้สัมพันธ์กับความรู้และโครงสร้างทางปัญญามีอยู่เดิม (ทิศนา แฉมมณี, 2548) นอกจากนั้นการวิจัยเป็นกระบวนการได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เริ่มจากปัญหา การพิสูจน์ความจริงเพื่อหาทางแก้ปัญหา การวางแผนการทดลอง การดำเนินการอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผล (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2559)

ระยะที่ 3 การต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างสรรค์ การออกแบบตลาดค้าผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มเป็นการนำองค์ความรู้ที่เกษตรกรต่อยอดจากการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในระยะที่ 2 สู่การสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ที่เป็นของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้การสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) ซึ่งต่อยอดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองที่บุคคลมีโอกาสรสร้างความคิด และนำความคิดไปสร้างสรรค์ชิ้นงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นและสามารถถ่ายทอดความคิดของตนเองให้คนอื่นได้เข้าใจของตนเองได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการเรียนรู้สามารถเป็นการสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (ทิศนา แฉมมณี, 2548) สอดคล้องแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to Do) การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) เพื่อพัฒนาตนเองนำไปสู่การประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของเกษตรกร (ประเสริฐ บุญเรือง, 2555)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

กรมหม่อนไหมควรเป็นหน่วยงานกลางประสานความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมและพัฒนารวมกลุ่มและกระบวนการเรียนรู้ และสถาบันการศึกษาในการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม สร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการสร้างสรรค์เศรษฐกิจวัฒนธรรมชุมชน เพื่อเป็น Soft Power ให้แก่ชุมชน ในลักษณะของการทำตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) ในการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น โดยวางแผนกระบวนการพัฒนาความรู้ด้วยการใช้ระบบพี่เลี้ยง (Coaching System) ส่งเสริมการผลิตและการตลาด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ ซึ่งทำให้เกษตรกรเกิดการพัฒนาตนเองและสร้างรายได้ทำให้สามารถยึดเป็นอาชีพได้
2. ควรศึกษากระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในภาพรวมของประเทศ เพื่อเป็นแนวทางให้กรมหม่อนไหมและรัฐบาลใช้เป็นข้อมูลในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมหม่อนไหม. (2560). *รูปแบบการเลี้ยงไหม*. สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2564, จาก <https://qsds.go.th/2021/09/02/รูปแบบการเลี้ยงไหม>.
- กรมหม่อนไหม. (2565). *แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570)*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชุมญาณัช คำวงษ์. (2561). *การส่งเสริมการผลิตและจัดการผลิตหม่อนไหมตลอดห่วงโซ่อุปทาน*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ณัฐภัทร์ กิ่งเนตร, และณัฐนรี มณีจักร. (2562). *ความเหลื่อมล้ำมีต่ออาชีพของไทย: กรณีศึกษาในอาชีพเกษตร*. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2564, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AAA/Inequality_4GiniCoefficient.PDF.
- ณัฐทิณี รตานนท์, และอาแว มะแส. (2558). กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการเลือกยุทธวิธีการดำรงชีพสู่ความยั่งยืน: ศึกษากรณีชุมชนบ้านใจดี. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 20(3), 157-170.
- ทิสนา แคมมณี. (2548). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning*. กรุงเทพฯ: บริษัท ทริปเปิ้ล เอ็ดดูเคชั่น จำกัด.
- ประเสริฐ บุญเรือง. (2555). การจัดการศึกษาตลอดชีวิต. *วารสาร กศน*, 5(1), 3-7.
- ปานมน จันทบุตร, และสุนัยรัตน์ วุฒิจินดานนท์. (2563). คำจำกัดความ การแบ่งหมวดหมู่ การวัด และการรายงานทุนทางปัญญา: การทบทวนวรรณกรรม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 37(2), 165-194.
- พิฑูร ชมสุข, จิราภรณ์ พินนาพิเชษฐ, และเพชรลักษณ์ บุญญาคุณากร. (2564). *เกษตรกรยุคใหม่ อาชีพทางเลือก (ทางรอด) ในยุคโควิด 19*. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_11May2021-2.aspx.
- วีรฉัตร สุบัญญัติ. (2548). การพัฒนาตนเองกับการศึกษาตามอัธยาศัย. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 5(1), 63-78.
- ศิริพร บุญชู, ทิพาธร มาศเจริญ, สุนันทา พ่วงเสมา, กนกวรรณ คุณาธรรม, สมคิด ทองช่วย, กรรณิการ์ สนธิ, และคนอื่น ๆ. (2559). *การศึกษาศถานภาพการผลิตการตลาดใหม่ในประเทศไทย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมคิด ทองช่วย, อัจฉรา เกษสุวรรณ, และรวีพิมพ์ จวีสุข. (2564). ปัจจัยสู่ความสำเร็จเพื่อการตลาดที่ยั่งยืนในอุตสาหกรรมผ้าไหมไทย. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(4), 142-160.
- สุจิตรา ธนานันท์. (2554). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็น เพรส.
- สุพัตรา ชาดิปัญญาชัย. (2549). *กระบวนการเรียนรู้: แนวคิด ความหมาย และบทเรียนในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2549). *กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลง: จากยุคชุมชนถึงยุคพัฒนาความทันสมัย*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.
- Bhattacharjya, D., Alam, K., Bhuimali, A., and Saha, S. (2019). *Perspectives of Sericultural Farming for Sustainable Development*. In P.K. Paul & B.K. Santra (Eds.), *Ecology, Sustainability and Technology: The Paradigm Shifting* (pp. 79-101). New Delhi: New Delhi Publishers.
- Bower, G. H., and Hilgard, E. R. (1981). *Theories of learning*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall.
- Gogus, A. (2012). *Bloom's Taxonomy of Learning Objectives*. In: Seel, N.M. (eds) *Encyclopedia of the Sciences of Learning*. Springer, Boston.
- Vianmana, S., and Nohmi, M. (2020). Study on Factors Creating Additional Income among Good and Excellent Silk Weaving Groups in Northeast Thailand. *Journal of Rural Problems*, 56(1), 19-25.

สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรของเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว*

นิศานาถ เจือทอง¹ นลินรัตน์ รักกุศล² อุทุมพร อินทจักร³

(วันที่รับบทความ: 30 มกราคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 5 มีนาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 14 มีนาคม 2566)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพการประกอบอาชีพของกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว และ 2) วิเคราะห์สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว จำนวน 14 คน 2 วิทยากรชุมชน คือ วิทยากรชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด และวิทยากรชุมชนแปลงนาสะอาด อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง บันทึกการสังเกต และผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการประกอบอาชีพของกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว แบ่งเป็น 1) กิจกรรมหลัก ได้แก่ โลจิสติกส์นำเข้า การดำเนินงาน การจัดเก็บสินค้าและการขนส่ง การตลาดและการขาย และการบริการ 2) กิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยี และการจัดซื้อจัดหา สำหรับสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว พบว่า การพัฒนาเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรชาวนาจำเป็นต้องมีสมรรถนะที่สำคัญ 5 สมรรถนะ ได้แก่ 1) สมรรถนะกระบวนการเพาะปลูกข้าว 2) สมรรถนะการบริหารจัดการเพาะปลูกข้าว 3) สมรรถนะการจัดการกระบวนการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร 4) สมรรถนะการจัดการธุรกิจและตลาดผลผลิตทางการเกษตร และ 5) สมรรถนะการพัฒนาตนเอง ทีมงานและเครือข่าย

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ผู้ประกอบการเกษตร, เกษตรกรชาวนา, ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

* บทความวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สาขาวิชาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพคนวัยวุฒิ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2566

ได้รับทุนการศึกษานิพนธ์จากมูลนิธิพระเกียรติทรงครองราชย์ 70 ปี ประจำปี 2563 สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน)

¹ นิสิตปริญญาเอก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: churthong@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Agripreneurship Competency for a Farmer who Process Rice Product*

*Nisanath Churthong*¹ *NALINRAT RAKKUSOL*² *AUTUMPORN INTACHAK*³

(Received: January 30, 2023; Revised: March 5, 2023; Accepted: March 14, 2023)

Abstract

The purposes of this study were to 1) analyze the occupational conditions of farmer group who process rice product, and 2) analyze the agripreneurship competency of farmer group who process rice product. The qualitative research using in-depth interview and observation was conducted with 14 key informants from two community enterprises: Khao Hom Mali Phet Thung Kula Rong Hai Community Enterprise, Kaset Wisai District, Roi Et Province, and Plang Na Sa Ard Community Enterprise, Sai Ngam District, Kamphaeng Phet Province. The research tools were a semi-structured interview questionnaire, observations, and the researcher. The data was analyzed by content analysis.

The result revealed that the occupational conditions of farmers who process rice products are divided into: firstly, the primary activities which include inbound logistics, operations, outbound logistics, marketing and sales, and service, and secondly the support activities which contain infrastructure, human resource management, product and technology development, and procurement. The result indicated that there are five key competencies in the farmers for driving the successful value chain activities and become agripreneur. The five key competencies are as follow: 1) competency of rice cultivation process 2) competency of rice cultivation management 3) competency of agricultural product value-adding process management 4) competency of business management and agricultural product market, and 5) competency of self-development, team, and network.

Keywords: Competency, Agripreneur, Farmer, Rice product

* Research Article, Doctor of Philosophy (Vocational Education for Human Resource Development), Faculty of Education, Kasetsart University, 2023

This research is funded by Agricultural Research Development Agency (Public Organization).

¹ Ph.D. Candidate, Faculty of Education, Kasetsart University, E-mail: churthong@gmail.com

² Associate Professor, Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University

³ Assistant Professor, Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญในภาคการเกษตรของประเทศไทย ไทยเป็นประเทศที่ผลิตข้าวได้มากเป็นอันดับที่ 6 ของโลก และข้าวยังสะท้อนวิถีชีวิต จิตวิญญาณของชาวนาไทย โดยพื้นที่ทำนาปลูกข้าวทั้งหมดประมาณ 70 ล้านไร่เป็นครึ่งหนึ่งของพื้นที่การเกษตร (กรมการข้าว, 2564) ข้าวไทยมีเอกลักษณ์เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ ข้อมูลกระทรวงพาณิชย์ (2566) รายงานว่าการส่งออกข้าวในช่วงเดือนมกราคม-ธันวาคม 2565 มีปริมาณ 7,693,546 ตัน มูลค่า 138,451.8 ล้านบาท ในขณะที่เกษตรกรชาวนามีรายได้ต่ำ ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตจากอาชีพเพาะปลูกข้าว โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563) สำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตร พบว่า เกษตรกรชาวนามีรายได้สุทธิจากการทำนา 59,071 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกรชาวนาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีคิดจาก “ทำมากได้น้อย” เป็น “ทำน้อยได้มาก”

ปัจจุบัน การมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงภาคการเกษตรจากดั้งเดิม (Traditional Farming) ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559) นอกจากนั้น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวด้วยนวัตกรรม เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยสามารถก้าวสู่การแข่งขันในตลาดโลก ปัจจุบันการแข่งขันทางการค้า ทำให้เกษตรกรต้องเรียนรู้การปรับปรุงคุณภาพข้าวและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เชื่อมโยงกับสภาพการณ์ตลาด (ชนพัฒน์ จงมีสุข, ภัทรพล ทศมาส, และไพวรรณ วรปรีดา, 2560) จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรของเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์สภาพการประกอบอาชีพของกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว
2. วิเคราะห์สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะ คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถมีในการทำงานหรือประกอบอาชีพ ซึ่งแต่ละสาขาอาชีพจำเป็นต้องมีสมรรถนะหลายด้าน (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน), 2557) สมรรถนะมีองค์ประกอบ ดังนี้ (ราวดี ปญฺ์วิวงศ์, 2552)

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง สิ่งที่ถูกสั่งสมมาจากการศึกษา ฝึกอบรม สัมมนา การสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์กับผู้รู้

2. ทักษะ (Skills) หมายถึง สิ่งที่ต้องพัฒนา และฝึกฝนให้เกิดขึ้นต้องใช้ระยะเวลาในฝึกปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ทักษะด้านการบริหาร/จัดการ (Management Skills) และทักษะด้านเทคนิค เฉพาะงาน (Technical Skills)

3. คุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) หมายถึง ความคิด ความรู้สึก เจตคติ ทัศนคติ แรงจูงใจ ความต้องการส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ติดตัวมา

ความเป็นผู้ประกอบการ หมายถึง การนำความคิดที่มีไปสู่การปฏิบัติด้วยความเต็มใจร่วมกับความสามารถในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผล มีความเชี่ยวชาญในการสรรหาทรัพยากร การสร้างแผนธุรกิจที่ชัดเจน และมีวิสัยทัศน์ในการมองเห็นโอกาส (Kuratko and Hodgetts, 2007)

ผู้ประกอบการเกษตรกร (Agripreneur) หมายถึง บุคคลที่เป็นผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจเกษตร (มรกต กำแพงเพชร, สวรรยา ธรรมอภิพล, และอนรินทร์ สังข์รักษา, 2562) โดยที่ผู้ประกอบการเกษตรกรเป็นคนที่มีความสามารถในการสร้างและการพัฒนาธุรกิจที่ทำกำไรในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง (Wolf and Schoorlemmer, 2007) มีทัศนคติของผู้ประกอบการที่ตระหนักถึงโอกาสทางธุรกิจใหม่ มีความสามารถด้านเครือข่าย มีทักษะการบริหารจัดการ การตลาดและการขาย การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Rudmann, 2008) ส่วน อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2559) กล่าวว่า การเป็นผู้จัดการนาหรือผู้ประกอบการนาแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของชาวนายุคใหม่โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตด้วยการใช้วิธีการจ้างแรงงานในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิต

ดังนั้น สรุปได้ว่า มาตรฐานอาชีพผู้ประกอบการเกษตรกรชาวนา ประกอบด้วย 2 ส่วน ในสาขาวิชาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ สาขาเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ อาชีพเกษตรกรเพาะปลูกข้าว และสาขาเกษตรกรป्राดแปรรูป อาชีพผู้ประกอบการเกษตร ซึ่งมีหน่วยสมรรถนะตามสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) (2557) ดังนี้

1. หน่วยสมรรถนะอาชีพเกษตรกรเพาะปลูกข้าว ได้แก่ จัดการระบบการผลิตหรือบริการ ระบบบัญชี และผลิตภาพในกระบวนการการเพาะปลูกข้าวอย่างต่อเนื่อง เพาะปลูกข้าวได้ตามมาตรฐานปรับปรุงการผลิตหรือบริการเพาะปลูกข้าวอย่างต่อเนื่อง แก้ไขปัญหาที่คาดการณ์ได้ในการผลิตหรือบริการ และปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงทั่วไปในกระบวนการเพาะปลูกข้าว ประยุกต์ใช้องค์ความรู้หรือนวัตกรรมพัฒนาระบบการเพาะปลูกข้าว เพื่อพัฒนางานหรือแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในกระบวนการเพาะปลูกข้าว

2. หน่วยสมรรถนะอาชีพผู้ประกอบการเกษตร ได้แก่ จัดการกระบวนการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร ธุรกิจและการตลาดผลผลิตทางการเกษตร ทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อม และจัดการ

ของเสียทางการเกษตร การบริหารความเสี่ยงในธุรกิจและตลาดสินค้าเกษตร การพัฒนาตนเอง ทีมงาน
กลุ่ม/องค์กร และภาคีเครือข่าย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรของเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์
จากข้าวเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร
(Documentary Research) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกตอย่างไม่เป็น
ทางการ (Informal Observation)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์เกษตรกรชาวนาผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้ 1) เป็นเกษตรกรชาวนาที่อยู่ในวิสาหกิจ
ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์กับกรมการข้าว ตามหลักเกณฑ์ 4 ส่วน คือ
การรวมกลุ่มเกษตรกร การบริหารจัดการการตลาด การยกระดับมาตรฐาน และสร้างมูลค่าเพิ่มแก่
ผลิตภัณฑ์ 2) เกษตรกรชาวนามีประสบการณ์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวไม่น้อยกว่า 4 ปี
ซึ่งเกษตรกรชาวนาวิสาหกิจชุมชนที่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวมี 2 กลุ่ม ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่ม
ข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด และวิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาด
อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร แต่ละกลุ่มผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยสมัครใจ กลุ่มละ 7 คน รวมผู้ให้
ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 14 คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

แนวคำถามในการสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป
ภูมิหลัง และประวัติความเป็นมาของชุมชน 2) สภาพ และปัจจัยเงื่อนไขในการประกอบอาชีพ ตั้งแต่ต้นน้ำ
กลางน้ำ ปลายน้ำของกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว 3) สมรรถนะ/ลักษณะของความเป็น
ผู้ประกอบการเกษตรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นอกจากนั้นตัวผู้วิจัยเองถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการ
เก็บรวบรวมข้อมูลและตีความหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล
ในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสะท้อนผล ความหมาย การตีความ ของผู้วิจัยด้วยคำถามย้อนกลับ
ไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อเป็นการยืนยันว่าข้อค้นพบของผู้วิจัยถูกต้อง จากนั้น
ถอดคำสัมภาษณ์ จัดกลุ่มข้อมูล (Category) และตีความให้ความหมายของข้อมูล (Interpretation)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ 2 ประเด็น คือ

1. การวิเคราะห์สภาพการประกอบอาชีพของกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว

การวิเคราะห์สภาพการประกอบอาชีพจากแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Analysis) การบริหารจัดการกิจกรรมหลัก (Primary Activities) และกิจกรรมสนับสนุน (Support Activities) พบว่าเกษตรกรชาวนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้ และวิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาด มีการดำเนินกิจกรรมตามห่วงโซ่คุณค่า ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิเคราะห์สภาพการประกอบอาชีพกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว

ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)	วิสาหกิจชุมชน	
	กลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้	แปลงนาสะอาด
กิจกรรมหลัก (Primary Activities)		
โลจิสติกส์ขาเข้า (Inbound Logistics)	- เมล็ดพันธุ์ - รูปแบบที่ 1 ซื้อเมล็ดพันธุ์จากแหล่งจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ - รูปแบบที่ 2 ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้ในฤดูกาลเพาะปลูกถัดไป - ปุ๋ย - รูปแบบที่ 1 การไถกลบตอซังและการใช้ปุ๋ยคอก (มูลวัว) - รูปแบบที่ 2 ใช้ปุ๋ยเคมี	- เมล็ดพันธุ์ - รูปแบบที่ 1 ซื้อเมล็ดพันธุ์จากแหล่งจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ - รูปแบบที่ 2 ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้ในฤดูกาลเพาะปลูกถัดไป - ปุ๋ย - รูปแบบที่ 1 การใช้สารชีวภัณฑ์ เช่น จุลินทรีย์ ฮอร์โมน ไข่ - รูปแบบที่ 2 ใช้ปุ๋ยเคมี
การดำเนินงาน (Operations)	- ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) - ขึ้นทะเบียนข้าวสารเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) - ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวได้รับรองเครื่องหมาย ออ. - ขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ข้าวสารเป็นสินค้า OTOP	- ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) - ได้รับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ (Organic Thailand) - ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวได้รับรองเครื่องหมาย ออ. - ขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ข้าวสารเป็นสินค้า OTOP

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)	วิสาหกิจชุมชน	
	กลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่ง กุลาร้องไห้	แปลงนาสะอาด
กิจกรรมหลัก (Primary Activities)		
การจัดเก็บสินค้าและการขนส่ง (Outbound Logistics)	- เก็บไว้บริโภคนครวัดและใช้ เป็นเมล็ดพันธุ์ - จำหน่ายใน 3 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 จำหน่ายผลผลิตข้าว รูปแบบข้าวเปลือกเป็นข้าวสด ให้กับโรงสีตามความสมัครใจ รูปแบบที่ 2 จำหน่ายผลผลิตข้าว รูปแบบเมล็ดพันธุ์ให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ ข้าว รูปแบบที่ 3 จำหน่ายผลผลิตข้าว รูปแบบข้าวเปลือกคืนให้กลุ่ม	- เก็บไว้บริโภคนครวัดและใช้ เป็นเมล็ดพันธุ์ - จำหน่ายใน 3 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 เกษตรกรชาวนาที่ผลิต ข้าวขาวทั่วไปจะจำหน่ายผลผลิต ข้าวเปลือกเป็นข้าวสดให้กับโรงสี ตามความสมัครใจ รูปแบบที่ 2 จำหน่ายผลผลิตข้าวใน รูปแบบเมล็ดพันธุ์คืนให้กลุ่ม รูปแบบที่ 3 จำหน่ายผลผลิต ข้าวเปลือกคืนให้กลุ่ม
การตลาดและการขาย (Marketing and Sales)	จำหน่ายสินค้าข้าวด้วยช่องทาง ออนไลน์ (Online) ได้แก่ Facebook, Line application และช่องทาง ออฟไลน์ (Offline) เช่น การออกบูธ แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้า ร่วมกับหน่วยงาน	- จำหน่ายสินค้าข้าวด้วยช่องทาง ออนไลน์ (Online) ได้แก่ Facebook, Line Application และช่องทาง ออฟไลน์ (Offline) เช่น การออกบูธ แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้า ร่วมกับหน่วยงาน - การจับคู่ธุรกิจเป็นคู่ค้ากับ บริษัทเอกชน (Business Matching)
การบริการ (Customer Service)	- จำหน่ายสินค้าข้าวตามคำสั่งซื้อของ ผู้บริโภคโดยใช้บริการขนส่งเอกชน - ไม่มีการรับประกันคุณภาพและ บริการหลังการขาย	- จำหน่ายสินค้าข้าวตามคำสั่งซื้อของ ผู้บริโภคและคู่ค้าและมีบริการจัดส่งถึง สถานที่ - ไม่มีการรับประกันคุณภาพและ บริการหลังการขาย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)	วิสาหกิจชุมชน	
	กลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้	แปลงนาสะอาด
กิจกรรมสนับสนุน (Support Activities)		
โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)	- มีโครงสร้างการบริหารงานโดยการกำหนดบทบาท หน้าที่ - สภาพพื้นที่เหมาะสมในการเพาะปลูกข้าว	- มีโครงสร้างการบริหารงานโดยการกำหนดบทบาท หน้าที่ - สภาพพื้นที่เหมาะสมในการเพาะปลูกข้าว
	- มีอาคารสำหรับแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว	- มีอาคารสำหรับแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว
การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management)	ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะในการเพาะปลูกข้าว การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการจำหน่ายผลผลิตสินค้าข้าว	ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะในการเพาะปลูกข้าว การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการจำหน่ายผลผลิตสินค้าข้าว
การพัฒนาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยี (Product and Technology Development)	- แปรรูปขั้นต้นเป็นข้าวสารด้วยเทคโนโลยีเครื่องสีเพื่อลดระบบสูญเสีย - แปรรูปขั้นปลายเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น กูกี้ ข้าวพอง ทองม้วน	- แปรรูปขั้นต้นเป็นข้าวสารด้วยเทคโนโลยีเครื่องสีเพื่อลดระบบสูญเสีย - แปรรูปขั้นปลายเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น Black Jasmine Rice Cider และการสกัดน้ำมันรำข้าวด้วยวิธีบีบเย็น (Cold Pressing)
การจัดซื้อ จัดหา (Procurement)	แปรรูปผลิตภัณฑ์ตามคำสั่งซื้อจากผู้บริโภคโดยใช้วัตถุดิบจากสมาชิกในกลุ่ม	มีการวางแผนการปลูกข้าวสำหรับการแปรรูปเป็นข้าวสารและผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูป

สรุปการวิเคราะห์สภาพการประกอบอาชีพของเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวด้วยห่วงโซ่คุณค่าที่แสดงรายละเอียดของความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างครบวงจร และการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับสินค้าข้าวมีความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานได้ ดังนี้ กระบวนการต้นน้ำ เกษตรกรชาวนานำเข้าปัจจัยการผลิตที่ดี คือ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ และเลือกใช้ปุ๋ยตามความเหมาะสม เกษตรกรชาวนาเพาะปลูกข้าวให้ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) อีกทั้ง วิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาดได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ ในขณะที่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้ได้รับรองสินค้าข้าวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical

Indication: GI) เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าว ในส่วนกระบวนการกลางน้ำ เกษตรกรชานาแบ่งผลผลิตข้าว ดังนี้ 1) ใช้บริโภคในครัวเรือนและใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ในฤดูกาลเพาะปลูกถัดไป 2) จำหน่ายผลผลิตข้าวให้กับโรงสี 3) จำหน่ายผลผลิตข้าวรูปแบบเมล็ดพันธุ์ 4) นำผลผลิตข้าวไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปด้วยนวัตกรรมโดยผลิตภัณฑ์แปรรูปได้รับรองเครื่องหมาย ออ. และขึ้นทะเบียนข้าวสารเป็นสินค้า OTOP สำหรับกระบวนการปลายน้ำ พบว่า เกษตรกรชานาทั้งสองกลุ่มมีรูปแบบการจำหน่ายสินค้าข้าวทั้งออนไลน์ (Online) และออฟไลน์ (Offline) ให้กับผู้บริโภค โดยพบว่า วิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาดจับคู่ธุรกิจเป็นคู่ค้ากับบริษัทเอกชน (Business Matching) จึงทำให้เกิดความต่อเนื่องทั้งการผลิตและการจำหน่ายสินค้าข้าว

2. สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรในเกษตรกรชานาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว

ผลการวิจัยสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรชานาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวจากการวิเคราะห์สภาพการประกอบอาชีพตามห่วงโซ่คุณค่า พบว่า การเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรชานามีสมรรถนะที่สำคัญ 5 สมรรถนะ คือ

2.1 สมรรถนะกระบวนการเพาะปลูกข้าว พบว่าเกษตรกรชานามีสมรรถนะ ดังนี้

1) การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพผลผลิตด้วยจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ

2) การเตรียมดิน ใช้การไถตะเพื่อตากดินให้แห้งประมาณ 1-2 สัปดาห์ จากนั้นไถแปรและไถคราดเรียกว่าการตีดิน หรือทำเทือกเพื่อพลิกดินที่กลับไว้เป็นการทำลายวัชพืชและย่อยดินให้มีขนาดเล็กลง

3) วิธีการเพาะปลูกข้าว รูปแบบทำนาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้เป็นการทำนาหยอด และนาหว่าน ส่วนวิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาดเป็นการปักดำ เป็นการนำแบบประณีตด้วยการใช้เครื่องปักดำข้าว ช่วยลดต้นทุนการผลิตเนื่องจากลดปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ และบางส่วนทำนาหว่าน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของแต่ละพื้นที่

4) การดูแลรักษา ต้องมีการรักษาระดับน้ำที่เหมาะสม การควบคุมวัชพืชด้วยน้ำ หว่านปุ๋ย ส่วนแปลงนาที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ใช้สารชีวภัณฑ์ เช่น จุลินทรีย์ ฮอร์โมนไข่ แทนปุ๋ย

5) การเก็บเกี่ยว เกษตรกรชานาทั้งสองกลุ่มมีการวางแผนการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมด้วยเครื่องเกี่ยวนาข้าวเพื่อเป็นการประหยัดการใช้แรงงานคนและทำให้สามารถเก็บเกี่ยวข้าวได้รวดเร็ว

เกษตรกรชานาเปลี่ยนบทบาทจาก “เกษตรกรชานา” ที่ทำหน้าที่เพาะปลูกข้าวเพียงอย่างเดียวเป็น “ผู้จัดการ” กระบวนการเพาะปลูกข้าวด้วยเทคโนโลยี เป็นการพัฒนาผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเพิ่มผลผลิตพร้อมกับการผลิตข้าวได้ตามคุณภาพมาตรฐาน ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...เราขึ้นมาเป็นผู้จัดการนา จัดการให้คนมาไถ ให้เขาหว่านให้ เรามาคิดดูแล้ว
ต้นทุนที่จ้างเขามันถูกกว่าเราทำเองอีก เป็นรายได้หมุนเวียนให้เขาค่ะ”

2.2 สมรรถนะการบริหารจัดการเพาะปลูกข้าว พบว่าเกษตรกรชาวนามีสมรรถนะ ดังนี้

1) การวางแผน และการจัดทำปฏิทินการเพาะปลูกข้าว พบว่าวิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาด มีการวางแผนการเพาะปลูกข้าวอย่างเป็นระบบชัดเจนสอดคล้องกับแรงงาน ระบบน้ำ และเทคโนโลยีที่ใช้ ในกระบวนการเพาะปลูกข้าว

2) การปฏิบัติการเพาะปลูกข้าวตามเกณฑ์กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) เป็นการบริหารจัดการกระบวนการผลิตข้าวคุณภาพ ปลอดภัย ได้มาตรฐาน สร้างความเชื่อมั่นจากลูกค้าส่งผลให้มีตลาดรองรับอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเกษตรกรชาวนาทั้งสองกลุ่มได้รับมาตรฐาน GAP ส่วนวิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาดได้รับมาตรฐานข้าวอินทรีย์ (Organic Thailand) ด้วย ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของกลุ่ม คือ การผลิตข้าวสารที่มีคุณค่าโภชนาการสูงที่ได้รับรอง มาตรฐาน และการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวจากวัตถุดิบที่ปลอดภัย ไม่ใช้สารเคมี ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...พ่พี่น้องเราทำมาตรฐาน GAP เพราะว่าเราถือว่า GAP เป็นมาตรฐาน
พื้นฐาน ในการทำเกษตรที่จะให้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค”

2.3 สมรรถนะการจัดการกระบวนการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร พบว่าเกษตรกรชาวนามีสมรรถนะ ดังนี้

1) มาตรฐานการเตรียมสถานที่ เกษตรกรชาวนาทั้งสองกลุ่มมีอาคารสถานที่สำหรับแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน GMP ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์แปรรูปได้รับการรับรองเครื่องหมาย ออ. ขององค์การอาหารและยา

2) การเตรียมวัตถุดิบและอุปกรณ์ เกษตรกรชาวนาทั้งสองกลุ่มมีกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) โดยใช้วัตถุดิบจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน แต่วิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาดมีการวางแผนเตรียมวัตถุดิบเริ่มตั้งแต่การเพาะปลูกข้าวเพื่อนำมาใช้แปรรูป ส่วนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้ ไม่มีการวางแผนในการเตรียมวัตถุดิบ

3) กระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เกษตรกรชาวนาทั้งสองกลุ่มดำเนินการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ทั้งขั้นต้น คือ แปรรูปจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร และขั้นปลาย ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน โดยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นปลายอย่างง่าย เช่น ลูกกี้ย ข้าวพอง ทองม้วน ส่วนวิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาดสามารถแปรรูปขั้นปลายโดยใช้นวัตกรรม เช่น Black Jasmine Rice Cider การสกัดน้ำมันรำข้าวด้วยวิธีบีบเย็น และคอมบูชา นอกจากนั้น แปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อาหาร (Non-Food) เช่น แชมพู สบู่ โลชั่น ครีมกันแดด ครีมทาหน้า

4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่า การปรับเปลี่ยนการแปรรูปผลผลิตข้าวให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย มีความแตกต่างกันในแต่ละผลิตภัณฑ์ ถือเป็นกระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) ให้กับสินค้าข้าว ปรับเปลี่ยนจากการเป็นเกษตรกรชาวนาเป็นนักแปรรูปผลิตภัณฑ์ หรือผู้ผลิตสินค้าข้าวที่มีนวัตกรรม และทำให้สินค้าข้าวเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค เป็นการเพิ่มโอกาสทางธุรกิจสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรชาวนาได้

5) การรับรองมาตรฐาน สิ่งที่เกษตรกรชาวนาให้ความสำคัญคือการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...เริ่มมาอบรมเรื่องมาตรฐานการผลิตข้าวให้เป็นสุญญากาศเสร็จพอได้ของข้าวสุญญากาศแล้ว กรมการข้าวก็บอกว่าขายข้าวอย่างเดียวไม่ได้หรอก ต้องมีนวัตกรรมด้วย ก็เอาตามที่กรมว่า ก็ไปอบรมแล้วก็มีคิดว่าเราต้องทำอะไรบ้าง”

2.4 สมรรถนะการจัดการธุรกิจและตลาดผลผลิตทางการเกษตร พบว่าเกษตรกรชาวนามีสมรรถนะ ดังนี้

1) การวางแผนการตลาด วิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาดนำแนวคิดการตลาดนำการผลิต (Demand Driven) มาใช้วางแผนการเพาะปลูกข้าวเพื่อใช้แปรรูปเป็นข้าวสารและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ด้วยหลักการผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ส่วนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้มีแนวคิดว่าผลผลิตข้าวหอมมะลิเป็นที่ต้องการของตลาดอยู่แล้วจึงไม่ค่อยแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์อื่น

2) การประชาสัมพันธ์ ทั้งสองกลุ่มมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook Youtube และ Line application ซึ่งถือเป็นการสื่อสารสองทาง (Two-Way-Communication) เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรชาวนาและผู้บริโภคโดยตรง ส่วนวิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาดเข้าร่วมแข่งขัน The Super Farmer Game ในปี พ.ศ. 2559 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ของประเทศ และในปี พ.ศ. 2560 ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ ทำให้ชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากขึ้น เป็นการเพิ่มยอดขายสินค้าข้าวจากช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพ

3) ช่องทางการตลาด และการจับคู่ทางธุรกิจ (Business Matching) กับภาคเอกชนในลักษณะเป็นคู่ค้า (Partner) เพื่อผลิตวัตถุดิบและเป็นผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์ให้กับบริษัทคู่ค้า ทำให้วิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาดสามารถวางแผนการผลิตที่ชัดเจน มีตลาดที่แน่นอนรองรับผลผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว นอกจากนั้น วิสาหกิจชุมชนแปลงนาสะอาดมีกลยุทธ์ด้านราคา (Price) ด้วยการกำหนด

ราคาสินค้าตามรูปแบบการขายปลีก ขายส่ง และราคาขายข้าวมีราคาสูงกว่าข้าวชนิดอื่นในท้องตลาด เนื่องจากเป็นสินค้าข้าวที่มีคุณค่าโภชนาการสูงและเป็นสินค้าข้าวที่ได้รับรองคุณภาพ มาตรฐาน ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...นวัตกรรม ผมไม่กลัว เพราะมองว่าวัตถุดิบที่เรามี มีช่องทางที่จะไป และนักวิจัยที่เรารู้จักมีอยู่แล้ว ก็เชี่ยวชาญตามที่เราต้องการอยู่แล้ว ส่วนตลาดก็วิ่งเข้ามาหาค่อนข้างเยอะ”

2.5 สมรรถนะการพัฒนาตนเอง ทีมงานและเครือข่าย พบว่าเกษตรกรชาวนามีสมรรถนะ ดังนี้

- 1) การจัดการความรู้ เกษตรกรชาวนาได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพทำนาตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ จากโครงการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวตลาดเฉพาะ (Niche Market) ของกรมการข้าว ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการปลูกข้าวเน้นที่การลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตที่มีคุณภาพ
- 2) การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ทั้งสองกลุ่มมีทักษะการทำงานเป็นทีม มีการแบ่งหน้าที่การทำงานที่ชัดเจน
- 3) การพัฒนาทักษะการสื่อสาร มีการสื่อสารที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และมีการประชุมพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอทุกเดือน
- 4) การพัฒนาการคิดเชิงกลยุทธ์ ทั้งสองกลุ่มมีเป้าหมายในการประกอบอาชีพที่ชัดเจน และมีการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพนำไปสู่การรับรองมาตรฐานทั้งในส่วนกิจกรรมต้นน้ำ ได้แก่ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) มาตรฐานข้าวอินทรีย์ (Organic Thailand) โดยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้ได้รับการขึ้นทะเบียนข้าวสารเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) และกิจกรรมกลางน้ำ เกษตรกรชาวนาทั้งสองกลุ่มได้รับรองมาตรฐานสถานที่ผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice: GMP) และได้รับรองเครื่องหมาย ออ. ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...กรมก็จะจัดเวทีอบรมให้อีก ส่วนกลางกะ เป็นการผลิตข้าว niche market ที่ถูกต้องตามขั้นตอน เขาก็ต้นน้ำนะ มาตรฐานต้องมี GAP แล้วทำข้าวก็ก็โล เท่านั้นเท่านั้น มันแน่นเกินไป มันเปลือง พอสอนต้นน้ำเสร็จ ก็มากลางน้ำ”

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์สภาพการประกอบอาชีพของกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว พบว่า กระบวนการต้นน้ำ เกษตรกรชาวนาเริ่มต้นจากการเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่ดี คือ เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันนิภา ประสันถกันย์ และธนภรณ์ อธิปัญญากุล (2557) กล่าวว่า เกษตรกรควรตระหนักถึงกระบวนการผลิตข้าวเปลือกและเมล็ดพันธุ์ด้วยการจัดการที่ถูกต้อง ควรมุ่งพัฒนาที่คุณภาพข้าวมากกว่าการขยายปริมาณการผลิต จากนั้นดำเนินกิจกรรมในส่วนกระบวนการ กลางน้ำ ด้วยการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวให้เป็นผลิตภัณฑ์ทั้งในรูปแบบอาหาร (Food) และไม่ใช่อาหาร (Non-Food) จากผลผลิตข้าวที่ได้รับรองมาตรฐาน และผลิตภัณฑ์แปรรูปได้รับรองเครื่องหมาย ออ. ถือเป็น การสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างรายได้เพิ่มให้แก่เกษตรกร สอดคล้องกับ มาริช หัสชู (2563) กล่าวว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าการเกษตรเป็นวิธีที่สามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยสามารถ ดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร ดังนั้น การพัฒนาเกษตรกรชาวนาสู่การเป็น ผู้ประกอบการแปรรูปจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพให้กับเกษตรกรชาวนา อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่กระบวนการปลายน้ำด้านการตลาด ที่พบว่า เกษตรกรชาวนามีช่องทางการ จำหน่ายสินค้าข้าวรูปแบบออนไลน์ ออฟไลน์ และเป็นคู่ค้ากับบริษัทเอกชน (Business Matching) ทำให้เกษตรกรชาวนามีบทบาทเป็นผู้ผลิตทั้งวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวให้บริษัทคู่ค้า สอดคล้อง กับกษนิภา วานิชิตติกุล, ธวีรัตน์ ชูลีลัง, และตะวันรอน สังขวน (2561) พบว่า การพัฒนาระบบกิจกรรม ปลายน้ำด้านตลาดในห่วงโซ่คุณค่าเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและส่งเสริมการตลาด ผลิตภัณฑ์ข้าว ด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยนำวัตถุดิบข้าวมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ทั้งในรูปแบบอาหาร (Food) และขยายผลถึงผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อาหาร (Non-Food)

จากการวิจัยพบว่า สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตร 5 สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะ กระบวนการเพาะปลูกข้าว สมรรถนะการบริหารจัดการเพาะปลูกข้าว สมรรถนะการจัดการกระบวนการ เพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร สมรรถนะการจัดการธุรกิจและตลาดผลผลิตทางการเกษตร และ สมรรถนะการพัฒนาตนเอง ทีมงาน และเครือข่าย สอดคล้องกับสมรรถนะผู้ประกอบการเกษตรกรชาวนา ของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) (2557) โดยเฉพาะการบริหารจัดการและการวางแผนการ ดำเนินงานเป็นสมรรถนะที่มีความสำคัญ หากทำอย่างเป็นระบบ จะสามารถทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ Nwokah and Ahiauzu (2008) พบว่า ผู้ประกอบการที่มีสมรรถนะ การจัดการที่ดีจะทำให้เกิดประสิทธิผลทางการตลาดแก่องค์กรธุรกิจ สอดคล้องกับณัฐพัชร อภิรุ่งเรืองสกุล (2564) พบว่า สมรรถนะการจัดการในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาและนำเสนอ ผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ตรงตามความต้องการของลูกค้าด้วยการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตและการแปรรูป

เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของเกษตรกรชาวนาในรูปแบบเดิมมาเป็นเกษตรกรชาวนาในรูปแบบใหม่ มีความเป็นผู้ประกอบการเกษตร (Agripreneurship) ที่สามารถบริหารจัดการตั้งแต่การวางแผนกระบวนการเพาะปลูกข้าวต่อเนื่องไปจนถึงการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวและการทำการตลาด ซึ่งเกษตรกรชาวนาในรูปแบบเดิมจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ผลิตวัตถุดิบในภาคการเกษตรเท่านั้น แต่ปัจจุบัน เกษตรกรชาวนาสามารถปรับเปลี่ยนมาเป็นทั้งผู้ผลิตวัตถุดิบเพื่อส่งมอบให้ลูกค้า และสามารถผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบความแตกต่างของสมรรถนะย่อย ภายใต้สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรในเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว ในประเด็นการเตรียมวัตถุดิบและอุปกรณ์ และการจับคู่ทางธุรกิจ ซึ่งทั้งสองสมรรถนะมีความเชื่อมโยงกัน แต่ไม่พบสมรรถนะดังกล่าวในวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิเพชรทุ่งกุลาร้องไห้ เนื่องจากเกษตรกรชาวนาเห็นว่าผลผลิตข้าวของกลุ่มเป็นข้าวขาวดอกมะลิ 105 ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดสูง จึงไม่จำเป็นต้องมีการวางแผนการผลิต เพราะไม่มีปัญหาด้านการตลาด แต่อาจมีการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวขึ้นปลายเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของข้าวขาวดอกมะลิ 105 ให้เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. เกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวกลุ่มอื่น และเกษตรกรทั่วไปสามารถนำรูปแบบสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง
2. กรมการข้าวควรเป็นหน่วยงานหลักเพื่อขับเคลื่อนการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและสถาบันการศึกษาเพื่อนำสมรรถนะผู้ประกอบการเกษตรกรชาวนาไปพัฒนาบทรูปแบบโมเดลเพื่อนำไปพัฒนาเกษตรกรชาวนาให้มีความเป็นผู้ประกอบการเกษตร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรต่อยอดงานวิจัยด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับกลุ่มผู้ประกอบการเกษตรกรชาวนาที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวกลุ่มอื่น ๆ เพื่อสามารถอ้างอิงไปสู่กลุ่มประชากรเกษตรกรชาวนาของประเทศได้
2. การศึกษาความเป็นผู้ประกอบการเกษตรของวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มที่ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 เหมือนกัน

เอกสารอ้างอิง

- กชนิกา วานิชกิตติกูล, ชาริรัตน์ ชูลีลัง, และตะวันรอน สังขาน. (2561). ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตข้าวกล้องในจังหวัดมหาสารคาม. *รมยสาร*, 16(ฉบับพิเศษ), 183-199.
- กระทรวงพาณิชย์. (2566). *สินค้าส่งออกสำคัญของไทย*. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2566, จาก <https://tradereport.moc.go.th/DashBoard/Default.aspx>.
- กรมการข้าว. (2564). *พื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าว ปีการผลิต 2564/2565 รอบที่ 1 ภายใต้แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร*. ม.ป.ท.
- ณัฐพัชร อภิรุ้งเรืองสกุล. (2564). *สมรรถนะการจัดการของผู้ประกอบการเกษตรสมัยใหม่ในกลุ่มสินค้าข้าวของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ชนพัฒน์ จงมีสุข, ภัทรพล ทสมาส, และไพวรรณ วรปริดา. (2560). การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าวและการแปรรูปข้าวไทยกับการแข่งขันในตลาดโลก. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 4(2), 13-26.
- นันทิกา ประสันตลักษณ์, และชนาภรณ์ อธิปัญญากุล. (2557). การจัดการผลิตและการตลาดของข้าวพันธุ์สกลนครและข้าวท่าในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัย มข. มส. (บศ.)*, 2(1), 51-59.
- มรกต กำแพงเพชร, สวรรยา ชรรมอภิล, และอนรินทร์ สังข์รักษา. (2562). คุณลักษณะผู้ประกอบการเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจเกษตรสีเขียว. *ธุรกิจปริทัศน์*, 11(1), 262-275.
- มาริช หัสชู. (2563). *การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าสำหรับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการสินค้าโอท็อป*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ราวดี ปฏิวดีวงศ์. (2552). *การจัดทำสมรรถนะ*. การประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำสมรรถนะของศูนย์วิทยพัฒนา มสธ. ระหว่างวันที่ 2 – 3 กรกฎาคม 2552 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2566, จาก <https://www.stou.ac.th/Offices/rdec/Nakorn/Main/doc/km/08.doc>.
- สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน). (2557). *มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ*. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2566, จาก <https://tpqi-net.tpqi.go.th/home/occ/industrialInfo/ARC>.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *แนวคิดเกี่ยวกับประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2564, จาก https://planning2.mju.ac.th/government/20111119104835planning/Doc_25590823143652_358135.pdf.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). *ภาวะการเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานการเกษตร*. สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2564, จาก <https://www.oac.go.th/view/1/ภาวะการเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตร/TH-TH>.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2559). สืมตาอ้าปากจาก “ชาวนา” สู่ “ผู้ประกอบการ”. กรุงเทพฯ: มติชน.

Kuratko, D. and Hodgetts, R. (2007). *Entrepreneurship: Theory, Process, Practice*. Mason, OH: Thomson South-Western.

Nwokah, N. G., and Ahiauzu, A. I. (2008). Managerial competencies and marketing effectiveness in corporate organizations in Nigeria. *Journal of Management Development*, 27(8), 858-878.

Rudmann, C., (Ed.). (2008). *Entrepreneurial Skills and their Role in Enhancing the Relative Independence of Farmers*. Germany: FiBL.

Wolf, P. d., and Schoorlemmer, H., (Eds.). (2007). *Exploring the Significance of Entrepreneurship in Agriculture*. Switzerland: FiBL.

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการต้นทุนในการจัดการศึกษา กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*

กัลยา จูท่า¹ ลักษมี งามมีศรี²

(วันที่รับบทความ: 2 พฤษภาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 21 มิถุนายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 29 มิถุนายน 2566)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาต้นทุนในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 2) วิเคราะห์ต้นทุนหลักสูตรบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 3) หาแนวทางการบริหารจัดการต้นทุนในการจัดการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ หลักสูตรที่มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2564 จำนวน 41 หลักสูตร ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลการคำนวณต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ต้นทุนการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยเฉลี่ย 551,265,608.24 บาทต่อปี มีรายการต้นทุนเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร ค่าเสื่อมราคา และค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการศึกษา 2) อัตราต้นทุนการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเฉลี่ย 7.89 บาทต่อนาที มีจำนวนเวลาที่มีการปฏิบัติงานเฉลี่ย 69,865,950 นาทีต่อปี มีต้นทุนเวลาระดับหลักสูตร เรียงลำดับสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 2.1) หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการงานวิศวกรรม มีอัตราต้นทุนการผลิต 7.22 บาทต่อนาที และต้นทุนจำนวน 154,166.17 บาท/คน 2.2) หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาฟิสิกส์ มีอัตราต้นทุนการผลิต 3.22 บาทต่อนาที และมีต้นทุนจำนวน 132,934.87 บาท/คน 2.3) หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีชีวภาพ มีอัตราต้นทุนการผลิต 2.87 บาท/นาที และมีต้นทุนจำนวน 110,848.74 บาท/คน 3) แนวทางการบริหารจัดการต้นทุนในการจัดการศึกษา ได้แก่ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดทำระบบบัญชีต้นทุน ทบทวนกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดสัดส่วนต้นทุนทางเวลา กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ปรับรูปแบบการบริหารจัดการบุคลากรให้สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัย บริหารจัดการอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ให้เกิดรายได้ และพัฒนาหลักสูตร เครือข่าย สร้างความร่วมมือทางวิชาการเพื่อแสวงหารายได้และลดต้นทุน

คำสำคัญ: ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลา, ต้นทุนการจัดการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

* วิทยานิพนธ์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2565

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: kanlayajoo@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: lakshmee.n@nsru.ac.th

Guidelines for Cost Management in Educational Management

Case Study of Nakhon Sawan Rajabhat University*

Kanlaya Jutha¹ Luksamee Ngammeesri²

(Received: May 2, 2023; Revised: June 21, 2023; Accepted: June 29, 2023)

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the cost of education management of Nakhon Sawan Rajabhat University 2) to analyze the curriculum cost on the time - driven activity - based of Nakhon Sawan Rajabhat University 3) to find ways to manage educational costs. The sample in this research was 41 courses that had teaching and learning management in the fiscal year 2018-2021. Secondary data were used. The tool used in the research was data recording form for calculating cost per unit of production. The statistical analysis included percentage and mean.

The research findings were as follows: 1) Nakhon Sawan Rajabhat University has an average educational cost of 551,265,608.24 baht per year, there is a list of costs in descending order, the first 3 of which are personnel expenses, depreciation and the cost of education management 2) The university's average production cost rate for graduates is 7.89 baht per minute, there is an average amount of working time of 69,865,950 minutes per year with a cost of time at the curriculum. Sort by top 3 namely 2.1) Bachelor of Engineering Program in Engineering Management has a production cost rate was 7.22 baht per minute and the cost was 154,166.17 baht/person. 2.2) Bachelor of Science Program in Physics has a production cost rate was 3.22 baht per minute and the cost was 132,934.87 baht/person. 2.3) Bachelor of Science Program in Biotechnology has a production cost rate of 2.87 baht/minute and a cost of 110,848.74 baht/person. 3) Guidelines for cost management in education management, namely the use of technology in the preparation of the cost accounting system, review of operational processes to reduce the proportion of time costs, set performance standards for support personnel, adjust the personnel management model to be in line with the university context, manage buildings and durable goods to generate income and develop a network of courses, create academic cooperation to seek income and reduce costs.

Keywords: Time - Driven Activity - Based Costing, Cost of Education Management, Rajabhat University

* Research Article from Thesis for the Master of Business Administration, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2022

¹ Student in Master of Business Administration, Faculty of Management Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: lakshmee.n@nsru.ac.th

² Associate Professor, Faculty of Management Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: nirada.w@psru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ปัจจุบันประชากรในภาพรวมของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง จึงส่งผลกระทบต่อให้กลุ่มประชากรที่เป็นเป้าหมายของสถาบันอุดมศึกษาลดลง ทำให้สถาบันอุดมศึกษาอยู่ในสถานการณ์การแข่งขัน ถึงแม้ว่าสถาบันการศึกษาภาครัฐมีใช้กิจการที่มุ่งแสวงหากำไรเป็นหลัก เน้นการให้วิชาความรู้ แต่ต้องบริหารจัดการการจัดการศึกษาและแข่งขันได้ ซึ่งการนำหลักการบริหารธุรกิจมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับพันธกิจของสถาบันการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรขนาดใหญ่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องเข้าใจตัวผลักดันที่ทำให้เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรสนับสนุนและทรัพยากรทางอ้อมที่มีต้นทุนสูง ดังนั้น ความเข้าใจต้นทุนในการให้บริการที่แท้จริงของมหาวิทยาลัยจะช่วยให้มองเห็นโอกาสในการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการสรรทรัพยากร และวางแผนสมรรถนะการให้บริการบนพื้นฐานของความต้องการที่แท้จริงและสามารถจัดหาได้ (Kaplan, & Anderson, 2007) สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 21 กำหนดให้ส่วนราชการจัดทำบัญชีต้นทุนในงานบริการสาธารณะแต่ละประเภท ตามหลักเกณฑ์วิธีการและระยะเวลาที่กรมบัญชีกลางกำหนด ซึ่งผลการวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตของมหาวิทยาลัย สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำค่าของงบประมาณตามหลักการปฏิรูประบบการเงิน และเป็นข้อมูลเชิงเปรียบเทียบในการจัดลำดับมหาวิทยาลัยที่ใช้ต้นทุนมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด โดยการวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยมีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารจัดการองค์กร ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน เริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา ตามองค์ประกอบที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ ตัวบ่งชี้ที่ 5.2 เกณฑ์มาตรฐานข้อที่ 2 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินที่ประกอบไปด้วย ต้นทุนต่อหน่วยในแต่ละหลักสูตร สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อพัฒนานักศึกษา อาจารย์ บุคลากร การจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการบริหารหลักสูตร ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการผลิตบัณฑิต และโอกาสในการแข่งขัน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560)

ทั้งนี้ นโยบายการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Performance Based Budgeting : SPBB) โดยเน้นหลักการจัดทำงบประมาณเชิงบูรณาการ จะช่วยให้การจัดสรรงบประมาณของประเทศเกิดประสิทธิภาพ เนื่องจากทุกส่วนราชการและหน่วยงานที่ขอรับการจัดสรรงบประมาณของประเทศมียุทธศาสตร์ของหน่วยงานสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของชาติจะทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปในทิศทางอย่างมีประสิทธิภาพ การนำเครื่องมือการบริหารต้นทุนมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นมีความสำคัญมาก เนื่องจากการบริหารต้นทุนเป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารองค์กร และในปัจจุบันมีการใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์และบริหารต้นทุนที่หลากหลายแตกต่างกันไป เพื่อให้การใช้ต้นทุนนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร การใช้แนวทางการ

วิเคราะห์ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลา (Time - Driven Activity - Based Costing) เป็นแนวคิดที่ลดขั้นตอนความซับซ้อนและหลากหลายในการคำนวณต้นทุน โดยเน้นที่ต้นทุนตามกิจกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยเวลา ค้นหาอัตราการใช้จ่ายการผลิตของหลักสูตรสะท้อนให้เห็นถึงต้นทุนที่ไม่เพิ่มผลผลิต

ดังนั้น เพื่อปรับโครงสร้างของต้นทุนในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตบัณฑิตและพันธกิจอื่น ๆ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการผลิตบัณฑิต ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการบริหารจัดการต้นทุนในการจัดการศึกษา กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งต้องศึกษากิจกรรม กระบวนการผลิตบัณฑิตและต้นทุนในการจัดการศึกษาอย่างรอบคอบ ครบถ้วน เพื่อสามารถนำข้อมูลในการวิเคราะห์มาปรับปรุงกิจกรรม กระบวนการผลิตบัณฑิตและการบริหารต้นทุนในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย จะส่งผลกระทบต่อองค์การในการดำเนินการปรับโครงสร้างต้นทุนให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการผลิตบัณฑิต และพันธกิจอื่น ของมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

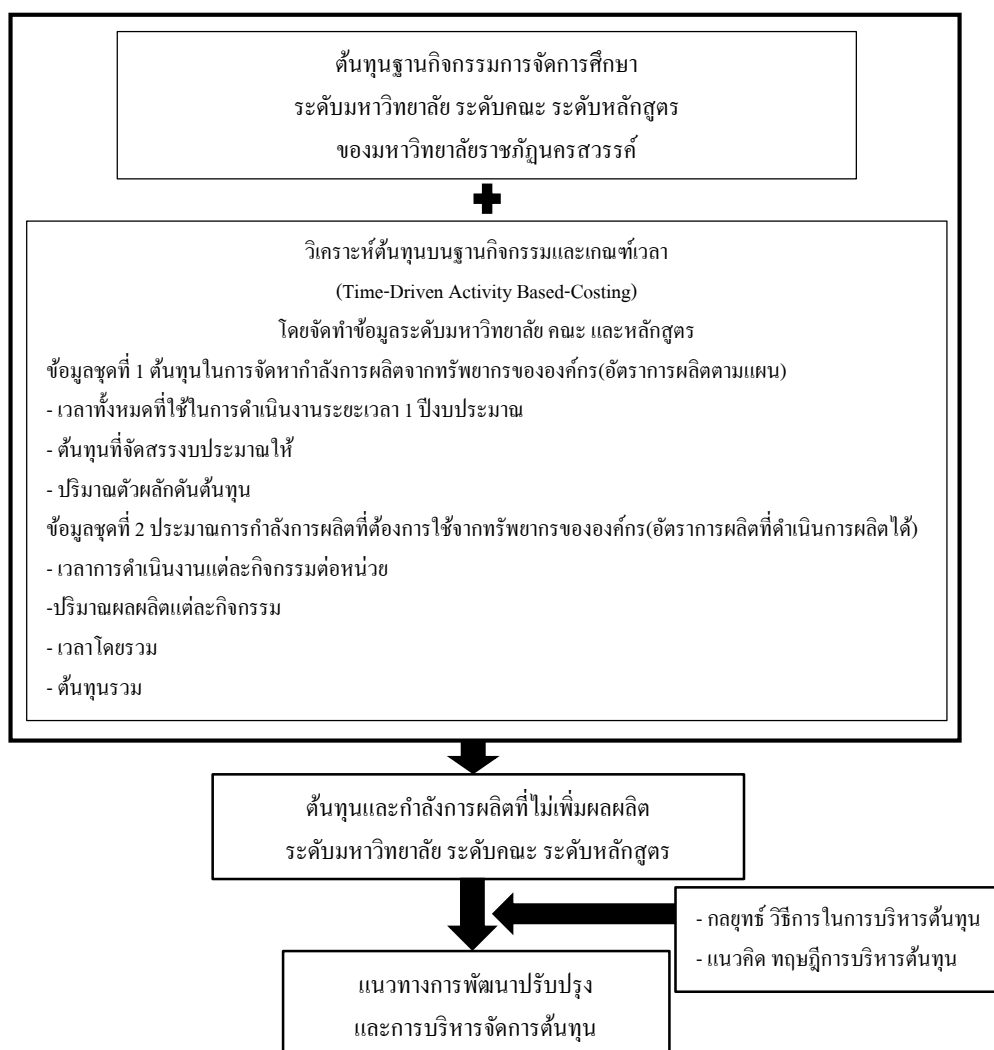
1. เพื่อศึกษาต้นทุนการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนหลักสูตรบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
3. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการต้นทุนการจัดการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ระบบต้นทุนกิจกรรม (Activity - Based Costing หรือ ABC) เป็นระบบการคิดต้นทุน โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมนั้นเป็นการกระทำที่มีการใช้ทรัพยากรหรือต้นทุนเพื่อก่อให้เกิดผลผลิตได้ ขั้นตอนของระบบ ABC จึงเป็นการกำหนดกิจกรรมและการกระจายหรือปันส่วนต้นทุนหรือทรัพยากรสู่กิจกรรม แล้วจึงกระจายต้นทุนกิจกรรมไปสู่ผลผลิต (Cost Object) โดยอาศัยตัวผลักดันต้นทุน (Cost Driver) ที่มีจะอยู่ในรูปของอัตราต้นทุนกิจกรรมต่อหน่วย เป็นหลักเกณฑ์ในการปันส่วนต้นทุนของกิจกรรมเข้าสู่ผลิตภัณฑ์หรืองานบริการ (กรมบัญชีกลาง, 2559: 5 - 6)

การวิเคราะห์คุณค่าของกระบวนการ (Process Value Analysis) เป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการบัญชีตามความรับผิดชอบตามฐานกิจกรรมซึ่งมุ่งเป้าหมายไปที่ความรับผิดชอบที่มีต่อกิจกรรมมากกว่าต้นทุน และมุ่งเน้นไปที่ผลงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดต่อภาพรวมขององค์กร การวิเคราะห์กิจกรรม หัวใจของการวิเคราะห์คุณค่ากระบวนการ คือ การวิเคราะห์กิจกรรม เป็นกระบวนการของการระบุการอธิบาย และการประเมินค่าผลลัพธ์ของกิจกรรมขององค์กร การวิเคราะห์ กิจกรรมควรจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ 4 ประการ คือ 1) กิจกรรมใดที่ต้องทำ 2) จะใช้คนจำนวนเท่าใดในการทำกิจกรรมนั้น ๆ 3) เวลาและทรัพยากรที่ต้องการเพื่อการทำกิจกรรมที่จำเป็น 4) การประเมินค่าคุณค่าของกิจกรรมขององค์กรรวมถึงการให้ข้อเสนอแนะถึงการเลือก และดำรงไว้ซึ่งกิจกรรมที่เพิ่มคุณค่าเท่านั้น

ระบบต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลา (Time - Driven Activity - Based Costing) เป็นระบบที่ใช้พื้นฐานจากระบบต้นทุนกิจกรรม แต่กิจกรรมที่วิเคราะห์จะมีเวลาเป็นตัวกำหนดความสำคัญและมีปริมาณของกิจกรรมเป็นตัวผลักดันเวลา โดยมีการปันส่วนต้นทุนของทรัพยากรให้กับสิ่งที่ต้องการคิดต้นทุนโดยตรง อาศัยการประเมินข้อมูล 2 ชุด ได้แก่ 1) การประเมินต้นทุนในการจัดทำกำลังการผลิตของทรัพยากรต่อกำลังการผลิตที่ยอมรับได้ เพื่อหาอัตราต้นทุนกำลังการผลิต 2) การประเมินเวลาของกิจกรรมในการปฏิบัติงาน เพื่อใช้ผลักดันอัตราต้นทุนกำลังการผลิตเพื่อหาต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมนั้น ซึ่งข้อมูลทั้ง 2 ชุด จะสะท้อนให้ทราบถึงเวลาและกิจกรรมที่สูญเปล่าที่เกิดจากกิจกรรมย่อยเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงวิธีการทำงานและปรับลดกำลังการผลิต สามารถดูได้จากกำลังการผลิตที่ไม่ได้ใช้ของกิจกรรมที่เกิดขึ้น (Kaplan & Anderson, 2007)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ตามแนวคิดต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลา มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ หลักสูตรที่มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน 57 หลักสูตร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หลักสูตรที่มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีอย่างต่อเนื่อง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2564 จำนวน 41 หลักสูตร เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่สามารถเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ครบทุกลักษณะและทุกมิติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของเอกสาร สิ่งพิมพ์ ไฟล์ข้อมูลต่าง ๆ ที่หน่วยงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ได้เก็บรวบรวมไว้แล้ว ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลการคำนวณต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตระดับหลักสูตรจำแนกตามกิจกรรมค่าใช้จ่าย แบบบันทึกข้อมูลการคำนวณต้นทุนการวิเคราะห์ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง ในรูปแบบเอกสาร สิ่งพิมพ์ ไฟล์ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลจำนวนนักศึกษาในแต่ละชั้นปี ข้อมูลด้านงบประมาณ ข้อมูลรายงานวิเคราะห์ต้นทุนระดับหลักสูตร ข้อมูลการปฏิบัติงานหน่วยงานสนับสนุนระดับสำนัก ข้อมูลด้านบุคลากรของหน่วยงาน จากกลุ่มงานการเจ้าหน้าที่ รายงานสรุปภาพรวมการดำเนินงาน จากรายงานการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลงานของมหาวิทยาลัย

2. โปรแกรม Microsoft Office (Excel) ในการบันทึก จำแนกเป็นประเภทและหมวดหมู่ แล้วนำมาบันทึกในแบบบันทึกข้อมูลฯ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยระบุกิจกรรมตามความรับผิดชอบตามโครงสร้างการบริหารของมหาวิทยาลัย สามารถจำแนกหน่วยงานออกตามพันธกิจได้ 2 ประเภท ได้แก่ หน่วยงานสนับสนุน(สำนักสถาบัน) และหน่วยงานผลิตบัณฑิต (คณะ)

2. นำข้อมูลทุกข้อมูมิที่ได้จากการรวบรวมมาจำแนกกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อระบุกิจกรรมในการจัดการศึกษา โดยจำแนกได้ 3 กลุ่มรวม 13 ประเภทที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายในระดับมหาวิทยาลัย ดังนี้

2.1 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุคลากร ได้แก่ ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล (งบบุคลากร) ค่าใช้จ่ายส่วนพัฒนาบุคลากร ค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมและพัฒนาด้านวิจัย

2.2 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับนักศึกษา ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการรับนักศึกษาและการบริหารจัดการนักศึกษาใหม่ ค่าใช้จ่ายการพัฒนานักศึกษา ค่าใช้จ่ายทุนการศึกษาที่ให้นักศึกษา ค่าใช้จ่ายในกระบวนการสำเร็จการศึกษา และค่าใช้จ่ายการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษา

2.3 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสนับสนุนการจัดการศึกษา ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานวิเทศสัมพันธ์ ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการการจัดการศึกษา ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค บริการวิชาการ และค่าเสื่อมราคารายปี

3. นำข้อมูลการจำแนกกิจกรรมค่าใช้จ่ายระดับมหาวิทยาลัย ป็นส่วนลงสู่การจัดการศึกษาระดับหลักสูตร โดยวิธีถัวเฉลี่ย จะเป็นการแบ่งถัวเฉลี่ยต้นทุนแต่ละกิจกรรมของหน่วยงานสนับสนุนไปยังผลผลิตทุกคณะตามจำนวนที่นักศึกษาแต่ละคณะ โดยยึดหลักว่านักศึกษาทุกคณะได้รับการสนับสนุนผ่านกระบวนการเดียวกัน ควรที่จะได้รับต้นทุนเท่ากัน ป็นไปตามผลผลิตแต่ละกิจกรรมจากหน่วยงานสนับสนุนลงสู่คณะตามกิจกรรมที่จำแนกไว้กระทบยอดและป็นส่วนลงสู่ระดับหลักสูตร พร้อมทั้งคิดอัตราเฉลี่ยต้นทุนต่อหน่วยของนักศึกษา 1 คน/บาท ของค่าใช้จ่ายทุกประเภทกิจกรรม พร้อมทั้งหาค่าเฉลี่ยโดยจำแนกคณะ หลักสูตรและกิจกรรม 4 ปี

4. การป็นส่วนค่าใช้จ่ายแต่ละกิจกรรม จำแนกได้ 3 ประเภทในระดับมหาวิทยาลัย ดังนี้

4.1 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุคลากร แสดงหลักเกณฑ์ป็นส่วนต้นทุนทางตรง โดยป็นส่วนตาม FTES ของหลักสูตร ป็นส่วนตามค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาและสัดส่วนนักศึกษา และต้นทุนทางอ้อมจะป็นส่วนตามค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาและสัดส่วนนักศึกษา

4.2 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับนักศึกษา แสดงหลักเกณฑ์ป็นส่วนต้นทุนทางตรงป็นส่วนตามค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาและสัดส่วนนักศึกษาและต้นทุนทางอ้อมป็นส่วนตามค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาและสัดส่วนนักศึกษา

4.3 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสนับสนุนการจัดการศึกษา แสดงหลักเกณฑ์ป็นส่วนต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อมโดยการป็นส่วนตามค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาและสัดส่วนนักศึกษา และป็นส่วนตาม FTES รวมของคณะ

5. การประเมินเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน โดยนำข้อมูลจากแผนอัตรากำลังบุคลากรและข้อมูลการวิเคราะห์อัตรากำลังและตำแหน่งข้อมูลภาระงานสายวิชาการ มาสังเคราะห์ปริมาณงานและเวลา

จำแนกตามหน่วยงานสนับสนุนและหน่วยงานผลิตบัณฑิต เพื่อดำเนินการประเมินเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน โดยใช้เวลาทั้งหมดที่ใช้ไปในการปฏิบัติงานเพื่อคำนวณอัตราต้นทุนการผลิต การประเมินกำลังการผลิตที่ยอมรับได้ของกิจกรรม จำนวนโดยจำนวนวันโดยเฉลี่ยในรอบ 1 ปีงบประมาณ และจำนวนชั่วโมงในการทำงานหักเวลาหยุดพัก ตามสูตรการคำนวณของ Kaplan, & Anderson. (2007) ดังนี้

อัตราต้นทุนกำลังการผลิต = ต้นทุนในการจัดทำกำลังการผลิต

กำลังการผลิตที่ยอมรับได้ของทรัพยากรที่จัดหามา

6. การปันส่วนจำนวนเวลาในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีหลักเกณฑ์ปันส่วนจำนวนเวลาทางอ้อมสู่คณะและหลักสูตร โดยปันส่วนตามค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาและสัดส่วนนักศึกษา และหลักเกณฑ์ปันส่วนจำนวนเวลาทางตรงสู่หลักสูตร โดยปันส่วนตามค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาและสัดส่วนนักศึกษา ปันส่วนตามจำนวนเวลาของอาจารย์ประจำหลักสูตร และปันส่วนตามค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษาและสัดส่วนนักศึกษา

นำผลการวิเคราะห์ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลาในการจัดการศึกษาระดับหลักสูตร (จากข้อ 3 หรือ ตัวแบบเริ่มต้น) มาวิเคราะห์เปรียบเทียบหาค่าเฉลี่ยมาตรฐานของเวลาในการปฏิบัติงานที่เป็นลักษณะเดียวกันให้มีค่าเวลามาตรฐานตามวิธีการดังนี้

ต้นทุนเป้าหมาย = ผลรวมเวลาเป้าหมายที่ใช้ x อัตราต้นทุนกำลังการผลิตที่คำนวณได้

ดังนั้น การวิเคราะห์ตัวแบบ (TDABC) จะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการ การกระจายต้นทุน ปริมาณงาน ประสิทธิภาพในการใช้เวลา

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้สถิติสำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เพื่อกำหนดมาตรฐานของเวลาในการปฏิบัติงานที่เป็นลักษณะเดียวกันให้มีค่าเวลามาตรฐานเดียวกัน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาดัชนีต้นทุนในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ สามารถสรุปจำแนกได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 รายรับและต้นทุนในการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์มีแหล่งรายรับในการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีจากแหล่งเงิน 2 แหล่ง คือ เงินงบประมาณจากภาครัฐ และเงินรายได้จากการจัดการศึกษาภาคปกติ โดยในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2564 มีสัดส่วนรายรับจากเงินงบประมาณเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 80.59 เงินรายได้

จากการจัดการศึกษาเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 19.41 ของงบประมาณเฉลี่ยโดยรวม และมีการจัดสรรงบประมาณและเงินรายได้เพื่อดำเนินการจัดการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ต้นทุนระดับมหาวิทยาลัย พบว่า มีต้นทุนการจัดการศึกษาเฉลี่ย จำนวน 551,265,608.24 บาท/ปี มีสัดส่วนระหว่างต้นทุนการจัดการศึกษาทางตรงเฉลี่ย ร้อยละ 48.51 กับต้นทุนการจัดการศึกษาทางอ้อมเฉลี่ย ร้อยละ 51.49 มีรายการค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเรียงลำดับจากจำนวนมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร (งบบุคลากร) เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 61.34 ค่าเสื่อมราคาเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 17.75 และค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดการศึกษาเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 6.48 ของค่าใช้จ่ายโดยรวม

2. ต้นทุนระดับคณะ มีหน่วยงานจัดการศึกษาระดับคณะ จำนวน 5 คณะ และมีการจัดสรรทรัพยากรให้กับหน่วยงานจัดการศึกษา ซึ่งสามารถจำแนกตามกลุ่มวิชาในการจัดการศึกษาได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) การจัดการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะวิทยาการจัดการ พบว่า ต้นทุนการจัดการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ มีสัดส่วนต้นทุนทางอ้อมเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 57.47 และต้นทุนทางตรงเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 42.53 และมีลำดับรายการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย สูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร เฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 61.74 ค่าเสื่อมราคาเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 16.33 และค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการการจัดการศึกษาเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 7.31 ของค่าใช้จ่ายโดยรวม 2) การจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม พบว่า มีสัดส่วนต้นทุนทางอ้อมเฉลี่ย 37.22 และต้นทุนทางตรงเฉลี่ย 62.78 และมีรายการค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 63.24 ค่าเสื่อมราคาเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 19.09 และค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการการจัดการศึกษาเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 4.49 ของค่าใช้จ่ายโดยรวม

3. ต้นทุนระดับหลักสูตร พบว่า หลักสูตรที่มีต้นทุนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ 1) หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มีต้นทุนเฉลี่ยจำนวน 58,266,995.60 บาทต่อปี 2) หลักสูตรบัญชีบัณฑิต มีต้นทุนเฉลี่ยจำนวน 36,476,636.32 บาทต่อปี 3) หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขา ภาษาอังกฤษ มีต้นทุนเฉลี่ยจำนวน 22,960,127.59 บาทต่อปี และมีรายการค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรเฉลี่ย ค่าเสื่อมราคาเฉลี่ย และค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการการจัดการศึกษาทั้ง 3 หลักสูตร

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบต้นทุนการจัดการศึกษาต่อจำนวนนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่า (FTES)

1. การเปรียบเทียบต้นทุนต่อจำนวนนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่า พบว่า ค่าเฉลี่ยต้นทุนภาพรวมของมหาวิทยาลัยจำนวน 551,265,608.24 บาท ค่าเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 7,530.28 ต้นทุนเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 74,437.26 บาท และเมื่อเปรียบเทียบต้นทุนภาพรวมของมหาวิทยาลัยต่อ FTES พบว่าต้นทุนเฉลี่ย

ต่อ FTES มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีจำนวนนักศึกษาลงทะเบียนลดลง จึงส่งผลกระทบต่อค่า FTES ลดลง แต่ต้นทุนภาพรวมระดับมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

2. การเปรียบเทียบต้นทุนต่อจำนวนนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่า ระดับคณะ พบว่า คณะที่มีค่าเฉลี่ยต้นทุนต่อจำนวนนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่าสูงสุด เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยต้นทุนรวมจำนวน 113,262,339.15 บาท ค่าเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 1,304.16 ต้นทุนเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 92,123.03 บาท 2) คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มีค่าเฉลี่ยต้นทุนรวมจำนวน 78,004,627.40 บาท ค่าเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 937.07 ต้นทุนเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 85,120.42 บาท 3) คณะครุศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต้นทุนรวม จำนวน 114,567,473.90 บาท ค่าเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 1,441.29 ต้นทุนเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 83,552.19 บาท 4) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต้นทุนรวม จำนวน 149,541,654.08 บาท ค่าเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 2,149.10 ต้นทุนเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 71,185.21 บาท และ 5) คณะวิทยาการจัดการ มีค่าเฉลี่ยต้นทุนรวม จำนวน 106,512,391.33 บาท ค่าเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 1,698.65 ต้นทุนเฉลี่ยต่อ FTES จำนวน 64,181.41 บาท ทุกคณะมีแนวโน้มต้นทุนต่อ FTES เพิ่มขึ้น เนื่องจากค่า FTES มีแนวโน้มลดลง

3. การเปรียบเทียบต้นทุนต่อจำนวนนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่า ระดับหลักสูตร พบว่า หลักสูตรที่มีต้นทุนต่อ FTES สูงสุด 3 ลำดับแรก คือ 1) หลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการอุตสาหกรรม มีต้นทุนเฉลี่ยหลักสูตรต่อ FTES เท่ากับ 92,776.51 บาท 2) หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีต้นทุนเฉลี่ยหลักสูตรต่อ FTES เท่ากับ 88,397.63 บาท 3) หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีมัลติมีเดีย/เทคโนโลยีมัลติมีเดียและแอนิเมชันคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีต้นทุนเฉลี่ยหลักสูตรต่อ FTES เท่ากับ 88,375.91 บาท

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์ แสดงผลสรุปดังนี้

1. ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลาระดับมหาวิทยาลัย พบว่า จำนวนเวลาในการปฏิบัติงานในภาพรวมจำแนกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย จำนวนเวลาที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 65.08 และจำนวนเวลาที่มีการปฏิบัติงานส่งเสริมการผลิตบัณฑิตและงานอื่นที่ได้รับมอบหมายตามภารกิจของมหาวิทยาลัยเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 34.92 ของเวลาทั้งหมดในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย

โดยจำนวนเวลาที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตเฉลี่ย ประกอบด้วย จำนวนเวลาในการปฏิบัติงานหน่วยงานสนับสนุนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 38.39 จำนวนเวลาภาระงานสอนของอาจารย์ 1 ปีเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 18.12 จำนวนต้นทุนเวลาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารตามโครงสร้างฯ เฉลี่ยคิดเป็น

ร้อยละ 8.57 ของเวลาทั้งหมดในการปฏิบัติงานโดยรวมของมหาวิทยาลัย และเมื่อคำนวณตามอัตราต้นทุนการผลิตโดยรวมของมหาวิทยาลัยเฉลี่ย เท่ากับ 7.89 บาทต่อนาที จำนวนเวลาที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตเฉลี่ย เท่ากับ 45,477,330.00 นาทีต่อปีงบประมาณ คิดเป็นจำนวนต้นทุนการผลิตโดยรวมของมหาวิทยาลัยเฉลี่ย 358,902,384.05 บาทต่อปีงบประมาณ แต่ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยยังมีพันธกิจอื่น ๆ และในส่วนของเวลาที่มีการปฏิบัติงานส่งเสริมการผลิตบัณฑิตและงานอื่นที่ได้รับมอบหมายตามภารกิจของมหาวิทยาลัย มีจำนวนเวลาเฉลี่ยเท่ากับ 24,388,620.00 นาทีต่อปีงบประมาณ คิดเป็นจำนวนต้นทุนการผลิตโดยรวมของมหาวิทยาลัยเฉลี่ย 92,472,466.21 บาทต่อปีงบประมาณ

2. ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลาระดับคณะ มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

2.1 คณะครุศาสตร์ พบว่า ต้นทุนอัตราการผลิตบัณฑิตเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 7.82 บาท/นาที มีต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตนักศึกษาตามแผนรับนักศึกษาเฉลี่ยจำนวน 6,115.65 นาที/คน/ปี และต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตของนักศึกษาคงอยู่จริงเฉลี่ยจำนวน 6,824.01 นาที/คน/ปี ซึ่งมีต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตเพิ่มมากขึ้นจากแผนจำนวน 708.35 นาที/คน/ปี คิดเป็นร้อยละ 11.58 ของต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามนักศึกษาคงอยู่ตามแผนรับนักศึกษา คิดเป็นจำนวนต้นทุนที่เพิ่มขึ้น 5,540.41 บาท/คน/ปี

2.2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พบว่า ต้นทุนอัตราการผลิตบัณฑิตเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 7.73 บาท/นาที มีต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตนักศึกษาตามแผนรับนักศึกษาเฉลี่ยจำนวน 5,391.17 นาที/คน/ปี ต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตของนักศึกษาคงอยู่จริงเฉลี่ยจำนวน 9,321.10 นาที/คน/ปี ซึ่งมีต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตเพิ่มมากขึ้นจากแผนจำนวน 3,929.92 นาที/คน/ปี คิดเป็นร้อยละ 72.94 ของต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามนักศึกษาคงอยู่ตามแผนรับนักศึกษา คิดเป็นจำนวนต้นทุนที่เพิ่มขึ้น 30,379.06 บาท/คน/ปี

2.3 คณะวิทยาการจัดการ พบว่า ต้นทุนอัตราการผลิตบัณฑิตเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 8.74 บาท/นาที มีต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตนักศึกษาตามแผนรับนักศึกษาเฉลี่ยจำนวน 4,922.68 นาที/คน/ปี ต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตของนักศึกษาคงอยู่จริงเฉลี่ยจำนวน 7,283.86 นาที/คน/ปี ซึ่งมีต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตเพิ่มมากขึ้นจากแผนจำนวน 2,361.18 นาที/คน/ปี คิดเป็นร้อยละ 48.32 ของต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามนักศึกษาคงอยู่ตามแผนรับนักศึกษา คิดเป็นจำนวนต้นทุนที่เพิ่มขึ้น 20,646.09 บาท/คน/ปี

2.4 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า ต้นทุนอัตราการผลิตบัณฑิตเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 7.89 บาท/นาที มีต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตนักศึกษาตามแผนรับนักศึกษาเฉลี่ยจำนวน 7,083.78 นาที/คน/ปี และต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตของนักศึกษาคงอยู่จริงเฉลี่ยจำนวน 13,374.36 นาที/คน/ปี ซึ่งมีต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตเพิ่มมากขึ้นจากแผนจำนวน 6,290.57 นาที/คน/ปี คิดเป็นร้อยละ 87.93 ของ

ต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามนักศึกษาที่อยู่ตามแผนรับนักศึกษา คิดเป็นจำนวนต้นทุนที่เพิ่มขึ้น 49,658.07 บาท/คน/ปี

2.5 คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม พบว่า ต้นทุนอัตราการผลิตบัณฑิตเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 8.44 บาท/นาที่ มีต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตนักศึกษาตามแผนรับนักศึกษาเฉลี่ยจำนวน 3,996.09 นาที่/คน/ปี และต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตของนักศึกษาที่อยู่จริงเฉลี่ยจำนวน 14,420.89 นาที่/คน/ปี ซึ่งมีต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตเพิ่มมากขึ้นจากแผนจำนวน 10,424.80 นาที่/คน/ปี คิดเป็นร้อยละ 260.02 ของต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามนักศึกษาที่อยู่ตามแผนรับนักศึกษา คิดเป็นจำนวนต้นทุนที่เพิ่มขึ้น 88,031.15 บาท/คน/ปี

3. ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลาระดับหลักสูตร พบว่า หลักสูตรที่มีอัตราการผลิตบัณฑิตลดลงจากการเปรียบเทียบต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามแผนรับนักศึกษากับต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามนักศึกษาอยู่จริง พบว่า ต้นทุนการผลิตบัณฑิตระดับหลักสูตรเพิ่มขึ้นสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่

3.1 หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการงานวิศวกรรม (2 แขนง) คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มีอัตราต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 7.22 บาท/นาที่ ต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามแผนรับนักศึกษาจำนวน 6,413.13 นาที่/คน ต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามนักศึกษาอยู่จำนวน 27,765.79 นาที่ต่อคน โดยมีต้นทุนเวลาที่เพิ่มขึ้นจากแผนรับนักศึกษาจำนวน 21,352.66 นาที่ต่อคน ส่งผลกระทบให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจำนวน 154,166.17 บาท ต่อคน คิดเป็นร้อยละ 332.95 ของต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามแผนรับนักศึกษา

3.2 หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีอัตราต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3.22 บาท/นาที่ ต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามแผนรับนักศึกษาจำนวน 5,045.32 นาที่/คน ต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามนักศึกษาอยู่จำนวน 46,361.52 นาที่ต่อคน โดยมีต้นทุนเวลาที่เพิ่มขึ้นจากแผนรับนักศึกษาจำนวน 41,316.20 นาที่ต่อคน ส่งผลกระทบให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจำนวน 132,934.87 บาทต่อคน คิดเป็นร้อยละ 818.90 ของต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามแผนรับนักศึกษา

3.3 หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีชีวภาพ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีอัตราต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 2.87 บาท/นาที่ ต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามแผนรับนักศึกษาจำนวน 3,713.76 นาที่/คน ต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามนักศึกษาอยู่จำนวน 42,370.68 นาที่ต่อคน โดยมีต้นทุนเวลาที่เพิ่มขึ้นจากแผนรับนักศึกษาจำนวน 38,656.93 นาที่ต่อคน ส่งผลกระทบให้ต้นทุน

ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจำนวน 110,848.74 บาทต่อคน คิดเป็นร้อยละ 1,040.91 ของต้นทุนเวลาการผลิตบัณฑิตตามแผนรับนักศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการต้นทุนในการจัดการศึกษา จากศึกษาจึงเสนอแนวทาง 6 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดทำบัญชีต้นทุนอย่างเป็นระบบเพื่อแสดงรายงานต้นทุนที่ชัดเจน ถูกต้อง ทันเวลาและมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการ จัดสรรทรัพยากร และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

แนวทางที่ 2 ทบทวนกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดสัดส่วนต้นทุนทางเวลา เพื่อปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงาน และกำหนดมาตรฐานและคุณภาพของงาน

แนวทางที่ 3 กำหนดมาตรฐาน กระบวนการ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนและทบทวนภาระงานตามกรอบอัตราค่าจ้างให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานตามบริบทของมหาวิทยาลัย

แนวทางที่ 4 ปรับรูปแบบการบริหารจัดการบุคลากรให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยซึ่งในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น บุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมาก

แนวทางที่ 5 การบริหารจัดการอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยให้เกิดรายได้

แนวทางที่ 6 การพัฒนาหลักสูตร พัฒนาเครือข่าย สร้างความร่วมมือทางวิชาการเพื่อแสวงหารายได้และลดต้นทุน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาต้นทุนในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พบว่า ต้นทุนรายการค่าใช้จ่ายระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะ และระดับหลักสูตรมีรายการค่าใช้จ่ายเฉลี่ยทั้งสูงสุดจำนวน 3 รายการ คือ ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร ค่าเสื่อมราคา และค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการการจัดการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักธนิศา เสวตเมธิกุล (2557) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยรายหลักสูตร กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า ค่าใช้จ่ายสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ งบบุคลากร ค่าเสื่อมราคา และค่าวัสดุตอบแทนใช้สอย และภักธนิศา เสวตเมธิกุล (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาระบบต้นทุนฐานกิจกรรมเพื่อประสิทธิผลการวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต พบว่า ผลผลิตด้านการผลิตบัณฑิต ได้แก่ กลุ่มสาขาวิชา เมื่อคำนวณต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต ด้วยวิธีระบบต้นทุนฐานกิจกรรม ผลลัพธ์ที่ได้จะมีความแตกต่างจากการใช้ระบบต้นทุนแบบเดิมกล่าวคือ ค่าใช้จ่ายของหน่วยสนับสนุนกลางจะถูกรวมเป็นต้นทุนรวม ซึ่งเป็นต้นทุนทางอ้อมแล้วหารตามสัดส่วนของค่า FTES ของแต่ละกลุ่มสาขาวิชาทำให้กลุ่มสาขาวิชาใดมีค่า FTES มากจะได้รับการปันส่วนมาก และกลุ่มสาขาวิชาใดมีค่า FTES น้อยจะได้รับการปันส่วนน้อยตามไปด้วย

จากผลการวิเคราะห์ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลาระดับหลักสูตร พบว่า หลักสูตรที่มีอัตราการผลิตบัณฑิตลดลงจากการเปรียบเทียบต้นทุนเวลาตามแผนรับนักศึกษาแก่นักศึกษาอยู่จริงและส่งผลกระทบต่อให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ 1) หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการงานวิศวกรรม มีอัตราต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 7.22 บาท/นาที่ มีต้นทุนเวลาที่เพิ่มขึ้นจากแผนรับนักศึกษาจำนวน 21,352.66 นาที่/คน คิดเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายจำนวน 154,166.17 บาท/คน 2) หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาฟิสิกส์ มีอัตราต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3.22 บาท/นาที่ มีต้นทุนเวลาที่เพิ่มขึ้นจากแผนรับนักศึกษาจำนวน 41,316.20 นาที่/คน คิดเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายจำนวน 132,934.87 บาท/คน 3) หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีชีวภาพ มีอัตราต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 2.87 บาท/นาที่ มีต้นทุนเวลาที่เพิ่มขึ้นจากแผนรับนักศึกษาจำนวน 38,656.93 นาที่/คน คิดเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายจำนวน 110,848.74 บาท/คน ซึ่งจากข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าผลกระทบจากจำนวนนักศึกษาที่ลดลงไม่เป็นไปตามเป้าหมายของแผนรับนักศึกษาที่กำหนดไว้ ทำให้ต้นทุนในการผลิตบัณฑิตเพิ่มขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากการผลิตบัณฑิตมีการกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น การลดต้นทุนจากค่าใช้จ่ายอาจมีผลกระทบต่อมาตรฐานการจัดการศึกษา และจากการวิเคราะห์ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลาแสดงให้เห็นถึงจำนวนต้นทุนของเวลาที่เพิ่มขึ้น โดยที่กระบวนการผลิตบัณฑิตยังคงมีมาตรฐานคงเดิม และมีปริมาณผลผลิตในการจัดการศึกษามีแนวโน้มลดลง ดังนั้น มหาวิทยาลัยสามารถบริหารจำนวนต้นทุนเวลาที่เพิ่มขึ้นให้เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้น หรือผลผลิตใหม่ตามพันธกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้กับมหาวิทยาลัยและจะทำให้ต้นทุนในภาพรวมลดลง สอดคล้องกับ สุพิชญา วงศ์วิเศษ (2559) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ระบบสนับสนุนการตัดสินใจสำหรับการคำนวณต้นทุนค่าบริการ : กรณีศึกษางานบริการซ่อมเครื่องมือแพทย์ พบว่า การประมาณการต้นทุนต่อหน่วยผลิตภัณฑ์ของระบบต้นทุนฐานกิจกรรมมีค่าสูงกว่าต้นทุนต่อหน่วยผลิตภัณฑ์ของระบบต้นทุนฐานกิจกรรมตามเกณฑ์เวลานั้น เพราะต้นทุนต่อหน่วย ผลิตภัณฑ์ของระบบต้นทุนฐานกิจกรรมเกณฑ์เวลา ไม่ได้รวมต้นทุนสูญเปล่าที่เกิดจากเวลาสูญเปล่า (เวลาที่ไม่ได้ปฏิบัติงาน) เข้าไว้ด้วย ซึ่งทั้ง เวลาสูญเปล่า และต้นทุนสูญเปล่านั้น เป็นเพียงตัวชี้วัดความต้องการกำลังการผลิตและการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพของกระบวนการในอนาคตและพบทวนการดำเนินการเพื่อใช้ตัดสินใจว่าจะลดต้นทุนของการจัดหาทรัพยากร หรือลดกำลังการผลิตที่ไม่ได้ใช้งานหรืออาจจะเป้าหมายของการปรับปรุงกระบวนการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการศึกษาต้นทุนในการจัดการศึกษา พบว่า รายการค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของต้นทุนที่มีลำดับสูงสุด 3 รายการ คือ 1) ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร 2) ค่าเสื่อมราคา 3) ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ

การศึกษา ซึ่งเป็นรายการค่าใช้จ่ายหลักที่มีความสำคัญต่อการผลิตบัณฑิต จึงควรมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างละเอียดและครอบคลุมเพื่อวางแผนการลดต้นทุนโดยมิให้มีผลกระทบต่อมาตรฐานการจัดการศึกษา

2. ผลวิเคราะห์ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลา พบว่า จำนวนเวลาในการปฏิบัติงานในภาพรวมของมหาวิทยาลัยจำแนกเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย จำนวนเวลาที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 65.08 และจำนวนเวลาที่มีการปฏิบัติงานส่งเสริมการผลิตบัณฑิตและงานอื่นที่ได้รับมอบหมายตามภารกิจของมหาวิทยาลัยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 34.92 ของเวลาทั้งหมดในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงควรวางแผนการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบ และชัดเจน พร้อมทั้งสื่อสารแนวทางการปฏิบัติให้บุคลากรมีความเข้าใจ และส่งมอบผลงานที่มีคุณภาพตามที่มหาวิทยาลัยต้องการ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลผลิตของมหาวิทยาลัยในภาพรวมให้มีปริมาณและคุณภาพเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลวิเคราะห์ต้นทุนบนฐานกิจกรรมและเกณฑ์เวลา พบว่า จำนวนเวลาในการปฏิบัติงานในภาพรวมของมหาวิทยาลัยจำแนกเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย จำนวนเวลาที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 65.08 และจำนวนเวลาที่มีการปฏิบัติงานส่งเสริมการผลิตบัณฑิตและงานอื่นที่ได้รับมอบหมายตามภารกิจของมหาวิทยาลัยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 34.92 ของเวลาทั้งหมดในการปฏิบัติงานของบุคลากร ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรวางแผนการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบ และชัดเจน พร้อมทั้งสื่อสารแนวทางการปฏิบัติให้บุคลากรมีความเข้าใจ และส่งมอบผลงานที่มีคุณภาพตามที่มหาวิทยาลัยต้องการ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลผลิตของมหาวิทยาลัยในภาพรวมให้มีปริมาณและคุณภาพเพิ่มขึ้น

2. จากการศึกษา พบว่า ค่าใช้จ่ายบุคลากรเป็นค่าใช้จ่ายประจำปีที่สูงสุดในทุก ๆ ปีและเป็นค่าใช้จ่ายหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยคือการจัดการศึกษาทรัพยากรบุคคล จึงเป็นแกนหลักในการดำเนินงานของกิจการ ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรมีการวิจัยโครงสร้างต้นทุนของแผนอัตรากำลังของมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการปฏิบัติงานของบุคลากร และวางแผนการบริหารทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกันเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

เอกสารอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง. (2559). *กิจกรรมมาตรฐานของงานบริหารจัดการภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ภักชนิกา เสวตเมธิกุล. (2557). *การวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยรายหลักสูตร กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- ภักชนิกา เสวตเมธิกุล. (2560). การศึกษาระบบต้นทุนฐานกิจกรรมเพื่อประสิทธิภาพการวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. กองนโยบายและแผน. (2564). การวิเคราะห์รายรับและต้นทุนเพื่อการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. นครสวรรค์: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุพิชญา วงศ์วิเศษ. (2559). ระบบสนับสนุนการตัดสินใจสำหรับการคำนวณต้นทุนค่าบริการ : กรณีศึกษา งานบริการซ่อมเครื่องมือแพทย์. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- Kaplan, R. S., & Anderson, S. R. (2007). *Time-Driven Activity-Based Costing: Simpler and More Powerful Path to Higher Profit*. Massachusetts: Harvard Business School Press.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

พัชญา ยศศักดิ์ศรี¹ จักรกฤษณ์ จันทะคุณ²

(วันที่รับบทความ: 16 พฤษภาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 10 สิงหาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 23 สิงหาคม 2566)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและประเมินประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เพื่อเสริมสร้างความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนและหลังเรียนกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model 3) เปรียบเทียบความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ดำเนินการวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 42 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model และแบบวัดความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการเชื่อมโยงความรู้ 2) ขั้นการจัดการข้อมูล 3) ขั้นการสะท้อนการเรียนรู้ และ 4) ขั้นการขยายประสบการณ์ ผลการประเมินกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, $S.D. = 0.38$) มีประสิทธิภาพเท่ากับ $76.70/77.16$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ฯ มีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ฯ มีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์, CORE Model, ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ในชีวิตประจำวัน

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565

¹ นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, E-mail: patchayay64@nu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

The Development of Mathematics Learning Activities by Using CORE Model to Enhance Mathematical Connection Skills in Everyday Life for Grade 7 Students*

Patchaya Yodsaksri¹ Jakkrit Jantakoon²

(Received: August 23, 2023; Revised: December 12, 2023; Accepted: December 22, 2023)

Abstract

The objectives of this research were 1) to construct and evaluate the efficiency of the mathematics learning activities by using CORE Model to enhance mathematical connection skills in everyday life for grade 7 students as the criteria of 75/75, 2) to compare of mathematical connection skills in everyday life before and after using the mathematics learning activities by using CORE Model, and 3) to compare of mathematical connection skills in everyday life after using the mathematics learning activities by using CORE Model with the criteria at 75 percent. This study was conducted through research and development methodology. The sample consisted of 42 grade 7, studying in the second semester of the 2022 at Phitsanulok Pittayakom School, The Secondary Educational Service Area Office Phitsanulok Uttaradit selected by cluster random sampling. This research used one group pretest-posttest design. The research instruments included the mathematics learning activities by using CORE Model to enhance mathematical connection skills in everyday life for grade 7 students, lesson plans by using CORE Model and the mathematical connection skills in everyday life test. Data were analyzed using mean, standard deviation, percentage, and t – test.

The research results revealed that:

1. The mathematics learning activities developed, there were 4 steps: 1) Connecting Knowledge, 2) Organizing Information, 3) Reflecting on Learning, and 4) Extending the Experience. The results of appropriateness of learning activities were at a highest level ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.38) and the efficiency was 76.70/77.16, which was in accordance with the specified criteria.

2. The students had mathematical connection skills in everyday after learning which was higher than before learning and statistically significant at the .05 level.

3. The students had mathematical connection skills in everyday after which was higher than the criteria at 75 percent and statistically significant at the .05 level.

Keywords: Mathematics Learning Activities, CORE Model, Mathematical Connection Skills in Everyday Life

* Research Article from Thesis for the Master of Education Degree, Curriculum and Instruction, Naresuan University, 2023

¹ Student in Master of Education Degree, Naresuan University, E-mail: patchayaya64@nu.ac.th

² Assistant Professor, Department of Education, Faculty of Education, Naresuan University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

จากผลกระทบของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด – 19 ทำให้แนวทางการศึกษาของไทยต้องมีการปรับตัวควรเป็นการเรียนรู้ที่เน้นทักษะมากกว่าการเรียนรู้ตามระบบหรือตามหลักสูตร ความรู้ที่ได้จะเป็นความรู้แบบรอบด้านไม่เจาะจงลงไปในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่ง การศึกษาต้องค้นคว้าถึงข้อเท็จจริง จำเป็นต้องใช้ความรู้ศาสตร์อื่น ๆ เข้ามาเชื่อมโยงในการศึกษาด้วย (ธานินทร์ อินทรวิเศษ, 2564) นอกจากนี้การมีความรู้แบบรอบด้านจะทำให้เราสามารถทำอะไรหลายอย่างเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น สามารถแก้ไขสถานการณ์เวลาเจอเหตุการณ์ไม่คาดฝันได้ (วิระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร, 2564) การที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หลายอย่างเข้าด้วยกันได้จำเป็นต้องอาศัยทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่สำคัญคือ ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์หมายถึง การนำความรู้ เนื้อหาหลักการทางคณิตศาสตร์มาผสมผสานสร้างความสัมพันธ์กับสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลผ่านขั้นตอนทางความคิด ซึ่งนำไปใช้เรียนรู้เนื้อหาใหม่ เนื่องจากความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ช่วยขยายการรับรู้ให้กว้างขวางมากขึ้น

ที่ผ่านมาประเทศไทยให้ความสำคัญกับคณิตศาสตร์ไม่น้อยกว่าวิชาอื่น ๆ และมุ่งเน้นให้เยาวชนได้เรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่องตามศักยภาพ แต่ปัจจุบันยังพบว่า การจัดการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ยังคงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เห็นได้จากรายงานโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ หรือ PISA ในปี 2018 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ย 419 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยที่มีคะแนนมาตรฐานอยู่ที่ 494 คะแนน และพบว่า นักเรียนไทยมากกว่าร้อยละ 50 มีความรู้ทางคณิตศาสตร์ไม่ถึงระดับพื้นฐาน จากผลรายงาน PISA 2018 แสดงให้เห็นว่านักเรียนไทยขาดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง ไม่สามารถใช้หลักการทางคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหา รวมถึงไม่สามารถตีความ และประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์

แนวทางการแก้ไขปัญหาคือผู้เรียนขาดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ควรนำเนื้อหาที่เรียนเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ซึ่งนพดล กองศิลป์ (2561) ได้กล่าวว่า การสอนคณิตศาสตร์ที่ดีผู้สอนควรยกตัวอย่างเหตุการณ์ในชีวิตจริงมานำเสนอเพื่อทำให้ผู้เรียนเห็นภาพและเข้าใจหลักการทางคณิตศาสตร์ได้มากขึ้น เพราะการเรียนรู้ที่ดีจะเกิดขึ้นจากการใช้สิ่งรอบ ๆ ตัวของผู้เรียนมาเป็นตัวช่วย CORE Model ถูกพัฒนาขึ้นโดย Miller & Calfee ในปี 2004 ซึ่งการเรียนรู้ด้วย CORE Model เป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์เดิมหรือสิ่งที่คุ้นเคยของผู้เรียนมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาใหม่เพื่อสร้างเป็นความเข้าใจใหม่ ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย จากนั้นตรวจสอบความรู้ใหม่ด้วย

การนำความรู้ใหม่ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเชื่อมโยงความรู้ ขั้นตอนที่ 2 การจัดการข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 การสะท้อนการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การขยายประสบการณ์

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เพื่อเสริมสร้างความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเลือกเนื้อหาสาระที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง สถิติ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ CORE Model เนื่องจากเป็นเรื่องที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เพื่อเสริมสร้างความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model โดยศึกษาผลการใช้ ดังนี้
 - 2.1 เปรียบเทียบความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model
 - 2.2 เปรียบเทียบความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model กับเกณฑ์ร้อยละ 75

สมมติฐานของการวิจัย

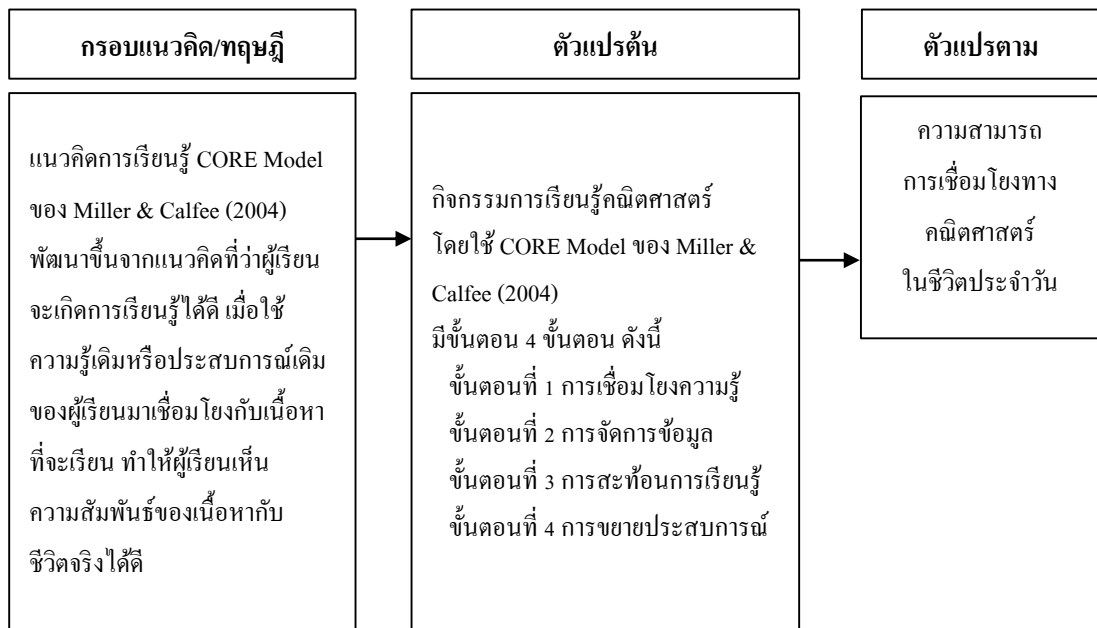
1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เพื่อเสริมสร้างความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน คือ 1. แนวคิด CORE Model ถูกพัฒนาขึ้นโดย Miller & Calfee (2004) เป็นกระบวนการสร้างความรู้ ทักษะกระบวนการ โดยนำเอา

ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาบูรณาการเพื่อสร้างการเรียนรู้ใหม่ ๆ จากนั้นจะเกิดการผสมผสานความรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับข้อมูลใหม่ร่วมกับประสบการณ์เดิม ผู้เรียนจะต้องนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเชื่อมโยงความรู้ ขั้นตอนที่ 2 การจัดการข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 การสะท้อนการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การขยายประสบการณ์ และ 2. ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันเป็นการนำความรู้หลักการทางคณิตศาสตร์มาสัมพันธ์กับเนื้อหาในวิชาคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใกล้เคียงที่สามารถพบเจอในชีวิตประจำวัน ซึ่งองค์ประกอบของความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของ NCTM (2000) ได้กำหนดไว้ 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) การระบุความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ในสถานการณ์ 2) การอธิบายแนวทางแก้ปัญหาในสถานการณ์โดยใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ และ 3) การนำแนวคิดทางคณิตศาสตร์จากสถานการณ์เดิมไปใช้ในสถานการณ์ใหม่

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างกรอบการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design)

ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จำนวน 14 ห้องเรียน แต่ละห้องเป็นห้องเรียนแบบคละความรู้ความสามารถเหมือนกันทุกห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 42 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เรื่อง สถิติ มีขั้นตอนโดยใช้ CORE Model มี 4 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model ของ Miller & Calfee (2004)

ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้ CORE Model ของ Miller & Calfee (2004)	แนวทางการปฏิบัติ
ขั้นตอนที่ 1 การเชื่อมโยงความรู้	ครูทบทวนความรู้เดิมและเชื่อมโยงความรู้เดิมกับหัวข้อที่จะเรียนรู้ จากนั้นครูยกตัวอย่างสถานการณ์ในชีวิตประจำวันช่วยให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา กับชีวิตจริง แล้วให้นักเรียนวิเคราะห์ความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวกับสถานการณ์นั้นแล้วจดบันทึก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้ CORE Model ของ Miller & Calfee (2004)	แนวทางการปฏิบัติ
ขั้นตอนที่ 2 การจัดการข้อมูล	ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยคละสามารถ ให้นักเรียนอ่านคำตอบของสมาชิกในกลุ่มแล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วให้นักเรียนคิดทบทวนคำตอบอีกครั้ง แล้วเขียนสรุปความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ออกมาเป็นแผนภาพหรือผังความคิด
ขั้นตอนที่ 3 การสะท้อนการเรียนรู้	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนผลงานของตนเองพร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างกลุ่ม จากนั้นครูอธิบายหรือร่วมกับนักเรียนสรุปความรู้ที่ได้แล้วให้นักเรียนได้แก้ไขปรับปรุงผลงานของตนเองให้ถูกต้องและสมบูรณ์มากขึ้น
ขั้นตอนที่ 4 การขยายประสบการณ์	ครูยกตัวอย่างสถานการณ์ใหม่ให้นักเรียนวิเคราะห์ความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ เขียนอธิบายแนวทางแก้ปัญหาในสถานการณ์และยกตัวอย่างสถานการณ์ใหม่

โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 4.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 ซึ่งพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด

2. แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เรื่อง สถิติ จำนวน 6 แผน ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีรายละเอียดดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model

แผนการจัดกิจกรรมที่	เรื่อง	สถานการณ์ในชีวิตประจำวัน	จำนวน (ชั่วโมง)
1	ข้อมูลทางสถิติ	การออกกำลังของคนไทย	2
2	การเก็บรวบรวมข้อมูล	สื่อสังคมออนไลน์ยอดฮิต	2
3	การนำเสนอและแปลความหมายด้วยแผนภูมิรูปภาพ	น้ำตลภัยร้ายที่ซ่อนตัว	2
4	การนำเสนอและแปลความหมายด้วยแผนภูมิแท่ง	ยอดผู้ป่วย COVID – 19 ในปัจจุบัน	2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

แผนการจัดกิจกรรมที่	เรื่อง	สถานการณ์ในชีวิตประจำวัน	จำนวน (ชั่วโมง)
5	การนำเสนอและแปลความหมายด้วยกราฟเส้น	ฝุ่น PM2.5 อันตรายกว่าที่คิด	2
6	การนำเสนอและแปลความหมายด้วยแผนภูมิรูปวงกลม	“บัญชีครัวเรือน” เรื่องใกล้ตัวที่ถูกลืมข้าม	2
รวม			12

โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 4.41 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 ซึ่งพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมมาก

2. แบบวัดความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน เรื่อง สถิติ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มี 6 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์มี 3 ข้อย่อย รวมทั้งหมด 18 ข้อ คะแนนข้อละ 4 คะแนน คะแนนเต็ม 72 คะแนน ทั้งก่อนและหลังเรียน ผู้วิจัยได้นำแบบวัดความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับองค์ประกอบของความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1 จากนั้นนำแบบวัดไปทดลองหาคุณภาพกับกลุ่มทดลอง (Tryout) พบว่า ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.36 – 0.55 ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.41 – 0.65 และนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัด โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ 0.71

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้

1.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร และนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปติดต่อกับผู้บริหาร โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม

1.2 ทดลองใช้เครื่องมือเพื่อหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง (Try out) ซึ่งเป็นนักเรียนในประชากรเดียวกันแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำอย่างละ 1 คน เพื่อตรวจสอบเนื้อหา ระยะเวลา และภาษาที่ใช้

1.3 นำกิจกรรมการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองใช้เครื่องมือเพื่อหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง (Try out) ซึ่งเป็นนักเรียนในประชากรเดียวกันแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ

อย่างละ 3 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 75/75 จากนั้นนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงและจัดพิมพ์กิจกรรมการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

2. ขั้นตอนทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้

2.1 ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันจำนวน 18 ข้อ แล้วตรวจให้คะแนนแบบวัดเป็นคะแนนก่อนการทดลองเพื่อเปรียบเทียบความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

2.2 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมจำนวน 12 ชั่วโมง

2.3 เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบสมบูรณ์แล้ว ทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบวัดความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นฉบับเดียวกับแบบวัดก่อนเรียน นำมาตรวจให้คะแนนบันทึกผลไว้เป็นคะแนนหลังเรียน จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้และแบบวัดความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน โดยหาร้อยละเฉลี่ยของคะแนนระหว่างเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ครั้ง (E_1) หาร้อยละเฉลี่ยของแบบวัดความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ (E_2) จากสูตร E_1/E_2 มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75

2. เปรียบเทียบความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model โดยใช้สถิติสำหรับการทดสอบค่าทีวิเคราะห์แบบ t-test for dependent samples

3. เปรียบเทียบความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model กับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้สถิติสำหรับการทดสอบค่าทีวิเคราะห์แบบ t-test for one samples

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เพื่อเสริมสร้างความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยว

ปัญหา	การปรับปรุงแก้ไข
ด้านเนื้อหาที่มีความซ้ำซ้อนและบางส่วนไม่ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านภาษา คำอธิบายขั้นตอนกิจกรรมเข้าใจยาก ด้านเวลา บางขั้นตอนใช้เวลาค่อนข้างนาน	ตัดส่วนเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนออกและปรับตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายมากขึ้น ปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาและช่วยกระตุ้นให้นักเรียนให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด

ตารางที่ 4 ผลการหาประสิทธิภาพแบบกลุ่ม

การหาประสิทธิภาพ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน	ประสิทธิภาพ (E ₁)	คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน	ประสิทธิภาพ (E ₂)
แบบกลุ่ม	9	110.44	76.70	55.56	77.16

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขเนื้อหา ภาษา เวลาที่ใช้ และนำไปหาประสิทธิภาพแบบกลุ่ม และ จากตารางที่ 4 พบว่าประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 76.70/77.16 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model

องค์ประกอบของความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การระบุความรู้ทางคณิตศาสตร์	17.29	1.50	21.52	1.64	11.99*	.000
2. การอธิบายแนวทางแก้ปัญหา	16.39	1.46	20.31	1.18	13.87*	.000
3. การนำแนวคิดทางคณิตศาสตร์ไปใช้	14.10	1.32	20.12	1.35	19.01*	.000
รวม	47.86	2.65	61.76	2.99	20.46*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 5 พบว่าองค์ประกอบที่ 3 การนำแนวคิดทางคณิตศาสตร์ไปใช้เป็นองค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมาเป็นองค์ประกอบที่ 1 การระบุความรู้ทางคณิตศาสตร์ และสุดท้ายเป็นองค์ประกอบที่ 2 การอธิบายแนวทางแก้ปัญหา ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model มีความสามารถในการเชื่อมโยงทาง

คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การเปรียบเทียบความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model กับเกณฑ์ร้อยละ 75

การทดสอบ	จำนวน (คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ	S.D.	t	Sig.
หลังการจัดการเรียนรู้	42	72	61.78	85.78	2.99	16.80*	0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียนเท่ากับ 61.78 คิดเป็นร้อยละ 85.78 และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 คะแนนความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เพื่อเสริมสร้างความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการเชื่อมโยงความรู้ 2) ขั้นตอนการจัดการข้อมูล 3) ขั้นตอนสะท้อนการเรียนรู้ และ 4) ขั้นตอนการขยายประสบการณ์ ผลการประเมินกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.38) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 76.70/77.16 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model โดยศึกษาผลการใช้ ดังนี้

2.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model มีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model มีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เพื่อเสริมสร้างความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่ามีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 76.70/77.16 ตามเกณฑ์ 75/75 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักการของการสร้างกิจกรรมอย่างมีระบบ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ หลักสูตร การวัดประเมินผล และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียนกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยนักเรียนใช้ความรู้ที่เคยเรียนมาหรือประสบการณ์เดิมที่มีก่อนหน้านี้ เพื่อนำไปสู่การค้นพบความรู้หรือความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ใหม่ ๆ ต่อไป ผู้วิจัยได้ประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการของริตนะ บัวสนธ์ (2552) หลังจากผ่านการตรวจสอบประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ แล้ว นำกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง (tryout) ครั้งที่ 1 แบบเดี่ยวพบว่าข้อบกพร่องด้านเนื้อหา ภาษาและเวลาที่ใช้ได้ทำการปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 แบบกลุ่มพบว่ามีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วจึงนำไปปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้งอย่างเป็นระบบชัดเจนก่อนไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model เพื่อเสริมสร้างความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน พบว่า มีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ มีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามขั้นตอน โดยใช้แนวคิดของ Miller & Calfee (2004) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่เสริมสร้างองค์ประกอบความสามารถการเชื่อมโยงทั้ง 3 องค์ประกอบ ดังนี้

ผลขององค์ประกอบที่ 1 การระบุนความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ เกิดจากขั้นตอนที่ 1 การเชื่อมโยงความรู้ เป็นขั้นทบทวนความรู้เดิมแล้วเชื่อมโยงความรู้เดิมกับหัวข้อที่จะเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนไม่ลืมมาความรู้เดิมและเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในวิชาคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Miller & Calfee (2004) ที่กล่าวว่า การเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนรู้ก่อนหน้านี้กับความรู้ที่จะเรียนรู้คือหัวใจสำคัญของการเชื่อมโยงความรู้ โดยระลึกความรู้เดิมที่เกี่ยวกับหัวข้อที่กำลังจะศึกษาต่อ ทำให้ผู้เรียนไม่ลืมความรู้ที่เคยเรียนมาก่อนหน้านี้และองค์ประกอบนี้ยังเกิดจากขั้นตอนที่ 2 การจัดการข้อมูล ผู้เรียนเข้ากลุ่มแบบละความสามารถจากนั้นแลกเปลี่ยนอ่านคำตอบและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรองถึงความรู้ที่เกี่ยวกับสถานการณ์นั้นอีกรอบ สอดคล้องกับเวทฤทธิ์ อังกะนภัทธจร (2555) ที่ได้กล่าวว่า ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางด้านสังคมกับผู้อื่น ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเดิมให้ถูกต้อง

ผลขององค์ประกอบที่ 2 การอธิบายแนวแก้ปัญหาสถานการณ์โดยใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์เกิดจากขั้นตอนที่ 2 การจัดการข้อมูล และขั้นตอนที่ 3 การสะท้อนการเรียนรู้ โดยในขั้นตอนที่ 2 การจัดการข้อมูล ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จากนั้นอภิปรายแนวทางแก้ปัญหาและเขียนสรุปความรู้ทั้งหมดที่ได้ออกมาเป็นแผนภาพหรือผังความคิด และขั้นตอนที่ 3 การสะท้อนการเรียนรู้ ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้ามกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นมุมมองความคิดที่หลากหลาย ขยายกรอบแนวคิดให้กว้างขึ้นและแก้ไขปรับปรุงผลงานตัวเองให้ถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งสองขั้นตอนการสอนนี้มาจากแนวคิดของ Miller & Calfee (2004) ที่ได้กล่าวว่า การที่ผู้เรียนได้ศึกษาหรืออ่านผลงานของผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนได้มีมุมมองแนวคิดที่ขยายกว้างขึ้น ได้คิดพิจารณาทบทวนและปรับปรุงความคิดของตัวเองใหม่

ผลขององค์ประกอบที่ 3 การนำแนวคิดทางคณิตศาสตร์จากสถานการณ์เดิมไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ เกิดจากขั้นตอนที่ 4 การขยายประสบการณ์ ผู้สอนได้นำเสนอสถานการณ์ใหม่ให้ผู้เรียนได้ใช้องค์ความรู้แนวคิดที่ได้จากสถานการณ์เดิมมาใช้ในสถานการณ์ใหม่ และให้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ยกตัวอย่างสถานการณ์ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555) ที่ได้กล่าวว่าการที่นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะเป็นประจำจะทำให้นักเรียนเห็นถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาต่าง ๆ ในคณิตศาสตร์ และทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ได้ลึกซึ้งตลอดจนช่วยให้นักเรียนเห็นว่าคณิตศาสตร์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

จากขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ CORE Model ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้โดยการฝึกฝนนักเรียนตามกระบวนการขั้นตอนดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ จึงส่งผลให้นักเรียนพัฒนาความสามารถเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Auliani (2018) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลของการใช้การเรียนรู้ CORE Model เพื่อพัฒนาความสามารถเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าความสามารถเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์หลังเรียนด้วยการเรียนรู้ด้วย CORE Model สูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับ Mardiana, Hera D. & Ratri I. (2020) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลของการใช้การเรียนรู้ CORE Model เพื่อพัฒนาความสามารถเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้ CORE Model มีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนปกติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในขั้นตอนการเชื่อมโยงความรู้ การเลือกสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือกสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเอง ซึ่งช่วยผู้เรียนได้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาคณิตศาสตร์กับชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

2. ในขั้นตอนการจัดการข้อมูลและการสะท้อนการเรียนรู้ ใช้เวลาค่อนข้างนานเกินกว่าที่กำหนดไว้ ผู้สอนต้องบริหารจัดการเรื่องเวลาให้มีความยืดหยุ่น เพื่อให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ในแต่ละขั้นตอนที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เห็นแนวทางในการเกิดสมรรถนะการทำงานเป็นทีม เนื่องจากมีขั้นตอนที่ผู้เรียนได้แบ่งกลุ่มและร่วมกันทำงานให้บรรลุสำเร็จได้ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมเพิ่มเข้าไปด้วย

2. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เห็นแนวทางในการเกิดความสามารถการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากในองค์ประกอบที่ 2 การอธิบายแนวทางแก้ปัญหาในสถานการณ์สามารถพัฒนาไปถึงการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพิ่มเข้าไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

ชานินทร์ อินทวิเศษ. (2564). ภาพสะท้อนการศึกษาไทยหลังภาวะโควิด 2019. วารสารการบริหาร
นิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, (7)4, 323-334.

นพดล กองศิลป์. (2561). การสอนคณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. ปทุมธานี: พิมพ์พิตร.

รัตนะ บัวสนธ์. (2552). การวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ: คำสมัย.

วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร. (2564). 'โรคใหม่' สร้าง 'โลกแห่งการเรียนรู้ใหม่': อนาคตการศึกษาไทยยุคหลัง
COVID – 19. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/future-of-thai-education-after-covid19/>

เวชฤทธิ์ อังกะนันทกร. (2555). ครบเครื่องเรื่องความรู้สำหรับครูคณิตศาสตร์: หลักสูตรการสอน
และการวิจัย. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์.
กรุงเทพฯ: ครูสภา.

Auliani, Karim, & Amalia, R. (2018). Pengaruh Model Pembelajaran CORE Terhadap Kemampuan
Matematis Siswa SMP Kelas VIII. *International Journal of Education*, 8(1), 112-117.

Mardiana, Hera D. & Ratri I. (2020). Pengaruh Model Pembelajaran CORE (Connecting, Organizing,
Reflecting, Extending) Terhadap Kemampuan Koneksi Matematis Siswa Kelas VIII SMP N 3.
Rambah, *Journal ABSIS*, 12(2), 6-11.

National Council of Teacher of Mathematics (NCTM). (2000). *Principles and standards of school
mathematics*. N.P.: National Council of teacher of Mathematics.

Roxanne G. M. & Robert C. C. (2004). *Making Thinking Visible: A Method to Encourage Science
Writing in Upper Elementary Grades*. Reprinted with permission from Science and Children,
Vol. 42, No.3.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

การส่งบทความ

1. ให้พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษสัน ตั้งค่าหน้ากระดาษเป็น B5 (JIS) (7.17 x 10.12 นิ้ว) ระยะขอบ บน/ล่าง/ซ้าย/ขวา 0.7 นิ้ว และหัวกระดาษ/ท้ายกระดาษ 0.5 นิ้ว ควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า และไม่เกิน 14 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง โดยพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Office Word 2007 หรือ 2010 ขึ้นไป ใช้แบบตัวอักษร Angsana New
2. ชื่อเรื่องใช้ขนาด 18 พอยท์ ตัวหนา ชื่อผู้เขียนใช้ ขนาด 16 พอยท์ ตัวหนา และเนื้อหาใช้ ขนาด 15 พอยท์ โดยให้เขียนเชิงอรรถไว้ด้านล่างบทความด้วยภาษาไทย-อังกฤษ โดยระบุตำแหน่งสถานที่ทำงานที่ติดต่อได้ ทุนวิจัยที่ได้รับ
3. หากมีอ้างอิงเอกสารในการเขียนบทความให้อ้างอิงไว้ในส่วนท้ายของบทความ โดยใช้คำว่า “เอกสารอ้างอิง”
4. การจัดส่งต้นฉบับบทความให้ส่งผ่านระบบออนไลน์ทางเว็บไซต์วารสารวิชาการและวิจัย สังคมศาสตร์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

การตีพิมพ์บทความ

1. วารสารนี้จะรับตีพิมพ์บทความในสาขาวิทยาศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ การพัฒนาสังคม และสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องเท่านั้น
2. ต้นฉบับที่ส่งมาให้พิจารณาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน และจะต้องไม่ส่งตีพิมพ์ซ้ำซ้อนในวารสารหลายฉบับในเวลาเดียวกัน
3. การตีพิมพ์บทความลงในวารสาร จะเรียงตามลำดับก่อน-หลัง ตามวันที่ได้รับเรื่อง บทความจะจัดส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณาถึงความเหมาะสมของบทความ และอาจจะจัดส่งให้เจ้าของบทความปรับแก้ไขในเบื้องต้นก่อนจัดส่งให้ผู้ประเมินอิสระ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน/บทความ
4. กองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตีพิมพ์บทความทุกเรื่อง รวมทั้งการปรับปรุงบทความบางส่วนตามข้อเสนอแนะของกรรมการภายนอกที่เป็นผู้อ่านบทความ
5. ชำระค่าธรรมเนียมพิจารณาตีพิมพ์บทความภาษาไทย จำนวน 3,500 บาท และบทความภาษาอังกฤษ จำนวน 4,000 บาท โดยชำระผ่านธนาคารกรุงไทย สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ชื่อบัญชี “กองทุนวารสารวิชาการสำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เลขที่บัญชี 661-0-61605-1” บทความที่ไม่ได้รับตีพิมพ์ไม่สามารถขอรับเงินคืนได้
6. บทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร ถือว่าเป็นผลงานทางวิชาการหรืองานวิจัยของคณะผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ผู้เขียนและคณะต้องรับผิดชอบตอบบทความของตน

ทัศนะ แนวคิด และรูปแบบการนำเสนอบทความในวารสารนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่ละคน การนำบทความหรือส่วนหนึ่งของบทความไปตีพิมพ์เผยแพร่ให้อ้างอิงแสดงที่มาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนบทความ และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์ และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินอิสระตรวจอ่านบทความแล้ว

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
398 หมู่ 9 ถนนสวรรค์วิถี ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000
0-5621-9100-29 ต่อ 1211 หรือ 09-7924-5216 โทรสาร 0-5688-2523